

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

VERZIA 4

Odstránené: 3

Jún 2012

Odstránené: Marec

Obsah

1. SÚHRNNÝ OBSAH.....	5
1.1 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP V POLOVICI PROGRAMOVÉHO OBDOBIA	7
1.2 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP ZAČIATKOM ROKU 2012.....	8
1.3 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP V POLOVICI ROKA 2012	9
2. PRÍPRAVA REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU.....	10
2.1 PROCES PRÍPRAVY REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU – UPLATŇOVANIE PRINCÍPU PARTNERSTVA	10
2.1.1 Proces prípravy revízie ROP v polovici programového obdobia	12
2.1.2 Proces prípravy revízie ROP začiatkom roku 2012.....	13
2.1.3 Proces prípravy revízie ROP v polovici roka 2012.....	13
2.2 EX ANTE HODNOTENIE	14
2.3 STRATEGICKÉ ENVIRONMENTÁLNE HODNOTENIE.....	16
2.3.1 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP v polovici programového obdobia ..	19
2.3.2 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP zo začiatku roku 2012.....	20
2.3.3 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP v polovici roka 2012	21
3 VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA SITUÁCIE.....	23
3.1 CHARAKTERISTIKA OPRÁVNENÉHO ÚZEMIA	23
3.2 CHARAKTERISTIKA OSÍDLENIA OPRÁVNENÉHO ÚZEMIA	24
3.3 REGIONÁLNA DOSTUPNOSŤ	25
3.4 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ.....	26
3.5 PROGNÓZA VÝVOJA POČTU OBYVATEĽOV DO ROKU 2025	27
3.6 ZMENY VÝCHODISKOVEJ SITUÁCIE IDENTIFIKOVANÉ V PRIEBEŽNOM HODNOTENÍ ROP Z ROKU 2010.....	28
3.7 ANALÝZA REGIONÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY NA PODPOROVANOM ÚZEMÍ	32
3.7.1 Infraštruktúra vzdelávania	33
3.7.2 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry vzdelávania na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010	38
3.7.3 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	39
3.7.4 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010.....	45
3.7.5 Infraštruktúra pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a zhodnotenie pamiatkového fondu v území.....	50
3.7.6 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií a nehnuteľných kultúrnych pamiatok na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010	53
3.7.7 Infraštruktúra cestovného ruchu	54
3.7.8 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry cestovného ruchu na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010.....	59
3.7.9 Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb	61
3.7.10 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010	63
3.7.11 Regenerácia sídiel.....	64
3.7.12 Doplnenie analýzy v oblasti regenerácie sídiel na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010.....	69
3.7.13 Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónu	73
3.7.14 Doplnenie analýzy v oblasti regionálnych komunikácií na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010.....	75
3.7.15 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013.....	76
3.8 VÝSLEDKY REALIZÁCIE PROGRAMOVÉHO OBDOBIA 2004-2006	77
3.8.1 Základné informácie – Lokálna infraštruktúra 2004-2006	77
3.8.2 Zhodnotenie dosiahnutej efektívnosti a účinnosti realizovaných projektov	79
3.8.3 Pozitívne príklady zo skráteného programového obdobia 2004-2006 (Best practise)	84
3.8.4 Využitelné skúsenosti pre programové obdobie 2007-2013 (Lessons Learned).....	84
3.9 SWOT ANALÝZA ZA OBLASŤ REGIONÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY NA ÚZEMÍ CIEĽA KONVERGENCIA V PODMIENKACH SR.....	86
3.9.1 Hlavné disparity a faktory rozvoja	89
4 STRATÉGIA OPERAČNÉHO PROGRAMU.....	91
4.1 VÝCHODISKÁ PRE URČENIE STRATÉGIE REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU	91
4.1.1 Východiská Národného strategického referenčného rámca pre Regionálny operačný program.....	91
4.1.2 Stratégie na úrovni Spoločenstva, na úrovni národnej, na regionálnych a miestnych úrovniach a výstupy z uplatňovania princípu partnerstva	92

Kód poľa sa zmenil

Kód poľa sa zmenil

Kód poľa sa zmenil

4.1.3	Výsledky analýz v oblasti regionálnej infraštruktúry	93
4.1.4	Záver pre tematickú koncentráciu intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory	94
4.1.5	Zhrnutie záverov pravidelného hodnotenia ROP z roku 2010 a ich vplyv na tematickú koncentráciu intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory od roku 2011	94
4.1.6	Východiská územnej koncentrácie intervencií	95
4.2	GLOBALNÝ CIEĽ REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU	98
4.3	STRATÉGIA NA DOSAHNUTIE GLOBALNEHO CIEĽA REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU	99
4.3.1	Stratégia Regionálneho operačného programu: aplikácia tematickej a územnej koncentrácie	99
4.3.2	Meranie účinnosti dosahovania globálneho cieľa Regionálneho operačného programu ..	108
5	PRIORITNÉ OSI	112
5.1	PRIORITNÁ OS 1 ROP – INFRAŠTRUKTÚRA VZDELÁVANIA	112
5.1.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 1 ROP	112
5.1.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP	113
5.1.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 1 ROP	114
5.1.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 1 ROP	114
5.2	PRIORITNÁ OS 2 ROP – INFRAŠTRUKTÚRA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB, SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DEŤÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY	115
5.2.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 2 ROP	115
5.2.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 2 ROP	118
5.2.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 2 ROP	118
5.2.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 2 ROP	119
5.3	PRIORITNÁ OS 3 ROP – POSILNENIE KULTÚRNEHO POTENCIÁLU REGIÓNOV A INFRAŠTRUKTÚRA CESTOVNÉHO RUCHU	120
5.3.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 3 ROP	120
5.3.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 3 ROP	123
5.3.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 3 ROP	124
5.3.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 3 ROP	124
5.4	PRIORITNÁ OS 4 ROP – REGENERÁCIA SÍDIEL	125
5.4.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 4 ROP	125
5.4.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 4 ROP	130
5.4.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 4 ROP	131
5.4.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 4 ROP	131
5.5	PRIORITNÁ OS 5 ROP – REGIONÁLNE KOMUNIKÁCIE ZABEZPEČUJÚCE DOPRAVNÚ OBSLUŽNOSŤ REGIÓNOV	133
5.5.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 5 ROP	133
5.5.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 5 ROP	135
5.5.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 5 ROP	135
5.5.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 5 ROP	135
5.6	PRIORITNÁ OS 6 ROP – TECHNICKÁ POMOC	135
5.6.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 6 ROP	135
5.6.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 6 ROP	136
5.6.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 6 ROP	136
5.6.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 6 ROP	136
5.7	PRIORITNÁ OS 7 ROP – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – KOŠICE 2013	137
5.7.1	Cieľ a zameranie prioritnej osi 7 ROP	137
5.7.2	Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 7 ROP	139
5.7.3	Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 7 ROP	139
5.7.4	Zdôvodnenie prioritnej osi 7 ROP	139
6	HORIZONTÁLNE PRIORITY	141
6.1	CHARAKTER A ROZSAH HORIZONTÁLNYCH PRIORIT	141
6.1.1	Marginalizované rómske komunity	142
6.1.2	Rovnosť príležitostí	144
6.1.3	Trvalo udržateľný rozvoj	144
6.1.4	Informačná spoločnosť	145
6.2	KOORDINÁCIA HORIZONTÁLNYCH PRIORIT	146
7	SÚLAD STRATÉGIE ROP S POLITIKAMI, DOKUMENTMI A CIEĽMI	153
7.1	SÚLAD SO STRATEGICKÝMI DOKUMENTMI A POLITIKAMI EÚ	153
7.1.1	Strategické usmernenia Spoločenstva	153
7.1.2	Lisabonská a Göteborgská stratégia	154
7.1.3	Legislatíva EÚ v oblasti kohéznej politiky	155
7.1.4	Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže	155
7.1.5	Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel verejného obstarávania	156
7.1.6	Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel ochrany a zlepšovania životného prostredia	156

7.1.7	Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie	
	157	
7.2	SÚLAD SO STRATEGICKÝMI DOKUMENTAMI A POLITIKAMI SR	157
7.2.1	Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007-2013	157
7.2.2	Komplementarita a synergie s inými operačnými programami pre programové obdobie 2007-2013	158
7.2.3	Komplementarita a synergie s operačnými programami v rámci cieľa Európska územná spolupráca	162
7.2.4	Národný program reforiem / Akčné plány rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010	164
7.2.5	Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja / Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja	165
7.2.6	Konceptia územného rozvoja SR	166
7.2.7	Ostatné národné sektorové strategické materiály	166
7.2.8	Regionálne strategické dokumenty	166
7.3	PREPOJENIE NA INÉ FINANČNÉ NÁSTROJE EÚ	167
7.3.1	Synergia, komplementarita s programami financovanými z EAFRD a EFF	167
7.3.2	Synergia, komplementarita s ostatnými finančnými nástrojmi EÚ	169
8	FINANČNÝ PLÁN	171
8.1	FINANČNÝ PLÁN ROP – ROČNÉ ZÁVÄZKY ERDF	171
8.2	FINANČNÝ PLÁN ROP – PRIORITYNÉ OSI	172
8.3	FINANČNÝ PLÁN ROP – KATEGÓRIE POMOCI	176
8.4	FINANČNÝ PLÁN ROP – REGIONÁLNE ALOKÁCIE	181
9	SYSTÉM IMPLEMENTÁCIE	183
9.1	RIADENIE	183
9.1.1	Centrálny koordinačný orgán	183
9.1.2	Riadiaci orgán	183
9.1.3	Sprostredkovateľské orgány pod Riadiacim orgánom pre ROP	184
9.1.4	Úloha orgánov regionálnej a miestnej samosprávy	187
9.1.5	Monitorovací výbor pre ROP	188
9.1.6	Národný monitorovací výbor pre NSRR	188
9.2	MONITOROVANIE	189
9.3	HODNOTENIE PROGRAMU	191
9.4	IT MONITOROVACÍ SYSTÉM PRE ŠTRUKTURÁLNE FONDY A KOHÉZNY FOND	193
9.5	ELEKTRONICKÁ VÝMENA DÁT S EURÓPSKOU KOMISIOU	194
9.6	INFORMOVANIE A PUBLICITA	195
9.7	FINANČNÉ RIADENIE, KONTROLA A AUDIT	198
10	PRÍLOHY	
1	Zoznam použitých skratiek	
2	Zoznam najdôležitejších východiskových dokumentov	
3	Uplatňovanie princípu partnerstva	
4	Územná koncentrácia	
5	Obrázky	
6	Prehľad deliácií línii	
7	Indikatívny časový harmonogram zapojenia samosprávnych krajov do implementácie ROP	
8	Zoznam miest oprávnených pre realizáciu integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí ROP v zmysle čl. 8 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o ERDF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999 – nerelevantné po roku 2010	
9	Indikatívny zoznam projektov v rámci priority OSI 7 ROP	

Odstránené: 1. SÚHRNNÝ
OBSAH 6¶
1.1 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP V POLOVICI PROGRAMOVÉHO OBDOBIA 8¶
1.2 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP ZAČIATKOM ROKU 2012 9¶
1.3 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP V POLOVICI ROKA 2012 10¶
2. PRÍPRAVA REGIONÁLNEHO OPERAČNEHO PROGRAMU 11¶
2.1 PROCES PRÍPRAVY REGIONÁLNEHO OPERAČNEHO PROGRAMU – UPLATŇOVANIE PRINCÍPU PARTNERSTVA 11¶
2.1.1 Proces prípravy revízie ROP v polovici programového obdobia 13¶
2.1.2 Proces prípravy revízie ROP začiatkom roku 2012 14¶
2.1.3 Proces prípravy revízie ROP v polovici roka 2012 14¶
2.2 EX ANTE HODNOTENIE 15¶
2.3 STRATEGICKÉ ENVIRONMENTÁLNE HODNOTENIE 17¶
2.3.1 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP v polovici programového obdobia 20¶
2.3.2 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP zo začiatku roku 2012 21¶
2.3.3 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP v polovici roka 2012 22¶
3. VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA SITUÁCIE 24¶
3.1 CHARAKTERISTIKA OPRAVŔENÉHO ÚZEMIA 24¶
3.2 CHARAKTERISTIKA OSÍDLENIA OPRAVŔENÉHO ÚZEMIA 25¶
3.3 REGIONÁLNA DOSTUPNOSŤ 26¶
3.4 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ 27¶
3.5 PROGNOZA VÝVOJA POČTU OBYVATEĽOV DO ROKU 2025 28¶
3.6 ZMENY VÝCHODISKOVEJ SITUÁCIE
IDENTIFIKOVANÉ V PRIEBEŽNOM HODNOTENÍ ROP Z ROKU 2010 29¶
3.7 ANALÝZA REGIONÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY NA PODPOROVANOM ÚZEMÍ 33¶
3.7.1 Infraštruktúra vzdelávania 34¶
3.7.2 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry vzdelávania na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010 39¶
3.7.3 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately 40¶
3.7.4 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010 46¶
3.7.5 Infraštruktúra pamät'ových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a zhodnotenie pamiatkového fondu v území 51¶
3.7.6 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry pamät'ových a fondových inštitúcií a nehnuteľných kultúrnych pamiatok na základe ...

1. SÚHRNNÝ OBSAH

Slovenská republika získala v máji 2004 vstupom do EÚ po prvý krát možnosť podpory kohéznej politiky prostredníctvom čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. V programovom období 2007-2013 je Kohézna politika EÚ realizovaná prostredníctvom cieľného smerovania z fondov EÚ na napĺňanie jej troch hlavných cieľov, ktorými sú Konvergencia, Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť a Európska teritoriálna spolupráca.

Regionálny operačný program (ďalej len „ROP“) na roky 2007-2013 predstavuje programový dokument Slovenskej republiky pre čerpanie pomoci z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, ktorý sa zameriava na regionálnu infraštruktúru ako na jeden z najdôležitejších determinantov kvality života obyvateľstva. Intervencie prostredníctvom ROP sú cieľene smerované na podporu vybavenosti územia zariadeniami občianskej infraštruktúry s cieľom naplniť súčasné kvalitatívne a kvantitatívne požiadavky a na ich vyváženú dostupnosť prostredníctvom skvalitňovania a rozširovania dopravných a sídelných prvkov vybavenosti územia. Oblasť regionálnej infraštruktúry výrazne ovplyvňuje kvalitu života obyvateľstva na podporovanom území a je jedným z hlavných faktorov konkurencieschopnej ekonomiky a atraktívnosti územia pre lokalizáciu investícií. Charakter intervencií ROP v rámci regionálnej infraštruktúry zároveň prispieva k zvyšovaniu energetickej hospodárnosti a bezbariérovosti budov využívaných zariadeniami občianskej infraštruktúry.

Oblasť regionálnej infraštruktúry¹ bola v skrátenom programovom období 2004-2006 na území jednotlivých samosprávnych krajov spadajúcich pod Cieľ 1 (tj. s výnimkou územia Bratislavského samosprávneho kraja) podporovaná z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ďalej len „ERDF“) v rámci Operačného programu Základná infraštruktúra (ďalej len „OPZI“), a to prostredníctvom štyroch opatrení Priority 3 Lokálna infraštruktúra. Uvedená priorita bola zameraná na podporu občianskej infraštruktúry v oblasti školstva, zdravotníctva, sociálnych služieb, kultúry, ďalej rozvoja občianskej spoločnosti pre verejný sektor, informačnej spoločnosti a na podporu rozvoja vidieka. Skúsenosti zo skráteného programového obdobia 2004-2006 potvrdzujú, že doplnkové zdroje zo štrukturálnych fondov a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) predstavujú v podmienkach Slovenska významný prostriedok na zníženie dopadov dlhodobopoddimenzovaných kapitálových investícií do uvedených typov zariadení občianskej infraštruktúry a prvkov vybavenosti územia zo strany verejného sektora.

ROP pre programové obdobie 2007-2013 kontinuálne nadväzuje na Prioritu 3 Lokálna infraštruktúra OPZI zo skráteného programového obdobia 2004-2006 a vo viacerých oblastiach jej obsahový záber výrazne rozširuje (podpora zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pamätových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni, revitalizácia a hospodárske využitie nevyužívaných, resp. nevhodne využívaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok v území, podpora infraštruktúry cestovného ruchu, podpora zariadení nekomerčných záchranných služieb, podpora integrovaných stratégií obnovy mestských oblastí, vrátane infraštruktúry bývania, rekonštrukcia a modernizácia úsekov ciest II. a III. triedy, a pod.).

ROP priamo nadväzuje na ciele a priority identifikované na úrovni Národného strategického a referenčného rámca SR na roky 2007-2013 (ďalej len „NSRR“) ako základného strategického programového dokumentu SR pre oblasť kohéznej a regionálnej politiky. Špecifická priorita číslo 1.1 *Regionálna infraštruktúra* NSRR je v programovom období 2007-2013 realizovaná predovšetkým prostredníctvom ROP, a tým výrazne prispieva k napĺňaniu strategickej priority číslo 1 NSRR, ktorou je *Infraštruktúra a regionálna dostupnosť*.

Oprávneným územím pre ROP financovaným z ERDF je územie cieľa Konvergencia, tj. v zmysle Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, Európskom sociálnom fonde (ďalej len „ESF“) a Kohéznom fonde (ďalej len „KF“) a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 ide o územie regiónov NUTS 2, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa, meraný pomocou parity kúpnej sily a vypočítaný na základe údajov Spoločenstva za obdobie rokov 2000-2002, je menej ako 75 % priemerného hrubého domáceho

¹ výraz regionálna infraštruktúra v kontexte ROP zahŕňa zariadenia občianskej infraštruktúry a prvky vybavenosti územia dopravnou a sídelnou infraštruktúrou a infraštruktúrou cestovného ruchu

produktu v EÚ 25 za rovnaké referenčné obdobie. V podmienkach Slovenska ide o územie troch NUTS 2 regiónov (západné Slovensko, stredné Slovensko a východné Slovensko).

Z obsahového hľadiska má ROP ako strategický dokument na celoštátnej úrovni niekoľko kľúčových častí:

- analýza súčasného stavu v oblasti regionálnej infraštruktúry v rámci regiónov Slovenska
- strategická časť ROP
- operačná časť s priemetom stratégie do jednotlivých prioritných osí ROP
- finančný plán ROP
- popis systému implementácie ROP

Analytická časť ROP vychádza z dostupných údajov o osídlení SR ako relatívne stabilného priestorového systému poznamenaného historickým vývojom spoločnosti a najmä vývojom jeho hospodárskej základne a spoločenských vzťahov. Regionálna analýza vybavenosti územia rôznymi typmi zariadení občianskej infraštruktúry konštatuje rôznu úroveň neuspokojivého technického stavu veľkého počtu stavebných objektov, morálnu a fyzickú zastaranosť technických zariadení, existenciu vysokých prevádzkových nákladov, nedostatok moderných technológií a nepripravenosť poskytovateľov služieb zavádzať systémy kvality v praxi. Vo veľkom počte miest a obcí vybavenosť územia rôznymi typmi infraštruktúry nedosahuje požadovanú úroveň vybavenosti z kvantitatívnych hľadísk alebo nespĺňa súčasné kvalitatívne požiadavky pre konkrétne typy občianskej infraštruktúry. Analýza identifikuje značnú sídelnú rozdrobenosť územia SR, a to predovšetkým na území východného Slovenska a tiež nadpriemernú hustotu siete ciest II. a III. triedy, ktorá je však charakterizovaná nedostatočným dopravnotechnickým stavom.

Strategická časť reflektuje na hlavné faktory rozvoja a kľúčové disparity identifikované v analytickej časti ROP, ale aj v samotnom NSRR. Cieľom navrhovanej stratégie ROP je zvyšovanie kvality života a životného štandardu v podporovaných regiónoch SR na úroveň porovnateľnú s najvyspelejšími krajinami Európy. Stratégia ROP pri cieleňom smerovaní intervencií berie do úvahy priority vyplývajúce zo strategických dokumentov na európskej, celoslovenskej, regionálnej ale aj miestnej úrovni. Ide predovšetkým o Strategické usmernenia Spoločenstva, NSRR, Stratéziu konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 (tzv. lisabonská stratégia pre Slovensko), Národný program reforiem SR, Koncepciu územného rozvoja Slovenska z roku 2001, Národnú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja z roku 2001 a potreby identifikované na úrovni jednotlivých regiónov cieľa Konvergencia v podmienkach SR. V súlade s uvedenými strategickými dokumentmi je na odstraňovanie regionálnych rozdielov z pohľadu intervencií ROP najvhodnejším nástrojom stratégia územnej koncentrácie zdrojov. Stratégia územnej koncentrácie vychádza z NSRR, kde boli na základe analýzy štruktúry osídlenia SR (primárne definovanej v Koncepcii územného rozvoja Slovenska 2001) prioritne špecifikované sídla (obce a mestá), identifikované ako tzv. inovačné a kohézne póly rastu. Podpora prostredníctvom jednotlivých opatrení ROP je prioritne smerovaná do inovačných a kohéznych pólov rastu, ktoré sú tvorené vybranými centrami osídlenia na území SR. V špecifických odôvodnených prípadoch, kde to povaha podporovaných aktivít vyžaduje, sú operácie v rámci ROP smerované aj do území mimo pólov rastu. Z tematického hľadiska je stratégia ROP zameraná na vybrané typy zariadení občianskej infraštruktúry a prvky vybavenosti územia, ktoré boli analýzou identifikované ako kľúčové pre dosahovanie globálneho cieľa ROP. Na realizáciu ROP bolo pôvodne na roky 2007-2013 z ERDF určených celkovo 1,445 mil. eur. Revíziou ROP v polovici programového obdobia sa príspevok z ERDF zvýšil na **1 554 503 927 eur** na základe pridelenia dodatočných zdrojov, ktoré boli SR pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení.² Zároveň je uplatňovaný princíp adicionality s využitím ďalších doplnkových zdrojov zo štátneho rozpočtu SR. Tematická a územná koncentrácia pomoci je daná stratégiou ROP a má následný priemet do finančného plánu ROP, ktorý prerozdeľuje disponibilné prostriedky na úroveň jednotlivých rokov

² Európska komisia oficiálne informovala Európsky parlament a Európsku radu o technickej úprave finančného rámca pre roky 2011 – 2013 v súlade s pohybom HDP, vrátane úpravy súm alokovaných z fondov podporujúcich kohéziu príslušným členským štátom o rozdiel medzi odhadovanou a skutočnou výškou HDP v období 2007-2009. V súlade s článkom 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody zo 17. mája 2006 a rozhodnutím Európskej komisie č. 2010/475/EU z 30.8. 2010, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2006/594/ES, ktorým sa stanovuje indikatívne pridelenie viazaných rozpočtových prostriedkov rozčlenených podľa členských štátov v rámci cieľa Konvergencia na obdobie rokov 2007 – 2013, pokiaľ ide o dodatočné rozpočtové prostriedky pre Českú republiku, Poľsko a Slovensko, sa navyšujú disponibilné prostriedky pre Slovenskú republiku o 137 711 534 eur.

programového obdobia, prioritných osí, regiónov a kategórií dimenzií v súlade s metodikou Európskej komisie.

Systém implementácie ROP predpokladá postupné upúšťanie od centralizovaného prístupu a zriaďuje v súlade s príslušnou legislatívou SR a EÚ sprostredkovateľské orgány pod riadiacim orgánom na úrovni regiónov NUTS 3, čo možno v podmienkach SR považovať pri uvedenom rozsahu decentralizácie za inovatívny prístup. Zámerom Riadiaceho orgánu pre ROP je, aby počas programového obdobia 2007-2013 vykonávali samosprávne kraje (úroveň NUTS 3) úlohu sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom pre oblasti podpory zamerané na regionálne cesty, regeneráciu sídiel a infraštruktúru cestovného ruchu. V marci 2011 sa zriadil sprostredkovateľský orgán pod Riadiacim orgánom pre ROP na Ministerstve kultúry SR za účelom vykonávania zverených úloh v rámci prioritnej osi 7 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013. Ostatné oblasti podpory ROP sú z hľadiska ich charakteru implementované priamo Riadiacim orgánom pre ROP, ktorým bolo do 30.6.2010 v zmysle uznesenia vlády SR č. 832 zo dňa 8. októbra 2006 Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (ďalej len „MVR SR“). Zákonom č. 37/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, účinným od 1.7.2010 bolo Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR zrušené a jeho kompetencie ako Riadiaceho orgánu pre ROP prešli na Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR. V zmysle zákona č. 372/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1.11.2010 sa zmenil názov Riadiaceho orgánu pre ROP z Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR“ na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ďalej aj „MPSR“).

1.1 ZHRNUTIE DÔVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP V POLOVICI PROGRAMOVÉHO OBDOBIA

V polovici roka 2010 boli hodnotené doterajšie výsledky implementácie ROP v programovom období 2007-2013. ROP bol prijatý Európskou komisiou 24. septembra 2007. Začiatok implementácie ROP v januári 2008 bol spojený s veľkými očakávaniami žiadateľov, ktoré v podmienkach Slovenska vyplývali zo všeobecne rozsiahlej medializácie podpory z fondov EÚ, z veľkej absorpčnej kapacity žiadateľov v čase hospodárskej konjunktúry na prelome rokov 2007-2008, ako aj z obsiahleho zásobníka nepodporených projektov zo skráteného programového obdobia 2004-2006.

Systém implementácie ROP zaviedol v roku 2008 do praxe nové prvky ako systém priebežných výziev, internetové rezervácie termínov na predkladanie žiadostí o NFP, priamu elektronickú komunikáciu so žiadateľmi prostredníctvom osobitnej e-mailovej schránky a pod. V roku 2008 boli vyhlásené prvé výzvy ROP a prebiehalo dokončovanie nastavovania systémov riadenia a kontroly, ktoré boli posúdené auditom súladu podľa článku 71 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006. Počas roka 2009 boli intenzívne vyhlasované výzvy vo všetkých prioritných osiach ROP. Výsledkom bolo splnenie pravidla n+3 v závere roka 2009 s viac ako ročným predstihom a tiež vytvorenie podmienok pre intenzívne čerpanie finančných prostriedkov v roku 2010 na základe vysokého počtu schválených projektov.

Od roku 2009 bola v SR zavedená nová mena euro, pričom konverzný kurz bol stanovený na 30,126 SKK/EUR. V čase prípravy ROP sa v súlade s oficiálnymi odhadmi a očakávaniami pri stanovení finančného plánu ROP, ako aj pri výpočte predpokladanej výšky jednotlivých projektov aplikoval výmenný kurz 32,600 SKK/EUR. Posilnenie SKK v priebehu roka 2008, na základe ktorého bol stanovený konverzný kurz, spôsobilo reálne zníženie výšky celkového objemu finančných prostriedkov pre ROP v SKK z približne 55,42 mld. SKK na 51,214 mld. SKK, čo predstavuje rozdiel viac ako 4,20 mld. SKK.

Následky globálnej hospodárskej krízy, ktoré sa v plnej miere prejavili na území SR v roku 2009, mali svoj vplyv aj na implementáciu ROP a čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ. Vláda SR už na prelome rokov 2008 a 2009 prijala v tejto súvislosti viacero protikrizových opatrení zameraných na zintenzívnenie čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ (napr. opatrenia vlády SR na prekonanie dopadov globálnej finančnej krízy, schválené uznesením vlády SR č. 808/2008, č. 969/2008, č. 125/2009). Uvedené skutočnosti boli zohľadnené aj pri príprave štátneho rozpočtu SR na rok 2010. S cieľom urýchliť a zefektívniť čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ boli prijímané opatrenia aj na úrovni Európskej komisie (napr. zmeny nariadení smerujúce

k zjednodušeniu preukazovania oprávnených výdavkov na projekt, zjednodušenie postupov pri projektoch generujúcich príjmy – čl. 55 všeobecného nariadenia).

Výrazné sociálno-ekonomické zmeny v dôsledku hospodárskej krízy viedli k zmene v prioritách potenciálnych prijímateľov v rámci ROP. Zo širokého spektra rôznych oblastí podporovaných prostredníctvom ROP sa vyprofilovali oblasti, ktoré pre potenciálnych prijímateľov, t.j. najmä regionálne a miestne samosprávy predstavovali najdôležitejšie rozvojové priority a najefektívnejšie investície z hľadiska úspor prevádzkových nákladov verejného sektora (zníženie energetickej náročnosti), tvorby pracovných miest, zavádzania IKT a konkurencieschopnosti sídel. Na druhej strane, v niektorých oblastiach podpory neboli naplnené očakávania z hľadiska zámerov nastavených v roku 2007, a to aj napriek viacerým vyhláseným výzvam a ich propagácii. Uvedené skutočnosti spolu s niekoľkými ďalšími zmenami v externom prostredí (legislatívne zmeny a pod.) poukázali na potrebu čiastočne upraviť pôvodne nastavenú stratégiu a finančný plán ROP a doplniť analytickú časť ROP o niektoré nové skutočnosti.

Pôvodná analytická časť ROP vychádzala zo štatistických údajov za rok 2004, prípadne rok 2005. Následky globálnej hospodárskej krízy, demografický vývoj spoločnosti, ako aj zmeny národnej legislatívy poukázali na potrebu čiastočnej úpravy stratégie ROP nastavenej v procese prípravy ROP v rokoch 2006-2007. Cieľom revízie ROP je upraviť znenie operačného programu takým spôsobom, aby strategická a operatívna časť, ako aj finančný plán ROP reflektovali zmenené podmienky.

Dôvodmi na vykonanie revízie ROP a súvisiacej realokácie finančných prostriedkov sú nasledovné skutočnosti:

- a) výrazná zmena sociálno-ekonomického prostredia (globálna hospodárska kríza);
- b) zmena rozvojových priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni (rozvojové priority v čase krízy a zmena legislatívy v oblasti školstva, cestovného ruchu a sociálnej oblasti, prehodnotenie priorít v čase krízy, uznesenia vlády SR definujúce projekt Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 ako národnú prioritu, uznesenia vlády SR upravujúce regionalizáciu cestovného ruchu SR a pod.);
- c) ťažkosti s vykonávaním niektorých oblastí podpory ROP vo väzbe na legislatívne bariéry (infraštruktúra sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, infraštruktúra bývania), resp. iné dôvody (ťažkosti s dosiahnutím komplementarity s OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast pri podpore investičných aktivít cestovného ruchu).

Revízia operačného programu nepredstavuje zásadný odklon od pôvodne nastavených cieľov a hodnôt merateľných ukazovateľov programu. V prípade niektorých ukazovateľov revízia umožní dosiahnutie vyšších cieľových hodnôt.

1.2 ZHRNUTIE DÔVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP ZAČIATKOM ROKU 2012

Druhá revízia ROP reaguje na závažnú problematickú situáciu, ktorá vznikla v súvislosti s deficitom finančných zdrojov na krytie aktuálnych pohľadávok prijímateľov deklarovaných v žiadostiach o platbu v rámci prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP. Nutnosť vykonania tejto revízie predpokladal už text prvej revízie ROP, v rámci ktorej bol schválený princíp presunov úspor v realizovaných projektoch ROP do prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP **s cieľom riešenia nadschválenia finančných prostriedkov v tejto prioritnej osi, ktoré bolo umožnené v dôsledku výraznej zmeny sociálno-ekonomického prostredia a s tým súvisiacej zmeny priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.** Interná analýza dôvodov vykonania revízie ROP k 31.12.2011 z januára 2012 potvrdila závery doterajších externých hodnotení implementácie ROP, že prioritná os 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP je kľúčovou oblasťou podpory v programovom období 2007-2013 a dominantnou mierou sa podieľa na dosahovaní stratégie a globálneho cieľa ROP, vrátane prínosu k cieľom stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem Slovenskej republiky.

Na rozdiel od prvej revízie možno druhú revíziu ROP považovať za pomerne jednoduchú, keďže analýza ROP, stratégia ROP, merateľné ukazovatele, ako aj systém riadenia a kontroly ROP zostávajú touto revíziou nezmenené.

1.3 ZHRNUTIE DŮVODOV PRE VYKONANIE REVÍZIE ROP V POLOVICI ROKA 2012

Tretia revízia ROP nadväzuje na predchádzajúce revízie ROP a jej cieľom je pokračovať v postupnom znižovaní deficitu finančných prostriedkov v rámci prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP prostredníctvom presunu úspor dosiahnutých v rámci ROP do tejto prioritnej osi. Na základe Internej analýzy dôvodov vykonania revízie ROP k 31.5.2012 z júna 2012 bola identifikovaná potreba vykonania tretej revízie ROP v súvislosti s opakujúcou sa kritickou situáciou spočívajúcej v nedostatku finančných prostriedkov na krytie aktuálnych pohľadávok prijímateľov deklarovaných v žiadostiach o platbu.

Dôvodmi na vykonanie revízie ROP a súvisiacej realokácie finančných prostriedkov je pretrvávajúce skutočností, ktoré spadajú pod body a) a b) čl. 33 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, t.j.:

a) výrazná zmena sociálno-ekonomického prostredia;

b) zmena rozvojových priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Tretia revízia ROP podobne ako druhá revízia programu nemá vplyv na analýzu ROP, stratégiu ROP, ani na systém riadenia a kontroly ROP.

2. PRÍPRAVA REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU

2.1 PROCES PRÍPRAVY REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU – UPLATŇOVANIE PRINCÍPU PARTNERSTVA

Proces prípravy ROP pre programové obdobie 2007-2013 súvisí s prípravou špecifickej priority číslo 1.1 *Regionálna infraštruktúra* NSRR, ktorá bola začatá v októbri 2005. Uvedená špecifická priorita NSRR je v programovom období 2007-2013 realizovaná predovšetkým prostredníctvom implementácie ROP.

Tento proces bol v súlade s uznesením vlády SR č. 832/2006 zo dňa 8. októbra 2006 realizovaný v gescii MVRR SR, ktoré bolo uvedeným uznesením ustanovené ako Riadiaci orgán pre ROP.

Proces prípravy ROP prebiehal v zmysle princípu partnerstva v súlade s príslušnými nariadeniami ES, priebežne prijímanými uzneseniami vlády SR a usmerneniami Centrálného koordinačného orgánu (ďalej len „CKO“).

K 31. januáru 2006 bola vypracovaná špecifická priorita číslo 1.1 *Regionálna infraštruktúra* NSRR, ktorá zadefinovala smerovanie pomoci zo ŠF a KF v programovom období 2007-2013 v oblasti regionálnej infraštruktúry na indikatívnu úroveň skupín aktivít, cieľov, prijímateľov a základných merateľných východiskových a cieľových indikátorov.

MVRR SR počas prípravy a schvaľovania ROP aktívne uplatňovalo princíp partnerstva, na základe ktorého bolo do uvedených procesov zapojené široké spektrum vecne príslušných sociálno-ekonomických partnerov. Ako partneri boli identifikované nasledovné subjekty:

- ústredné orgány štátnej správy pre príslušné sektorové oblasti
- všetky územne príslušné regionálne samosprávy a zástupcovia miestnych samospráv
- odborná verejnosť zastupujúca mimovládny sektor
- Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
- zástupcovia integrovanej siete regionálnych rozvojových agentúr
- externí konzultanti participujúci na vyracovaní analytickej a strategickej časti ROP, ktorí reprezentovali rôzne odborné oblasti súvisiace s problematikou regionálnej infraštruktúry (ekonomika, územné plánovanie, regionálny rozvoj a pod.).

Kritériom pre výber sociálno-ekonomických partnerov bola vecná príslušnosť k jednotlivým sektorovým oblastiam podpory ROP na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a predpokladaná súvislosť dopadu intervencií ROP na zúčastnené subjekty, ktoré sú aktérmi regionálneho rozvoja.

Uplatňovanie princípu partnerstva bolo realizované formou účasti v pracovnej skupine na prípravu operačného programu, formou bilaterálnych pracovných stretnutí, formou písomnej a elektronickej komunikácie, medzirezortnými pripomienkovými konaniami, účasťou na organizovaných verejných fórach a pod.

Základnú platformu pre prípravu ROP predstavuje pracovná skupina na prípravu ROP menovaná ministrom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Uvedená pracovná skupina začala oficiálne pôsobiť v máji 2006 a presný zoznam jej členov je uvedený v prílohe 3 ROP. Pracovná skupina na prípravu ROP bola na základe aktualizácie NSRR v októbri 2006 rozšírená o ďalšie subjekty. Predmetom zasadnutí pracovnej skupiny v období od mája 2006 do februára 2007 bolo obsahové vymedzenie jednotlivých východísk ROP z hľadiska sektorových oblastí podpory a koncentrácie, systém implementácie ROP a iné aspekty súvisiace s podporou oblasti regionálnej infraštruktúry v programovom období 2007-2013.

V priebehu mesiacov november 2005 až jún 2007 boli MVRR SR iniciované viaceré bilaterálne a multilaterálne stretnutia s príslušnými ministerstvami (školy, práce, sociálnych vecí a rodiny, kultúry, pôdohospodárstva, životného prostredia, vnútra a pod.). Účelom uvedených stretnutí bolo obsahové vymedzenie jednotlivých východísk ROP z hľadiska sektorových oblastí podpory a z hľadiska súladu ROP so stratégiami na národnej úrovni. Predmetom stretnutí bolo aj

štátna
správa

definovanie oprávnených prijímateľov v súlade s národnou legislatívou. S ohľadom na odborné stanoviská príslušných rezortov boli zároveň vymedzené deliace línie medzi jednotlivými oblasťami podpory v rámci ROP a príbuznými oblasťami podporovanými z iných operačných programov spolufinancovaných z fondov EÚ, resp. z iných zdrojov v rokoch 2007-2013.

Na procese prípravy ROP sa podieľali zástupcovia všetkých regionálnych samospráv a zástupcovia miestnych samospráv, do ktorých pôsobnosti kompetenčne spadajú jednotlivé oblasti podpory ROP. Zástupcovia regionálnych samospráv boli zainteresovaní aj do prípravy východísk čiastočne decentralizovaného systému implementácie ROP v programovom období 2007-2013 a do prípravy príslušných realizačných dokumentov. Záujmy miestnych samospráv v procese prípravy ROP zastupovalo Združenie miest a obcí Slovenska. Na pravidelných stretnutiach v rámci prípravy ROP sa zúčastňovali zodpovední nominanti predsedov samosprávnych krajov s mandátom rokovať o obsahu ROP.

regionálne
a miestne
samosprávy

Zúčastnené územné samosprávy v procese prípravy ROP presadzovali potrebu skvalitnenia a dobudovania zariadení občianskej infraštruktúry v regiónoch a navrhovali rozširovanie spektra oprávnených aktivít v rámci jednotlivých oblastí podpory ROP. Samosprávne kraje zároveň opakovane požadovali navýšenie finančných prostriedkov pre ROP a deklarovali záujem plniť úlohy plnohodnotných sprostredkovateľských orgánov pod Riadiacim orgánom pre ROP pre celý operačný program. Vzhľadom na skutočnosť, že niektoré požiadavky neboli v súlade predošlými rozhodnutiami vlády SR, nebol v rámci pracovnej skupiny v niektorých otázkach dosiahnutý konsenzus a nebolo možné niektoré z uvedených návrhov akceptovať.

V rámci pracovných skupín predložil Riadiaci orgán pre ROP na diskusiu aj návrh na určenie regionálnych alokácií v rámci ROP, ktorý bol vypracovaný v spolupráci s externými spracovateľmi. V otázke regionálnych alokácií na regióny NUTS 3 sa samosprávnym krajom sa nepodarilo nájsť vzájomný konsenzus ani po predložení návrhu RO pre ROP vypracovaného na základe dodatočnej podrobnej analýzy podporovaných oblastí na území jednotlivých samosprávnych krajov. Rozhodnutie o rozdelení disponibilnej alokácie ROP na zúčastnené NUTS 3 regióny bolo prijaté na úrovni členského štátu.

V spolupráci s externými spracovateľmi boli na odbornej báze vypracované východiská územnej koncentrácie príspevkov ROP, ktoré boli individuálne prehodnotené na úrovni príslušných odborných útvarov všetkých samosprávnych krajov na území cieľa Konvergencia.

Regionálne a miestne samosprávy predstavujú prevažnú časť prijímateľov intervencií prostredníctvom ROP. Okrem zapojenia regionálnych a miestnych samospráv do prípravy ROP na princípe partnerstva, majú zástupcovia samospráv aj zastúpenie v Monitorovacom výbore pre ROP. Samosprávne kraje v programovom období 2007-2013 zabezpečia výkon implementačných úloh delegovaných Riadiacim orgánom pre ROP v rámci oblastí podpory zameraných na intervencie regionálnymi cestami, regeneráciou sídiel a cestovným ruchom. Popis zapojenia miestnych a regionálnych samospráv do riadenia a implementácie ROP v programovom období 2007-2013 je podrobnejšie uvedený v kapitole 9.

Na procese prípravy ROP participovalo občianske združenie Vidiecky parlament (sieť mimovládnych organizácií a fyzických osôb), ktorých pripomienky sa týkali predovšetkým tematiky podpory vidieckych a zaostalých oblastí, územnej koncentrácie ROP a k definovaniu mechanizmov zabraňujúcich uprednostňovaniu záujmov regionálnych samospráv na úkor miestnych samospráv.

mimovládne
organizácie

Pripomienky mimovládneho sektora, týkajúce sa oblasti regionálnej infraštruktúry, boli priebežne prerokovávané na pracovných skupinách ROP a aj na pracovných skupinách organizovaných už na úrovni prípravy NSRR.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v spolupráci v rámci princípu partnerstva komunikoval s MVR SR predovšetkým o možnostiach optimalizácie využitia širokého spektra aktivít ROP pre vytvorenie podmienok pre komplexný prístup k riešeniu problematiky marginalizovaných rómskych komunít.

rómske
komunity

Dodržiavanie partnerstva je v podmienkach SR zároveň inštitucionálne zabezpečené v procese predkladania dokumentov na rokovanie vlády SR prostredníctvom medzirezortného pripomienkového konania. Do tohto procesu boli zapojení všetci uvedení rozhodujúci regionálni aktéri. Pripomienky obdržané v rámci tohto procesu boli predmetom osobitných diskusií, ktorých výsledkom bolo, že na rokovanie vlády SR bol návrh ROP predložený bez zásadných rozporov.

Všetkým požiadavkám a nárokom jednotlivých partnerov bola spracovateľmi ROP venovaná náležitá pozornosť a boli v možnej miere zapracované do znenia ROP. Dokument ROP

spracovaný na princípe partnerstva je Európskej komisii predkladaný ako výsledok dohody zúčastnených sociálno-ekonomických subjektov. Záverečné prerokovanie dopracovaného dokumentu so všetkými sociálno-ekonomickými partnermi sa uskutočnilo 29. júna 2007. Výsledná verzia operačného programu má plnú podporu vlády SR ako členského štátu EÚ.

Princíp partnerstva v zmysle čl. 11 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 je v súvislosti s ROP uplatňovaný počas celého programového obdobia 2007-2013. Spektrum partnerov zastúpené sektorovými ministerstvami, regionálnymi a miestnymi samosprávami a ostatnými partnermi je zároveň zapojené do implementácie programu formou účasti na príprave výziev na predkladanie projektov a na výbere podporovaných operácií v rámci jednotlivých prioritných osí ROP.

Užšie spektrum partnerov zastúpené regionálnymi a miestnymi samosprávami a regionálnymi rozvojovými agentúrami je súčasťou komunikačnej stratégie Riadiaceho orgánu pre ROP a participuje na aktivitách informovania a publicity vo vzťahu k ROP.

Prostredníctvom členstva v Monitorovacom výbore pre ROP je počas programového obdobia 2007-2013 sociálno-ekonomickým partnerom vytvorený priestor na účasť pri monitorovaní a hodnotení operačného programu a na iniciovaní jeho prípadných revízií. Popis uplatňovania princípu partnerstva vo vzťahu k vyššie uvedených aktivitám je podrobnejšie popísaný v kapitole 9.

Kompletný prehľad všetkých sociálno-ekonomických partnerov zainteresovaných do prípravy ROP a najdôležitejšie východiská z uplatňovania princípu partnerstva sú zhrnuté v prílohe č. 3. Princíp partnerstva je v súvislosti s výkonom a realizáciou ROP zabezpečený počas celého programového obdobia 2007-2013.

Za účelom prerokovania obsahu ROP a spôsobe jeho implementácie v programovom období 2007-2013 sa uskutočnili viaceré pracovné stretnutia vrcholových predstaviteľov MVRR SR a zainteresovaných siedmich samosprávnych krajov oprávnených pre cieľ Konvergencia.

V záujme oboznámenia širšej odbornej verejnosti s možnosťami podpory oblasti regionálnej infraštruktúry v kontexte NSRR a ROP sa uskutočnili viaceré tematicky orientované konferencie. V mesiacoch február a marec 2006 bola problematika Regionálnej infraštruktúry v kontexte NSRR SR na programové obdobie 2007-2013 prezentovaná širšej odbornej verejnosti na konferenciách v Bratislave a Košiciach a v mesiaci máj 2006 bola problematika regionálnej infraštruktúry v kontexte ROP predstavená na konferencii Štrukturálne fondy pre rozvoj Rómskych komunít. V apríli 2007 bol pripravovaný ROP prezentovaný na celonárodnej konferencii s názvom Európske fondy pre rozvoj regiónov, ktorá sa konala v Banskej Bystrici. Zástupcovia MVRR SR zodpovední za prípravu NSRR a ROP sa v priebehu prípravy ROP aktívne zúčastňovali aj ďalších verejných podujatí organizovaných rôznymi subjektami pôsobiacimi v oblasti regionálneho rozvoja.

ROP, ako programový dokument pre čerpanie štrukturálnych fondov EÚ v programovom období 2007-2013 je schvaľovaný vládou SR a Európskou komisiou. Návrh ROP vláda schválila uznesením č. 1014 zo dňa 6. decembra 2006 s úlohou dopracovať dokument na základe výsledkov ex ante hodnotenia, výsledkov strategického environmentálneho hodnotenia a technických rokovaní so zástupcami Európskej komisie. Operačný program bol oficiálne zaslaný Európskej komisii 5. marca 2007. Regionálny operačný program bol schválený rozhodnutím Európskej komisie zo dňa 24.9.2007.

2.1.1 Proces prípravy revízie ROP v polovici programového obdobia

V roku 2010 Riadiaci orgán pre ROP inicioval revíziu ROP na základe výsledkov priebežného hodnotenia doterajšej implementácie ROP, analýzy dôvodov revízie ROP a uznesení vlády SR týkajúcich sa dodatočného navýšenia rozpočtu ROP v súvislosti s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 a odstraňovaním následkov povodní a protipovodňovými opatreniami. V menšej miere bola modifikácia vyvolaná identifikovanými ťažkosťami s vykonávaním niektorých oblastí podpory ROP.

Nutnosť revízie ROP v dôsledku výraznej zmeny sociálno-ekonomického prostredia a s tým súvisiacej zmeny priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni bola zrejma už v závere roka 2009. O uvedenej skutočnosti informoval Riadiaci orgán pre ROP sociálno-ekonomických partnerov na výročnom stretnutí k ROP a na výročnej konferencii ROP v decembri 2009.

V máji 2010 bol v súvislosti s výsledkami priebežného hodnotenia doterajšej implementácie ROP vypracovaný prvý návrh modifikovaného znenia ROP, ktorý bol predmetom rokovania Monitorovacieho výboru pre ROP na jeho zasadnutí dňa 3.6.2010. Vzhľadom na vznesené pripomienky členov Monitorovacieho výboru pre ROP bolo rokovanie o revízii ROP prerušené. V nadväznosti na následne prijaté uznesenia vlády SR týkajúce sa dodatočného navýšenia rozpočtu ROP v súvislosti s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 a odstraňovaním následkov povodní a protipovodňovými opatreniami bol návrh revízie ROP prepracovaný a dňa 30.09.2010 predložený členom Monitorovacieho výboru pre ROP.

Návrh revízie ROP bol Monitorovacím výborom pre ROP schválený dňa 26.10.2010 a dňa 29.10.2010 oficiálne predložený Európskej komisii na schválenie.

Európska komisia predložený návrh posudzovala do februára 2011. Na základe požiadaviek vznesených zo strany Európskej komisie bolo nevyhnutné upraviť vybrané časti odsúhlaseného návrhu revízie, najmä časti týkajúce sa stratégie podpory pre oblasť sociálnej infraštruktúry, príspevku ROP k riešeniu situácie marginalizovaných rómskych komunit a možnosti implementácie inovatívneho finančného nástroja JESSICA. V tejto súvislosti zároveň Monitorovací výbor pre ROP v hlasovaní písomnou procedúrou schválil presun 5 mil. eur z oblasti podpory kultúrnej infraštruktúry na oblasť podpory infraštruktúry bývania za účelom posilnenia alokácie určenej na podporu infraštruktúry bývania prostredníctvom inovatívneho finančného mechanizmu JESSICA v nadväznosti na odporúčania Európskej komisie vznesené v procese negóciácií k návrhu revízie ROP a hodnotiace a výberové kritériá pre Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013. Na základe pripomienok a následných rokovaní s Európskou komisiou, niektorými socioekonomickými partnermi, a na základe uznesení Monitorovacieho výboru pre ROP zo dňa 26.10.2010 a zo dňa 23.03.2011 Riadiaci orgán pre ROP v priebehu februára až apríla 2011 dopracoval návrh revízie ROP a opätovne ho predložil Európskej komisii dňa 10.05.2011.

[Revízia ROP bola schválená rozhodnutím Komisie K\(2011\)5362 z 2.augusta 2011, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie K\(2007\)4449 z 24.septembra 2007.](#)

2.1.2 Proces prípravy revízie ROP začiatkom roku 2012

V marci 2012 Riadiaci orgán pre ROP inicioval revíziu ROP na základe internej analýzy dôvodov vykonania revízie ROP k 31.12.2011 z januára 2012. Nutnosť vykonania tejto revízie predpokladal už text prvej revízie ROP, v rámci ktorej bol schválený princíp presunov úspor v realizovaných projektoch ROP do prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP s cieľom riešenia nadschválenia finančných prostriedkov v tejto prioritnej osi, ktoré bolo umožnené v dôsledku výraznej zmeny sociálno-ekonomického prostredia a s tým súvisiacej zmeny priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Riadiaci orgán pre ROP predložil členom Monitorovacieho výboru pre ROP dňa 6.3.2012 na schválenie návrh revízie ROP vrátane internej analýzy dôvodov vykonania revízie ROP k 31.12.2011. Monitorovací výbor pre ROP schválil návrh revízie ROP písomnou procedúrou ([uznesením Monitorovacieho výboru pre ROP č. 2012/2012 zo dňa 13.3.2012](#)).

[Revízia ROP bola schválená rozhodnutím K\(2012\)3301 z 23.mája 2012, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie K\(2007\)4449 z 24.septembra 2007.](#)

2.1.3 Proces prípravy revízie ROP v polovici roka 2012

[Na základe internej analýzy dôvodov vykonania revízie ROP k 31.5.2012 Riadiaci orgán pre ROP inicioval v júni 2012 vykonanie v poradí tretej revízie programu s cieľom pokračovať v nevyhnutných úpravách prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP, ktorých základ položila už prvá revízia programu v súvislosti so zmenou sociálno-ekonomického prostredia a následnou zmenou priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Predmetom tretej revízie programu je uplatnenie princípu presunu úspor dosiahnutých v rámci ROP do prioritnej osi 1 ROP, ktorý bol schválený v rámci prvej revízie programu.](#)

[Návrh revízie ROP vrátane internej analýzy dôvodov vykonania revízie ROP k 31.5.2012 z júna 2012 bol členom Monitorovacieho výboru predložený dňa DD.MM.2012.](#)

Komentár [m1]: Bude doplnené

2.2 EX ANTE HODNOTENIE³

Ex ante hodnotenie ROP bolo vykonané v období od mája 2006 do mája 2007 externým spracovateľom. Záverečná správa z ex ante hodnotenia ROP bola vypracovaná k 31. decembru 2006. V priebehu prvej polovice roka 2007 bol návrh ROP upravený na základe technických konzultácií so zástupcami Európskej komisie. Uvedené konzultácie mali za následok zmenu ROP v niektorých častiach, a preto bola aktualizovaná verzia podrobená dodatočnému procesu s náležitosťami ex ante hodnotenia.

Aktualizovaná záverečná správa z ex ante hodnotenia bola odovzdaná MVRR SR 22. júna 2007.

Východiská analytickej časti by mali mať dostatočnú vypovedaciu schopnosťou pre stanovenie zdôvodniteľnej stratégie s jasne definovanými cieľmi na úrovni ROP aj prioritných osí ROP. V rámci vykonaného ex ante hodnotenia bol Riadiaci orgán pre ROP upozornený v analytickej časti ROP na nedostatočne vypovedajúce a neprehľadné štatistické údaje a taktiež na nerovnomernú hĺbku analýzy jednotlivých tematických oblastí. Riadiaci orgán pre ROP odstránil uvedené nedostatky spresnením a doplnením údajov pre jednotlivé oblasti s ohľadom na rôznorodosť zdrojov a dostupnosť štatistických údajov.

Stratégia je spracovaná na základe výsledkov regionálnych analýz a konštatovaných disparít podľa príslušných oblastí podpory. Ex ante odporúčalo zváženie usporiadania tematických oblastí podľa logických návazností. Odporúčanie bolo akceptované, čím sa zvýšila prehľadnosť a zrozumiteľnosť súvislostí v rámci stratégie ROP.

Ex ante hodnotenie ROP považuje princíp tematickej a územnej koncentrácie intervencií v rámci ROP, v nadväznosti na financovanie komplementárnych aktivít podporovaných z ESF, za významný prostriedok dosahovania potrebného synergického efektu. Priestorové rozloženie plánovaných intervencií do inovačných a kohéznych pólů rastu na základe reálne identifikovaných potrieb so zameraním na vyrovnávanie regionálnych a vnútroregionálnych disparít je v súlade polycentrickým prístupom uplatňovaným na úrovni NSRR. V zmysle pripomienok ex ante hodnotenia boli do ROP doplnené podrobnejšie informácie o stratégii pólů rastu s popisom metodiky, počtom a počtom obyvateľov v členení na inovačné a kohézne póly rastu.

Zo zistení ex ante však vyplývala požiadavka na upresnenie stratégie a jej priemetu do prioritných osí z pohľadu tematickej a územnej koncentrácie intervencií s nastavením adekvátnych a odôvodniteľných kritérií. Stratégia bola v zmysle uvedenej pripomienky definovaná zrozumiteľnejšie s použitím ekonomických, kapacitných kritérií a iných vecných s využitím princípů územnej koncentrácie.

Ex ante hodnotenie zároveň konštatuje vzájomnú konzistentnosť a synergiu prioritných osí ROP, ktoré odrážajú stratégiu a výsledky predchádzajúcich analýz aj vo vzťahu k potrebám jednotlivých konvergenčných regiónů SR. Navrhované prioritné osi ROP budú svojou realizáciou prostredníctvom financovania rozvojových projektových zámerů optimálne naplňovať definovanú stratégiu ROP, ktorá vytvára potenciál významnej účasti pri naplňovaní cieľa NSRR do roku 2013, ktorým je zvýšenie konkurencieschopnosti a výkonnosti regiónů a slovenskej ekonomiky a zamestnanosti pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja. Navrhované prioritné osi ROP sú v súlade s prioritami uvedenými v čl. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o ERDF, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999.

Ex ante hodnotenie ROP však vytykalo nedostatočné premietnutie Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja v riešenej oblasti dopravy a cestovného ruchu, na základe čoho bol ROP v novembri 2006 dopracovaný. Ex ante taktiež poukázalo na neprehľadnosť zamerania a oblastí podpory prioritnej osi 3, najmä na nevýraznú deliacu líniu medzi podporou revitalizácie nehnuteľných kultúrnych pamiatok a podporou cestovného ruchu. Ex ante poukázalo na nejasnosti v nedostatočne popísanej komplementarite a koordinácii s OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast v oblasti cestovného ruchu. Pripomienky ex ante boli zohľadnené úpravou prioritnej osi 3 prostredníctvom definovania oblastí podpory, špecifikácie podporovaných aktivít a doplnením koordinácie s OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast v oblasti podpory cestovného ruchu. Vo vzťahu k prioritnej osi 4 ex ante upozornilo na príliš zložitú a neprehľadnú štruktúru oblastí podpory a najmä v prípade integrovaných stratégií mestského rozvoja požadovalo

³ Usmernenie č. 3/2005 koordinátorky pre NSRR (Metodické usmernenie k ex ante hodnoteniu priority NSRR – rámcové zadávacie podmienky) zaslané listom č. 11829/62183-14 zo dňa 29. 11. 2005

zvýšiť efektívnosť v procese implementácie. Prioritná os 4 bola upravená v zmysle pripomienok ex ante, pričom táto časť bola doplnená o mechanizmus implementácie pre integrované stratégie rozvoja mestských oblastí, ktorý zaručí vhodnejší prístup k implementácii projektov.

Jedným z najzávažnejších výstupov ex ante hodnotenia bolo odporúčanie preformulovať ciele prioritných osí a pre potreby Programového manuálu ROP a ciele opatrení podľa návrhu, ktorý je súčasťou záverečnej správy z ex ante hodnotenia. Pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zapracovaná do ROP s ohľadom na zmeny v štruktúre prioritných osí ROP, ktoré vyplynuli z technických negociácií so zástupcami EK.

Systém indikátorov obsiahnutý v ROP podľa ex ante hodnotenia by mal vytvárať predpoklad pre meranie dosiahnutého pokroku. K očakávaným výsledkom a dopadom plánovaných intervencií ROP odporúča ex ante hodnotiteľ upresniť indikátory a ich merateľné hodnoty na úrovni programu tak, aby korešpondovali s príslušnými ukazovateľmi na úrovni jednotlivých prioritných osí programu. Navrhované indikátory mali predovšetkým charakter výstupových indikátorov a mali len kvantitatívny charakter. V súvislosti s prípravou národnej sústavy indikátorov pre NSRR v období od decembra 2006 do júna 2007 bola upravená aj sústava indikátorov pre ROP. Novonavrhnutá sústava indikátorov sa viac približuje k napĺňaniu globálneho cieľa ROP. Merateľné indikátory ROP sú rozpracované na úrovni programu a prioritných osí a ukazovatele rozpracované na nižšej hierarchickej úrovni sú súčasťou Programového manuálu ROP. V nadväznosti na vypracovanie národnej sústavy indikátorov NSRR boli vo februári a následne v júni 2007 upravené indikátory jednotlivých operačných programov, čo bolo aj predmetom doplnenia záverov z ex ante hodnotenia. Z navrhovaných ukazovateľov bol vypustený ukazovateľ „percentuálne zvýšenie štandardu občianskej vybavenosti“, ktorého kvantifikácia sa javila ako problematická. Ukazovatele boli taktiež doplnené o core indikátory a na základe zistení ex ante aj o zdroje údajov pri zisťovaní hodnôt ukazovateľov výstupu, výsledku a dopadu, čím bola zvýšená ich vypovedacia schopnosť.

Ex ante hodnotenie vytykalo ROP nedostatočnú identifikáciu ohrození súvisiacich s vonkajšími vplyvmi súvisiacimi s členstvom SR v EÚ (napr. predpokladané zavedenie eura v roku 2009 a jeho prípadný vplyv na rast cien, vstup do Schengenského priestoru, pokračujúca migrácia za prácou v rámci regiónov SR a jej následný vplyv na štruktúru disponibilnej pracovnej sily v regiónoch a pod.). Po podrobnom zhodnotení možných dopadov uvedených aspektov však možno konštatovať, že obsahové zameranie ROP a realizácia jeho aktivít nebudú uvedenými vplyvmi priamo dotknuté v takej miere, aby si to vyžadovalo modifikáciu strategickú časť operačného programu.

Ex ante hodnotenie taktiež konštatuje, že horizontálne priority sú v ROP rozpracované na dostatočnej podrobnej úrovni a že ROP je koherentný s ďalšími národnými sektorovými strategickými materiálmi a taktiež sleduje napĺňanie regionálnych a miestnych stratégií zahrnutých v strategických materiáloch samospráv. Súlad stratégie ROP s regionálnymi a lokálnymi prioritami bol dosiahnutý aj na základe uplatňovania princípu partnerstva v procese programovania. Chýbajúci mechanizmus koordinácie pri implementácii horizontálnych priorit bol doplnený v súlade s NSRR a gestormi jednotlivých horizontálnych priorit.

Jedno z možných rizík identifikovaných ex ante hodnotiteľom súvisí s čiastočne decentralizovaným systémom implementácie. Na základe doterajších odporúčaní ex ante hodnotiteľa boli navrhnuté podporné opatrenia na riešenie prípadných absorpčných ťažkostí jednotlivých zainteresovaných NUTS 3 regiónov. Uvedené opatrenia sú súčasťou podrobných popisov riadenia a realizácie pomoci zo ŠF a KF (audit trailov) pre programové obdobie 2007-2013, ktoré sú obsahom interných manuálov procedúr Riadiaceho orgánu pre ROP a sprostredkovateľských orgánov pod Riadiacim orgánom pre ROP.

Systém implementácie je zo strany ex ante hodnotiteľa posúdený ako prehľadne navrhnutý s návrhom funkcií, zodpovedností a delegovaných úloh. Do systému implementácie odporúča ex ante hodnotiteľ rámcový systém hodnotenia projektov na úrovni maximálne možného efektívneho a rýchleho procesu. Pripomienka bola zo strany Riadiaceho orgánu pre ROP akceptovaná a do implementačných procedúr boli zaradené inovatívne prvky ako napríklad využitie elektronickej komunikácie so žiadateľmi, čím bude vytvorený priestor na skrátenie času hodnotenia projektov, pričom podrobný popis systému implementácie je súčasťou interných manuálov procedúr zainteresovaných subjektov.

Ex ante hodnotenie odporúča už na úrovni operačného programu jednoznačnejšie dopracovať systém prerozdelenia výkonu implementačných procedúr vo vzťahu k príslušným prioritným osiam ROP medzi Riadiacim orgánom pre ROP a sprostredkovateľskými orgánmi pod Riadiacim

orgánom. Uvedené odporúčanie sa týka mechanizmov na zabránenie možného vzniku konfliktu záujmov v situácii, kedy za hodnotenie a výber žiadostí o finančný príspevok sú zodpovedné samosprávne kraje, ktoré sú zároveň aj oprávnenými prijímateľmi.

Záverečná správa z ex ante hodnotenia odporúča podrobnejšie rozpracovať prepojenie na iné finančné nástroje a dopracovať podrobnejšie, ktoré typy aktivít sú finančne kryté z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka tak, aby sa vyjasnilo prepojenie s finančnými možnosťami podpory z ERDF.

Kompletná dokumentácia z realizovaného ex ante hodnotenia je dostupná na Riadiacom orgáne pre ROP a v zmysle článku 47, odsek 3 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999. Priebežné správy a záverečná správa z ex ante hodnotenia boli zverejnené na internetovej stránke MVRR SR.

2.3 STRATEGICKÉ ENVIRONMENTÁLNE HODNOTENIE

Za účelom posúdenia environmentálnych aspektov navrhovaných intervencií ROP, ako strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, bolo so zreteľom na podporu trvalo udržateľného rozvoja vykonané strategické environmentálne hodnotenie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedený zákon je plne v súlade so smernicou 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie. V rámci uvedeného procesu boli zisťované a vyhodnocované priame a nepriame vplyvy navrhovanej stratégie ROP na životné prostredie.

Procedurálny postup strategického environmentálneho hodnotenia bol vykonaný v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Externým spracovateľom bola v termíne do 14. decembra 2006 vypracovaná Správa o hodnotení strategického dokumentu ROP, ktorá bola následne postúpená Ministerstvu životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“). Uvedená správa bola verejne prerokovaná 15. januára 2007. Odborne spôsobilá osoba určená MŽP SR vypracovala v termíne do 29. januára 2007 k tejto správe odborný posudok, na základe ktorého bolo dňa 14. februára 2007 vypracované záverečné stanovisko z posúdenia ROP ako strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, ktoré obsahovalo odporúčanie pre schvaľujúci orgán t.j. pre vládu SR prijať ROP.

Správa o hodnotení strategického dokumentu ROP (ďalej len „správa“) v jednotlivých kapitolách uvádza:

- základné údaje o obstarávateľovi, tj. o MVRR SR, ktoré je Riadiacim orgánom pre ROP
- základné údaje o ROP ako o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom
- základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia (cieľ Konvergencia v podmienkach SR)
- základné údaje o predpokladaných vplyvoch na životné prostredie vrátane vplyvov na zdravie obyvateľstva
- navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a čo najvyššiu kompenzáciu každého významného nepriaznivého vplyvu realizácie navrhovaného strategického dokumentu na životné prostredie a zdravie obyvateľstva
- dôvody pre výber zvažovaných alternatív a popis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti, ktoré sa vyskytli pri zostavovaní požadovaných informácií
- návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie obyvateľstva
- pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie obyvateľstva
- netechnické zhrnutie poskytovaných informácií.

Správa ďalej uvádza, že v prípade realizácie ROP nenastanú výrazné pozitívne zmeny v oblastiach životného prostredia, ktoré sú predmetom zvýšenej pozornosti a v ktorých sa prejavuje potreba zlepšiť ich súčasný stav, prekonať zaostávanie za vyspelými krajinami EÚ alebo zabezpečiť plnenie záväzkov a požiadaviek a implementáciu opatrení vyplývajúcich z právnych

predpisov EÚ v oblasti životného prostredia, tj. v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrane biodiverzity, prírody a krajiny. Zlepšenie nastane v kvalite života obyvateľstva prostredníctvom vybudovania, resp. dobudovania regionálnej infraštruktúry, nepriamo tak pozitívne pôsobí na celkový zdravotný stav obyvateľstva. Zlepšenie teda nastane v kvalite ľudských zdrojov čo prispieva pozitívne k sociálnemu pilieru udržateľného rozvoja. Vzhľadom na navrhované priority a zamerania podporovaných aktivít je vzťah ROP k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam iba nepriamy, priamo sa môže dotýkať najviac aktivít v rámci projektov cestovného ruchu.

V zmysle správy sa ďalej konštatuje, že ROP podporuje predovšetkým oblasti, ktoré spadajú do vecnej príslušnosti regionálnych a miestnych samospráv. Vzhľadom na skutočnosť, že podporované typy aktivít, skupiny oprávnených prijímateľov a ostatné relevantné obsahové náležitosti ROP boli stanovené na základe princípu partnerstva v spolupráci so zástupcami regionálnych a miestnych štruktúr (samosprávne kraje a ZMOS), možno konštatovať, že ROP sleduje napĺňanie regionálnych a miestnych stratégií obsiahnutých v strategických dokumentoch samospráv.

Vplyvy ROP na životné prostredie boli hodnotené prostredníctvom princípov a kritérií udržateľného rozvoja a vzhľadom na charakter ROP a jeho orientáciu na opatrenia na skvalitnenie podmienok života obyvateľov je systém opatrení na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie orientovaný na zabezpečenie optimalizácie realizácie jednotlivých aktivít vo vzťahu k cieľom trvaloudržateľného rozvoja. Uvedená správa navrhla nasledovné opatrenia:

- 1) zabezpečiť dôslednú realizáciu posudzovania vplyvov na životné prostredie na úrovni jednotlivých činností/projektov v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- 2) dôsledne sledovať aspekt udržateľnosti podporovanej aktivity pri rozhodovaní vo výbere projektov
- 3) pri rozhodovaní vo výbere projektov sledovať vyváženosť lokálnych, regionálnych a nadregionálnych efektov projektov s cieľom preferencie kumulatívnych a synergických efektov
- 4) pri rozhodovaní vo výbere projektov podporiť integráciu finančných prostriedkov v horizontálnej aj vertikálnej úrovni (vytváranie PPP, mikroregionálnych združení a pod.)
- 5) zabezpečiť transparentnosť
- 6) zefektívniť a zjednodušiť administráciu prípravy a realizácie projektov z hľadiska dostupnosti a prístupu k informáciám.

Jednotlivé navrhnuté opatrenia boli posúdené a spracovateľ ROP ich v možnej miere akceptoval. V súlade s čl. 9, ods. 1, písmeno b smernice 2001/42/ES boli úvahy o environmentálnych aspektoch zapracované do nasledovných východísk pre ROP, ktoré sú podrobnejšie rozpracované na úrovni Programového manuálu ROP a interných manuálov procedúr zainteresovaných subjektov:

- 1) projekty realizované v rámci ROP sú individuálne posudzované z hľadiska vplyvov na životné prostredie (napr. minimálne už na úrovni stavebného konania)
- 2) stratégia výberu podporovaných operácií vychádza z koncentračného princípu uplatňovaného v územnej a tematickej rovine, ale v aj v ekonomickej rovine v záujme podpory udržateľných a perspektívnych projektových zámerov
- 3) synergické efekty pri smerovaní podpory prostredníctvom ROP sú zabezpečené prostredníctvom zastúpenia sociálno-ekonomických partnerov (iných riadiacich orgánov, územných samospráv atď.) na príprave výziev, definovaní výberových kritérií (prostredníctvom členstva v Monitorovacom výbore pre ROP) a výberovom procese oprávnených operácií
- 4) smerovanie podpory prostredníctvom ROP predovšetkým v oblasti cestovného ruchu a trvalo udržateľného mestského rozvoja integruje finančné prostriedky územne aj tematicky. Projektové zábery viacerých subjektov, predovšetkým obcí, sú realizované na princípe 1 prijímateľ + partneri.
- 5) transparentnosť a informovanie verejnosti o realizácii operačného programu je súčasťou komunikačného plánu Riadiaceho orgánu pre ROP. Na základe skúseností zo skráteného

programového obdobia 2004-2006 je záujmom Riadiaceho orgánu pre ROP vopred definovať jednoznačné kritériá pre územné a tematické smerovanie podpory, realizovať transparentný výberový proces za účasti širokého spektra sociálno-ekonomických partnerov a priebežne poskytovať aktuálne informácie o vývoji programu predovšetkým prostredníctvom Internetu.

- 6) navrhované mechanizmy realizácie podpory prostredníctvom ROP využívajú vo veľkej miere elektronickú komunikáciu so žiadateľom, resp. prijímateľom čím dochádza k skráteniu lehôt a znižovaniu administratívnej náročnosti implementačných procedúr. Uvedené aspekty sú koordinované CKO v snahe zjednodušiť a zefektívniť procesy na úrovni všetkých operačných programov.

Súčasťou ROP je aj proces monitorovania, ktorý bude koordinovaný Monitorovacím výborom pre ROP. Hlavnou úlohou monitorovacieho výboru je zabezpečovanie dohľadu nad výkonom a realizáciou ROP a jeho pravidelné sledovanie ako z pohľadu ekonomickej efektívnosti tak aj z pohľadu efektov realizácie ROP. Pre proces monitorovania vplyvov na životné prostredie je možné využiť synergetické efekty s procesom monitorovania fondov EÚ na úrovni jednotlivých projektov, ktoré sa uskutočňujú prostredníctvom IT monitorovacieho systému. Zdrojom údajov pre monitorovací proces sú predovšetkým informácie agregované z úrovne projektov až na úroveň operačného programu. Výročné správy schvaľované Monitorovacím výborom pre ROP sú sprístupňované na internetovej stránke Riadiaceho orgánu pre ROP. Riadiaci orgán pre ROP je povinný monitorovať, či všetky operácie realizované v rámci ROP spĺňajú podmienky v zmysle príslušnej legislatívy. Účasťou zástupcov MŽP SR a zástupcov mimovládneho sektora v Monitorovacom výbore pre ROP vytvára Riadiaci orgán pre ROP podmienky pre činnosť uvedených subjektov v súvislosti so sledovaním prípadných environmentálnych dopadov realizácie ROP a dopadov na zdravie obyvateľstva.

Z hodnotenia vplyvov ROP nevyplýval jeho jednoznačný pozitívny ale ani negatívny environmentálny prímus po celkovej implementácii. Z tohto dôvodu sa nepredpokladá, že realizáciou aktivít v rámci ROP dôjde k zhoršeniu alebo zlepšeniu životného prostredia nielen v okolitých štátoch ale ani v susedných štátoch.

Správa predpokladá, že implementácia ROP bude vyžadovať zvýšenie kapacít na úrovni riadenia a implementácie. ROP kladie vysoké nároky na kvalifikačné, organizačné a riadiace kapacity ľudských zdrojov samosprávy a štátnej správy na všetkých hierarchických úrovniach.

K spracovanej správe sa dňa 15. januára 2007 uskutočnilo verejné prerokovanie. Príspevky účastníkov verejného prerokovania smerovali k realizácii ROP, pričom k samotnej správe neboli vznesené žiadne pripomienky alebo návrhy.

MŽP SR v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov určilo spracovateľa posudku k Správe o hodnotení strategického dokumentu ROP zo zoznamu odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov na životné prostredie.

Posudok pre vydanie stanoviska podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol zameraný na proces posudzovania vplyvov na životné prostredie a Správu o hodnotení strategického dokumentu ROP. Posudok bol vypracovaný dňa 29. januára 2007 a odoslaný spracovateľovi záverečného stanoviska (MŽP SR). Posudok v záveroch uvádza, že Správa o hodnotení strategického dokumentu ROP spĺňa požiadavky vyplývajúce zo zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov a konštatuje, že realizácia opatrení obsiahnutých v dokumente ROP v prípade dodržania preventívnych opatrení na minimalizáciu negatívnych dôsledkov realizácie zámeru bude v súlade s platnými normami a kritériami humánno-environmentálnej únosnosti a udržateľného rozvoja. Negatívne efekty sú minimalizovateľné až eliminovateľné, resp. kompenzovateľné v zmysle navrhovaných opatrení a podmienok na ich vylúčenie alebo zníženie. V posudku sa odporúča vydať kladné stanovisko posudzujúceho orgánu so stanovením podmienok a opatrení na vylúčenie alebo zníženie negatívnych vplyvov implementácie ROP. Výsledky procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie boli zapracované do ROP v spolupráci s odborom posudzovania vplyvov na životné prostredie MŽP SR.

Záverečné stanovisko k procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie bolo vydané MŽP SR dňa 14. februára 2007. Uvedené stanovisko obsahuje odporúčania schváliť ROP ako strategický dokument s celoštátnym dosahom. Kompletná dokumentácia k procesu posudzovania

vplyvov na životné prostredie je dostupná na Riadiacom orgáne pre ROP. Záverečné stanovisko MŽP SR z procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie vo vzťahu k ROP ako strategickému dokumentu s celoštátnym dosahom bolo uverejnené na internetovej stránke MVRR SR a na stránke www.enviroportal.sk.

2.3.1 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP v polovici programového obdobia

V súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bol návrh revízie ROP v polovici programového obdobia predložený na posúdenie vplyvov na životné prostredie dňa 30.9.2010. V súlade s procedurálnymi postupmi citovaného zákona, Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR ako Riadiaci orgán pre Regionálny operačný program, ktorého funkcie vykonáva Odbor realizácie programov regionálneho rozvoja, zabezpečilo vypracovanie oznámenia o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v roku 2010“. Na základe uvedeného oznámenia vykonalo Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR (odbor posudzovania strategických dokumentov a navrhnutých činností na environmentálne posudzovanie) zisťovacie konanie podľa § 7 a v súlade s § 17 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. (ďalej aj “zákon”). Oznámenie bolo vypracované podľa § 5 ods. 5 a prílohy č. 2 zákona a obsahovalo základné údaje o navrhovanej zmene strategického dokumentu s uvedením charakteru revízie ROP, hlavných cieľov, obsahu, vecného a časového harmonogramu prípravy a schvaľovania, vzťahu k iným strategickým dokumentom a s uvedením orgánu kompetentného na prijatie predmetnej zmeny a druhu schvaľovacieho dokumentu.

Oznámenie uvádzalo ako hlavné dôvody revízie ROP využitie sumy stanovenej uznesením vlády SR č. 546/2010 z 13. augusta 2010 na zabezpečenie financovania národných priorít súvisiacich s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 (ďalej aj „EHMK“) a navýšenie alokácie prioritnej osi 4 a prioritnej osi 5 ROP v súvislosti s opatreniami na odstraňovanie škôd spôsobených povodňami v roku 2010 v zmysle uznesenia vlády SR č. 566/2010 z 27. augusta 2010. Ako ďalšie dôvody boli uvedené formálne úpravy identifikačných údajov orgánov zapojených do implementácie ROP v súvislosti so zmenami zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, vytvorenie podmienok pre implementáciu finančného mechanizmu JESSICA v rámci prioritnej osi 4 ROP, vnútorná realokácia finančných prostriedkov v rámci prioritných osí 2 a 4 ROP a realokácia finančných prostriedkov medzi prioritnými osami ROP 1, 2 a 3 ROP. V súvislosti s posilnením alokácie ROP na prioritnú os 4 a 5 v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní nedochádza k rozšíreniu oprávnených aktivít a operácií v rámci týchto prioritných osí, nie sú navrhované žiadne nové prioritné témy a oprávnenosť výdavkov pre všetky prioritné osi ROP vrátane nových oblastí podpory zostáva zachovaná (t.j. nezmenená oproti stavu z 24.9.2007). Oznámenie bolo podľa § 17 ods. 3 zákona zverejnené dňa 1. októbra 2010 na internete na stránkach www.enviroportal.sk a www.land.gov.sk a v celonárodnom denníku SME dňa 8. októbra 2010.

V priebehu zisťovacieho konania neboli k strategickému dokumentu „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v roku 2010“ doručené pripomienky. Verejnosť sa v priebehu zisťovacieho konania k strategickému dokumentu osobitne nevyjadřila.

Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR v rámci zisťovacieho konania posúdilo oznámenie o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v roku 2010“ a predmetnú zmenu najmä z hľadiska jej povahy a rozsahu, významu očakávaných vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľstva, pričom prihliadalo na kritériá pre zisťovacie konanie podľa prílohy č. 3 zákona a stanoviská doručené k oznámeniu o strategickom dokumente a **dňa 22.10.2010 rozhodlo, že predmetný dokument sa nebude ďalej posudzovať**. Rozhodnutie bolo zverejnené na internetovej stránke www.enviroportal.sk.

V zmysle rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR zo dňa 22.10.2010 o zisťovacom konaní k dokumentu „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v roku 2010“, je dôvodné očakávať, že vplyvy na životné prostredie nebudú odlišné od tých, ktoré už boli identifikované v procese posudzovania

strategického dokumentu Regionálny operačný program – návrh podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý prebiehal v máji 2006 – februári 2007 v rámci procesu vypracovania ROP.

V nadväznosti na dodatočné úpravy návrhu revízie ROP v súvislosti so zapracovaním pripomienok Európskej komisie z februára 2011 Riadiaci orgán pre ROP zabezpečil v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov opätovné posúdenie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie. Oznámenie o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v polovici programového obdobia – dodatočné úpravy v súvislosti so zapracovaním pripomienok Európskej komisie“ bolo predložené dňa 08.04.2011 Ministerstvu životného prostredia SR a následne bolo zverejnené na internetových stránkach www.enviroportal.sk a www.land.gov.sk, a dňa 14. apríla 2011 v denníku SME.

Predmetom dodatočných úprav návrhu revízie ROP bol predovšetkým presun finančných prostriedkov z prioritnej osi 3 ROP (oblasť kultúrnej infraštruktúry) do prioritnej osi 4 ROP s cieľom posilniť alokáciu finančných prostriedkov určených na podporu infraštruktúry bývania prostredníctvom inovatívneho finančného mechanizmu JESSICA. Taktiež bola upravená stratégia ROP v oblasti sociálnej infraštruktúry a infraštruktúry cestovného ruchu a bol aplikovaný princíp riešenia nadschváleného objemu finančných prostriedkov v rámci prioritnej osi 1 ROP. Zároveň boli doplnené, resp. spresnené vybrané merateľné ukazovatele a aktualizované údaje v celom dokumente k februáru 2011. Vzhľadom na charakter dokumentu a navrhovaných zmien, bol uvedený strategický dokument s celoštátnym dosahom vypracovaný v jednom variantnom riešení.

V priebehu zisťovacieho konania neboli k strategickému dokumentu „Revízia Regionálneho operačného programu v polovici programového obdobia – dodatočné úpravy v súvislosti so zapracovaním pripomienok Európskej komisie“ doručené pripomienky. Verejnosť sa v priebehu zisťovacieho konania k strategickému dokumentu osobitne nevyjadřila.

Ministerstvo životného prostredia SR v rámci zisťovacieho konania posúdilo oznámenie o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom a predmetnú zmenu najmä z hľadiska jej povahy a rozsahu, významu očakávaných vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľstva, pričom prihliadalo na kritériá pre zisťovacie konanie podľa prílohy č. 3 zákona, kritériá uvedené v prílohe II. Smernice 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady o posudzovaní vplyvov určitých plánov a programov na životné prostredie a doručené stanoviská.

Na základe uvedených skutočností, Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR vydalo dňa 29.4.2011 rozhodnutie, na základe ktorého sa **dokument „Revízia Regionálneho operačného programu v polovici programového obdobia – dodatočné úpravy v súvislosti so zapracovaním pripomienok Európskej komisie“ nebude ďalej posudzovať**. Toto rozhodnutie bolo zverejnené aj na stránke www.enviroportal.sk.

V zmysle odôvodnenia rozhodnutia k dokumentu „Revízia Regionálneho operačného programu v polovici programového obdobia – dodatočné úpravy v súvislosti so zapracovaním pripomienok Európskej komisie“ je dôvodné očakávať, že vplyvy na životné prostredie nebudú odlišné od tých, ktoré už boli identifikované v procese posudzovania dokumentu „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v roku 2010“ a strategického dokumentu Regionálny operačný program – návrh podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý prebiehal v máji 2006 – februári 2007 v rámci procesu vypracovania ROP.

2.3.2 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP zo začiatku roka 2012

V súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bol návrh druhej revízie ROP predložený na posúdenie vplyvov na životné prostredie dňa 27.1.2012. V súlade s procedurálnymi postupmi citovaného zákona, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR ako Riadiaci orgán pre Regionálny operačný program zabezpečilo vypracovanie oznámenia o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 zo začiatku roku 2012“. Na základe uvedeného oznámenia vykonalo Ministerstvo životného prostredia SR (odbor posudzovania strategických dokumentov a navrhnutých činností na environmentálne

Odstránené: roku

posudzovanie) zisťovacie konanie podľa § 7 a v súlade s § 17 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. (ďalej aj "zákon").

Oznámenie bolo vypracované podľa § 5 ods. 5 a prílohy č. 2 zákona a obsahovalo základné údaje o navrhovanej zmene strategického dokumentu s uvedením charakteru revízie ROP, hlavných cieľov, obsahu, vecného a časového harmonogramu prípravy a schvaľovania, vzťahu k iným strategickým dokumentom a s uvedením orgánu kompetentného na prijatie predmetnej zmeny a druhu schvaľovacieho dokumentu. Oznámenie uvádzalo ako hlavné dôvody revízie ROP riešenie závažnej problematickej situácie, ktorá vznikla v súvislosti s deficitom finančných zdrojov na krytie aktuálnych pohľadávok prijímateľov deklarovaných v žiadostiach o platbu v rámci prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP. Vykonanie ďalšej revízie predpokladal už text prvej revízie ROP, v rámci ktorej bol schválený princíp presunov úspor v realizovaných projektoch ROP do prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP s cieľom riešenia nadschválenia finančných prostriedkov v tejto prioritnej osi, ktoré bolo umožnené v dôsledku výraznej zmeny sociálno-ekonomického prostredia a s tým súvisiacej zmeny priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Prioritná os 1 ROP je kľúčovou oblasťou podpory v programovom období 2007-2013 a dominantnou mierou sa podieľa na dosahovaní stratégie a globálneho cieľa ROP, vrátane prínosu k cieľom stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem Slovenskej republiky. Na rozdiel od prvej revízie druhou revíziou ROP zostávajú analýza ROP, stratégia ROP, merateľné ukazovatele, ako aj systém riadenia a kontroly ROP nezmenené.

Oznámenie o strategickom dokumente bolo podľa § 17 ods. 3 zákona zverejnené dňa 27.1.2012 na internetovej stránke Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR www.mpsr.sk, 31.1.2012 na internetovej stránke www.enviroportal.sk a v hromadnom informačnom prostriedku (denník SME).

Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v rámci zisťovacieho konania posúdilo oznámenie o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom a predmetnú zmenu najmä z hľadiska jej povahy a rozsahu, významu očakávaných vplyvov na životné prostredie a zdravie obyvateľstva, pričom prihliadalo na kritériá pre zisťovacie konanie podľa prílohy č. 3 zákona, kritériá uvedené v prílohe II. Smernice 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady o posudzovaní vplyvov určitých plánov a programov na životné prostredie.

V priebehu zisťovacieho konania neboli k predmetnému strategickému dokumentu doručené žiadne pripomienky. Verejnosť sa v priebehu zisťovacieho konania osobitne nevyjadřila.

Na základe uvedených skutočností Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR vydalo dňa 5.3.2012 rozhodnutie, na základe ktorého sa dokument „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 zo začiatku roku 2012“ nebude ďalej posudzovať. Toto rozhodnutie bolo zverejnené na stránke www.enviroportal.sk. V zmysle uvedeného rozhodnutia je dôvodné očakávať, že vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie nebudú odlišné od tých, ktoré už boli identifikované v procese posudzovania dokumentu „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v roku 2010“ a strategického dokumentu Regionálny operačný program – návrh podľa zákona, ktorý prebiehal v máji 2006 – februári 2007 v rámci procesu vypracovania Regionálneho operačného programu.

2.3.3 Posúdenie vplyvov na životné prostredie revízie ROP v polovici roka 2012

[Riadiaci orgán pre ROP zabezpečil posúdenie návrhu tretej revízie ROP z hľadiska vplyvov na životné prostredie v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov \(ďalej len „zákon“\).](#)

[V zmysle stanovených postupov Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR ako Riadiaci orgán pre Regionálny operačný program zabezpečilo vypracovanie oznámenia o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom „Revízia Regionálneho operačného programu 2007-2013 v polovici roka 2012“. Na základe uvedeného oznámenia vykonalo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia SR](#)

(odbor environmentálneho posudzovania) zisťovacie konanie podľa § 7 a v súlade s § 17 citovaného zákona.

Oznámenie bolo vypracované podľa § 5 ods. 5 a prílohy č. 2 zákona a obsahovalo základné údaje o navrhovanej zmene strategického dokumentu s uvedením charakteru revízie ROP, hlavných cieľov, obsahu, vecného a časového harmonogramu prípravy a schvaľovania, vzťahu k iným strategickým dokumentom a s uvedením orgánu kompetentného na prijatie predmetnej zmeny a druhu schvaľovacieho dokumentu.

Oznámenie uvádzalo ako hlavné dôvody revízie ROP riešenie závažnej problematickej situácie, ktorá vznikla v súvislosti s deficitom finančných zdrojov na krytie aktuálnych pohľadávok prijímateľov deklarovaných v žiadostiach o platbu v rámci prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP. Tretia revízia ROP je založená na uplatnení princípu presunov úspor v realizovaných projektoch ROP do prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania ROP, ktorý bol schválený v rámci prvej revízie ROP. Prioritná os 1 ROP predstavuje významnú oblasť podpory v programovom období 2007-2013, ktorá sa dominantnou mierou podieľa na dosahovaní stratégie a globálneho cieľa ROP, vrátane prínosu k cieľom stratégie Európa 2020 a Národného programu reforiem Slovenskej republiky. Tretia revízia ROP nemá vplyv na analytickú časť ROP, stratégiu ROP, merateľné ukazovatele, ani na systém riadenia a kontroly ROP.

Oznámenie o strategickom dokumente bolo podľa § 17 ods. 3 zákona zverejnené dňa 8.6.2012 na internetovej stránke Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR www.mpsr.sk, na internetovej stránke www.enviroportal.sk a v hromadnom informačnom prostriedku.

Komentár [m2]: Výsledky a závery zisťovacieho konania budú doplnené po jeho ukončení.

3 VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA SITUÁCIE

Pri analýze východiskovej situácie v čase prípravy Regionálneho operačného programu sa vychádzalo z údajov dostupných v rokoch 2005-2007.

3.1 CHARAKTERISTIKA OPRÁVNENÉHO ÚZEMIA

Na základe článku 3, odsek 2 a článku 5, odsek 1 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa ruší nariadenie (ES) č. 1260/1999, je oprávneným územím pre cieľ Konvergencia územie regiónov NUTS 2, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa, meraný pomocou parity kúpnej sily a vypočítaný na základe údajov Spoločenstva za obdobie rokov 2000-2002, je menej ako 75 % priemerného hrubého domáceho produktu v EÚ 25 za rovnaké referenčné obdobie. V podmienkach Slovenska ide o územie troch NUTS 2 regiónov (západné Slovensko, stredné Slovensko a východné Slovensko).

Oprávnené územie ROP v programovom období 2007-2013

Zdroj: Aurex, 2007

Predchádzajúci obrázok graficky znázorňuje, že členenie územia SR na NUTS 3 regióny je v rámci Slovenska zhodné s územnosprávnym členením SR na 8 samosprávnych krajov.

Územie Bratislavského samosprávneho kraja je na základe používanej metodiky Spoločenstva oprávneným územím pre cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť, a teda nie je oprávneným územím pre ROP.

Tabuľka na nasledujúcej strane podáva informácie o základných makroekonomických a sídelno-územných charakteristikách SR a jej jednotlivých regiónov. Tabuľka zároveň poskytuje porovnanie ekonomickej sily regiónov SR na základe porovnania hrubého domáceho produktu na obyvateľa vypočítaného na základe parity kúpnej sily s priemerom EÚ 15. Hodnotu HDP meraného pomocou parity kúpnej sily na obyvateľa možno v prípade ROP z hľadiska charakteristiky sociálno-ekonomickej situácie podporovaného územia považovať za východiskový kontextový ukazovateľ.

Tabuľka 1: Charakteristika územia SR – základné makroekonomické a sídelno-územné ukazovatele

Región	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov k 31. 12. 2004	Hustota obyvateľov na km ²	Krajské mesto	Počet okresov	Počet obcí /z toho miest/	HDP na obyvateľa v Sk	Index kraj/ priemer SR	HDP r. 2003 na obyvateľa v PKS v EUR	
							v stálych cenách r. 2004		EU 15=100	EU 25=100
NUTS 2 Bratislava	2 052	601 132	293	Bratislava	8	73 /7	573 976	228	109,4	119,7
Bratislavský	2 052	601 132	293	Bratislava	8	73 /7	573 976	228	109,4	119,7
NUTS 2 Západ	12 993	1 863 940	126,3	-	23	881 /49	235650	93,8	44,6	48,8
Nitriansky	4 344	709 350	112	Nitra	7	354 /15	218 232	86,7	41,2	45,0
Trnavský	4 147	553 198	133	Trnava	7	251 /16	258 387	102,6	49,6	54,2
Trenčiansky	4 502	601 392	134	Trenčín	9	276 /18	230 330	91,5	43,1	47,2
NUTS 2 Stred	16 256	1 352 497	86	-	24	831 /42	207239	82,5	39,3	43,1
Banskobystrický	9 455	658 368	70	B. Bystrica	13	516 /24	209 525	83,2	40,7	44,5
Žilinský	6 801	694 129	102	Žilina	11	315 /18	204 952	81,4	38	41,6
NUTS 2 Východ	15 733	1 567 253	101,5	-	24	1106/40	188526	75,1	35,5	38,8
Prešovský	8 981	796 745	89	Prešov	13	666 /23	152 786	60,7	28,8	31,5
Košický	6 752	770 508	114	Košice	11	440 /17	224 265	89,1	42,2	46,2
Cieľ Konvergencia	44 982	4 783 690	107,7	-	71	2818/131	214 068	85,03	40,5	43,5
SR spolu	49 034	5 384 822	110	Bratislava	79	2891/138	251 184	100	47,7	52,2

Zdroj: Štatistická ročenka SR 2006

Hodnoty základných makroekonomických ukazovateľov poukazujú na skutočnosť, že jednotlivé regióny SR, s výnimkou Bratislavského regiónu, výrazne zaostávajú za priemerom EÚ. Hodnoty ukazovateľov zároveň poukazujú na existujúce regionálne disparity v rámci SR, a to predovšetkým medzi vyspelejším západom a menej rozvinutým východom Slovenska.

3.2 CHARAKTERISTIKA OSÍDLENIA OPRÁVNENÉHO ÚZEMIA

Osídlenie SR, ako relatívne stabilného priestorového systému je poznamenané historickým vývojom spoločnosti a najmä vývojom jej hospodárskej základne a spoločenských vzťahov. Súčasný stav osídlenia SR je prejavom niekoľko storočného postupného vývoja spoločnosti. Pri sčítaní obyvateľov domov a bytov (ďalej len „SODB“) bolo v roku 2001 v SR evidovaných 2883 samostatných obcí. Koncom roka 2004 bolo evidovaných 2891 obcí. Z celkového počtu obcí má len 138 obcí štatút mesta.

Predovšetkým posledných 50 rokov 20. storočia bolo charakterizovaných prudkým rozvojom urbanizácie ako dôsledku priestorových súvislostí rozvoja industrializácie. Urbanizačný proces bol riadený v súlade s princípmi tzv. strediskovej sústavy osídlenia. Na základe toho sa cieľavedome vyformovali stredne veľké mestá (20 až 50 tisíc obyvateľov) rozložené rovnomerne po celom území Slovenska. Podporil sa rozvoj väčších miest (s počtom obyvateľov nad 50 tisíc), ktoré sa v zásade vyformovali do terciárnych centier s nadregionálnou pôsobnosťou obsluhy. Z toho štyri mestá sa rozvinuli do veľkosti takmer stotisíc obyvateľov (Prešov, Nitra, Žilina a Banská Bystrica). Mestá s obyvateľmi nad 100 tis. obyvateľov sa vyformovali len dve – Bratislava ako hlavné mesto SR a Košice.

Vývoj v spoločnosti v deväťdesiatych rokoch 20. storočia a jeho dramatické zmeny v hospodárskom, politickom a spoločenskom živote sa odrážajú aj na vývoji osídlenia Slovenska.

Tieto zmeny sa prejavujú ako vo vývoji a výstavbe jednotlivých obcí, tak aj vo vývoji vzťahov medzi jednotlivými obcami. Radikálne sa zmenil prirodzený pohyb obyvateľstva. Migrácia obyvateľstva do miest sa z rôznych príčin takmer zastavila. Silne poklesli dovtedajšie tendencie jednoznačnej koncentrácie obyvateľstva do vybraných centier. Vývoj urbanizácie sa prejavuje viac formou „koncentrovanej dekoncentrácie“ a možno hovoriť aj o určitých suburbanizačných tendenciách. V dôsledku toho sa pri viacerých mestách za posledných 15 rokov zaznamenáva absolútny pokles počtu obyvateľov.

Osídlenie SR charakterizuje významným spôsobom štruktúra veľkostných skupín obcí.

V predchádzajúcom období (v druhej polovici 20. storočia do roku 1990) najviac rástli mestá s viac ako 50 tisíc obyvateľmi. Na Slovensku je takýchto miest spolu 11 a býva v nich necelých 25 % populácie celej SR. Obcí s počtom obyvateľov s viac ako 10 tisíc je v SR republiky spolu 72 a býva v nich cca 50 % populácie celej SR. 52 obcí je v SR s počtom obyvateľov medzi 5 až 10 tisíc, v ktorých býva asi 7% populácie. **Z celkového počtu 2891 obcí tak v 124 obciach býva spolu viac ako 56 % všetkých obyvateľov SR.**

Spoločnou charakteristikou všetkých krajov je, že v každom sa nachádzajú stredne veľké mestá rovnomerne rozložené po ich území. Tieto mestá majú relatívne dobre založenú infraštruktúru, ktorá je vhodným východiskom ich ďalšieho rozvoja. Tieto mestá sa tak môžu rozvíjať ako základné rozvojové centrá regionálneho významu a pôsobiť v krajoch ako centrá zabezpečujúce všetky vyššie sociálne a obslužné aktivity, a to nielen pre vlastné obyvateľstvo, ale aj pre obyvateľstvo ich spádového územia. **Tieto centrá sa chápu v kontexte NSRR ako inovačné póly rastu.** Centrá spolu s ich okolitými obcami, s ktorými majú intenzívne vzťahy, tvoria v zmysle KURS 2001 ťažiská osídlenia, kde najvýznamnejšie z nich sa v rámci NSRR chápu ako zázemia inovačných pólov rastu, ktorých hlavnou úlohou je vyrovnávať medziregionálne disparity. Ide v zásade o krajské a okresné mestá a ich urbanizované okolie. Okrem inovačných pólov rastu existuje sústava menších miest a väčších obcí, ktoré ako centrá miestneho významu sprostredkujú pre svoje najbližšie okolie infraštruktúru miestneho významu. **Tieto centrá sa v kontexte NSRR chápu ako kohézne póly rastu,** ktorých hlavnou úlohou je vyrovnávať vnútroregionálne disparity a zabezpečovať dostupnosť základnej občianskej infraštruktúry rovnomerne pre všetkých obyvateľov v území.

Základným rozdielom v charaktere osídlenia medzi jednotlivými kraji je počet a priemerná veľkosť obcí v kraji. Kraje na západe SR (Trnavský, Nitriansky, Trenčiansky kraj) majú menší počet obcí, ale ich priemerná veľkosť je väčšia ako v krajoch na východe (Prešovský, Košický a aj Banskobystrický kraj), ktoré majú veľký počet obcí s malou priemernou veľkosťou. Charakter osídlenia medzi kraji na západnom a východnom území SR je dôsledkom historického vývoja vychádzajúceho ako z morfológických daností, tak aj z historického vývoja hospodárskych aktivít v jednotlivých krajoch.

Slovenská republika je charakterizovaná vysokou mierou rozdrobenia sídelnej štruktúry. Východiskom pre strategickú časť je poznatok, že pri smerovaní obmedzených a doplnkových finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ je potrebné stanoviť nielen tematické ale aj územné priority. Obce identifikované ako inovačné a kohézne póly rastu majú najväčšie predpoklady zabezpečiť využiteľnosť intervencií pre čo najširší okruh užívateľov, zabezpečiť ich trvalú udržateľnosť a dosahovať synergické efekty s intervenciami realizovanými v rámci ROP alebo z iných operačných programov.

3.3 REGIONÁLNA DOSTUPNOSŤ

V uplynulých dekádach sa rozmiestnenie zariadení občianskej infraštruktúry na území SR riadilo podľa systému tzv. strediskovej sústavy osídlenia. Tento princíp vytvoril systém centier relatívne rovnomerne rozložených po celom území SR, ktorých polohová účinnosť môže saturovať potreby obyvateľov aj v súčasnosti. Na základe vyhodnotenia jednotlivých skupín zariadení občianskej infraštruktúry sa vytvorili skupiny obcí, ktoré zabezpečujú obsluhu pre obyvateľstvo samotnej obce, ale aj pre obyvateľstvo jej zázemia. Z hľadiska obslužnosti jednotlivých centier je dôležité sledovať ich dostupnosť. Dostupnosť centier z jednotlivých príľahlých obcí sa meria v dĺžkových alebo časových jednotkách. Z hľadiska pohybu obyvateľstva za prácou, vzdelaním, sociálnymi službami a pod. je dôležitá predovšetkým časová dostupnosť.

Časová dostupnosť sa sleduje podľa jednotlivých druhov dopravy – v podmienkach Slovenska ide o cestnú a železničnú prepravu. Optimálna časová dostupnosť do centra je závislá od druhu zariadenia, ktorého služby by mal mať každý obyvateľ k dispozícii.

Štandardné zariadenia vyššej občianskej vybavenosti (napr. stredné školy, zariadenia sociálnych služieb sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, zdravotné strediská, polikliniky, divadlá, domy služieb a pod.) by podľa všeobecne akceptovaných kritérií mali byť dostupné obyvateľom do 30, respektíve 45 minút.

Špecifické zariadenia občianskej vybavenosti sú v zásade lokalizované podľa požiadaviek na prostredie alebo zázemie jednotlivých druhov zariadení.

Zariadenia základnej občianskej vybavenosti (napr. materské školy, základné školy) sa v zmysle zásad a pravidiel územného plánovania umiestňujú do miesta bydliska. V prípadoch veľmi malých obcí,

kde prevádzka niektorých zariadení základnej občianskej infraštruktúry by bola neefektívna, sa odporúča tieto zariadenia sústreďovať do obce, ktorá z hľadiska dostupnosti zabezpečí služby nielen pre jej obyvateľov, ale aj pre obyvateľov obcí v jej zázemí.

Z pohľadu požiadaviek zabezpečenia dostupnosti štandardných zariadení občianskej vybavenosti možno odporúčať sústreďovať tieto zariadenia predovšetkým do terciárnych centier osídlenia vymedzených v KURS 2001. Rozsah, kvantitu a lokalizáciu jednotlivých zariadení do centier je potrebné kalibrovať vo vzťahu k počtu obyvateľov, ktorí majú byť týmto zariadením obsluhovaní. Kritérium dostupnosti obce do centra do 30 minút je do centier vymedzených v KURS 2001 zachované prakticky na celom území SR. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že 30-minútové izochróny dostupnosti do týchto centier pokrývajú prakticky celé územie SR a z veľkej časti sa vzájomne prekrývajú. Existujú niektoré okrajové územia, kde sa táto dostupnosť na súčasných cestných spojeniach nedá splniť. Sú to niektoré obce ležiace voči zvoleným centrom pozdĺž hraníc (napr. v okresoch Kežmarok, Humenné) a niektoré obce ležiace vo vnútrozemí, čo vyplýva z morfológických daností (napr. východný cíp okresu Brezno, severný cíp okresu Rožňava, Spišská Nová Ves). V takýchto prípadoch je potrebné rozvoj a lokalizáciu štandardných zariadení vyššej občianskej a obslužnej infraštruktúry riešiť individuálne, podľa naliehavosti a efektívnosti využívania konkrétneho zariadenia.

Podľa vykonaných analytických prác sa dá konštatovať, že výstavbou a zvyšovaním kvality cestných a železničných sietí sa časová dostupnosť k jednotlivým sídelným centrom bude ešte skracovať, čím sa bude zlepšovať aj dostupnosť k zariadeniam sociálnej a obslužnej infraštruktúry.

Dôležitým kritériom dostupnosti sa popri časovej dostupnosti stáva otázka častosti spojov hromadnej dopravy z jednotlivých obcí spadujúcich do príslušného centra osídlenia, respektíve existencia kvalitnej dopravnej siete pre odkázaných na individuálnu dopravu. Toto kritérium je predovšetkým organizačného charakteru a je výsledkom schopnosti regionálneho a obecného manažmentu.

Základné typy občianskej infraštruktúry sú vďaka systému strediskovosti aplikovanému v uplynulých desaťročiach rozmiestnené pravidelne po celom území SR, až na niektoré výnimky na území Prešovského, Košického, prípadne Banskobystrického samosprávneho kraja. Dostupnosť do centier je základným predpokladom pre rozvoj polycentrického systému osídlenia, ktorý umožňuje komplexnejšie uplatniť princípy trvalo udržateľného rozvoja v území.

3.4 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

Demografická štruktúra obyvateľstva Slovenska v posledných desaťročiach zaznamenáva výrazné zmeny. Zhoršovanie populačnej situácie SR je spojené s výraznou zmenou demografického správania obyvateľov SR v 90. rokoch 20. storočia. V podstate ide o proces identický so situáciou vo vyspelých krajinách. Na druhej strane však tento stav súvisí čiastočne aj so zmenenými vnútornými podmienkami slovenskej spoločnosti (zvýšené životné náklady, výrazná nezamestnanosť, finančná nedostupnosť bývania, a pod.), ktoré majú dopady najmä na mladé rodiny a mladých ľudí.

Za ukazovateľ vývoja počtu obyvateľov s najlepšou vypovedacou hodnotou možno považovať údaje zo sčítania obyvateľstva. Porovnanie údajov o počte obyvateľov zo Sčítania obyvateľov v roku 1991 a 2001 ukazuje, že index rastu za sledované obdobie dosahoval hodnotu 101,99 za SR, čo znamená nárast počtu obyvateľov o 105,1 tisíc osôb. Najvyšší prírastok obyvateľstva zaznamenal Prešovský, Žilinský a Košický kraj, pokles nastal v Bratislavskom a Nitrianskom kraji.

V roku 2003 je prvýkrát od roku 2001 zaznamenaný prirodzený úbytok obyvateľstva, kedy počet zomrelých prevýšil počet narodených osôb. V roku 2004 však prirodzený prírastok nadobudol opäť kladné hodnoty. Prirodzené úbytky obyvateľstva sú predovšetkým dôsledkom razantného poklesu pôrodnosti, čo súvisí s celkovými zmenami v podmienkach života, ale najmä so zmenou modelu demografického správania sa obyvateľstva a výrazným presadením sa druhej demografickej revolúcie. Po rokoch dlhodobého poklesu živonarodených detí (od roku 1979) sa tento pokles v roku 2003 zastavil. Existujú však aj veľké rozdiely, a to tak medzi mestom a vidiekom, ako i medzi regiónmi – najmä medzi západným Slovenskom a severom a východom Slovenska. Za sledované obdobie rokov 1999-2004 klesol počet obyvateľov v Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji. Mierne narástol počet obyvateľov v Trnavskom, Žilinskom, Košickom a Prešovskom kraji.

Prirodzený prírastok v mestách má v súčasnosti kladné hodnoty, zatiaľ čo na vidieku je uvedený ukazovateľ záporný. Závisí to značne od vekovej štruktúry obyvateľstva, kde v mestách je relatívne mladšie obyvateľstvo s pomerne silno zastúpenou produktívnou zložkou a málo početnou

poproduktívnu zložkou. Opačná je situácia v migrácii obyvateľstva, kde pozorujeme v posledných rokoch **sťahovanie obyvateľstva z miest do okolitých obcí, v dôsledku čoho migráciou pribúda obyvateľstvo na okolitom vidieku, zatiaľ čo v samotných mestách ubúda (koncentrovaná dekoncentrácia).**

Dochádza taktiež ku zvyšovaniu priemerného veku obyvateľstva a celkove ku zhoršovaniu vekovej štruktúry obyvateľstva (index starnutia⁴ predstavoval 111,24 % v roku 2004). Vekovú štruktúru obyvateľstva SR môžeme charakterizovať ako nerovnomernú a starnúcu. Pri relatívne stabilnej úrovni úmrtnosti a nevýraznej zahraničnej migrácii, ovplyvňuje vekovú štruktúru hlavne vývoj pôrodnosti.⁵ Populačnú situáciu charakterizuje i nízka stredná dĺžka života a jej pomalý rast, čo zvlášť vystúpi do popredia najmä v porovnaní s vyspelými krajinami. Prehľbujú sa aj výrazné rozdiely medzi priemerným vekom dožitia mužskej a ženskej populácie, kde sa ženy dožívajú vyššieho veku.

Situácia z roku 2004 dokumentuje ďalšie zhoršenie demografickej situácie Slovenska. Jasne sú vymedzené regióny s priaznivejšou a menej priaznivou situáciou. Nepriaznivá je situácia na západnom Slovensku a juhu stredného Slovenska, kde už podiel poproduktívnej zložky populácie je vyšší ako predproduktívnej. Najzložitejšia je situácia v Bratislavskom, Nitrianskom, Trenčianskom, Trnavskom a Banskobystrickom kraji, ktoré sú výrazne nad celoslovenským priemerom indexu starnutia. Výrazne najlepšia je situácia v Prešovskom kraji a Košickom kraji. Podľa vekových skupín obyvateľstva vidíme výrazný rozdiel v podiele predproduktívnej a produktívnej zložky pri sčítaní obyvateľstva v roku 1991 a 2001, kde sa ich percentuálny podiel vyrovnal na úroveň 18 %. Výrazne sa znížil počet predproduktívnych obyvateľov o 298 tisíc, produktívne obyvateľstvo vzrástlo o 303 tisíc obyvateľov, poproduktívne obyvateľstvo vzrástlo o 53 tisíc obyvateľov.

Vplyvom úbytku detskej zložky a rastom početnosti osôb v poproduktívnom veku sa ďalej zvyšuje aj priemerný vek žijúcich obyvateľov a index starnutia. Podľa tohto ukazovateľa má Slovensko 68,12 osôb vo veku 65 rokov a viac na 100 osôb v predproduktívnom veku (v roku 2004) a nebezpečne sa približuje k európskemu priemeru, ktorý je okolo 73.⁶

Zmeny vo vekovom zložení obyvateľstva sa odrážajú aj vo zvyšujúcom sa ekonomickom zaťažení produktívnej zložky obyvateľstva. Pokles indexu ekonomického zaťaženia sa spomaľuje a približuje sa jeho zastavenie až rast.

Nepriaznivý demografický vývoj je zaznamenaný na západnom Slovensku a na juhu stredného Slovenska, kde je podiel poproduktívnej zložky populácie už vyšší ako predproduktívnej. Zmeny vo vekovom zložení obyvateľstva sa odrážajú aj v potrebách a nárokoch na rôzne typy zariadení občianskej vybavenosti ako sú školské zariadenia, zariadenia sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, zariadenia vykonávajúce činnosť v oblasti kultúry a ďalšie.

3.5 PROGNOZA VÝVOJA POČTU OBYVATEĽOV DO ROKU 2025

Štatistický úrad SR v spolupráci s Výskumným demografickým centrom pri INFOSTAT vypracoval v roku 2002 prognózy vývoja obyvateľstva SR s časovým horizontom do roku 2025.

Nové prognózy vývoja obyvateľstva za SR sú spracované v troch variantoch (nízky, stredný, vysoký) líšiacich sa scenárom očakávaného vývoja reprodukčných ukazovateľov a migrácie. Kombináciou parametrov jednotlivých procesov (plodnosť, úmrtnosť a migrácia) sa získali scenáre predpokladaného vývoja obyvateľstva vo všetkých troch variantoch.

Podľa najpravdepodobnejšieho stredného variantu sa predpokladá, že Slovensko by malo mať do roku 2025 zhruba 5,2 mil. obyvateľov. V porovnaní s dneškom je to o 180 tisíc obyvateľov menej. Výrazný rozdiel sa očakáva v pomere produktívnej zložky obyvateľstva k neproduktívnej zložke. **Podiel detí vo veku 0-14 rokov sa podľa prognózy v roku 2025 zníži zo súčasných 18 % na 12 %. Podiel ľudí starších ako 65 rokov sa zvýši zo súčasných 16 na 18 %.** Priemerný vek žien pri pôrode sa posunie z dnešných 26,5 rokov na 28,5 rokov.

V najbližšom období sa neočakávajú výrazné zmeny v počte obyvateľov SR a platí to aj pre väčšinu okresov. Celé prognózované obdobie môžeme z hľadiska prírastkov, resp. úbytkov obyvateľstva charakterizovať v zásade ako stagnáciu. Smerom ku koncu prognózovaného obdobia sa prírastky

⁴ Index starnutia – počet osôb v poproduktívnom veku na 100 osôb vo veku 0 až 14 rokov.

⁵ Zdroj: Populačný vývoj v Slovenskej republike 2002, Infostat, Výskumno-demografické centrum

⁶ Zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2002, ÚZIS

obyvateľstva budú znižovať, resp. zmenia sa na úbytky. Proces úbytku obyvateľstva postupne postihne všetky regióny a veľkú väčšinu okresov, bude sa zrýchľovať a vrcholíť bude až ďaleko za horizontom tejto prognózy t.j. po roku 2025.

Odlíšne demografické správanie obyvateľov rómskej národnosti podnietilo Výskumné demografické centrum pre vypracovanie Prognózy vývoja rómskeho obyvateľstva v SR do roku 2025, ktorá predpokladá rast počtu obyvateľov tejto národnosti zo súčasných cca 380 tisíc na 520 tisíc obyvateľov. Podiel Rómov v populácii SR by sa v prípade naplnenia uvedenej prognózy zvýšil v roku 2025 zo súčasných 7,2 % na 9,6 %. Vzhľadom k väčšej koncentrácii rómskeho obyvateľstva v Prešovskom a Košickom kraji sa tento nárast prejaví v celkovom prírastku obyvateľov v uvedených krajoch.

Podľa predpokladaného demografického vývoja SR do roku 2025 sa bude zvyšovať podiel starších ľudí a podiel detí na celkovom počte obyvateľov sa bude znižovať. Zároveň sa predpokladá zvýšenie podielu rómskej populácie, a to predovšetkým na východnom Slovensku.

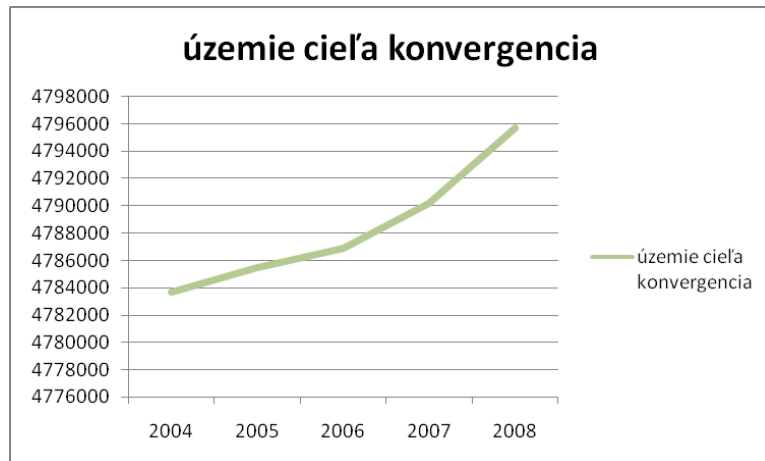
3.6 ZMENY VÝCHODISKOVEJ SITUÁCIE IDENTIFIKOVANÉ V PRIEBEŽNOM HODNOTENÍ ROP Z ROKU 2010

Po rokoch dlhodobého poklesu živonarodených detí (od roku 1979) sa v roku 2003 pokles zastavil a od roku 2004 bol zaznamenaný prirodzený prírastok obyvateľstva. Nadalej však existujú veľké rozdiely z hľadiska regiónov, ako aj medzi mestami a vidiekom.

V období rokov 1999-2004, ktoré tvorili základ pri stanovení stratégie ROP, klesol počet obyvateľov v Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji. Mierny nárastol počet obyvateľov v Trnavskom, Žilinskom, Košickom a Prešovskom kraji.

V období rokov 2004-2008 bol zaznamenaný nárast počtu obyvateľov v Bratislavskom, Trnavskom, Žilinskom, Košickom a Prešovskom kraji. Mierny pokles bol zaznamenaný v Trenčianskom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji.

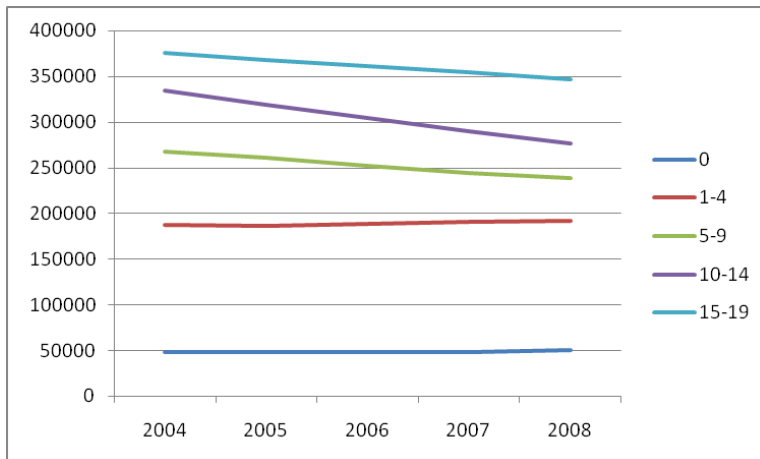
Graf č.1/2011: Vývoj počtu obyvateľov na území cieľa konvergenca

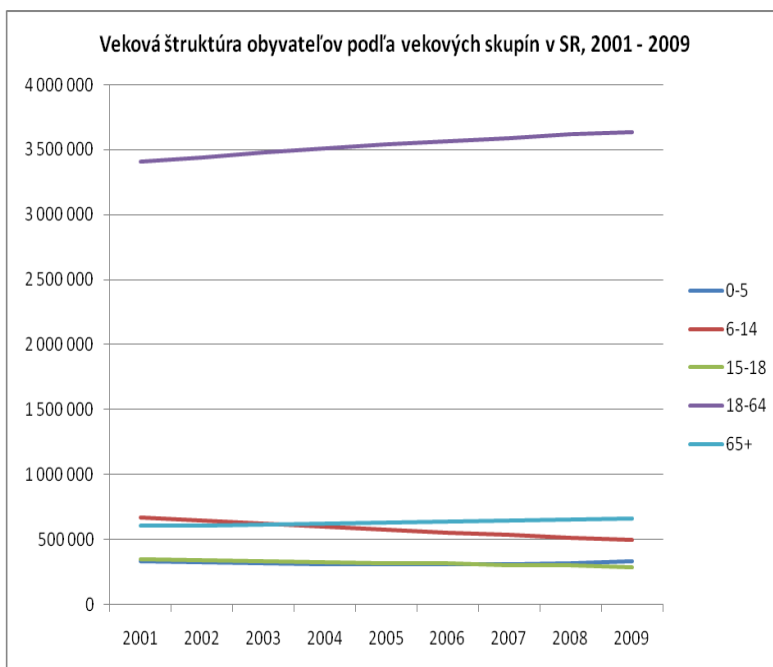
Zdroj: ŠÚ SR, 2009

V sledovanom období 2004-2008 sú zaznamenané najväčšie prírastky v skupine obyvateľov nad 60 rokov a vo vekovej skupine obyvateľov 0-4 roky.

Graf č. 2/2011: Vývoj počtu obyvateľstva podľa vekových skupín

Zdroj: ŠÚ SR, 2009

Zdroj: ŠÚ SR, 2009

Obyvateľstvo SR síce dlhodobo starne, ale nižším tempom ako sa predpokladalo. Pri stanovení prognóz vývoja počtu obyvateľov SR je potrebné zohľadniť aj sociálne a ekonomické prostredie. Od roku 2002 do roku 2008 bol v priemere v SR zaznamenaný najväčší nárast HDP, zamestnanosti, hrubej mzdy, a ďalších pro-rodinne orientovaných sociálnych stimulov. Zlepšila sa dostupnosť bývania, čo tiež vytvára predpoklady pre zakladanie rodín. Stratégia ROP sa radí ku strednodobým rozvojovým stratégiám s časovým horizontom 7-15 rokov, preto bude dôležité naďalej sledovať vývoj počtu obyvateľov až do konca programového obdobia 2007-2013.

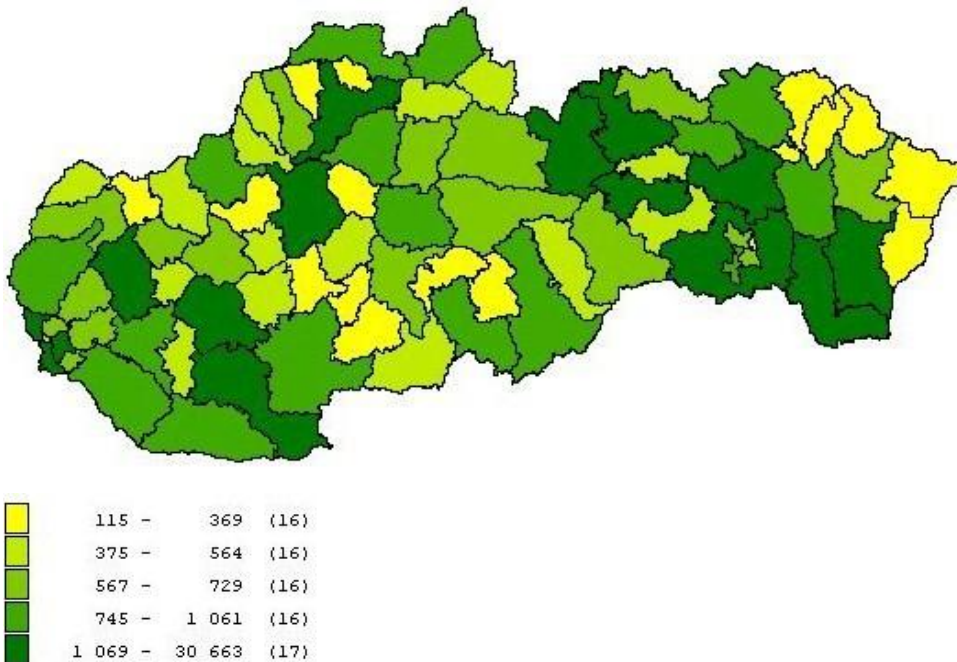
Najvyšší zaznamenaný nárast od roku 2004 bol evidovaný vo vekovej kategórii obyvateľstva 0-4 rokov, ktorá je cieľovou skupinou pre prioritnú os 1 ROP. Pri stanovovaní pôvodnej stratégie ROP sa vychádzalo z klesajúceho trendu prirodzeného prírastku obyvateľstva, ktorý sa však zastavil a od roku 2004 nadobudol stúpajúci charakter. Význam prioritnej osi 1 ROP v tomto kontexte vzrastá, pretože základná školská dochádzka je v SR povinná. Populačné trendy bude potrebné zohľadniť v územnej koncentrácii stratégie prioritnej osi 1 ROP a zintenzívniť smerovanie podpory najmä v oblastiach s vyššou pôrodnosťou.

V súvislosti so silnou populačnou vlnou možno v období rokov 2006 až 2009 pozorovať celoplošný nárast počtu detí vo vekovej skupine 0-4 roky. Predpokladá sa, že prirodzený prírastok bude ešte pretrvávať minimálne 5 až 10 rokov, kedy nastane opäť obdobie nižšej natality. Uvedenú prognózu potvrdzujú aj údaje Ústavu informácií a prognóz školstva zo začiatku roku 2010, ktoré na školský rok 2010/2011 uvádzajú nárast celkového počtu žiakov zapísaných do prvých ročníkov ZŠ, pričom najväčší nárast je zaznamenaný v Prešovskom, Košickom a Žilinskom kraji.

Rok 2010 je charakterizovaný demografickou expanziou, čo môže v budúcnosti spôsobiť nedostatok miest na základných školách, predovšetkým v nižších ročníkoch. Táto skutočnosť je ovplyvnená aj prijatím zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „školský zákon“), ktorý určuje limity na počet detí v triedach. V nižších ročníkoch môže byť v priemere 23 detí v jednej triede. Počet detí je určený s dôrazom na kvalitu vyučovania.

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že v priebehu nasledujúcich 10 rokov bude na území SR nedostatok školských zariadení zodpovedajúcich požadovaným štandardom. V uvedenom kontexte má význam rozširovanie kapacity škôl a školských zariadení bez zvyšovania ich počtu.

Mapa č. 1/2011: Počet živonarodených v SR

Zdroj: ŠÚ SR, 2009

Ďalšou výrazne sa zväčšujúcou vekovou skupinou obyvateľstva je skupina obyvateľov od 55 do 59 rokov, ako aj veková skupina nad 60 rokov. Cyklické vlny v demografickom vývoji možno pozorovať najmä u populácie v skupine 55-59 rokov, ktorá má najvyššie zastúpenie a tieto ročníky sú tzv. „silnými populačnými ročníkmi“.

V súvislosti s predlžujúcim sa vekom odchodu do dôchodku je táto skupina ľudí ekonomicky stále aktívna a predpokladá sa, že nie je odkázaná na poskytovanie sociálnych služieb na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku. Neskorší odchodový vek do dôchodku, stresové pracovné prostredie, nesprávne stravovacie návyky a zhoršujúci sa zdravotný stav populácie naznačuje, že bude žiadané najmä poskytovanie sociálnych služieb pre seniorov.

Z hľadiska súčasných legislatívnych úprav a európskych trendov ide v sociálnej oblasti najmä o služby poskytované na určitý čas dňa, resp. rôzne druhy podporných služieb. V tomto ohľade pozitívnu zmenu predstavuje legislatívna zmena, ktorou sa zaviedli nové podporné služby, ako i ďalšie služby poskytované osobám, ktoré dovŕšili dôchodcovský vek. Predpokladá sa, že starší obyvatelia, ktorí nepotrebnú náročnú, resp. celodennú starostlivosť, budú bývať vo svojej domácnosti, resp. v domácnosti so svojimi blízkymi a využívať dostupné služby na dennej báze. Na základe týchto predpokladov, súčasnej legislatívy SR, ako aj na základe kvalitatívnych ukazovateľov poskytovania sociálnych služieb pre osoby, ktoré dosiahli dôchodkový vek, by mali byť uprednostňované zariadenia s kapacitou do 40 miest. Vo zvýšenej miere sa predpokladá využívanie denných stacionárov. Postupne by malo dochádzať k úpravám existujúcich zariadení a výstavbe nových zariadení na kapacitne menšie so širším spektrom poskytovaných služieb, čo zvyšuje náročnosť ekonomickej prevádzky uvedených zariadení. V porovnaní s východiskovými podmienkami tvorby ROP na základe údajov za rok 2004 ide o zmenu, ktorá sa môže negatívne prejaviť pri implementácii tejto oblasti podpory ROP (ťažkosti s vykonávaním, nižší záujem žiadateľov).

3.7 ANALÝZA REGIONÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY NA PODPOROVANOM ÚZEMÍ

V záujme zvýšenia kvality a dostupnosti služieb poskytovaných rôznymi typmi zariadení občianskej infraštruktúry a v záujme splnenia súčasných kvantitatívnych a kvalitatívnych požiadaviek na vybavenosť územia prvkami sídelnej a dopravnej infraštruktúry bola analytická príprava v rámci ROP sústredená na oblasť tzv. regionálnej infraštruktúry, ktorá zahŕňa nasledovné oblasti:

- infraštruktúra vzdelávania
- infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
- infraštruktúra pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni
- nevyužitú nehnuteľnú kultúrne pamiatky v území
- infraštruktúra cestovného ruchu
- hmotná infraštruktúra sídiel
- mestské oblasti postihnuté alebo ohrozené fyzickým úpadkom a sociálnym vylúčením
- infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb
- regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónov.

Zariadenia občianskej infraštruktúry poskytujú obyvateľstvu služby, ktoré sú jedným zo základných determinantov kvality života. Ide predovšetkým o služby vzdelávacieho, sociálneho, kultúrneho charakteru, ale aj služby v oblasti zdravotníctva a ochrany zdravia a majetku. Subjekty poskytujúce uvedené služby sú v podmienkach SR zriaďované predovšetkým regionálnymi a miestnymi samosprávami a v menšej miere orgánmi štátnej správy (niektoré špecializované zariadenia). Poskytovanie niektorých typov služieb verejnoprospešného charakteru je do určitej miery garantované všetkým priamo z Ústavy SR. Na základe zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky v znení neskorších predpisov bola pôsobnosť zriaďovateľov zariadení občianskej infraštruktúry v oblasti školstva, sociálnej sféry a kultúry prerozdelená medzi miestnu a regionálnu samosprávu a štátnu správu. Medzi uvedenými úrovňami nie je hierarchický vzťah, t.j. všetky úrovne sú v oblasti zriaďovateľskej pôsobnosti samostatné a rovnocenné. Kompetenčné prerozdelenie sa viaže na konkrétne typy zariadení (napríklad základné školy sú zriaďované miestnou samosprávou, stredné školy regionálnou samosprávou, špeciálne školy štátnou správou). Na základe zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov sú ústrednými orgánmi štátnej správy pre vyššie uvedené oblasti Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvo kultúry SR. Ústredné orgány štátnej správy vytvárajú legislatívny a metodický rámec pre činnosť uvedených zariadení, zabezpečujú podstatnú časť ich financovania a vedú sieť uvedených typov zariadení. Väčšinou vlastníkami príslušnej infraštruktúry sú predovšetkým miestne samosprávy a v menšej miere regionálne samosprávy, ktoré zabezpečujú prevádzku uvedených typov zariadení. Špecializované typy zariadení sú (napr. špeciálne školy) sú v zriaďovateľskej pôsobnosti štátu.

Okrem subjektov verejného sektora dopĺňajú spektrum vyššie uvedených poskytovateľov služieb aj subjekty súkromného sektora zastúpené neziskovými organizáciami, cirkvami, nadáciami ale aj obchodnými spoločnosťami a ďalšími subjektmi s rôznou právnou formou.

Špecifickú oblasť v súčasných podmienkach SR predstavuje oblasť zdravotníctva, ktorá je charakterizovaná prebiehajúcim transformačným procesom, procesom decentralizácie zo štátnej správy na regionálne a miestne samosprávy a neukončeným legislatívnym vývojom nielen v oblasti zdravotnej starostlivosti, ale aj v nadväzujúcich oblastiach. Podpora uvedenej oblasti zo ŠF si vyžaduje osobitný prístup, ktorý je zabezpečený prostredníctvom samostatného operačného programu sektorového charakteru.

V súvislosti s prvkami vybavenosti územia je ROP svojím charakterom zameraný na typy infraštruktúry, ktoré sú vo vlastníctve a pôsobnosti regionálnych a miestnych samospráv. Ide o jeden zo záverov z procesu uplatňovania princípu partnerstva na úrovni NSRR. Vyššie typy infraštruktúr v pôsobnosti štátu sú podporované v rámci ostatných operačných programov riadených príslušnými sektorovými ústrednými orgánmi štátnej správy.

Pojem vybavenosť územia v kontexte ROP zahŕňa predovšetkým prvky dopravnej a sídelnej infraštruktúry, ale aj vybavenosti územia verejnou infraštruktúrou súvisiacou s cestovným ruchom.

Dopravná obslužnosť regiónov SR je základným faktorom ovplyvňujúcim dostupnosť občianskej infraštruktúry koncentrovanej predovšetkým v póloch rastu, mobilitu obyvateľstva za prácou ale aj atraktivitu územia pre investorov. V podmienkach SR má rozhodujúcu úlohu predovšetkým cestná a železničná doprava, pričom najviac využívanou je cestná sieť.

Hmotnú infraštruktúru miest a obcí vytvárajú verejne dostupné plochy a priestranstvá, námestia, miestne komunikácie, chodníky, verejné osvetlenie, verejné hygienické zariadenia a pod. Uvedené prvky hmotnej infraštruktúry sú prevažne vo vlastníctve miest a obcí a ich technický stav a estetická úroveň sú dôležitým determinantom kvality života obyvateľov a atraktivity územia pre jeho obyvateľov, návštevníkov a prípadných investorov.

Vybavenosť územia možno charakterizovať aj verejnou infraštruktúrou cestovného ruchu, ktorá plní doplnkové funkcie pre návštevníkov konkrétnych území a obvykle je viazaná na atraktívne lokality (strediská cestovného ruchu, významné historické a prírodné pamiatky a pod.). Ide predovšetkým o infraštruktúru, ktorá sama negeneruje zisk, ale svojou prítomnosťou vytvára predpoklady na rozvoj územia prostredníctvom zvyšovania jeho atraktívnosti pre návštevníkov (informačné tabule, cyklotrasy, príslušná infraštruktúra k strediskám cestovného ruchu, turisticko-informačné kancelárie a pod.).

3.7.1 Infraštruktúra vzdelávania

Výchovno-vzdelávaciu sústavu v SR tvoria: predškolské zariadenia, základné školy, stredné školy (gymnázia, stredné odborné školy a konzervatóriá, stredné odborné učilišťa a strediská praktického vyučovania), učilišťa pre žiakov, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku na základnej škole v nižšom než deviatom ročníku alebo deviaty ročník neukončili úspešne, ako aj žiakom, ktorí úspešne neukončili základnú školu po deviatich rokoch školskej dochádzky, špeciálne školy (materské, základné, stredné, praktické školy a odborné učilišťa), školy pre záujmové vzdelávanie, univerzity, vysoké školy a zariadenia ďalšieho vzdelávania. Samostatnou skupinou, ktorá nie je súčasťou výchovno-vzdelávacej sústavy SR je sieť detských jasí.

Detské jasle

Detské jasle predstavujú zariadenia, ktoré umožňujú rodičom na materskej dovolenke návrat do zamestnania. Na Slovensku sa ročne narodí približne 55 tisíc detí. Prevádzku samostatných detských jasí sprevádzajú vyššie náklady ako je to napr. u materských škôl, nakoľko v detských jasliach je umiestnených menej detí na jedného pracovníka, ide skôr o menšie zariadenia, ktoré majú vlastnú administratívu, kuchyňu, ihriská atď. Nakoľko je v súčasnom období veľký dopyt po takýchto typoch zariadení a územné samosprávy ako potenciálni zriaďovatelia detských jasí nedokážu tento dopyt dostatočne uspokojiť, uvedené typy zariadení vznikajú predovšetkým na súkromnej báze. Služby súkromných zariadení sú však spojené s poplatkami, ktoré veľká časť klientov nie je schopná alebo ochotná znášať, a tak preferujú zotrvanie na materskej dovolenke. Uvedeným javom sú postihnuté najmä ženy, ktoré takto strácajú pracovné návyky a často aj pracovnú pozíciu. Ženy po materskej dovolenke tvoria v súčasných podmienkach SR tretiu najväčšiu skupinu nezamestnaných. Využívanie služieb detských jasí je hlavne v mestách pre túto skupinu jedným z nástrojov na prekonávanie možných bariér opakovaného sa zaradenia na trhu práce.

Predškolské zariadenia

Problematiku materských škôl a špeciálnych materských škôl ako tzv. predškolských zariadení upravuje vyhláška MŠ SR č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach v platnom znení.

Poslaním materskej školy je dopĺňať rodinnú výchovu o výchovno-vzdelávaciu činnosť zameranú na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa a vytvárať podmienky na zaškolenie detí. Predškolská výchova tiež zohráva dôležitú sociálnu úlohu pri vyrovnávaní rozdielov medzi deťmi z rozličného sociálno-ekonomického a kultúrneho prostredia a pri včasnom diagnostikovaní odklonov a porúch vo vývine dieťaťa. Argumentom v prospech posilňovania predškolskej výchovy a jej systémového začlenenia do výchovno-vzdelávacej sústavy je aj privykanie budúcich školákov na školské povinnosti, ale aj na pluralitnú spoločnosť. Predškolské zariadenia zároveň predstavujú nástroj umožňujúci zaradenie rodičov do skupiny ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Osobitný význam má predškolská príprava pre deti z jazykovo a sociálne znevýhodneného prostredia, obzvlášť pre deti z marginalizovaných rómskych komunít. Ukazuje sa účelné zavádzať bezplatné zaškolenie v poslednom roku predškolskej výchovy a vzdelávania pred nástupom dieťaťa na základnú školu, ako aj organizačné spojenie a integrácia materských škôl s 1. stupňom základných škôl.

V roku 2004 bolo na Slovensku evidovaných 3046 materských škôl, z toho 34 tried súkromných a 60 cirkevných, ktoré navštevovalo spolu 149 232 detí. Materské školy (ďalej len „MŠ“) navštevujú z osemdesiatich percent detí vo veku 3 až 5 rokov. Najpočetnejším populačným ročníkom sú deti vo veku 5 rokov (33,2 % podiel v priemere za roky 1993 až 2004). Potom nasledujú štvorroční s 26,5 % podielom a trojroční s 20,4 % zastúpením. Okrajové vekové skupiny tvoria spolu 19,8 % (5,5 % mladší ako 3 roky a 14,3 % šesťroční a starší).

Podiel detí z populačného ročníka, ktoré navštevujú materskú školu (nazývaný aj ako čistá zaškolenosť populačného ročníka) sa mení v závislosti na veku. Najvyššia čistá zaškolenosť bola u päťročných detí, keď v priemere takmer 80 % päťročných sa zúčastňovalo predškolskej výchovy a vzdelávania. Je pozitívne, že tento podiel dlhodobo rastie. Od roku 1995 sa zaškolenosť tohto populačného ročníka zvýšila zo 72 % na 93 % v súčasnosti (predbežný údaj za 2007). Najpočetnejšou skupinou účastníkov v predškolskej výchove sú a aj v budúcnosti budú päťročné deti, čo súvisí so snahou pripraviť ich na povinnú školskú dochádzku.

Tabuľka 2: Materské školy v školskom roku 2004/2005

Región	Počet materských škôl (MŠ)	Počet tried v MŠ	Z toho na verejných MŠ	Počet detí	Z toho na verejných MŠ
NUTS 2 Bratislava	208	757	729	16 390	15 898
Bratislavský	208	757	729	16 390	15 898
NUTS 2 Západ	1 061	2 453	2 435	49 942	49 560
Trnavský	325	766	759	15 289	15 145
Trenčiansky	305	769	765	16 126	16 035
Nitriansky	431	918	911	18 527	18 380
NUTS 2 Stred	750	1 741	1 720	36 633	36 187
Žilinský	355	911	894	19 731	19 347
Banskobystrický	395	830	826	16 902	16 840
NUTS 2 Východ	1 027	2 166	2 139	46 267	45 672
Prešovský	550	1 131	1 119	24 438	24 158
Košický	477	1 035	1 020	21 829	21 514
Cieľ Konvergencia	2 838	6 360	6 294	132 842	131 419
SR Spolu	3 046	7 117	7 023	149 232	147 317

Zdroj: Regionálne porovnanie, ŠÚ SR 2004

Na základe Prognózy vývoja počtu obyvateľov v okresoch SR do roku 2025⁷ vyplýva že do roku 2015 narastie počet detí navštevujúcich MŠ o 5 % z čoho vyplýva potreba rozširovať tieto zariadenia i napriek tomu, že celkový demografický trend je záporný, čo je spôsobené zvyšovaním ukazovateľa čistej zaškolenosti.

MŠ tvoria spolu so základnými školami zariadenia základnej občianskej vybavenosti. Ich kvalitatívne stavebno-technické vlastnosti a rozmiestnenie v území nesú preto podobné charakteristiky ako základné školy (definované v nasledujúcej časti). Je to dôsledok spoločenského vývoja od druhej polovice 20. storočia (uplatňovanie strediskovej sústavy osídlenia, hromadná výstavba, transformácia spoločnosti, demografický vývoj, financovanie zariadení atď.). Uvedené konštatovanie potvrdzuje skutočnosť, že z 2891 obcí na území SR je má materskú školu 2086 obcí. Na území cieľa Konvergencia je z 2818 obcí 2016 obcí vybavených materskou školou. Z celkového počtu obcí identifikovaných ako póly rastu na území cieľa Konvergencia je materskou školou vybavených 98,56 % obcí. Vzhľadom na značný počet MŠ sa ako účelné javí podporovať trendy zlučovania MŠ a základných škôl, a to najmä v póloch rastu. V póloch rastu sa nachádza takmer 60 % zo všetkých zariadení predškolskej výchovy.

⁷Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025, INFOSTAT, Bratislava, November 2004

Základné školy

Základné školstvo zastrešuje dva stupne štúdia: prvý stupeň (ročník 1-4 s možnosťou zriadenia tzv. nultého ročníka) a druhý stupeň (ročník 5-9). V školskom roku 2004/2005 bolo na území SR evidovaných spolu 2342 základných škôl, ktoré navštevovalo celkovo 557 328 žiakov. Na jednu triedu pripadalo priemerne 21,36 žiakov. Oproti roku 2000 poklesol v roku 2004 počet žiakov základných škôl o 14,69 %. Na uvedenom poklese sa podieľal aj postupný vznik osemročných gymnázií, ktoré deti začínajú navštevovať po ukončení štvrtého ročníka základnej školy. Hustota siete existujúcich základných škôl naznačuje, že základné školy boli jedným z typov zariadení základnej občianskej vybavenosti, ktoré boli v rámci systému osídlenia SR hromadne budované. Najrozsiahlejšia výstavba základných škôl prebiehala v 50-tych a následne v 70-tych rokoch minulého storočia. Priemerný vek budov základných škôl je v súčasnosti približne 40 rokov, čomu zodpovedá aj ich nevyhovujúci stavebno-technický stav a vysoká úroveň fyzického opotrebenia.

Transformačný proces realizovaný v oblasti školstva bol v uplynulých rokoch sprevádzaný zmenami zriaďovateľov škôl a školských zariadení, zmenami vlastníckych vzťahov a zmenami v systéme verejného financovania školstva. Jedným z dôsledkov uvedeného procesu bol aj nedostatok kapitálových investícií zo strany zriaďovateľov uvedených zariadení na opravy a údržby objektov, ale aj na ich nevyhnutnú modernizáciu. Stavebné objekty, v ktorých je realizovaný vzdelávací proces zároveň nespĺňajú súčasné štandardy energetickej hospodárnosti budov a kapacitné požiadavky na riešenia budov.

Aplikácia koncepcie premeny tradičnej školy na modernú školu (Koncepcia výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 až 20 rokov – Milénium, schválená uznesením vlády SR č. 1193/2001) vyžaduje vyšší počet špecializovaných učební (IKT učebne, fyzikálne a chemické laboratóriá, technické učebne, dielne, telocvične a pod) s menšími priestorovými nárokmi. Okrem uvedených nedostatkov sú z hľadiska hygienických štandardov často nevyhovujúce aj hygienické zariadenia, šatne, kuchyne a stravovacie priestory.

Decentralizácia základných škôl do pôsobnosti miestnych samospráv a systém ich financovania motivuje jednotlivé školy zvýšiť alebo aspoň udržať počet žiakov prostredníctvom zvýšenia úrovne podmienok, v ktorých je realizovaný vzdelávací proces, skvalitnením vnútorného vybavenia a kvalitným vyučovacím programom.

Tabuľka 3: Základné školy v školskom roku 2004/2005

Región	Počet základných škôl (ZŠ)	Počet tried v ZŠ	Z toho na verejných ZŠ	Počet žiakov	Z toho na verejných ZŠ	Počet škôl s viac ako 200 študentami
NUTS 2 Bratislava	159	2188	2013	48503	45040	94
Bratislavský	159	2188	2013	48503	45040	94
NUTS 2 Západ	812	8781	8421	183499	176295	334
Trnavský	261	2599	2523	54236	52776	102
Trenčiansky	216	2778	2664	61252	58852	111
Nitriansky	335	3404	3234	68011	64667	121
NUTS 2 Stred	578	6658	6322	144806	137736	276
Žilinský	276	3580	3329	79817	74438	156
Banskobystrický	302	3078	2993	64989	63298	120
NUTS 2 Východ	793	8463	8042	180520	171706	310
Prešovský	461	4600	4377	97614	92741	161
Košický	332	3863	3665	82906	78965	149
Cieľ Konvergencia	2 183	23 902	22 785	508 825	485 737	920
SR Spolu	2 342	26 090	24 798	557 328	530 777	1014

Zdroj: Regionálne porovnanie, ŠÚ SR 2004

Na 1 000 obyvateľov študovalo v školskom roku 2004/2005 na základných školách 103,13 žiakov, pričom 44 okresov SR vykazovalo nižšiu hodnotu ako je celoslovenský priemer a 35 okresov SR vyššiu hodnotu ako je celoslovenský priemer. Hodnotu nad 120 žiakov na základných školách na 1000

obyvateľov dosahujú hlavne okresy severného a východného Slovenska: Námestovo, Sabinov, Kežmarok, Tvrdošín, Stará Ľubovňa, Vranov nad Topľou, Bardejov, Čadca, Bytča, Revúca, Dolný Kubín, Svidník. Situáciu znázorňuje obrázok č. 5 a v prílohe č. 5.

Na území cieľa Konvergencia sa nachádza 2183 základných škôl. Priemerný počet žiakov na jednu základnú školu je približne 232 žiakov. Z hľadiska trvalej udržateľnosti a ekonomickej efektívnosti sú stabilnejšie školy s počtom žiakov nad 200, kde sú náklady na jedného žiaka o 25 % nižšie ako u menších škôl. Základných škôl s počtom žiakov nad 200 je na území cieľa Konvergencia 924. Z nich sa 99,6 % nachádza v obciach, ktoré sú identifikované ako póly rastu.

Podľa Prognózy vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025⁸ (<http://www.uips.sk> a <http://www.infostat.sk>), bude populácia SR starnúť a bude klesať celkový počet obyvateľov. Počet detí, ktoré navštevujú základné školy poklesne približne o 14 %. Výnimkou je Prešovský a Košický kraj, kde vzhľadom na vysokú koncentráciu rómskeho obyvateľstva demografický vývoj v týchto krajoch nekorešponduje s celoslovenským klesajúcim trendom a prírastok má pozitívnu bilanciu. Analýza demografického vývoja (časť 3.4) poukazuje na skutočnosť, že prirodzený prírastok obyvateľstva má záporné hodnoty predovšetkým na vidieku. Z uvedeného vyplýva potreba sústrediť sa na školy s počtom žiakov nad 200 s kompletným vyučovacím programom ročníkov od 1-9, ktoré sú ekonomicky udržateľné a dostatočne kapacitne zabezpečené. Uvedené školy majú predpoklady na zabezpečenie naplnenia koncepcie premeny tradičnej školy na modernú vzdelávaciu inštitúciu. Z hľadiska aktivít je žiaduce zamerať sa na zlepšenie technického stavu a vybavenie špecializovaných učební. Zároveň je vhodné územne koncentrovať intervencie do pólov rastu, kde sa negatívne demografické trendy prejavujú v menšej miere.

Stredné školy

V školskom roku 2004/2005 študovalo na 931 stredných školách evidovaných v SR spolu 330 963 študentov, z toho 30,14 % na gymnáziách, 46,01 % na stredných odborných školách (SOŠ + ZSS), 22,22 % na stredných odborných učilištiach a učilištiach a 1,64 % na špeciálnych stredných školách. Oproti roku 2000 narástol do roku 2004 počet žiakov na gymnáziách o 23,4 %, na SOŠ klesol o 9,7 %, na SOU klesol o 30,37 %. Podľa jednotlivých krajov má najvyšší počet zariadení stredného školstva Prešovský kraj (154) a najmenej Trenčiansky kraj (75). Najviac žiakov na stredných školách má Prešovský kraj (49 368), najmenej Trnavský (32 037). Nárast počtu študentov na školách všeobecného zamerania s perspektívou ďalšieho vzdelávania vytvára zvýšené kapacitné nároky a nároky na IKT vybavenie stredných škôl, ktoré ešte stále nie je v súčasných podmienkach SR dostatočné.

Tabuľka 4: Stredoškolské zariadenia podľa regiónov v školskom roku 2004/2005

Región	Počet zariadení spolu*	Počet tried spolu	Počet žiakov spolu	Počet škôl s viac ako 200 študentami
NUTS 2 Bratislava	131	1 594	41 588	82
Bratislavský	131	1 594	41 588	82
NUTS 2 Západ	269	4 158	109 186	188
Trnavský	88	1 244	32 037	57
Trenčiansky	75	1 344	36 326	55
Nitriansky	106	1 570	40 823	76
NUTS 2 Stred	235	3 195	84 479	152
Žilinský	113	1 657	45 342	79
Banskobystrický	122	1 538	39 137	73
NUTS 2 Východ	296	3 620	95 710	180
Prešovský	154	1 850	49 368	95
Košický	142	1 770	46 342	85
Cieľ Konvergencia	800	10 973	289 375	520
SR spolu	931	12 567	330 963	602

*gymnázia, stredné odborné školy, združené stredné školy, stredné odborné učilišťa a učilišťa, špeciálne stredné školy
Zdroj: ÚIPS, 2005

⁸ Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025, INFOSTAT, Bratislava, November 2004

V prepočte žiakov na 1 000 obyvateľov študovalo na stredných školách v SR v školskom roku 2004/2005 priemerne **61,4 žiakov, čo je výrazný nárast** oproti školskému roku 2000/2001, kedy predstavovala daná hodnota 54 žiakov na 1 000 obyvateľov. Výrazné sú aj rozdiely v jednotlivých okresoch Slovenska. Okresy s výrazne vyššou hodnotou ako je celoslovenský priemer (tj. nad 80) sú Košice IV, Košice I, Banská Štiavnica, Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Žarnovica, Banská Bystrica, Dolný Kubín a Prešov. Výraznú absenciu stredného školstva (pod 15 žiakov na 1 000 obyvateľov) majú okresy Košice okolie a Malacky, v ktorých sa absencia stredného školstva nahrádza dochádzkou do Bratislavy a Košíc.

Situáciu v súvislosti so strednými školami v SR zobrazujú obrázky č. 5 b a 5 c v prílohe č. 5.

Podľa prognózy vývoja obyvateľstva⁹ **počet študentov na stredných školách poklesne o 10 %**, čo je obdobný trend ako pri základných školách. Vychádzajúc zo súčasného stavu je kapacita učební stredných škôl na úrovni NUTS 3 takmer na celom území dostatočná. Pri stredných školách tvorí výraznú výnimku Prešovský a Košický kraj, kde sa očakáva nárast detí v stredoškolskom veku a kde v dôsledku tohto trendu budú učebne chýbať.

Tabuľka 5: Profil absolventov stredných škôl v roku 2005

Región/ počet absolventov za rok 2005	Gymnázia	Stredné odborné školy	Stredné odborné učilišťa	Združené stredné školy	Spolu
NUTS 2 Bratislava	3 004	2 705	1 916	1 520	9 145
Bratislavský	3 004	2 705	1 916	1 520	27 130
NUTS 2 Západ	5 673	6 207	7 241	8 009	27 130
Tmavský	1 700	2 175	2 516	1 518	7 909
Trenčiansky	1 759	1 434	2 421	3 481	9 095
Nitriansky	2 207	2 598	2 304	3 010	10 119
NUTS 2 Stred	4 782	5 067	4 065	6 055	19 969
Žilinský	2 482	2 828	2 390	3 026	10 726
Banskobystrický	2 300	2 239	1 675	3 029	9 243
NUTS 2 Východ	5 825	6 393	5 985	4 739	22 942
Prešovský	2 908	3 101	3 285	2 681	11 975
Košický	2 917	3 292	2 700	2 058	10 967
Cieľ Konvergencia	16 280	17 667	17 291	18 803	70 041
SR spolu	19 284	20 372	19 207	20 323	79 186

Zdroj: Regionálna porovnaná, ŠÚ SR, 2006

Z hľadiska ekonomickej náročnosti stredných škôl na jedného študenta majú odborné školy väčšiu finančnú náročnosť než všeobecno-vzdelávacie školy. Analýza vývoja počtu absolventov poukazuje na trend presunu študentov na všeobecno-vzdelávacie zariadenia a klesajúci záujem o štúdium na odborných školách. Tento pokles záujmu o odborné štúdium podporuje zastarané vybavenie škôl, nevhodné učebné osnovy, ktoré nereflektujú na potreby trhu a nedostatok finančných prostriedkov na absolvovanie odbornej praxe. Úbytok absolventov odborných škôl môže spôsobiť vážne štrukturálne problémy na trhu práce, kde sa prejaví nedostatok odborných profesií. Z uvedeného dôvodu je potrebné zamerať sa na zvýšenie atraktivity odborných škôl a možností uplatnenia sa absolventov na trhu práce. Modernizáciou stavebných objektov a obnovou ich vnútorného vybavenia je nevyhnutné vytvárať vhodné podmienky pre výučbu pružne reagujúcu na súčasné potreby trhu práce.

Vyššie uvedené skutočnosti majú za následok, že v súčasnosti dochádza zo strany zriaďovateľov k racionalizácii siete škôl, a to najmä združovaním stredných odborných škôl so strednými odbornými učilišťami. Prevádzka združených stredných škôl je ekonomicky efektívnejšia, pričom je možné zabezpečiť kvalitnejšie podmienky pre vzdelávací proces. Nakoľko transformačný proces v oblasti školstva sa týkal aj stredných škôl, existujúce problémy súvisiace s technickou infraštruktúrou majú podobný charakter a príčiny ako problémy základných škôl. Stavebno-technický stav mnohých budov je nevyhovujúci z hľadiska dostupných výsledkov energetických auditov, ale aj z pohľadu hygienických a kapacitných štandardov.

⁹ Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025, INFOSTAT, Bratislava, November 2004

Územná koncentrácia stredných škôl reflektuje na vývoj osídlenia SR v uplynulých dekádach. Stredné školy spadajú pod špecifickú občiansku vybavenosť, čo znamená že sa formovali vo väčších sídlach, ktoré sú dobre dopravne časovo dostupné do 30-45 minút. V póloch rastu sa nachádza 100% všetkých stredných škôl.

Vysoké školy

Na základe východísk vyplývajúcich z úrovne NSRR je ROP zameraný na také typy občianskej infraštruktúry, ktoré poskytujú služby čo najširšiemu počtu obyvateľov podporovaného územia v rámci SR, t.j. územia oprávneného pre cieľ Konvergencia. Podpora vysokých škôl nie je v programovom období 2007-2013 realizovaná prostredníctvom ROP predovšetkým z dvoch dôvodov:

1. vysoké školy predstavujú občiansku vybavenosť vyššieho typu, ktorej podpora nemá taký silný lokálny dopad ako podpora zariadení občianskej infraštruktúry v zriaďovateľskej pôsobnosti miestnych a regionálnych samospráv
2. z údajov dostupných v roku 2006 vyplýva, že 11 z 33 vysokých škôl na Slovensku bolo lokalizovaných v Bratislave, t.j. mimo územia cieľa Konvergencia. Podpora infraštruktúry vysokých škôl prostredníctvom ROP by znevýhodnila veľkú časť vysokých škôl v SR, a preto je podpora vysokých škôl realizovaná v Operačnom programe Výskum a vývoj.

Analyza v oblasti infraštruktúry vzdelávania vychádza predovšetkým z dostupných údajov o existujúcej sieti škôl a školských zariadení, z údajov o podmienkach, v ktorých je realizovaný vzdelávací proces, z údajov o demografickom vývoji obyvateľstva a zo súčasných trendov racionalizácie siete zariadení na podporovanom území.

Hlavné zistenia:

V súvislosti s podporou zosúladenia rodinného a pracovného života je identifikovaný nedostatok detských jasí zabezpečujúcich starostlivosť o deti do veku 3 rokov.

Kapacita existujúcich materských škôl nie je postačujúca pre celkový počet detí vo veku od 3 do 5 rokov, pre ktorých je predškolská výchova nultým stupňom vzdelávaco-výchovného procesu.

Očakávaný mierny pokles celkového počtu detí v nasledujúcich rokoch bude vytvárať tlak na racionalizáciu siete základných a stredných škôl a školských zariadení. Z analýzy vyplýva, že v hospodárskych podmienkach SR sú ekonomicky udržateľné základné a stredné školy s počtom žiakov nad 200, ktoré sú koncentrované v póloch rastu.

Premena tradičnej školy na modernú si vyžiada investície na znižovanie kapacity žiakov, resp. študentov v učebniach a obstaranie moderného vybavenia za účelom zvýšenia kvality vzdelávacieho procesu.

Zariadenia na všetkých úrovniach výchovno-vzdelávacej sústavy sú v nevyhovujúcom stavebnotechnickom stave s nízkou úrovňou technického vybavenia, najmä IKT vybavenia a nevyhovujúcimi podmienkami pre imobilných žiakov. Vyznačujú sa zároveň vysokou energetickou náročnosťou prevádzky.

Najväčší nedostatok vzdelávacích zariadení (MŠ a ZŠ) majú Prešovský a Košický kraj a oba vykazujú pozitívny demografický vývoj.

3.7.2 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry vzdelávania na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

Významnú zmenu v oblasti školstva v priebehu implementácie ROP predstavuje prijatie zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „školský zákon“), ktorým bola nahradená predchádzajúca právna úprava v oblasti základných a stredných škôl. Zároveň týmto zákonom bola zrušená aj vyhláška ministerstva školstva č. 353/1994 Z. z. o predškolských zariadeniach a materské školy boli zaradené do sústavy škôl.

Školský zákon upravuje najmä princípy, ciele, podmienky, formy a organizáciu výchovy a vzdelávania, ako aj práva a povinnosti jednotlivých subjektov. Na základe tohto zákona bola upravená sústava škôl, do ktorej patrí: materská škola, základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, základné

umelecké školy a jazykové školy. Združená stredná škola, stredné odborné učilište a učilište zriadené podľa doterajších predpisov je v zmysle novej právnej úpravy strednou odbornou školou.

Nový školský zákon umožňuje školám vytvoriť si vlastný vzdelávací program, podľa ktorého môžu učiť takmer tretinu vyučovacieho času, zároveň však zavádza povinné vyučovanie dvoch cudzích jazykov, ako aj maximálne počty žiakov v triedach.

Vzhľadom na kapacitné určenie veľkosti tried bude vo väčšine škôl nevyhnutné zrealizovať stavebné úpravy s cieľom zabezpečiť dodržanie stanovených kapacitných limitov v jednotlivých triedach. V súvislosti so znížením počtu žiakov v jednotlivých triedach možno očakávať zvýšenie počtu tried na škole. Tieto úpravy si vyžadujú dodatočné finančné prostriedky určené na intervencie do budov škôl. Kapacitné rozširovanie škôl sa predpokladá aj vo väzbe na aktualizovanú analýzu demografického vývoja. Nie je však predpoklad vzniku nových zariadení a rozširovania siete škôl a školských zariadení. Taktiež vznikajú ďalšie náklady v súvislosti so zabezpečením materiálneho vybavenia tried, ako aj náklady na zabezpečenie zodpovedajúceho počtu pedagogických zamestnancov škôl. Uvedené zmeny vedú ku kvalitnejšiemu vzdelávaciemu prostrediu, avšak vyžadujú si dodatočné investície. V dôsledku uvedených legislatívnych zmien došlo k zvýšeniu priemernej hodnoty projektov oproti hodnote projektov plánovanej pri tvorbe finančného plánu ROP. Pôvodne nastavené intervencie ROP v oblasti infraštruktúry vzdelávania boli zamerané len na odstránenie nevyhovujúceho stavu objektov využívaných základnými a strednými školami a zabezpečenie primeraného vnútorného vybavenia.

Napriek uvedeným legislatívnym zmenám predstavuje infraštruktúra vzdelávania oblasť podpory ROP, ktorá je z hľadiska verejného sektora jednou z najdôležitejších rozvojových priorít z pohľadu žiadateľov (najmä samospráv). V čase hospodárskej krízy počas roka 2009 zaznamenal Riadiaci orgán pre ROP nízky záujem žiadateľov vo väčšine výziev na predkladanie žiadostí o NFP, avšak v prípade infraštruktúry vzdelávania bol v doteraz vyhlásených výzvach zaznamenaný dopyt predstavujúci viac ako 360 % disponibilnej alokácie. Riadiaci orgán pre ROP eviduje pretrvávajúci výrazný záujem potenciálnych prijímateľov o oblasť infraštruktúry vzdelávania, a to aj napriek výraznému pokroku v implementácii ROP a prerozdeleniu finančnej alokácie na oblasť infraštruktúry vzdelávania. Na základe dostupných informácií majú operácie podporené prostredníctvom ROP v oblasti vzdelávania najvýraznejší príspevok k znižovaniu energetickej náročnosti budov, k zavádzaniu IKT a k tvorbe nových pracovných miest.

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti, ako aj na výsledky pravidelného hodnotenia doterajšej implementácie ROP, je možné považovať intervencie ROP v oblasti infraštruktúry vzdelávania za najprínosnejšie a najžiadanejšie v rámci ROP z hľadiska verejného sektora.

Záver: Závery z vykonaného hodnotenia a z aktualizovanej analýzy situácie potvrdili správnosť pôvodného nastavenia stratégie ROP v oblasti infraštruktúry vzdelávania, ktorá je z hľadiska tematického a územného definovaná vhodným spôsobom. Posilnenie alokácie ROP v oblasti infraštruktúry vzdelávania je nevyhnutné najmä z nasledovných dôvodov:

- najvyššia rozvojová priorita samospráv (odstraňovanie modernizačného dlhu škôl);
- najvyššia efektivita z hľadiska zmierňovania dopadov hospodárskej krízy (znižovanie prevádzkových nákladov);
- významný príspevok k znižovaniu energetickej náročnosti budov, zavádzaniu IKT a k vzdelávaniu (Lisabonská stratégia) a celoživotnému vzdelávaniu;
- príspevok k tvorbe nových pracovných miest.

3.7.3 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Demografický vývoj a zvyšovanie veku poproduktívnej zložky obyvateľstva ako aj zmierňovanie a odstraňovanie sociálneho vylúčenia a chudoby si v podmienkach SR vyžaduje výrazné zmeny a investície aj v oblasti sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Infraštruktúra zariadení pôsobiacich v sociálnej oblasti je do určitej miery charakterizovaná podobnými nedostatkami ako infraštruktúra vzdelávania. Identifikované problémy v oblasti sociálnej infraštruktúry možno považovať za pozostatok ideologicky ovplyvneného prístupu uplatňovaného v minulosti, ktorý prispieval k prehľbovaniu sociálneho vylúčenia niektorých skupín klientov (napr. umiestnenie zariadení v nevyhovujúcich objektoch, ktoré mali iné pôvodné využitie). Problémom pri špecifických typoch zariadení je ich periféra lokalizácia a izolácia vo vzťahu k centráram osídlenia.

Prechod kompetencií z orgánov štátnej správy na samosprávu, nedostatok kapitálových investícií zo strany zriaďovateľov a zmeny v legislatíve mali aj v tejto sfére za následok vznik a prehlbovanie technických a prevádzkových nedostatkov, ktorým musia jednotlivé zariadenia, resp. ich zriaďovatelia čeliť. Existujúce zariadenia určitých typov teda nie sú bez externých intervencií schopné reagovať na súčasné vývojové trendy v prístupe ku klientom (napríklad ústup z veľkokapacitných zariadení k prevádzkovo náročnejším zariadeniam menšieho typu za súčasného zabezpečenia ekonomickej udržateľnosti a adekvátneho využitia uvoľnených priestorov).

Nevyhovujúca infraštruktúra, nedostatočná vybavenosť a zastaranosť stavebných objektov, chýbajúca bezbariérovosť a signalizácia pre osoby so zdravotným postihnutím, nízka dostupnosť zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sú základné charakteristiky oblasti sociálnej infraštruktúry v podmienkach SR. Súčasný stav v uvedenej oblasti nezodpovedá moderným poznatkom, zámerom a potrebám v oblasti predchádzania sociálnemu vylúčeniu, a to u všetkých skupín populácie.

Problematika sociálnych služieb je veľmi rozsiahla, jej infraštruktúra zahŕňa rôzne typy zariadení. Pre prehľadnosť situácie je uvedený ich základný prehľad a definície jednotlivých typov zariadení. Pre účely ROP sú zariadenia sociálnych služieb a zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately súhrne nazvané ako zariadenia sociálnej infraštruktúry.

Sociálne služby

Oblasť sociálnych služieb upravuje predovšetkým zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov, na základe ktorého:

- samosprávne kraje a/alebo obce zriaďujú: domov sociálnych služieb pre deti, ktorým sa poskytuje starostlivosť týždenne a celoročne, domov sociálnych služieb pre dospelých, ktorým sa poskytuje starostlivosť celoročne a týždenne, domov dôchodcov, domov pre osamelých rodičov, stanica opatrovateľskej služby, útulok a rehabilitačné stredisko.
- obce okrem vyššie uvedených zariadení sociálnych služieb zriaďujú aj: domov sociálnych služieb pre deti, ktorým sa poskytuje starostlivosť denne, domov dôchodcov, domov – penzión pre dôchodcov, klub dôchodcov, jedáleň pre dôchodcov, stredisko osobnej hygieny, práčovňu, zariadenie chráneného bývania, zariadenie opatrovateľskej služby.

Domov dôchodcov

V domove dôchodcov možno poskytovať starostlivosť občanovi, ktorému nemožno poskytovať inú sociálnu službu alebo poskytnutie inej sociálnej služby dostatočne nerieši sociálnu núdzu tohto občana a ktorý je zároveň poberateľom starobného dôchodku a pre svoj nepriaznivý zdravotný stav vyžaduje sústavnú starostlivosť inej osoby, ktorú občanovi nemôže zabezpečiť rodina ani poskytovanie opatrovateľskej služby. Domovy dôchodcov tvoria 21,2 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR. Priemerný počet klientov v domovoch dôchodcov je 72,4.

Domov sociálnych služieb

V domove sociálnych služieb možno poskytovať starostlivosť občanovi so zdravotným postihnutím, ktorým sú telesné postihnutie, duševné poruchy a poruchy správania alebo zmyslové postihnutie uvedené v prílohe č. 2 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov, alebo kombinácia týchto postihnutí. Rozlišujeme domov sociálnych služieb pre deti a pre dospelých. Domovy sociálnych služieb pre dospelých tvoria 20,8 % a domovy sociálnych služieb pre deti tvoria 8,5 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR. Priemerný počet klientov v domovoch sociálnych služieb pre dospelých je 63,5 a priemerný počet klientov v domovoch sociálnych služieb pre deti je priemerný počet klientov 41,5.

Zariadenie opatrovateľskej služby

V zariadení opatrovateľskej služby možno poskytovať starostlivosť občanovi, ktorý podľa odporúčania zdravotníckeho zariadenia je odkázaný na zabezpečenie nevyhnutných životných úkonov, ak tomuto občanovi nemožno poskytnúť opatrovateľskú službu podľa príslušných ustanovení zákona v jeho byte. V zariadení opatrovateľskej služby sa poskytujú nevyhnutná starostlivosť, ktorou je stravovanie, bývanie a zaopatrenie. Zariadenia opatrovateľskej služby tvoria 19,1 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Útulok

V útulku možno poskytovať starostlivosť občanovi, ktorý je bez prístrešia a je v hmotnej núdzi, alebo sa zrušila ústavná výchova alebo ochranná výchova po dosiahnutí jeho plnoletosti. V útulku možno poskytovať starostlivosť aj občanovi, na ktorom je páchané násilie osobou, s ktorou žije v domácnosti. Útulky tvoria 8,55 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Domov pre osamelých rodičov

V domove pre osamelých rodičov možno poskytovať bývanie a poradenstvo osamelému rodičovi maloletého alebo osamelému rodičovi s maloletým, ktorých život alebo zdravie sú ohrozené alebo je ohrozená výchova maloletého. Ďalej osamelej tehotnej žene, ktorá sa ocitla v sociálnej núdzi spôsobenej stratou rodinného prostredia. Domovy pre osamelých rodičov tvoria 4,42 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Zariadenie chráneného bývania

V zariadení chráneného bývania možno poskytovať bývanie a dohľad občanovi so zdravotným postihnutím alebo s duševnou poruchou. Takýto občan musí byť schopný viesť samostatný život s pomocou inej osoby.

Ďalej uvedené zariadenia sociálnych služieb sú zastúpené v menšej miere (max. 3,5%):

Domov-penzión pre dôchodcov

V domove-penzióne pre dôchodcov možno poskytovať starostlivosť občanovi, ktorému nemožno inak zabezpečiť bývanie, ak je poberateľom starobného dôchodku alebo poberateľom výsluhového dôchodku starším ako 60 rokov a ich zdravotný stav nevyžaduje sústavnú starostlivosť inej osoby.

Klub dôchodcov

V klube dôchodcov sa utvárajú podmienky na záujmovú činnosť, kultúrnu činnosť a na udržiavanie fyzickej a psychickej aktivity občana, ktorý je poberateľom starobného dôchodku, alebo občana s nepriaznivým zdravotným stavom.

Rehabilitačné stredisko

V rehabilitačnom stredisku možno poskytovať starostlivosť občanovi s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý je odkázaný na obnovu najvyššie dosiahnuteľného individuálneho stupňa osobnostného vývinu a fyzickej výkonnosti. Rehabilitačné strediská tvoria 2,06 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Jedáleň pre dôchodcov

V jedálni pre dôchodcov možno poskytovať spoločné stravovanie občanovi, ktorého stravovanie nemožno zabezpečiť inak, a ktorý je poberateľom starobného dôchodku alebo pre svoj nepriaznivý zdravotný stav je odkázaný na spoločné stravovanie.

Stredisko osobnej hygieny

V stredisku osobnej hygieny možno zabezpečovať osobnú hygienu občanovi, ktorému sa poskytuje opatrovateľská služba, alebo občanovi, ktorý je z dôvodu sociálnej neprispôsobenosti bez prístrešia.

Práčovňa

Práčovňa slúži pre občana, ktorému sa poskytuje opatrovateľská služba, alebo pre občana, ktorý je z dôvodu sociálnej neprispôsobenosti bez prístrešia, na pranie osobného šatstva a iného textilu, ak nemožno pranie zabezpečiť inak.

Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

Výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately upravuje v podmienkach SR zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Tento relatívne nový právny predpis reaguje na aktuálne moderné poznatky, zábery a potreby v uvedenej, v podmienkach SR rozvíjajúcej sa oblasti.

Sociálnoprávna ochrana detí je súbor opatrení na zabezpečenie:

- a) ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru
- b) výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí
- c) náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine.

Sociálna kuratela je súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá fyzická osoba.

Opatrenia podľa tohto zákona vykonávajú

- akreditované fyzické osoby
- obce/samosprávne kraje v nasledovných zariadeniach: detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko a iné zariadenia zriadené na vykonávanie opatrení podľa tohto zákona.

Krízové stredisko

V krízovom stredisku sa zabezpečuje výkon opatrení pre deti, rodiny a plnoleté fyzické osoby, ktoré sa nachádzajú v krízovej životnej situácii, výkon rozhodnutia súdu o výchovnom opatrení výkon výchovného opatrenia v zmysle príslušných predpisov. Cieľovou skupinou týchto zariadení sú najmä deti s poruchami správania, s neukončenou prípravou na povolanie, alebo ktorých doterajšia výchova je vážne ohrozená, alebo vážne narušená, týrané, pohlavne zneužívané deti, alebo deti využívané na komerčné účely. Krízové strediská tvoria 3,09 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Resocializačné stredisko

Resocializačné stredisko sa zameriava na prekonanie psychických, fyzických a sociálnych dôsledkov drogových a iných závislostí s cieľom zapojenia do spoločenského života v prirodzenom prostredí. Cieľovou skupinou týchto zariadení sú najmä deti a plnoleté fyzické osoby, drogovu závislí maloletí so skončenou povinnou školskou dochádzkou, plnoletí občania po skončení liečby v zdravotníckom zariadení na liečbu drogovu závislých osôb. Resocializačné strediská tvoria 2,50 % všetkých typov zariadení sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Zastúpenie nižšie uvedených zariadení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately neprekračuje dvojpercentný podiel na všetkých zariadeniach sociálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Detský domov, Detský domov pre maloletých bez sprievodu

Detský domov dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie, alebo náhradné rodinné prostredie. Ústavná starostlivosť končí dosiahnutím plnoletosti (18 rokov) s možnosťou predĺženia do 19 roku, najneskôr však do jeho osamostatnenia (maximálne do 25 rokov veku). V rámci detských domovov pre maloletých bez sprievodu sú umiestnené deti na základe predbežného opatrenia súdu.

Pestúnska starostlivosť (akreditované fyzické osoby)

V rámci pestúnskej starostlivosti akreditované fyzické osoby poskytujú služby pre deti zverené do pestúnskej starostlivosti právoplatným rozhodnutím súdu o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti. Akreditovaná fyzická osoba, ktorej bolo dieťa zverené do pestúnskej starostlivosti, poskytuje náhradnú rodinnú starostlivosť deťom (najmä súrodencom). Pestúnsku starostlivosť možno poskytovať najmenej pre štyri deti. Na výkon pestúnskej starostlivosti možno použiť aj byt alebo rodinný dom pestúna.

V rámci Slovenskej republiky nie je počet poskytovateľov a druhov služieb a opatrení v sociálnej sfére dostatočne a rovnomerne rozmiestnený. Z toho dôvodu ponuka nepokrýva súčasný ani predpokladaný budúci dopyt občanov z hľadiska druhu zariadení a ich početnosti v jednotlivých regionálnych celkoch. Jestvujúca sieť zariadení, z hľadiska kvality poskytovanej starostlivosti determinovanej aj technickým stavom objektov, nevytvára podmienky pre zabezpečovanie náležitej starostlivosti. Ide o dôsledok nevhodného umiestnenia existujúcich zariadení v priebehu druhej polovice 20. storočia a následného dlhodobého nezabezpečenia zdrojov kapitálových investícií, obnovy a rozvoja materiálno-technickej základne.

V rámci SR pôsobí celkovo 730 zariadení sociálnej infraštruktúry s počtom lôžok 37 111 (rok 2004). Najväčšia hustota zariadení sociálnej infraštruktúry (ďalej len „ZSS“) je v Prešovskom a Banskobystrickom kraji, zhodne po 113 zariadení. Najmenej ZSS je umiestnených v Bratislavskom (79) a v Žilinskom kraji (77). Najväčším počtom lôžok disponuje Nitriansky (5 445) a Košický kraj (4 990). Najmenším počtom lôžok disponuje Trnavský kraj (4 035). Pri hodnotení ukazovateľa „Počet lôžok na 10 000 obyvateľov“ vykazuje celoslovenský priemer hodnotu 68,92, pričom pod týmto priemerom sa nachádza Prešovský (59,91), Žilinský (60,95) a Košický kraj (64,76). Celkový počet zariadení sociálnej infraštruktúry (ZSS a zariadenia na výkon sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately) predstavoval 909.

Z porovnaní štatistických údajov z rokov 2000 a 2004 vyplýva, že vybavenosť sociálnej infraštruktúry mala vzostupný trend v celoslovenskom meradle a aj samostatne vo všetkých krajoch. (index rastu dosiahol úroveň 166%).

Vychádzajúc z uplatnenia súčasných urbanistických prístupov, ktoré predpokladajú potreby určitého počtu obyvateľov určitého spádového územia, možno konštatovať, že na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR je výrazný nedostatok zariadení sociálnej infraštruktúry v obciach s počtom nad 5 000 obyvateľov. Celkový počet týchto obcí na území cieľa Konvergencia je 120, pričom všetky sú pólmi rastu. Výrazný dopyt je po službách v zariadeniach typu domovov sociálnych služieb pre dospelých a domovov dôchodcov kde dopyt 1,5 až 2 násobne presahuje ich súčasnú kapacitu. Naopak pri zariadeniach denného typu, akými sú kluby dôchodcov, jedálne pre dôchodcov, strediská osobnej hygieny, zariadenia opatrovateľskej služby, rehabilitačné a resocializačné strediská je evidovaný nedostatočný záujem klientov. Tento trend spôsobuje množstvo externých ekonomických a sociálnych faktorov (demografický vývoj, finančná náročnosť zabezpečenia samostatnej bytovej jednotky, tradičné väzby k miestu rodiska, psychologické zábrany a podobne). Z uskutočnených analýz vyplýva, že podpora infraštruktúry v sociálnej oblasti by sa mala zamerať na skvalitnenie zariadení poskytujúcich dlhodobé pobyty a na rozšírenie ich činnosti aj v oblasti týždenných, prípadne denných pobytov a ďalších doplnkových služieb. V prípade zariadení zameraných na menej časté typy služieb sa z dôvodu ekonomickej efektívnosti a udržateľnosti javí ako opodstatnené smerovanie k zariadeniam kombinujúcim viaceré typy a formy poskytovania služieb, resp. starostlivosti (v prípadoch kde je to vhodné a možné na základe legislatívnych noriem).

Veľká väčšina zariadení nemá vyhovujúce plošné a technické parametre pre pohyb nemobilných, alebo ťažko mobilných klientov. Vychádzajúc z minimálnych plošných štandardov je pre lôžkové typy zariadení sociálnej infraštruktúry určený minimálny štandard 8m² podlahovej plochy na jednu osobu. V súčasnosti je táto hodnota priemerne 4m² na jednu osobu. Priemerná kapacita najčastejšie zastúpených typov zariadení je 60 klientov na jedno zariadenie. Z dostupných údajov od zriaďovateľov týchto zariadení vyplýva, že ekonomicky udržateľné sú zariadenia s kapacitou 50 a viac klientov. Kritériá ekonomickej efektívnosti nie je možné univerzálne uplatniť pre všetky typy zariadení. Najmä nie v rámci takých typov zariadení, kde je snahou vytvoriť prirodzené rodinné prostredie predovšetkým v prípade zariadení sociálnej infraštruktúry pre deti (detské domovy). V podmienkach SR v súčasnosti na území cieľa Konvergencia funguje 10 detských domovov štandardného typu. Rodinné prostredie je však čoraz viac zabezpečované akreditovanými fyzickými osobami, tzv. profesionálnymi rodinami, ktoré nežijú, resp. nevykonávajú činnosť v štandardných zariadeniach zriaďovaných verejným sektorom, ale v bytoch, ktoré sú vlastnené fyzickými osobami (prevažne byty v rodinných domoch). Podpora „zariadení“ rodinného typu si v porovnaní so štandardnými zariadeniami v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora samospráv vyžaduje relatívne nízke investičné prostriedky, ktoré je možné zabezpečiť z iných ako z doplnkových a pre fyzické osoby administratívne ťažšie dostupných zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ. Existuje predpoklad, že národná stratégia pre sociálnu infraštruktúru pre deti bude smerovať práve k zariadeniam rodinného typu. Odporúčaním analýzy pre strategickú časť ROP je teda využiť doplnkové zdroje zo ŠF pre iné typy zariadení sociálnej infraštruktúry, pri ktorých je zo strany verejného sektora možné predpokladať dlhodobú udržateľnosť.

Tabuľka 6: Prehľad najviac zastúpených typov zariadení sociálnej infraštruktúry v roku 2004

Región	domov sociálnych služieb pre dospelých	domov sociálnych služieb pre deti	domov dôchodcov	penzióny pre dôchodcov	kluby dôchodcov	jedálne pre dôchodcov	strediská osobnej hygieny	práčovne pre dôchodcov	zariadenie chráneného bývania	deťské domovy	domov pre osamelých rodičov	zariadenia pestunskej starostlivosti	útulky	krízové stredisko	resocializačné stredisko	rehabilitačné stredisko	zariadenia opatrovateľskej služby
NUTS 2 Bratislava	12	12	23	4	71	21	4	5	5	3	4	N/A	6	3	5	6	47
Bratislavský	12	12	23	4	71	21	4	5	5	3	4	N/A	6	3	5	6	47
NUTS 2 Západ	55	26	77	5	0	12	4	0	1	5	8	3	17	3	9	3	48
Trnavský	13	9	21	0	0	0	0	0	0	1	2	3	5	0	4	0	4
Trenčiansky	9	9	32	0	0	3	0	0	1	2	4	0	7	1	0	0	23
Nitriansky	33	8	24	5	0	9	4	0	0	2	2	0	5	2	5	3	21
NUTS 2 Stred	47	24	34	2	1	2	0	0	1	2	5	1	12	4	2	0	34
Žilinský	30	13	4	0	0	0	0	0	1	2	2	0	4	2	0	0	12
Banskobystrický	17	11	30	2	1	2	0	0	0	0	3	1	8	2	2	0	22
NUTS 2 Východ	39	8	33	0	2	10	0	0	4	3	17	7	29	14	6	11	48
Prešovský	26	4	19	0	2	1	0	0	2	2	12	3	20	8	4	7	10
Košický	13	4	14	0	0	9	0	0	2	1	5	4	9	6	2	4	38
Cieľ Konvergencia	141	58	144	7	3	24	4	0	6	10	30	11	58	21	17	14	130
SR spolu	153	70	167	11	74	45	8	5	11	13	34	11	64	24	22	20	177
Z toho v póloch rastu	122	55	124	7	3	23	4	0	5	8	28	9	55	21	15	13	127

Poznámka: Niektoré zariadenia sú kombinovanými typmi, pričom sú evidované podľa hlavného typu zariadenia, čo môže spôsobiť čiastočné skreslenie údajov.

Zdroj: Aurex, 2007

Z územného hľadiska sa 91,3 % zariadení sociálnej infraštruktúry nachádza v póloch rastu. Rozmiestnenie jednotlivých zariadení by nemalo prehlbovať sociálnu vylúčenosť klientov. Z tohto pohľadu sa javí ako vhodné využiť pri výbere operácií princíp územnej koncentrácie do pólov rastu.

Existujú však aj typy zariadení, pri ktorých je vhodné ich umiestnenie mimo pólov rastu (napríklad resocializačné strediská, krízové centrá) vzhľadom na charakter poskytovanej sociálnej služby. Pri týchto zariadeniach má ich umiestnenie mimo pólov rastu pozitívny vplyv na fyzický a psychický stav klientov a z tohto dôvodu by mal byť pri výbere operácií pre tieto zariadenia zvolený špecifický prístup.

S ohľadom na prognózu vývoja obyvateľstva do roku 2025 možno očakávať, že dopyt po zariadeniach sociálnych služieb pre dospelých bude naďalej narastať. Narastajúci dopyt po určitých typoch služieb vytvára zároveň predpoklady, že širšie uplatnenie v uvedenej oblasti nájdú v nasledujúcich rokoch aj subjekty súkromného sektora.

Sociálna sféra je jednou z oblastí podpory ROP, ktorá môže významne prispieť k integrácii a pozdvihnutiu životnej úrovne marginalizovaných rómskych komunít. Významným prvkom pri podpore rómskych komunít môže byť budovanie zariadení, ktoré majú charakter komunitných centier, prípadne centier zameraných na prácu s rómskymi deťmi. Vhodná lokalizácia týchto zariadení najmä do obcí so segregovanými alebo separovanými rómskymi osídleniami môže výrazne prispieť k odstráneniu negatívnych sociálnych javov v týchto oblastiach. Uvedený prístup je vhodné použiť aj v rámci integrovaných stratégií ROP pre mestské oblasti postihnuté alebo ohrozené fyzickým úpadkom a sociálnym vylúčením. Uvedená oblasť podpory vytvára priestor na to, aby podpora sociálnej infraštruktúry prostredníctvom ROP bola realizovaná v rámci komplexného prístupu k marginalizovaným rómskym komunitám, ktorý zabezpečuje koordinátor tejto horizontálnej priority.

Analyza v oblasti sociálnej infraštruktúry je založená na posudzovaní údajov o existujúcej sieti všetkých typov zariadení z hľadiska jej kvantitatívnych a kvalitatívnych charakteristík a na údajoch o demografickom vývoji obyvateľstva na podporovanom území.

Hlavné zistenia:

Narastajúci dopyt po zariadeniach pre dospelých a seniorov vyplýva najmä z údajov o zvyšovaní podielu obyvateľov v poproduktívnom veku. Budovanie nových zariadení je vzhľadom na obslužnosť spádového územia opodstatnené v obciach s počtom obyvateľov nad 5000, ktorých je na území cieľa Konvergencia 120.

Zariadenia sociálnych služieb sú v nevyhovujúcom stavebno-technickom stave s nízkou úrovňou vybavenia a hygienických podmienok, nevyhovujúcimi podmienkami pre imobilných klientov. Vyznačujú sa zároveň vysokou energetickou náročnosťou prevádzky.

Jedným z predpokladov trvalej udržateľnosti najčastejšie zastúpených zariadení sociálnej infraštruktúry je veľkosť zariadenia od 50 klientov, pri dodržaní minimálnych plošných štandardov a rešpektovaní predpokladov pre zabezpečenie poskytovania kvalitných služieb. Analýza identifikuje potrebu podporovať intervencie do stavebných objektov a vybavenia zariadení, vrátane IKT vybavenia.

Zariadenia rodinného typu zriadené verejným sektorom sú ťažko ekonomicky udržateľné.

Väčšina (91,3 %) zariadení je lokalizovaných v póloch rastu.

Oblasť podpory sociálnej infraštruktúry v rámci ROP môže výrazne prispieť k integrácii marginalizovaných rómskych komunít, ktoré sú často lokalizované mimo pólov rastu.

3.7.4 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

Oblasť sociálnych služieb a sociálno-právnej ochrany detí a kurately detí bola od prijatia ROP v septembri 2007 poznačená najvýraznejšími legislatívnymi zmenami. Došlo k úprave podmienok pre činnosť zariadení sociálnej infraštruktúry, a teda z pohľadu ROP aj k výraznému zúženiu tematickej stratégie ROP. Napriek tomu, že v prioritnej osi 2 ROP bolo v polovici roka 2010 vyhlásených doteraz najviac výziev na predkladanie žiadostí o NFP zo všetkých prioritných osí ROP (výzvy pre žiadateľov zo súkromného aj verejného sektora), alokácia na uvedenú os nebola prerozdelená. Jedným z dôvodov je sprísnenie príslušnej legislatívy najmä v oblasti požiadaviek kladených na zriaďovateľov a na zariadenia sociálnej infraštruktúry (napr. priestorové, hygienické a ďalšie legislatívne štandardy). Riadiaci orgán pre ROP na základe mapovania záujmu žiadateľov identifikoval prekážky, ako aj obavy žiadateľov súvisiace s generovaním tzv. čistých príjmov z projektov, keďže najmä pri zariadeniach pre seniorov sú prijímané platby od užívateľov podporenej infraštruktúry. Ďalším dôvodom, pre ktorý sa nepodarilo naplniť očakávania pri vyhlasovaní výziev v oblasti sociálnej infraštruktúry, možno považovať vplyv hospodárskej krízy, ktorý spôsobil, že potenciálni žiadatelia, najmä obce a samosprávne kraje sa v rokoch 2009-2010 prioritne zamerali na iné oblasti podpory ROP.

Sociálne služby

Oblasť sociálnych služieb je upravená zákonom č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o sociálnych službách“), ktorý s účinnosťou od 1.1.2009 nahradil zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci platný v čase prípravy ROP.

Zákon o sociálnych službách predstavuje novú právnu úpravu poskytovania sociálnych služieb a dohľadu nad ich poskytovaním. Zároveň boli stanovené nové kompetencie a úlohy pre územnú a regionálnu samosprávu, zaviedol sa nový systém financovania neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a boli ustanovené nové sociálne služby (napr. odľahčovacia služba, tlmočnická služba a pod.) a nové druhy zariadení (napr. nocľaháreň, nízkoprahové centrá, domov na pol ceste a ďalšie).

Nová právna úprava je komplexne orientovaná na jednotlivca, rodinu a komunitu fyzických osôb, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii alebo v krízovej sociálnej situácii, ktorých riešenie alebo riziko ich vzniku zakladá vhodnosť a účelnosť pomoci poskytnutím sociálnej služby. Za nepriaznivú sociálnu situáciu sa považuje stav sociálnej núdze fyzickej osoby, rodiny a komunity, v ktorom sa táto osoba, rodina, komunita nachádza z dôvodu, že nemá zabezpečené základné životné potreby, pre svoje životné návyky, pre spôsob života, pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav, pre dovŕšenie dôchodkového veku, pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo z dôvodu, že sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi.

Zákon o sociálnych službách rozdeľuje sociálne služby podľa povahy nepriaznivej sociálnej situácie a podľa cieľovej skupiny, ktorej sú určené na:

a) sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb v zariadeniach, ktorými sú:

1. nocľaháreň,
2. útulok,
3. domov na pol ceste,
4. nízkoprahové denné centrum,
5. zariadenie núdzového bývania;

b) sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, ktorými sú:

1. pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladovania rodinného života a pracovného života,
2. poskytovanie sociálnej služby v zariadení dočasnej starostlivosti o deti,
3. poskytovanie sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu;

c) sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, ktorými sú:

1. poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek,
2. opatrovateľská služba,
3. prepravná služba,
4. sprievodcovská služba a predčítateľská služba,
5. tlmočnická služba,
6. sprostredkovanie tlmočnickej služby,
7. sprostredkovanie osobnej asistencie,
8. požičiavanie pomôcok;

d) sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, ktorými sú:

1. monitorovanie a signalizácia potreby pomoci,
2. krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií,

e) podporné služby, ktorými sú:

1. odľahčovacia služba,
2. pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností,
3. poskytovanie sociálnej služby v dennom centre,
4. poskytovanie sociálnej služby v integračnom centre,
5. poskytovanie sociálnej služby v jedálni,
6. poskytovanie sociálnej služby v práčovni,
7. poskytovanie sociálnej služby v stredisku osobnej hygieny.

Vyššie uvedené sociálne služby možno vhodným a účelným spôsobom spájať.

Zákon o sociálnych službách stanovuje, ktoré sociálne služby poskytuje, resp. zabezpečuje ich poskytovanie obec, a ktoré sociálne služby zabezpečuje vyšší územný celok.

1. obec poskytuje alebo zabezpečuje poskytovanie sociálnej služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb v nocľahárni, v nízkoprahovom dennom centre, sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu, v zariadení pre seniorov, v zariadení opatrovateľskej služby a v dennom stacionári, opatrovateľskej služby, prepravnej služby, a odľahčovacej služby;

2. vyšší územný celok zabezpečuje poskytovanie sociálnej služby v útulku, v domove na pol ceste, v zariadení núdzového bývania, v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, v zariadení podporovaného bývania, v rehabilitačnom stredisku, v domove sociálnych služieb, v špecializovanom zariadení a v integračnom centre a tlmočnickej služby.

Jedným z cieľov novej právnej úpravy bolo zabezpečiť vhodné podmienky pre zotrvanie klienta v prirodzenom (domácom) sociálnom prostredí. Pobytová forma sociálnej služby v zariadeniach sa poskytuje, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Táto služba sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba. Nová právna úprava preferuje poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek (zariadenie podporovaného bývania, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie

a denný stacionár) v zariadeniach s kapacitou nižšou ako 40 miest, čo do istej miery podporuje priblíženie sa európskym trendom poskytovania služieb v menších centrách. Táto zmena má vplyv na stratégiu ROP, ktorá bola nastavená v rokoch 2005 až 2007, a ktorá na základe výsledkov analýz a z dôvodu zabezpečenie ekonomickej a prevádzkovej udržateľnosti projektov preferovala podporu zariadení s počtom klientov nad 50. Z dôvodu vecného súladu projektov s pomerne zložitým právnym rámcom v oblasti sociálnych služieb bol v roku 2009 do procesu posudzovania žiadostí o NFP vnesený prvok ex ante posudzovania žiadostí o NFP zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Všetky vyššie uvedené aspekty môžu mať vplyv na zúženie skupiny potenciálnych žiadateľov a dopytu po intervenciách do sociálnej infraštruktúry.

V súvislosti so sociálnou inklúziou marginalizovaných rómskych komunit pretrváva potreba podpory tzv. **komunitných centier** (napr. nízkoprahové denné centrá). Podľa § 82 ods. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, na výkon komunitnej rehabilitácie sa môžu zriaďovať komunitné centrá. Komunitná rehabilitácia je koordinácia činnosti subjektov, ktorými sú najmä rodina, obec, vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia služieb zamestnanosti, poskytovatelia sociálnych služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti. Cieľom komunitnej rehabilitácie je obnova alebo rozvoj fyzických schopností, mentálnych schopností a pracovných schopností fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a podpora jej začlenenia do spoločnosti. V komunitnom centre sa môžu vykonávať aj ďalšie činnosti podľa osobitných predpisov napr. podľa § 10 z. č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurateli a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podpora uvedených komunitných zariadení prostredníctvom ROP reaguje na celospoločenskú požiadavku formulovanú Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, zainteresovaným mimovládny sektorom, ale aj Európskou komisiou.

V tejto oblasti zároveň existuje veľký potenciál na kompletmentaritu s OP ZaSI (synergia aktivít ERDF a ESF) najmä v rámci podpory lokálnych stratégií komplexného prístupu.

Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

V čase od schválenia ROP bolo znenie zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurateli a o zmene a doplnení niektorých zákonov viackrát novelizované a zákonom č. 27/2009 Z. z. bolo vyhlásené jeho úplné znenie. Tento zákon upravuje sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu na zabezpečenie predchádzania vzniku krízových situácií v rodine, ochrany práv a právom chránených záujmov detí, predchádzania prehlbovaniu a opakovaní porúch psychického, fyzického a sociálneho vývoja detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálno-patologických javov.

Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela vykonávaná pre deti aj plnoletých predstavuje osobitne usporiadanú sústavu na seba naväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich opatrení, ktorými štát, resp. spoločnosť garantuje každému, najmä však dieťaťu a jeho rodine ochranu, podporu a pomoc, a to osobitne v tých prípadoch, keď rodičia z najrôznejších dôvodov nie sú schopní, alebo ochotní zabezpečiť riadnu starostlivosť o dieťa.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa v zmysle platnej právnej úpravy vykonávajú v prirodzenom rodinnom prostredí, v náhradnom rodinnom prostredí, v otvorenom prostredí, v prostredí utvorenom a usporiadanom na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Uvedený zákon zároveň upravuje aj základné typy zariadení na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (detský domov, detský domov pre maloletých bez sprievodu, krízové stredisko, resocializačné stredisko pre drogovu závislých a inak závislých) a základný rozsah ich činnosti na plnenie účelu, pre ktorý boli zriadené. Tieto zariadenia môže zriaďovať určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obec, vyšší územný celok, alebo akreditovaný subjekt. Proces akreditácie neštátnych subjektov slúži na zabezpečenie rovnakej úrovne vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately orgánmi štátnej správy, obcami, vyššími územnými celkami a neštátnymi subjektmi.

V zmysle platnej právnej úpravy sa pri vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v detských domovoch uplatňuje zásada prednosti výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v prirodzenom (rodinnom) prostredí.

Zmenou právnej úpravy sa súčasne vytvorili predpoklady na zefektívnenie procesu osvojenia si dieťaťa, ako aj postupy spojené s pestúnskou starostlivosťou. Zároveň sa vytvorili predpoklady na podporu procesu deinštitucionalizácie detských domovov.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a o sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. vykonávajú nasledovné subjekty:

- akreditované fyzické a právnické osoby (môžu byť zriaďovateľmi detských domovov, detských domovov pre maloletých bez sprievodu, krízových stredísk, resocializačných stredísk a iných zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately; vykonávať vybrané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately);
- obce/samosprávne kraje (môžu byť zriaďovateľmi detských domovov, krízových stredísk, resocializačných stredísk a iných zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately; vykonávať vybrané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately);
- určené Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny/Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (môžu byť zriaďovateľmi detských domovov a detských domovov pre maloletých bez sprievodu; vykonávať opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately).

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa podľa zákona č. 305/2005 Z. z. vykonávajú v nasledovných typoch zariadení:

- a) Detský domov (dočasne nahrádza dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie pobytovou formou na základe rozhodnutia súdu, maximálne do veku 25 rokov), pričom detský domov sa v zmysle legislatívy zriaďuje ako:
 - domov detí – zložený z profesionálnych rodín a/alebo skupín (cca 8 detí v jednej skupine), každá skupina je umiestnená výlučne v rodinnom dome alebo byte (t.j. nejde o internátny typ inštitúcie);
 - centrum detí – zložený z profesionálnych rodín alebo skupín (cca 8 detí v jednej skupine), ide najmä o diagnostické a/alebo špecializované samostatné skupiny, využíva sa ak nemožno starostlivosť vykonávať v domove detí (od 01. 01. 2013 v objekte, ktorý nie je samostatným rodinným domom alebo samostatným bytom nesmie celkový počet detí v skupinách presiahnuť 40).

V detskom domove sa vykonáva rozhodnutie súdu:

- v profesionálnych rodinách, v rodinnom dome alebo byte detského domova alebo zamestnanca,
- v samostatnej diagnostickej skupine na nevyhnutne potrebný čas na určenie odbornej diagnózy (najviac 6 týždňov),
- v samostatných skupinách,
- v špecializovaných samostatných skupinách (napr. pre deti s poruchami správania, pre deti drogovu a inak závislé, pre deti s duševnou poruchou, s mentálnym, telesným, zmyslovým postihnutím, pre deti s ťažkým zdravotným postihnutím a pod.),
- v samostatnej skupine pre mladých dospelých,
- v samostatnej skupine pre maloleté matky s deťmi.

Vykonávanie rozhodnutia súdu v profesionálnej rodine má zo zákona prednosť pred vykonávaním v skupinách, a zároveň vykonávanie rozhodnutia súdu v domove detí má zo zákona prednosť pred ich vykonávaním v centre detí. Deti do troch rokov veku musia byť v súlade so Smernicou OSN o náhradnej starostlivosti umiestnené v prostredí rodinného typu.

- b) Detský domov pre maloletých bez sprievodu (prihliada sa na predchádzajúcu výchovu dieťaťa a rešpektujú sa kultúrne a náboženské odlišnosti dieťaťa);
- c) Krízové stredisko (v prípade výkonu súdneho rozhodnutia opatrenia vykonáva pobytovou formou. V krízovom stredisku sa môže predbežné opatrenie vykonávať v profesionálnej rodine);
- d) Resocializačné stredisko pre drogovu závislých a inak závislých;
- e) Iné zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Tabuľka 7/2011: Počty a typy zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately k 31. 12. 2010

samosprávny kraj	detské domovy *	krízové strediská	resocializačné strediská
Bratislavský	8	5	4
Trnavský	10	1	2
Prešovský	11	2	2
Košický	14	9	2
Nitriansky	10	3	4
Banskobystrický	15	4	2
Žilinský	10	3	2
Trnavský	13	2	1
Spolu	91 **	29	19

* V tabuľke 6 je uvedený počet detských domovov na základe údajov poskytnutých z regionálnych, miestnych a obecných štatistik. Touto metódou zberu údajov nebolo možné pri vypracovaní analytickej časti ROP v rokoch 2006-2007 zabezpečiť pri agregácii údajov jednotnú klasifikáciu jednotlivých typov zariadení sociálnej infraštruktúry. Podľa aktuálnych údajov MPSVaR SR (zdroj: Ročný výkaz o poskytovaní starostlivosti a výchovy deťom v detských domovoch za rok 2004) je možné konštatovať, že v roku 2004 existovalo na Slovensku 94 zariadení spadajúcich podľa súčasnej legislatívnej úpravy do kategórie detských domovov.

** Z toho 20 zariadení je zriadených resp. založených akreditovanými subjektmi, ktorými sú mimovládne organizácie a cirkev.

Zdroj: MPSVaR, 2011

Deinštitucionalizácia

V septembri 2009 expertná skupina na úrovni Európskej komisie vypracovala správu a odporúčania pre členské štáty o prechode od inštitucionálnej ku komunitnej starostlivosti.¹⁰ Cieľom tejto štúdie je vytvoriť praktické predpoklady pre napĺňanie práv zakotvených v medzinárodných ľudskoprávných dohovoroch (najmä Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, Dohovor OSN o právach dieťaťa, Charta základných práv EÚ). Na dosiahnutie uvedeného cieľa je potrebné zabezpečiť dostupnosť celého komplexu komunitných služieb, ktoré im umožnia zúčastňovať sa každodenného života. Umiestňovanie osôb dlhodobo do kolektívnych pobytových zariadení je považované za konanie v rozpore s vyššie uvedenými právami a princípom rovnosti príležitostí.

Tzv. proces deinštitucionalizácie zahŕňa premenu miesta, obsahu a organizácie poskytovania starostlivosti t.j. ide o transformáciu poskytovateľov (najmä zariadení) a zároveň zmenu prístupu v poskytovaní starostlivosti (rekvalifikácia zamestnancov, prehĺbovanie kvalifikácie a pod.). Súčasťou procesu deinštitucionalizácie je aj dôraz na maximálnu podporu individualizovaných služieb a opatrení, ktoré umožnia klientom zotrvať v ich prirodzenom prostredí, podporu vytvárania deinštitucionalizovaných typov zariadení na báze prirodzeného, štandardného bývania.

V procese prípravy revízie ROP boli zohľadnené nasledovné požiadavky Európskej komisie a socioekonomických partnerov Riadiaceho orgánu pre ROP :

- zohľadniť princípy deinštitucionalizácie v revidovanej stratégii ROP pre oblasť podpory sociálnej infraštruktúry;
- nevytvárať podmienky na ďalšiu podporu pobytových zariadení internátneho resp. kolektívneho charakteru z ROP (ide o inštitúcie situované v strednokapacitných a veľkokapacitných objektoch, ktoré poskytujú internátnu a kolektívnu výchovu a starostlivosť);
- zamerať stratégiu ROP v oblasti sociálnej infraštruktúry aj na podporu sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunit formou podpory komunitných centier (viď vyššie text o komunitných centrách).

Na trendy deinštitucionalizácie reagujú aj sociálno-ekonomickí partneri Riadiaceho orgánu pre ROP pre sociálnu oblasť, najmä mimovládny sektor a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako gestor národnej legislatívy pre sociálnu oblasť. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR je zodpovedné za prípravu koncepčných a programových dokumentov, ktoré by mali iniciovať proces deinštitucionalizácie zariadení sociálnej infraštruktúry v podmienkach SR, a to nie len vo vzťahu

¹⁰ Report of the Ad Hoc Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care

k podpore týchto zariadení zo štrukturálnych fondov EÚ. Úloha Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR spočíva tiež v zabezpečení neinvestičných aktivít (ESF) pre projekty deinštitucionalizácie realizované v rámci ROP. Synergia investičných a neinvestičných aktivít je predpokladom úspechu procesov deinštitucionalizácie.

Aj keď v podmienkach SR nie je predpoklad dosiahnuť úplnú deinštitucionalizáciu existujúcich zariadení v horizonte do konca programového obdobia 2007-2013 a naďalej existuje priestor na podporu humanizácie existujúcich zariadení (najmä pre seniorov), stratégia ROP by mala byť v rokoch 2011-2015 orientovaná výlučne na podporu procesov deinštitucionalizácie na Slovensku.

Záver: V období od schválenia ROP došlo k zmenám v smerovaní sociálnej politiky na európskej úrovni, ako aj k zmenám národnej legislatívy v sociálnej oblasti, ktorá je v súčasnosti komplexne orientovaná na jednotlivca, rodinu a komunitu fyzických osôb, ktoré sa ocitli v nepriaznivej, resp. kritickéj sociálnej situácii. Jednou z hlavných úprav je vytváranie vhodných podmienok pre zotrvanie klientov v prirodzenom (domácom) prostredí.

Z uvedených dôvodov vyplýva potreba prispôbiť stratégiu ROP v sociálnej oblasti trendom deinštitucionalizácie a zostávajúcu alokáciu ROP na podporu sociálnej infraštruktúry v rokoch 2011-2015 využiť výlučne na:

- podporu projektov deinštitucionalizácie, čo môže zároveň predstavovať pilotný prístup a poskytnúť východiská a skúsenosti pre sociálno-ekonomických partnerov zapojených do prípravy koncepčných a programových dokumentov ako národných strategických materiálov pre sociálnu oblasť;

- podporu komunitných centier prispievajúcich k sociálnej inklúzii marginalizovaných rómskych komunit (najmä ako kľúčovej aktivity v rámci lokálnych stratégií komplexného prístupu).

3.7.5 Infraštruktúra pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a zhodnotenie pamiatkového fondu v území.

Pamäťové a fondové inštitúcie a kultúrne dedičstvo spočívajúce v existujúcom fonde nehnuteľných kultúrnych pamiatok plnia dôležitú úlohu pri posilňovaní kultúrneho potenciálu jednotlivých regiónov, ale aj SR ako celku. Infraštruktúru súvisiacu s kultúrnym potenciálom možno rozdeliť z viacerých aspektov.

Pamäťové a fondové inštitúcie

Pamäťové a fondové inštitúcie (galérie, knižnice a múzeá) sú dôležitými subjektmi, ktoré zabezpečujú uchovávanie zbierkových predmetov, historických, knižničných alebo archívnych dokumentov ako i iných predmetov, ktoré sú predmetom ochrany a uchovávanía z dôvodu ochrany spoločenského poznania. Uvedené predmety sa často nachádzajú v nevyhovujúcich priestoroch, bez dostatočnej ochrany, čo je aj jeden z dôvodov, prečo mnohé z týchto predmetov nemôžu byť vystavené alebo prístupné verejnosti. Zriaďovateľská pôsobnosť vo vzťahu k pamäťovým a fondovým inštitúciám je v podmienkach SR prerozdelená medzi miestnu a regionálnu samosprávu a štát. Zriaďovateľská pôsobnosť štátu sa vzťahuje najmä na subjekty s celoštátnym významom (národná knižnica, národné múzeum alebo na zariadenia špecializovaného zamerania a pod.), ktorých podpora je v programovom období 2007-2013 realizovaná prostredníctvom Operačného programu Informatizácia spoločnosti, a to predovšetkým v súvislosti s ich digitalizáciou a IKT. Vzhľadom na uvedené sú predmetom analýzy zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora (územná samospráva a štátna správa) s miestnym a regionálnym významom.

Zariadenia miestnej kultúrnej infraštruktúry

Zariadenia miestnej kultúrnej infraštruktúry (kultúrne domy, osvetové strediská a pod.) majú predovšetkým lokálny charakter. Uvedené zariadenia realizujú okrem úloh v oblasti kultúry aj rôzne voľno časové a vzdelávacie aktivity. Z dostupných údajov vyplýva, že na Slovensku je veľké množstvo rôznych kultúrnych a osvetových zariadení a ich rozmiestnenie korešponduje s počtom obcí v kraji. Najväčšie zastúpenie kultúrno-osvetových zariadení má Banskobystrický kraj. Vzhľadom na vysokú finančnú náročnosť prevádzky takýchto zariadení možno zo strany zriaďovateľov týchto zariadení (miestne a regionálne samosprávy) v súčasnosti pozorovať racionalizačné trendy so snahou spájať zariadenia miestnej kultúrnej infraštruktúry s inými zariadeniami občianskej vybavenosti.

Tabuľka 8: Počet a druhy pamäťových, fondových a iných kultúrnych zariadení v SR za rok 2004

Región	Galérie	Múzeá	Verejné knižnice	Kultúrne domy/ kultúrne strediská/ iné
NUTS 2 Bratislava	3	18	87	100
Bratislavský	3	18	87	100
NUTS 2 Západ	5	21	879	1 373
Trnavský	2	7	247	456
Trenčiansky	1	7	276	446
Nitriansky	2	7	356	471
NUTS 2 Stred	7	28	744	797
Žilinský	6	11	313	264
Banskobystrický	1	17	431	533
NUTS 2 Východ	6	17	967	763
Prešovský	3	10	567	460
Košický	3	7	400	303
Cieľ Konvergencia	18	66	2590	2933
SR spolu	21	84	2677	3033

Zdroj: Regionálne porovnania 2004, ŠÚSR, MK SR

Napriek tomu, že subjekty vykonávajúce činnosť v oblasti kultúry sa priamo nepodieľajú na posilňovaní hospodárskeho rastu jednotlivých regiónov, plnia v modernej spoločnosti nezastupiteľné funkcie. Predovšetkým pamäťové a fondové inštitúcie prispievajú k zachovaniu kultúrneho dedičstva regiónov, ich zaradenie do výchovno-vzdelávacieho procesu prispieva k zvyšovaniu kultúrneho povedomia obyvateľov a posilňujú konkurencieschopnosť územia zvyšovaním jeho atraktivity pre obyvateľov a návštevníkov.

Transformačný proces v uplynulých rokoch ovplyvnil aj inštitúcie v oblasti kultúry. Ich počet je v porovnaní s ostatnými zariadeniami občianskej vybavenosti nižší, napriek tomu však aj táto oblasť bola postihnutá nedostatkom kapitálových investícií. Rovnako ako pri zariadeniach občianskej infraštruktúry analyzovaných v predchádzajúcich častiach, aj v oblasti kultúry je výrazným problémom jednotlivých zariadení ich stavebno-technický stav. Mnohé z uvedených zariadení musia zabezpečovať technické podmienky na zachovanie zbierkového prípadne knižničného fondu. Zároveň veľké množstvo stavebných objektov využívaných pamäťovými a fondovými inštitúciami sídli v nehnuteľných kultúrnych pamiatkach. Tieto skutočnosti si zo strany zriaďovateľov vyžadujú osobitný prístup, a tým aj zvýšené finančné nároky na vytvorenie vhodných podmienok.

Na základe dostupných údajov možno konštatovať, že takmer všetky galérie a múzeá, ktoré sú predmetom analýzy, sa nachádzajú v póloch rastu. Relatívne nízky počet galérií a múzeí na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR vytvára predpoklady, aby ŠF v programovom období 2007-2013 boli napriek svojmu doplnkovému charakteru významným prostriedkom na zachovanie a sprístupnenie kultúrneho dedičstva regiónov.

V súvislosti s verejnými knižnicami je možné predpokladať, že dlhodobá udržateľnosť týchto zariadení sa bude spájať s ich digitalizáciou a sprístupňovaním knižničného fondu prostredníctvom IKT. Vzhľadom na tieto predpoklady je dlhodobú udržateľnosť knižníc reálne predpokladať najmä v inovačných póloch rastu, kde je spojená s prítomnosťou širokého spektra vzdelávacích a odborných inštitúcií. V inovačných póloch rastu na území cieľa Konvergencia sa v podmienkach SR nachádza 183 knižníc, ktoré majú vďaka svojej kapacite potenciál zabezpečiť dostupnosť knižného fondu pre obyvateľov širšieho územia.

Nehnuteľné kultúrne pamiatky

Na území SR je v Ústrednom zozname pamiatkového fondu MK SR registrovaných celkovo 11 611 nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Z uvedeného počtu sú spoločensky a kultúrne hodnotné najmä paláce, kaštiele, kúrie, hrady, technické pamiatky, historické parky, meštianske domy. Ide o objekty, ktoré v minulosti plnili dôležité funkcie v území. Vychádzajúc z dostupných údajov o týchto objektoch možno konštatovať, že na území cieľa Konvergencia je 500 pamiatkových objektov uvedeného typu vo vlastníctve subjektov súkromného sektora a 707 vo vlastníctve subjektov verejného sektora. Najväčšie zastúpenie vybraných pamiatkových objektov majú Prešovský (20,28 %), Banskobystrický (15,38 %) a

Košický (15,16 %). Z analýzy stavebno-technického stavu pamiatkového fondu vyplýva, že 30 % nehnuteľných objektov je v súčasnosti v narušenom, dezolátnom stave alebo stave bez ukončenej obnovy.

Tabuľka 9: Paláce, kaštiele, kúrie, hrady, historické technicko-hospodárske zariadenia, meštianske domy

Región	Súkromný sektor	Verejný sektor	Spolu
NUTS 2 Západ	132	239	371
Trnavský	47	78	125
Trenčiansky	45	70	115
Nitriansky	40	91	131
NUTS 2 Stred	166	193	359
Žilinský	88	64	152
Banskobystrický	78	129	207
NUTS 2 Východ	202	275	477
Prešovský	123	150	273
Košický	79	125	204
Cieľ Konvergencia	500	707	1 207

Pozn.: Tabuľka uvádza údaje len za územie cieľa Konvergencia z dôvodu, že charakter údajov neumožňuje porovnanie konkurencieschopnosti regiónov z hľadiska výkonnosti ekonomiky a hospodárskeho rastu.

Zdroj: MK SR, 2005

Revitalizácia významných pamiatkových objektov je takmer vždy spojená s humanizáciou a estetizáciou prostredia. Poškodenia historických štruktúr sídiel a depresívne územia je v súčasnosti potrebné postupne zregenerovať a revitalizovať, či už formou podpory jednotlivých objektov alebo celých stavebných súborov. Nevyhnutným predpokladom revitalizácie nevyužívaných, resp. nevhodne využívaných pamiatkových objektov je zabezpečenie ich dlhodobej funkčnosti a ekonomickej udržateľnosti. Potenciál ich budúceho využitia by sa mal zamerať na zachovanie kultúrneho dedičstva regiónov a na využitie uvedených objektov v kontexte ich historického významu.

Vyšší podiel vybraných pamiatkových objektov je v súčasnosti vo vlastníctve verejného sektora, v rámci ktorého je problematické práve počiatkové investovanie dostatočného objemu kapitálových prostriedkov na obnovu samotného stavebného objektu.

Medzi najvyhľadávanejšie kultúrne pamiatky patria aj pamiatky spĺňajúce kritéria svetového kultúrneho dedičstva a sú predmetom predbežného výberu na nomináciu podľa dohovoru UNESCO. Vďaka zachovaniu neporušených väzieb kultúrneho dedičstva s pôvodnou krajinou a chránenou prírodou a pre svoju výnimočnosť sú medzi lokality svetového kultúrneho dedičstva podľa príslušného dohovoru UNESCO zaradené Spišský hrad s okolím, Banská Štiavnica s okolitými technickými pamiatkami, osada ľudovej architektúry Vlkolínec, historické jadro Mesta Bardejov a jaskyne Slovenského krasu a Aggtelekského krasu. Opatrenia na ich ochranu sú súčasťou samostatného uznesenia vlády SR a činnosti medzirezortnej komisie. Prioritu by mali predstavovať pamiatky, ktoré sú najviac ohrozené, t.j. v dezolátnom, alebo narušenom stave. Vzhľadom na ich význam, sú pamiatky v lokalitách UNESCO predmetom samostatného prehľadu uvedenom v tabuľke č. 9. V záujme efektívneho využitia obmedzených zdrojov zo ŠF a v záujme vyrovnávania regionálnych disparít prostredníctvom podpory viacerých regiónov, je vhodné využiť na podporu obnovy hradov, zámkov a podobných objektov veľkého rozsahu iné zdroje ako sú zdroje ERDF (napr. národné zdroje).

Tabuľka 10: Pamiatky v lokalitách UNESCO

Lokalita	počet pamiatok	stavebno-technický stav		
		fyzický zánik	dezolátny stav	narušený
Bardejov	174	1	1	24
Banská Štiavnica	264	0	14	81
Vlkolínec	85	0	0	15
Spišské podhradie	140	3	6	21

Zdroj: MK SR, 2006

Kultúra je jedným z faktorov, ktoré podporujú rast turizmu v regióne, predovšetkým v lokalitách s menším predpokladom na využitie prírodného dedičstva. Identifikovanými prioritami z územného hľadiska sú nevyužité, resp. nevhodne využité pamiatky s potenciálom ich využitia v rámci existujúcich kultúrno-poznávacích trás. Pre rozvoj kultúrno-poznatkového turizmu, ako aj pre podporu výchovno-vzdelávacieho procesu je nutné rekonštruovať vybrané historické objekty a sprístupniť predmety vysokej kultúrnej, historickej a spoločenskej hodnoty.

Analyza v oblasti kultúrneho dedičstva je založená na posudzovaní údajov o pamäťových a fondových inštitúciách na miestnej a regionálnej úrovni a na údajoch o fonde nehnuteľných kultúrnych pamiatok.

Hlavné zistenia:

Analyza v oblasti infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni identifikovala nevyhovujúce podmienky pre uchovávanie a sprístupnenie kultúrnych hodnôt a knižného fondu.

Objekty využívané pamäťovými a fondovými inštitúciami na miestnej a regionálnej úrovni sú v nevyhovujúcom stavebno-technickom stave, nevyhovujúcimi podmienkami pre imobilných návštevníkov a vyznačujú sa vysokou energetickou náročnosťou prevádzky.

Región východného Slovenska má najpočetnejšie zastúpenie nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok s potenciálom budúceho využitia v súvislosti so zachovaním a prezentáciou kultúrneho dedičstva.

Hľadisko dlhodobej udržateľnosti je kľúčovým predpokladom pre úspešnú revitalizáciu pamiatkových objektov. Kultúra je jedným z faktorov, ktoré podporujú rast turizmu v regióne, predovšetkým v lokalitách s nižším zastúpením prírodných zaujímavostí.

Prevažná časť vybraných nehnuteľných kultúrnych pamiatok je vo vlastníctve verejného sektora. Približne 30 % nehnuteľných objektov je v súčasnosti v narušenom, dezolátnom stave alebo stave bez ukončenej obnovy.

Vzhľadom na vysoký počet kultúrnych domov a osvetových zariadení na celom podporovanom území a vzhľadom na ich relatívne nízky význam pre posilňovanie konkurencieschopnosti regiónov je záverom analýzy odporúčanie využiť doplnkové a obmedzené zdroje zo štrukturálnych fondov na iné priority, ktorými sú pamäťové a fondové inštitúcie na miestnej a regionálnej úrovni.

3.7.6 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií a nehnuteľných kultúrnych pamiatok na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

Riadiaci orgán pre ROP od schválenia ROP v septembri 2007 nezaznamenal výraznú zmenu právnej úpravy ani ďalšie štrukturálne zmeny v oblasti pamäťových a fondových inštitúcií, resp. nehnuteľných kultúrnych pamiatok, ktoré by mali zásadný vplyv na intervencie ROP v tejto oblasti.

V procese implementácie ROP bol však na rozdiel od predpokladov pri príprave stratégie ROP v rokoch 2006-2007, identifikovaný výrazne nižší záujem potenciálnych prijímateľov o túto oblasť. Za hlavnú príčinu vzniku tejto situácie možno považovať predovšetkým celosvetovú hospodársku krízu, ktorej následky sa naplno prejavili na území Slovenska v priebehu roka 2009.

Subjekty verejného sektora sa ako oprávnení prijímatelia podieľajú na spolufinancovaní projektov podporovaných z fondov EÚ. Na základe reálneho dopytu žiadateľov možno konštatovať, že v čase hospodárskej krízy subjekty verejného sektora v rokoch 2009 – 2010 prioritne prejavili záujem o intervencie ROP v iných oblastiach.

Počas implementácie ROP sa v oblasti infraštruktúry kultúrnych, pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a revitalizácie nehnuteľných kultúrnych pamiatok ukázalo, že tieto oprávnené typy operácií majú v rámci ROP najnižší potenciál prispievať k energetickej efektívnosti budov vo vlastníctve verejného sektora (pamiatkové objekty) a zároveň je tu vyšší predpoklad generovania tzv. čistých príjmov v zmysle čl. 55 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 (napr. príjmy

z priamych platieb od užívateľov, príjmy z nájmu a pod.), keďže ide o zariadenia v oblasti kultúry, ktoré organizujú rôzne podujatia.

V prípade nehnuteľných kultúrnych pamiatok sú vzhľadom na veľkosť jednotlivých projektov vyššie nároky na spolufinancovanie zo strany prijímateľov a v mnohých prípadoch sú potrebné finančne náročné stavebno-technologické postupy, pričom nemožno vylúčiť pomerne vysoké riziko vzniku nepredvídaných výdavkov zaťažujúcich prijímateľa (napr. archeologické práce, nepredvídateľné reštaurátorské práce).

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti sa odporúča, aby v rámci ROP bola podpora smerovaná do pamätových a fondových inštitúcií a/alebo nevyužívaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na najvýznamnejších a najnavštevovanejších územiach, ktoré majú najväčší potenciál prispieť k posilneniu rozvoja cestovného ruchu (najmä kultúrno-poznávacieho a mestského cestovného ruchu).

Významnú skutočnosť v priebehu implementácie ROP predstavuje prijatie uznesenia vlády SR č. 546/2010 z 13. augusta 2010 k návrhu Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR na využitie časti dodatočných finančných prostriedkov pre SR zo zdrojov EÚ, ktorým sa priamo ukladá dodatočné navýšenie alokácie ROP z finančných prostriedkov, ktoré boli Slovenskej republike pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení v sume 60 miliónov eur.

Na základe tohto uznesenia, vláda SR schválila dodatočné navýšenie alokácie ROP za účelom zabezpečenia financovania čiastkových projektov EHMK - Košice 2013 ako národnej priority. K realizácii podujatia EHMK – Košice 2013 je Slovenská republika viazaná rozhodnutím Rady Európskej únie číslo 8770/09 zo dňa 21. apríla 2009.

Záver: Prispôsobenie stratégie ROP v oblasti kultúrnej infraštruktúry zmeneným sociálno-ekonomickým podmienkam:

- orientácia na podporu tých najvýznamnejších a najnavštevovanejších pamätových a fondových inštitúcií a/alebo nevyužívaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na územiach, ktoré majú najväčší potenciál prispieť k posilneniu rozvoja cestovného ruchu (najmä kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu);
- vytvorenie podmienok na realizáciu čiastkových projektov projektu EHMK - Košice 2013 v osobitnej prioritnej osi ROP.

3.7.7 Infraštruktúra cestovného ruchu

V predchádzajúcom období bolo v podmienkach SR v oblasti cestovného ruchu schválených viacero strategických a koncepčných dokumentov (Národný program rozvoja cestovného ruchu schválený uznesením vlády SR č. 185/2001, Stratégia rozvoja cestovného ruchu schválená uznesením vlády SR 632/2005, Koncepcia rozvoja cestovného ruchu schválená uznesením vlády SR 923/2005, Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013).

Oblasť cestovného ruchu je napriek viacerým strategickým a koncepčným dokumentom ešte stále charakterizovaná nízkou koordináciou medzi subjektmi podieľajúcimi sa na rozvoji cestovného ruchu. Rozdrobenosť producentov služieb má za následok neochotu a neschopnosť spolupracovať na tvorbe ucelených produktov cestovného ruchu (balíkov služieb) v cieľových miestach. Saldo zahraničného cestovného ruchu dosiahlo v roku 2006 úroveň 13 635,8 mil. Sk, pričom za posledné roky jeho výška neustále rastie.

V posledných rokoch začínajú svoju úlohu plniť miestne a regionálne samosprávy, na ktoré v roku 2002 prešli kompetencie v oblasti cestovného ruchu zo štátnej správy. Spolupráca medzi podnikateľmi v cestovnom ruchu a samosprávou v poslednom období vykazuje aj pozitívny pokrok. Ide predovšetkým o spoluprácu pri marketingu a prezentácii obcí, regiónov a turistických atraktivít. Ani v tejto oblasti však nie je využitý potenciál spolupráce. Ako vhodné sa javí využitie regionálnych klastrov, partnerstiev na úrovni samospráv a súkromného sektora za účelom podpory ucelenej ponuky produktov cestovného ruchu s dôrazom na efektívne využitie prírodného a kultúrneho potenciálu.

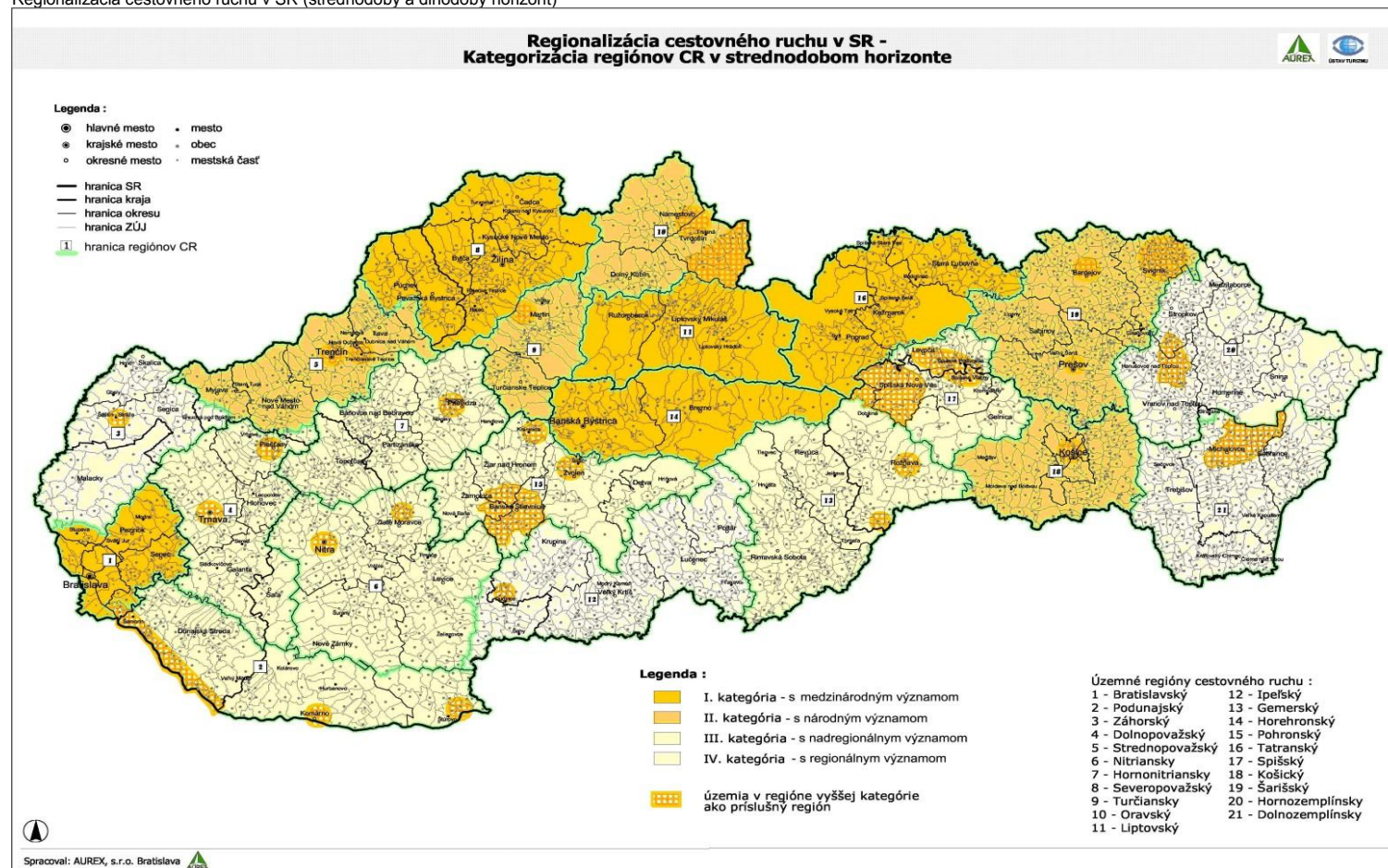
Potenciál cestovného ruchu Slovenska je rozsiahly, pokrývajúci takmer všetky rozhodujúce formy a druhy cestovného ruchu. Územie cieľa Konvergenencie disponuje najmä v hospodársky menej rozvinutých regiónoch veľkým potenciálom využitia kultúrneho a prírodného dedičstva.

Odhliadnuc od návštevnosti Bratislavského kraja (23,5 %), vykazoval v roku 2006 najvyššiu návštevnosť Žilinský (18,2 %), Prešovský (18,1 %), Banskobystrický (11,8 %) a Košický kraj (8,5 %). Ostatné kraje vykazovali návštevnosť približne v rozmedzí od 6-7 %. Na druhej strane však v Bratislavskom kraji sa turisti zdržia najkratšie v priemere len 2 noci a najdlhšie v Trnavskom kraji 4,8 nocí, čo je spôsobené rozdielnym účelom návštevy týchto regiónov turistami.

Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2013 vypracovaná Ministerstvom hospodárstva SR a schválená uznesením vlády SR č. 417/2007 analyzovala cestovný ruch v podmienkach SR z hľadiska jeho územných a tematických charakteristík. Uvedená stratégia identifikuje nasledovné ťažiskové formy cestovného ruchu:

- letná turistika a pobyty pri vode
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
- zimný cestovný ruch a zimné športy
- mestský a kultúrno-poznávací cestovný ruch
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika.

Regionalizáciu cestovného ruchu v zmysle Novej stratégie cestovného ruchu znázorňujú nasledovné obrázky:

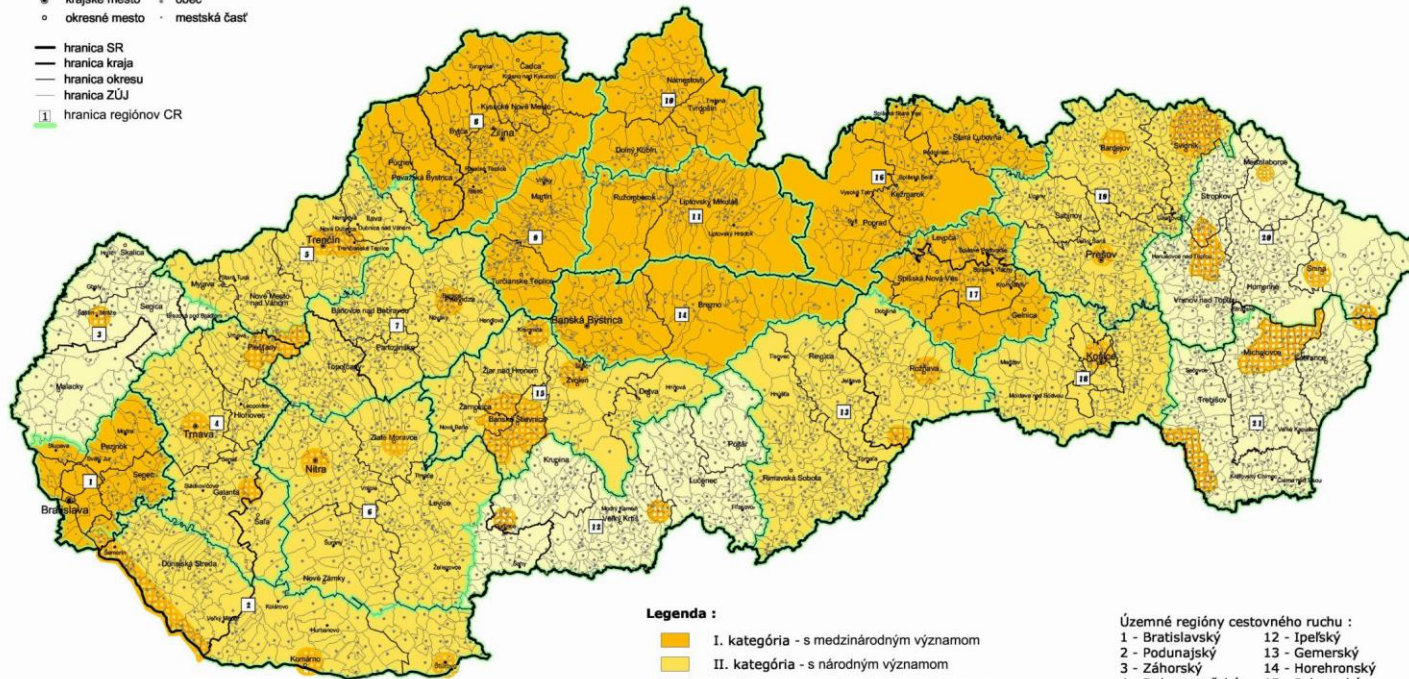

Regionalizácia cestovného ruchu v SR - Kategorizácia regiónov CR v dlhodobom horizonte

Legenda :

- ⊙ hlavné mesto
- krajské mesto
- okresné mesto
- mesto
- obec
- mestská časť
- hranica SR
- hranica kraja
- hranica okresu
- hranica ZÚJ
- 1 hranica regiónov CR

Legenda :

- I. kategória - s medzinárodným významom
- II. kategória - s národným významom
- III. kategória - s nadregionálnym významom
- IV. kategória - s regionálnym významom
- územia v regióne vyššej kategórie ako príslušný región

Územné regióny cestovného ruchu :

1 - Bratislavský	12 - Ipeľský
2 - Podunajský	13 - Gemerský
3 - Záhorský	14 - Horehronský
4 - Dolnopovažský	15 - Pohronský
5 - Strednopovažský	16 - Tatranský
6 - Nitriansky	17 - Spišský
7 - Hornonitriansky	18 - Košícký
8 - Severopovažský	19 - Šarišský
9 - Turčiansky	20 - Hornozemplínsky
10 - Oravský	21 - Dolnozemplínsky
11 - Liptovský	

Vychádzajúc z uvedeného dokumentu na národnej úrovni sú oblasti severného Slovenska svojim charakterom vhodné na aktivity spojené s horskou i zimnou turistikou, južné Slovensko poskytuje možnosti pobytov pri vode a využívanie termálnej vody. Takmer celé Slovensko má množstvo kultúrnych, historických i prírodných atrakcií s možnosťou ich využitia v cestovnom ruchu. Na Slovensku sú vybudované mnohé ubytovacie a stravovacie kapacity i kapacity poskytujúce doplnkové služby cestovného ruchu. Ešte stále je však územie nedostatočne vybavené podpornou verejnou infraštruktúrou, ktorá by podporila kvalitu služieb, zlepšila dostupnosť a rozsah prírodno-kultúrnych atrakcií v regiónoch. Ide predovšetkým o hmotnú infraštruktúru vo vlastníctve územných samospráv, ktorá je príhlá k významným strediskám cestovného ruchu (parkoviská, upravené verejné priestranstvá, informačné tabule, turisticko-informačné kancelárie, cyklotrasy a pod.).

Z dostupných údajov vyplýva, že počet zahraničných turistov na Slovensku v posledných rokoch rastie vyšším tempom a vykazuje i väčší počet prenocovaní. Hlavnými vysielajúcimi krajinami sú podľa poradia: Česko, Poľsko, Nemecko a Maďarsko.

Tabuľka 11: Účel návštevy - zastúpenie účelov medzi odpoveďami návštevníkov podľa krajín v roku 2004

Predmet záujmu	% odpovedí medzi návštevníkmi z			
	Česka	Poľska	Nemecka	Maďarska
Tranzit	18,4	19,6	51,4	33,3
Pracovná (študijná) cesta	29,4	9,6	11,6	13,0
Návšteva rodiny/známych	25,1	5,0	8,7	14,2
Nákupná turistika	8,3	22,4	0,0	27,6
Rekreačný pobyt	9,9	33,8	4,3	4,1
Kultúrno-poznávaci turizmus	6,1	9,6	11,6	7,7
Liečebný pobyt	2,7	0,0	12,3	0,0

Zdroj: Stratégia rozvoja CR, Ústav turizmu a.s., 2005

Ponuka Slovenska na trhu aktívneho zahraničného cestovného ruchu (AZCR) sa málo odlišuje od ponuky okolitých krajín. Pre orientáciu ponuky je pritom dôležité poznať, aký je dopyt cieľových skupín návštevníkov po jednotlivých atrakciách. Dopyt návštevníkov prichádzajúcich na Slovensko sa orientuje najmä na rekreačný pobyt na horách, zimné športy a pobyt pri vode. Tieto tri preferencie záujmu zahraničných návštevníkov spolu tvoria prevažnú väčšinu celkového dopytu. Nasledujú kultúrno-poznávacie cesty a pobyty v kúpeľoch.

Tabuľka 12: Záujem zahraničných návštevníkov o jednotlivé druhy cestovného ruchu na Slovensku

Predmet záujmu	2004
Zimné športy	19,6
Rekreačný pobyt na horách	17,1
Rekreačný pobyt pri vode (termálne kúpaliská, vodné plochy)	12,0
Návšteva rodiny, známych	10,0
Mestské a kultúrno-historické pobyty	8,4
Nákupná turistika	7,4
Iba tranzit	7,3
Pobyt v kúpeľoch	6,3
Okružné cesty (za poznávaním prírody, kultúry a histórie)	5,2
Vídiecka turistika	2,5
Neuvažujem o ďalšej návšteve Slovenska	4,2

Zdroj: Stratégia rozvoja CR, MH SR, 2005

Ako vyplýva z predchádzajúcej tabuľky, druhou najvýznamnejšou zložkou v cestovnom ruchu po návštevách stredísk cestovného ruchu (zimné športy, rekreačný pobyt na horách, rekreačný pobyt pri vode) je mestský a kultúrno-poznávaci cestovný ruch. Potenciál pre podporu tejto formy turizmu úzko súvisí s využitím existujúceho fondu nehnuteľných kultúrnych pamiatok a pamätových a fondových inštitúcií, ktoré boli analyzované v predchádzajúcej časti.

Domáci cestovný ruch spolu s aktívnym zahraničným cestovným ruchom je zdrojom tvorby hrubého domáceho produktu, vytvára pracovné príležitosti a je akceleratorom regionálneho rozvoja s multiplikačným vplyvom na činnosť nadväzných odvetví. Ak by na Slovensku existovala dostatočne konkurencieschopná ponuka v domácom cestovnom ruchu, bolo by možné vplyvať na čiastočnú zmenu dopytu po pasívnom zahraničnom cestovnom ruchu, pretože jeho nemalú časť by bol schopný absorbovať domáci trh. V rámci podpory domáceho cestovného ruchu je potrebné zhodnocovať prírodno-kultúrne zaujímavosti, zvyšovať ich dostupnosť a atraktivitu.

Analyza v oblasti turizmu je založená na posudzovaní dostupných štatistických údajov charakterizujúcich jeho štruktúru a kvantitatívne ukazovatele.

Hlavné zistenia:

Najviac navštevovanými sú strediská cestovného ruchu medzinárodného a národného významu s komplexnými službami a s celoročným využitím.

Analyza v oblasti cestovného ruchu konštatuje existenciu dostatočnej siete stredísk cestovného ruchu, rôznej úrovne, kvality a veľkosti, ktorým však chýba kvalitná verejná infraštruktúra a doplnkové služby.

Druhou najviac zastúpenou oblasťou je mestský a kultúrno-poznávací cestovný ruch, ktorý má v podmienkach SR potenciál rozvoja na celom jej území, ďalej nasleduje cestovný ruch spojený s pobytmi v kúpeľoch.

Zariadenia služieb cestovného ruchu často nezabezpečujú podmienky pre prístup imobilných klientov.

Najviac navštevovanými regiónmi na území cieľa Konvergencia sú Žilinský, Prešovský a Banskobystrický kraj.

3.7.8 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry cestovného ruchu na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

Následky globálnej hospodárskej krízy, ktoré sa v plnej miere prejavili na ekonomike Slovenskej republiky v roku 2009, mali svoj vplyv aj na implementáciu ROP a čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ. Vláda SR už na prelome rokov 2008 a 2009 prijala v tejto súvislosti viacero protikrizových opatrení okrem iného zameraných na zintenzívnenie čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ. V prípade ROP sa riadiaci orgán zamerával predovšetkým na intenzívnu implementáciu tých oblastí podpory, ktoré predstavovali najvýraznejšie rozvojové priority samospráv s najväčším príspevkom k tvorbe pracovných miest, znižovaniu energetickej náročnosti budov, a ktoré mali najväčší prínos z hľadiska rýchlej a efektívnej podpory ekonomiky SR v čase výpadku súkromných investícií v oblasti stavebníctva.

V nadväznosti na túto skutočnosť bola prvá výzva na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok v oblasti infraštruktúry cestovného ruchu vyhlásená až koncom februára 2010.

Stratégia ROP pre cestovný ruch bola stanovená v roku 2007 v nadväznosti na materiál *Nová stratégia cestovného ruchu SR do roku 2013*, ktorý bol 9.5.2007 schválený uznesením vlády SR č. 417/2007. Stratégia ROP je zameraná na oblasti, ktoré najvýznamnejším spôsobom prispievajú ku zvyšovaniu konkurencieschopnosti a rozvoju cestovného ruchu v SR. V roku 2008 bola *Nová stratégia cestovného ruchu SR do roku 2013* na základe uznesenia vlády SR č. 461/2008 upravená a doplnená o tzv. dlhodobý horizont regionalizácie cestovného ruchu. Následkom uvedenej zmeny došlo v rámci ROP k rozšíreniu okruhu potenciálnych žiadateľov z hľadiska oprávnenosti miesta realizácie projektov na takmer celé územie cieľa Konvergencia.

Pôvodná stratégia ROP ako jeden zo základných predpokladov efektívnej a účelnej podpory infraštruktúry cestovného ruchu v kontexte NSRR definuje spoluprácu Riadiaceho orgánu pre ROP a Riadiaceho orgánu Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (ďalej aj „OP KaHR“). Deliacia línia medzi oboma operačnými programami je definovaná na úrovni prijímateľov tak, že ROP je v oblasti podpory cestovného ruchu zameraný na prijímateľov z verejného sektora a OP KaHR je orientovaný na prijímateľov zo súkromného sektora. Zo strany RO pre ROP je spolupráca a komplementarita s OP KaHR založená na výmene informácií a zabezpečení účasti zástupcu OP KaHR na výberovom procese a v Monitorovacom výbore pre ROP. Na druhej strane Riadiaci orgán

pre OP KaHR s implementáciou projektov v oblasti turizmu začal už v roku 2008 bez reálneho zapojenia Riadiaceho orgánu pre ROP do implementácie uvedenej oblasti podpory OP KaHR. Z uvedeného dôvodu sa pôvodný zámer na dosiahnutie výraznej synergie a komplementarity medzi oboma operačnými programami podporujúcimi cestovný ruch v prvej polovici programového obdobia nenaplnil.

Významnú zmenu v oblasti cestovného ruchu predstavuje prijatie zákona č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu z 3.3.2010, ktorý upravuje podporu cestovného ruchu v SR, práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pôsobiacich v cestovnom ruchu, tvorbu koncepčných dokumentov a financovanie rozvoja cestovného ruchu. Tento zákon predstavuje novú a prvú systémovú úpravu pre oblasť cestovného ruchu, pretože do jeho prijatia nebola oblasť podpory cestovného ruchu systematicky upravená.

Citovaný zákon vymedzuje niektoré základné pojmy ako je podpora cestovného ruchu, pod ktorou sa na účely tohto zákona rozumejú aktivity smerujúce k zvýšeniu počtu domácich a zahraničných návštevníkov, predĺženie ich pobytu na území SR a zvýšeniu ich prínosu pre hospodárstvo. Zároveň je vymedzená pôsobnosť právnických osôb v cestovnom ruchu, pričom samosprávne kraje a obce plnia významné úlohy najmä v oblasti tvorby plánov, stratégií a koncepcií rozvoja cestovného ruchu, ako aj vytváranie podmienok na spoluprácu s podnikateľskými subjektmi a úlohy v oblasti realizácie štátnej politiky cestovného ruchu a pod. V zmysle citovaného zákona bola v prípade obcí stanovená aj povinnosť budovať infraštruktúru podporujúcu aktivity v cestovnom ruchu, ktorá spadá do pôsobnosti obce.

Zároveň je upravené založenie, fungovanie, ako aj práva a povinnosti krajských a oblastných organizácií cestovného ruchu, ktorých hlavnou úlohou je podporovať a vytvárať podmienky na rozvoj cestovného ruchu v rozsahu svojej územnej pôsobnosti. Krajská organizácia cestovného ruchu je právnická osoba založená zakladateľskou listinou. Pre jej vznik sa vyžaduje zápis do registra Krajských a oblastných organizácií cestovného ruchu. Členmi krajskej organizácie sú vyšší územný celok a najmenej jedna oblastná organizácia pôsobiaca na jeho území.

Oblastná organizácia cestovného ruchu je právnická osoba, ktorú môže založiť zakladateľskou listinou s podnikateľskými subjektmi najmenej 5 susediacich obcí alebo mestské časti Bratislavy alebo Košíc. Aj pre vznik oblastnej organizácie cestovného ruchu sa vyžaduje zápis do registra Krajských a oblastných organizácií cestovného ruchu.

Prijatie zákona č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu možno hodnotiť vysoko pozitívne, pretože nadobudnutím jeho účinnosti koncom roka 2011 bude v Slovenskej republike vytvorený komplexný systém na podporu rozvoja cestovného ruchu s účasťou právnických a fyzických osôb za stanovených zákonných podmienok.

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti (najmä s ohľadom na rozšírenie územnej koncentrácie) sa zameranie oblastí cestovného ruchu svojou povahou priblížilo k projektom regenerácie sídel (úprava verejných priestranstiev, chodníky, cyklotrasy, prvky drobnej architektúry, orientačné tabule, autobusové zastávky a pod.). Uvedené typy aktivít boli podporené v polovici pôlov rastu prostredníctvom intervencií ROP v oblasti regenerácie sídel. Z tohto dôvodu bola v roku 2010 vyhlásená výzva len na neinvestičné projekty v cestovnom ruchu so zameraním na podporu klastrov cestovného ruchu, budovanie partnerstiev medzi aktérmi cestovného ruchu, vytvárania komplexných informačných portálov, marketingové aktivity a pod. v súlade s novou národnou legislatívou.

V nadväznosti na všetky uvedené skutočnosti sa odporúča primerane upraviť finančný plán ROP v prospech oblastí podpory ROP, ktoré predstavujú najvýraznejšie rozvojové priority samospráv a zostatkovú alokáciu v rámci infraštruktúry cestovného ruchu využiť na maximalizáciu (doposiaľ neúspešnej) synergie intervencií s OP KaHR, napr. prostredníctvom podpory nekomerčnej verejnej infraštruktúry cestovného ruchu príťažľivej k najvýznamnejším strediskám cestovného ruchu podporeným v rámci OP KaHR.

Záver: Prispôsobenie stratégie ROP v oblasti cestovného ruchu zmeneným legislatívnym a sociálno-ekonomickým podmienkam v snahe maximalizovať synergiu medzi OP KaHR a ROP:

- **úprava finančného plánu ROP v prospech oblastí podpory ROP, ktoré predstavujú najvýraznejšie rozvojové priority samospráv;**
- **využitie zostatkovej alokácie na podporu investičných projektov zameraných na nekomerčnú verejnú infraštruktúru príťažľivej k najvýznamnejším strediskám cestovného ruchu**

s celoročným využitím podporeným v rámci OP KaHR a ktoré majú identifikované nedostatky z hľadiska verejnej infraštruktúry.

3.7.9 Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb

Jednou zo základných verejných služieb, ktoré musia byť dostupné všetkým obyvateľom bez rozdielu je pomoc v tiesni, ktorú občanom poskytujú záchranné služby. Nárast rôznych typov krízových situácií (najmä živelných pohrôm a technologických havárií) i štandardných tiesňových situácií (najmä požiare a dopravné nehody) v ostatných rokoch poukazuje na potrebu venovať zvýšenú pozornosť podpore subjektov, ktoré sa významným spôsobom podieľajú na ochrane zdravia, života, majetku a životného prostredia. Efektívne fungujúce záchranné služby sú preto nevyhnutnou súčasťou kvalitnej občianskej infraštruktúry regiónu.

Kým na začiatku nového tisícročia bolo úsilie venované na vytvorenie vhodného právneho rámca pre činnosť záchranných zložiek (najmä zákon č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov, zákon č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi v znení neskorších predpisov – obecné hasičské zbory, zákon č. 544/2002 Z. z. o Horskej záchrannej službe v znení neskorších predpisov a zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov), v súčasnosti sa pozornosť štátu i samospráv venuje procesu modernizácie zastaranej zásahovej techniky. S výnimkou vybavenia niektorých pracovísk záchranných zborov dopravnými prostriedkami, neboli v uplynulých desaťročiach nekomerčné záchranné služby súčasťou žiadnych podporných rozvojových programov financovaných či už z národných verejných alebo iných zdrojov.

Vzhľadom na vysokú finančnú náročnosť tohto procesu sa v období uplynulých dvadsiatich rokov výrazne znížili investície zriaďovateľov záchranných zložiek do opráv a modernizácie stavebných objektov prevádzkovaných týmito zložkami. Dôsledkom tejto situácie je ich neuspokojivý, v mnohých prípadoch až havarijný technický stav. Väčšina týchto objektov si vyžaduje rekonštrukciu najmä z dôvodu nevyhovujúcich podmienok pre bezproblémové plnenie základných úloh záchranných zborov a vysokej energetickej a environmentálnej náročnosti ich prevádzky a údržby.

V roku 2005 pokrývalo zásahovú činnosť na území SR (okrem územia Bratislavského kraja) spolu 157 hasičských staníc v územnej pôsobnosti 48 okresných riaditeľstiev Hasičského a záchranného zboru (ďalej len „HaZZ“) a 2 záchranné brigády HaZZ čo predstavuje cca 3 500 príslušníkov HaZZ. Infraštruktúru HaZZ dotvárajú výcvikové priestory v Žiline a Horných Orešanoch. Okrem týchto profesionálnych hasičských jednotiek bolo v roku 2005 na spomínanom území evidovaných 1 843 obecných hasičských zborov (ďalej len „OHZ“) s 16 533 členmi spĺňajúcimi podmienky zásahovej činnosti. Horská záchranná služba je dislokovaná v nasledujúcich regiónoch: Prešovský, Banskobystrický a Žilinský kraj.

Z uvedených údajov vyplýva, že nekomerčné záchranné služby okrem HaZZ a OHZ, ktorých pracoviská sú rovnomerne rozmiestnené po celom území SR, sú lokalizované predovšetkým na území Prešovského, Žilinského a Banskobystrického kraja.

Analýza plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ poukázala na takmer optimálne rozloženie jednotlivých objektov HaZZ. Výnimkami sú mestá Košice a Trnava, kde súčasné umiestnenia objektov HaZZ nie je vyhovujúce, resp. postačujúce z hľadiska dojazdových vzdialeností do niektorých častí príslušného zásahového územia. Príčinou je neustále zahusťovanie dopravy a neustále sa zvyšujúca zastavanosť územia čím sa dojazd záchrannej zložky k občanovi, ktorý sa ocitne v tiesni výrazne predlžuje. Analýza identifikovala potrebu podpory 105 pracovísk HaZZ na území cieľa Konvergencia.

Tabuľka 13: Prehľad zariadení nekomerčných záchranných služieb na území SR

Región	Počet zariadení HaZZ	Počet OHZ	Počet HZS
NUTS 2 Bratislava	12	43	0
Bratislavský	12	43	0
NUTS 2 Západ	53	596	0
Trnavský	18	210	0
Trenčiansky	16	262	0
Nitriansky	19	124	0
NUTS 2 Stred	50	688	8
Žilinský	24	354	6
Banskobystrický	26	334	2
NUTS 2 Východ	54	559	3
Prešovský	33	341	2
Košický	21	218	1
Cieľ Konvergencia	157	1843	11
SR spolu	169	1886	11

Zdroj: MV SR, 2006

Rozmiestnenie zariadení HaZZ podieľajúcich sa na zásahovej činnosti na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR je znázornené na obrázku č. 5 d v prílohe č. 5.

Analýza zásahovej činnosti jednotlivých záchranných zložiek vytvárajúcich tzv. integrovaný záchranný systém jasne poukazuje na skutočnosť, že majoritný podiel na vykonávaní záchranných prác pri akýchkoľvek typoch mimoriadnych udalostí má Hasičský a záchranný zbor (v roku 2005 realizoval mimo územia Bratislavského kraja 26 066 zásahov), ktorého aktivity, najmä pri udalostiach väčšieho charakteru ako napr. povodne, dopĺňajú obecné hasičské zbory (v roku 2005 mimo územia Bratislavského kraja vykonali 2 429 zásahov).

Za účelom efektívneho poskytovania pomoci hasičskými jednotkami a s cieľom určiť základnú úroveň garantovanej pomoci poskytovanej zásahom hasičských jednotiek v závislosti na stupni a kategórii nebezpečenstva príslušného územia bola rezortom vnútra spracovaná Koncepcia plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ (ďalej len „Koncepcia“), ktorá predurčuje pôsobnosť hasičských jednotiek a stanovuje zásady ich spolupráce v záujme záchrany ľudí a majetku pred požiarom, živelnými pohromami a inými mimoriadnymi udalosťami. Cieľom plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov je zabezpečiť, aby na celom území SR bol zabezpečený dojazd hasičskej jednotky do 15 minút od ohlásenia udalosti na operačné stredisko záchranej zložky.

Dojazd 15 minút však nie je možné dosiahnuť pri súčasnom počte hasičských staníc a bez navýšenia počtu príslušníkov HaZZ. Práve z tohto dôvodu sa v oblastiach, kde je dojazd jednotiek HaZZ v rámci zásahového územia dlhší ako 15 minút predpokladá využitie OHZ.

Pri záchranných akciách v nedostupných horských oblastiach má dominantné postavenie Horská záchranná služba (v roku 2005 zasahovala 1 585 krát vrátane lyžiarskej služby a asistencie), ktorá na základe zmluvných vzťahov spolupracuje s občianskymi združeniami Horská služba na Slovensku (v roku 2005 sa podieľala na 131 zásahoch) a Tatranská horská služba – Dobrovoľný zbor (v roku 2005 sa podieľala na 14 zásahoch). Vzhľadom na pomerne veľké zastúpenie hornatého terénu na území SR je činnosť týchto záchranných zložiek nezastupiteľná. Na ochrane zdravia a života občanov v tiesni výrazne participuje aj záchranná zdravotná služba, ktorej podpora sa v programovom období 2007-2013 realizuje v rámci Operačného programu Zdravotníctvo. Podiel ostatných záchranných zložiek na vykonávaní záchrannárskej činnosti je buď percentuálne zanedbateľný alebo ide o záchranné zložky, ktoré sú nasadzované len pri špecifických, veľmi ojedinelých typoch mimoriadnych udalostí (napr. kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany) alebo majú úzko vymedzené územie pôsobnosti (napr. Banská záchranná služba, závodné hasičské útvary/zbory), resp. pôsobia na komerčnej báze.

Analýza v oblasti nekomerčných záchranných služieb na území SR vychádza z dostupných údajov MV SR.

Hlavné zistenia:

Analýza v oblasti spektra nekomerčných záchranných služieb pôsobiacich na území SR, poukazuje na nevyhovujúci, miestami až havarijný stav využívaných objektov a príslušného vybavenia.

Rozmiestnenie pracovísk HaZZ do zásahových území v niektorých prípadoch na území SR nedosahuje dojazd záchranných jednotiek v dostatočnej časovej lehote do 15 minút.

Činnosť HaZZ je v problematických územiach vhodné suplovať činnosťou vybraných OHZ, ktorých udržateľnosť podporí MV SR

Zariadenia záchranných služieb typu horských služieb sú lokalizované predovšetkým na území Prešovského, Žilinského a Banskobystrického kraja.

Súčasťou analýzy nebola záchranná zdravotná služba.

3.7.10 Doplnenie analýzy v oblasti infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

V procese implementácie ROP v rokoch 2007-2010 nedošlo k zmene strategického smerovania SR v oblasti infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb a stratégia ROP bola úspešne napĺňaná. ROP prostredníctvom svojich intervencií výrazným spôsobom prispieva k napĺňaniu celonárodnej stratégie v oblasti nekomerčných záchranných služieb a zameriava sa na štátne zariadenia – zariadenia Hasičského a záchranného zboru Ministerstva vnútra SR a obecné zariadenia – zariadenia obecných hasičských zborov.

Koncepcia plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov Hasičského a záchranného zboru a obecných hasičských zborov na území Slovenskej republiky, ktorá predstavuje východiskový dokument pre stratégiu ROP v oblasti infraštruktúry nekomerčných služieb, nebola od prijatia ROP v roku 2007 zásadne zmenená. Zariadenia Hasičského a záchranného zboru naďalej predstavujú nosnú súčasť uvedenej koncepcie vypracovanej na národnej úrovni.

V súlade s výsledkami pravidelného hodnotenia doterajšej implementácie ROP je možné konštatovať, že na vyhlásené výzvy dokázali rýchlejšie reagovať žiadatelia, ktorí zriaďujú obecné hasičské zbory. Nižší počet podporených zariadení Hasičského a záchranného zboru súvisí s nastavením rozpočtových pravidiel, ktoré neumožňujú Ministerstvu vnútra SR prípravu všetkých, resp. väčšiny projektov v jednom rozpočtovom roku.

Prvá výzva na podporu zariadení Horskej záchrannej služby bola vyhlásená až začiatkom roku 2010, pretože v roku 2009 sa v súvislosti s následkami celosvetovej hospodárskej krízy Riadiaci orgán pre ROP zameril na intenzívnu implementáciu tých oblastí podpory, ktoré predstavovali najvýraznejšie rozvojové priority samospráv s najväčším príspevkom k tvorbe pracovných miest, znižovaniu energetickej náročnosti budov, a ktoré mali najväčší prínos z hľadiska rýchlej a efektívnej podpory ekonomiky SR v čase výpadku súkromných investícií v oblasti stavebníctva. Na základe tejto výzvy bol schválený dostatok projektov na splnenie plánovaných cieľových hodnôt merateľných ukazovateľov.

Záver: V súvislosti s úspešným napĺňaním stanovených cieľov v oblasti infraštruktúry nekomerčných služieb je možné primerane upraviť finančný plán ROP v prospech oblastí podpory, ktoré predstavujú najvýraznejšie rozvojové priority samospráv.

Záver z vykonaného hodnotenia a z aktualizovanej analýzy situácie potvrdili správnosť pôvodného nastavenia stratégie ROP v oblasti nekomerčných záchranných služieb. V štruktúre podporených zariadení je však potrebné zvýšiť podiel zariadení Hasičského a záchranného zboru za účelom dosiahnutia pôvodne nastaveného pomeru štátnych a obecných zariadení. Podpora zariadení nekomerčných záchranných služieb v rokoch 2011-2015 by mala byť v kontexte dosahovania cieľov ROP zameraná výlučne na podporu zariadení HaZZ.

3.7.11 Regenerácia sídiel

Fyzické životné prostredie je dôležitým faktorom ovplyvňujúcim kvalitu života jeho obyvateľov. Estetické a funkčné prvky hmotnej infraštruktúry sídiel zvyšujú ich atraktivitu a ovplyvňujú potenciál sociálno-ekonomického rozvoja obce alebo mesta.

Predmetom analýzy v súvislosti s tematickou oblasťou regenerácie sídiel sú nasledovné oblasti:

- štruktúra sídiel na území SR
- hmotná infraštruktúra sídiel (verejné plochy a priestranstvá, prvky drobnej architektúry)
- integrované stratégie rozvoja mestských oblastí a infraštruktúra bývania v mestách
- rómske osídlenia
- strategické dokumenty rozvoja regiónov na území cieľa Konvergencia.

Štruktúra sídiel na území SR

Sídelná štruktúra v SR je charakterizovaná vysokou mierou rozdrobenosti. Z celkového počtu 2 891 obcí (rok 2004) predstavujú malé obce s počtom obyvateľov do 1 000 až 67 % obcí, pričom v nich žije len približne 17 % obyvateľstva. Súčasnej populácii dominuje mestské obyvateľstvo, ktorého podiel predstavuje 55 %. Ťažisko mestskej štruktúry tvoria stredné a malé mestá do 50 tisíc obyvateľov, ktoré tvoria viac ako 90 % mestských sídiel.

Ďalšie informácie o štruktúre osídlenia z hľadiska kvantitatívnych charakteristík sú analyzované v časti 3.2. Vzájomné aglomeračné väzby medzi jednotlivými obcami a mestami na území SR a ich význam daný vybavenosťou rôznymi typmi infraštruktúry sú popísané v rámci metodiky určenia pólov rastu v prílohe č. 4 Územná koncentrácia.

Hmotná infraštruktúra sídiel

Hmotnú infraštruktúru miest a obcí vytvárajú verejne dostupné plochy a priestranstvá, námestia, miestne komunikácie, chodníky, prvky verejnej zelene, verejné osvetlenie, verejné hygienické zariadenia prvky drobnej architektúry a pod. Miestna infraštruktúra v sídlach tvorí integrálnu súčasť verejných priestorov, ktoré spolu s ulicami vytvárajú urbanistickú kostru sídiel a rozhodujúcou mierou ovplyvňujú ich funkčnú sociálnu a esteticko-kultúrnu hodnotu. Uvedené prvky hmotnej infraštruktúry sú prevažne vo vlastníctve miest a obcí a ich technický stav a estetická úroveň sú dôležitým determinantom kvality života obyvateľov a atraktivity územia nielen pre ich obyvateľov, ale aj pre obyvateľov okolitého územia, turistov a potenciálnych investorov, čím sa vytvárajú predpoklady ich ďalšieho rozvoja.

Úprava verejných plôch a priestranstiev bola v posledných rokoch realizovaná najmä v sídlach, ktoré svojou ekonomickou silou dokázali generovať vlastné zdroje, resp. získať externé zdroje na potrebné kapitálové investície (obnovené centrálné zóny všetkých krajských miest, bývalých okresných miest a tiež väčších obcí spravidla s počtom obyvateľov nad 5 000). Od deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia možno pozorovať zlepšujúci sa stav hmotnej infraštruktúry sídiel, a to predovšetkým v centrálnych mestských zónach väčších miest. Uvedený jav súvisí s celkovým procesom transformácie v spoločnosti, ktorého sprievodnými javmi sú rozvoj súkromného vlastníctva a podnikania a zmeny vo fungovaní miestnych samospráv. Nedostatok kapitálových zdrojov na rozsiahlejšie investičné aktivity do verejného majetku obcí a miest však aj naďalej spôsobuje, že hmotná infraštruktúra sídiel vo vlastníctve obcí nedosahuje požadované funkčné a estetické vlastnosti.

Obmedzené možnosti získania podpory na rozvoj hmotnej infraštruktúry obcí (napr. ERDF v skrátenom programovom období 2004-2006, PHARE a rôzne národné zdroje) sa v minulosti stretli s dopytom, ktorý vysoko prekročil disponibilný objem finančných prostriedkov. V programovom období 2007-2013 je možné v rámci SR po prvý krát poskytovať podporu zo štrukturálnych fondov EÚ aj na tento účel obciam so štatútom mesta. MVRR SR neustále eviduje vysoký záujem miestnych samospráv o podporu uvedených typov aktivít.

Vzhľadom na rôznorodý charakter prvkov hmotnej infraštruktúry sídiel a ich rozsah, je nevyhnutné brať do úvahy priority, ktoré sú stanovené v územných plánoch miest a obcí, resp. ich zón. Z hľadiska plošnej podpory územia je nevyhnutné v rámci celkového počtu obcí stanoviť priority v záujme dosahovania synergetických efektov a trvalej udržateľnosti intervencií.

Infraštruktúra bývania a integrované stratégie rozvoja mestských oblastí

V súlade s článkom 7 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o ERDF, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999 je možné realizovať podporu bývania prostredníctvom ERDF v členských štátoch, ktoré vstúpili do EÚ po 1. máji 2004 za podmienok, že operácie budú naprogramované v rámci integrovaných stratégií mestského rozvoja alebo prioritnej osi pre oblasti, ktoré sú fyzicky zničené alebo sociálne vylúčené alebo ktorým fyzické zničenie alebo sociálne vylúčenie hrozí.

Základným predpokladom realizácie integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí je existencia ich angažovanej, integrovanej a trvalo udržateľnej stratégie na riešenie vysokej koncentrácie hospodárskych, environmentálnych a sociálnych problémov mestských oblastí. Stratégie zohľadňujúce uvedené aspekty sú v podmienkach SR obsahom územnoplánovacích podkladov, územnoplánovacej dokumentácie a programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja, čo mestám priamo vyplýva z príslušnej legislatívy SR pre oblasť územného plánovania a regionálneho rozvoja.

Z celkového počtu 2891 obcí má v SR štatút mesta len 138 obcí. Mestské sídla možno považovať za hlavné motory rozvoja regiónov, ktoré koncentrujú sociálno-ekonomické aktivity na svojom území. V rámci mestských sídiel však existujú oblasti, ktoré sú postihnuté alebo ohrozené fyzickým zničením alebo sociálnym vylúčením. Práve tieto oblasti sú v zmysle Nariadenia komisie (ES) 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o ERDF, oprávnené pre realizáciu integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí, v rámci ktorých je možné podporovať aj investície do bývania. Podľa uvedeného nariadenia je vzhľadom na rôznorodosť situácií prevládajúcich v nových členských štátoch potrebné vytvoriť zoznam kritérií na identifikáciu oblastí, ktoré sú postihnuté alebo ohrozené fyzickým zničením a sociálnym vylúčením a kde investície do bývania môžu byť oprávnené na spolufinancovanie. Ide o zásahy oprávnené na spolufinancovanie, ktoré sú zamerané na obnovu spoločných častí a spoločných zariadení viacrodinných bytových domov alebo na poskytovanie moderného sociálneho bývania dobrej kvality investovaním do obnovy a zmeny využívania existujúcich budov vo vlastníctve verejných orgánov alebo neziskových prevádzkovateľov.

Podmienkou poskytnutia investícií do bývania je ich realizácia v rámci integrovanej stratégie rozvoja mestských oblastí, ktoré sú postihnuté alebo ohrozené fyzickým zničením a sociálnym vylúčením. Kritériá na identifikáciu uvedených oblastí nie je možné v podmienkach SR hodnotiť plošne pre celé územie cieľa Konvergencia. Aplikácia vyššie uvedených východísk na podmienky SR vyžaduje diferencovaný prístup k rôznym mestám, vzhľadom na rozdielne charakteristiky jednotlivých regiónov SR (ekonomická výkonnosť, vybavenosť cestnou infraštruktúrou, veľkosť sídiel a pod.).

Analýza sociálnych, urbanistických a ekonomických charakteristík bola zameraná na mestá s počtom obyvateľov nad 15 000 podľa údajov ŠÚ SR z roku 2005. Uvedených miest sa na území cieľa Konvergencia nachádza 48 (príloha č. 8). V mestách s nižším počtom obyvateľov spravidla stráca význam rozlišovanie územia na centrálnu časť a na jednotlivé mestské oblasti, ktoré sú obývané relevantným počtom obyvateľov.

Vychádzajúc z dostupných štatistických údajov možno všeobecne konštatovať, že obyvateľstvo siedmich krajských miest mierne ubúda, čo však nie je spôsobené nízkou pôrodnosťou. Ide o prejav tzv. koncentrovanej dekoncentrácie, t.j. sústreďovania produktívneho obyvateľstva väčších miest do ich okolitých obcí. V týchto mestách sa v poslednom období začínajú prejavovať aj suburbanizačné trendy, kedy časť obyvateľstva s vyšším príjmom odchádza do prímestských oblastí z dôvodu zabezpečenia vyššej kvality bývania v porovnaní s viacrodinným bývaním na sídliskách so zmiešanou vlastníckou štruktúrou a diferencovanými príjmovými skupinami obyvateľstva. Uvedený jav má za následok, že tradičné, prevažne panelové sídliská v stredných alebo v stredne väčších mestách budú v najbližších rokoch pre produktívne obyvateľstvo menej atraktívne, s hrozbou sústredenia nízkopríjmových a marginalizovaných skupín obyvateľstva. Úbytok obyvateľstva stredne veľkých miest je zase spôsobený starnutím obyvateľstva a mobilitou pracovnej sily za prácou.

Na základe posudzovania dostupných štatistických údajov o sociálno-ekonomických, urbanistických a fyzických ukazovateľoch miest na podporovanom území, nemožno definovať všeobecné charakteristiky a trendy spoločné pre všetky mestá. Vo všetkých analyzovaných mestách však boli identifikované mestské oblasti, ktoré spĺňajú charakteristiku „postihnuté alebo ohrozené fyzickým zničením a sociálnym vylúčením“. Príčiny uvedených ohrození sú diferencované v závislosti od regiónov. Odporúčaním analýzy pre strategickú časť ROP je poznamenať, že intervencie na

zamedzenie vzniku mestských oblastí postihnutých fyzickým zničením a sociálnym vylúčením je individuálny prístup zohľadňujúci podmienky vo vyššie uvedených 48 mestách na území cieľa Konvergencia. Za účelom identifikácie oprávnených oblastí je nevyhnutné vypracovať jednoznačné skupiny kritérií na posúdenie sociálno-demografických charakteristík, charakteristík ekonomickej výkonnosti mestskej oblasti, charakteristík fyzického stavu mestského prostredia, environmentálnych charakteristík a prípadne ďalších ukazovateľov.

Podporu bývania prostredníctvom ROP je možné v zmysle článku 7 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o ERDF, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999 realizovať výlučne ako súčasť integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí.

Bytový fond Slovenskej republiky podľa výsledkov SODB 2001 tvorilo 1 884 846 bytov, z čoho bolo 1 665 536 trvalo obývaných (88,4%) a 219 310 neobývaných bytov (11,6%). Byty v rodinných domoch tvorili 49,2% z trvalo obývaného bytového fondu a predstavujú prevažujúcu formu bývania v menších mestách a obciach, mimo mestských oblastí. Celkový bytový fond sa za desať rokov od sčítania 1991 zvýšil o 116 013 bytov (o 6,6%) a trvalo obývaný o 47 708 bytov (o 2,9%).

Cenzových domácností bolo 2 071 743, čo bolo o 244 168 domácností viac ako v roku 1991. Tento nárast oproti roku 1991 súvisí najmä s rýchlejším štiepením domácností v dôsledku stúpajúcej rozvodovosti, skoršieho osamostatňovania sa mladých ľudí, pričom dochádza k znižovaniu priemernej veľkosti cenzovej domácnosti.

Porovnaním údajov z jednotlivých sčítaní možno pozorovať zmeny v úrovni bývania, čomu nasvedčuje pokles počtu obyvateľov na byt a nárast počtu trvalo obývaných bytov na 1 000 obyvateľov, nárast priemernej obytnej plochy bytu a priemerného počtu obytných miestností v byte, pokles podielu jednoizbových a dvojizbových bytov a nárast podielu viacizbových bytov. Podľa zahraničných skúseností sa pohybuje prahová hodnota uspokojovania základných potrieb bývania okolo hodnoty 400 bytov/1 000 obyvateľov. V SR pripadalo celkom v r. 2001 350,4 bytov a 309,6 trvalo obývaných bytov na 1 000 obyvateľov. Zároveň na 100 cenzových domácností pripadalo celkom 91,0 bytov a 80,4 trvalo obývaných bytov.

Situácia vo vybavenosti bytmi sa z pohľadu krajov a okresov značne líši. Najvyššiu úroveň bývania meranú počtom bytov na 1 000 obyvateľov dosiahol Banskobystrický kraj, najnižšiu vybavenosť bytmi vykazoval Prešovský kraj. Podľa kategórie bytov má najvyššie percento bytov I. kategórie Žilinský a Trenčiansky kraj, najnižšie percento bytov I. kategórie má Banskobystrický kraj. Kvalitatívne kategórie bytov sú definované v právnych predpisoch súvisiacich s bytovou politikou v podmienkach SR.

Tabuľka 14: Trvalo obývané byty za kraje v roku 2001

Región	Počet obyvateľov	Trvalo obývané byty spolu	Počet trvalo obývaných bytov na 1000 obyvateľov	Počet obyvateľov na byt
NUTS 2 Bratislava	587 473	242 452	412,7	2,69
Bratislavský	587 473	242 452	412,7	2,69
NUTS 2 Západ	1 870 007	591 031	316,00	3,16
Trnavský	551 003	168 831	306,4	3,26
Trenčiansky	605 582	191 081	315,5	3,17
Nitriansky	713 422	231 119	324,0	3,09
NUTS 2 Stred	1 354 453	420 239	310,26	3,2
Žilinský	692 332	202 389	292,3	3,42
Banskobystrický	662 121	217 850	329,0	3,04
NUTS 2 Východ	1 555 980	435 656	279,98	3,57
Prešovský	789 968	208 319	263,7	3,79
Košický	766 012	227 337	296,8	3,37
Cieľ Konvergencia	4 780 440	1 446 926	302,67	3,30
SR spolu	5 367 913	1 689 378	317,55	3,29

Zdroj: SODB 2001

Tabuľka 15: Štruktúra bytov podľa kvalitatívnej kategórie bytov v %

Región	Štruktúra bytov podľa kvalitatívnej kategórie bytov v %			
	I kategória	II. kategória	III. kategória	IV. kategória
NUTS 2 Bratislava	88,3	8,2	0,8	2,7
Bratislavský	88,3	8,2	0,8	2,7
NUTS 2 Západ	76,6	12,8	3,0	7,6
Trnavský	77,8	13,0	2,6	6,6
Trenčiansky	79,6	11,2	2,5	6,6
Nitriansky	72,2	14,2	4,0	9,6
NUTS 2 Stred	76,05	11,8	3,15	9
Žilinský	80,3	10,3	2,1	7,3
Banskobystrický	71,8	13,3	4,2	10,7
NUTS 2 Východ	76,4	11,95	3,55	8,1
Prešovský	75,8	11,9	3,6	8,7
Košický	77,0	12,0	3,5	7,5
Cieľ Konvergencia	76,33	12,19	3,25	8,23
Spolu SR	77,85	11,76	2,9	7,46

Zdroj: SODB 2001

Analýza situácie v oblasti bývania poukazuje na skutočnosť, že približne 49 % obyvateľstva SR žije v bytoch v bytových domoch. Viac ako 70 % existujúcich bytových domov tvoria panelové bytové domy, ktoré boli postavené formou hromadnej bytovej výstavby s použitím panelovej technológie výstavby. Napriek tomu, že bytový fond SR má relatívne nízky vek, z použitej technológie výstavby väčšiny bytových domov vyplýva na jednej strane vysoká úroveň vybavenosti bývania, ale na druhej strane nízke kvalitatívne vlastnosti vyplývajúce z nedostatočnej údržby a opráv, výskytu systémových porúch a nevyhovujúcich tepelnoizolačných vlastností.

Z analýzy stavu a potreby finančných zdrojov na obnovu bytového fondu v rokoch 2007-2013, vyplýva, že komplexnú obnovu je potrebné vykonať na celom bytovom fonde postavenom do roku 1983, čiže na 602 635 bytoch a cyklickú údržbu a opravu na bytovom fonde v rozsahu 175 651 bytov, t. j. spolu 778 286 bytov, pričom predpokladané celkové náklady na ich údržbu, opravu a obnovu boli stanovené vo výške 396 004 mil. Sk.

V podmienkach SR žije takmer 40 % obyvateľstva v panelových bytových domoch. Vzhľadom na predpokladaný objem finančných prostriedkov potrebných na obnovu panelových bytových domov, ktoré sú súčasťou mestských sídlisk, je potrebné riešiť kombináciou viacerých zdrojov (vlastných zdrojov vlastníkov bytových jednotiek, prostriedkov fondov údržby a opráv tvorených bytovým domom, súkromných zdrojov finančných inštitúcií, verejných zdrojov štátneho rozpočtu a prípadne z prostriedkov EÚ) a v súčinnosti všetkých zúčastnených partnerov. Zároveň je nevyhnutné aby obnova nevyhovujúceho bytového fondu bola sprevádzaná ďalšími podpornými aktivitami, ktoré budú tvoriť zdroj prevencie hroziaceho šírenia sociálno-patologických javov a sociálnej degradácie obyvateľstva.

V podmienkach SR doteraz neboli prostredníctvom fondov EÚ realizované integrované stratégie mestského rozvoja. Aj keď mnohé miestne samosprávy pokročili v projektovej príprave uvedených zámerov, doteraz neboli k dispozícii reálne zdroje na realizáciu projektov väčšieho rozsahu. ROP prostredníctvom podpory širokého spektra oprávnených aktivít môže vytvoriť podmienky pre realizáciu takýchto projektov, ktoré sa stávajú čoraz častejšie aktuálnou témou v kontexte európskej rozvojovej politiky.

Spojenie širokého záberu aktivít ROP a nadväzujúcich aktivít miest výrazným spôsobom posilní rast ich konkurencieschopnosti.

Rómske osídlenia

Na základe sociografického mapovania rómskych osídlení vykonaného v roku 2004 bolo na Slovensku evidovaných 1 575 osídlení, ktoré sú definované ako rómske. V 776 obciach žijú tieto komunity integrované v rozptyle medzi majoritnou populáciou. Zvyšné komunity predstavujú obecné a mestské koncentrácie (177 na území SR), osídlenia lokalizované na kraji obce/mesta (na území cieľa Konvergencia je to 333 osídlení s 70 946 obyvateľmi), alebo osídlenia priestorovo vzdialené/oddelené od obce/mesta (na území cieľa Konvergencia je 278 týchto osídlení s 50 657 obyvateľmi). Takmer polovicu všetkých obyvateľov v týchto osídleniach prevažne na vidieku tvoria

murované legálne domy (41,2 %), byty v bytových domoch (25,5 %). Medzi nelegálne typy obydli patria murované (12,5 %) a drevené domy (2,0 %) a všetky neštandardné typy obydli ako chatrče (15,8 %), unimobunky (1,1 %), nebytové priestory (0,6 %) a iné objekty. Z hľadiska infraštruktúrneho vybavenia je v týchto rómskych osídleniach vodovod v 39,4 %, kanalizácia v 12,9 %, elektrina v 88,9 % a plyn v 15,1 % osídleniach. V 46 rómskych osídleniach lokalizovaných mimo obce/ mesta nie je takmer žiadna infraštruktúra, v dvanástich z nich nie je ani elektrina.

Existencia segregovaných a separovaných rómskych osídlení je výraznou charakteristikou prevažne vidieckych oblastí Prešovského, Košického ale aj Banskobystrického kraja. V Prešovskom aj v Košickom kraji je identifikovaných rovnako – 216 separovaných alebo segregovaných osídlení, ale v Prešovskom kraji žije v týchto osídleniach najviac – 54 142 osôb.

Tabuľka 16: Prehľad rómskych osídlení

Región	integrovaných osídlení v rozptyle	počet osôb	integrovaných osídlení v koncentracii	počet osôb	osídlení na okraji obce	počet osôb	osídlení mimo obce	počet osôb	osídlení celkom	počet osôb celkom
Košický	171	23 053	43	9 835	105	27 683	111	23 705	430	84 276
Prešovský	122	25 952	27	5 202	131	33 503	85	20 639	365	85 296
Banskobystrický	233	36 798	41	8 185	55	6 053	63	4 780	392	55 816
Žilinský	18	2 212	12	1 861	5	396	5	886	40	5 355
Nitriansky	117	19 317	17	3 115	14	1 327	4	250	152	24 009
Trenčiansky	46	3 005	4	880	7	440	0	0	57	4 325
Trnavský	55	8 938	27	3 468	16	1 544	10	397	108	14 347
Bratislavský	14	1 607	6	1 025	5	773	6	123	31	3 528
Celkom	776	120 882	177	33 571	338	71 719	284	50 780	1 575	276 952

Zdroj: Sociografické mapovanie rómskych osídlení v SR, 2004

Intervencie do hmotnej infraštruktúry obcí a príslušných segregovaných alebo separovaných rómskych osídlení sami o sebe neprinesú želaný efekt na odstránenie úpadku životnej úrovne ich obyvateľov a prehlbujúceho sa sociálneho vylúčenia. V záujme komplexnej podpory marginalizovaných rómskych komunít sa ako potrebné javí realizovať široké spektrum intervencií investičného a neinvestičného charakteru, pričom podporu bývania je v zmysle pravidiel platných pre ŠF možné realizovať výlučne v mestských oblastiach.

Identifikovaným problémom pri podpore rómskych osídlení sú ťažkosti súvisiace s realizáciou investičných projektov z dôvodu majetkoprávneho vysporiadania pozemkov v segregovaných a separovaných rómskych osadách. Realizácia projektov v rómskych osídleniach môže preto najmä na začiatku programového obdobia 2007-2013 vychádzať už zo zásobníka projektov pripravených v rámci grantovej schémy PHARE. Ide obce, v ktorých sa podporilo spracovanie projektovej dokumentácie k výstavbe vodovodnej siete, kanalizačnej siete, kanalizačnej prípojky, premostenie cez potok, živičných komunikácií, chodníkov a pod. Ďalšie východisko na realizáciu projektov podporujúcich zlepšovanie životných podmienok marginalizovaných rómskych komunít predstavujú pripravené projekty v mikroregiónoch vybraných Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity.

Rozvojové dokumenty

S rozvojom území regiónov SR súvisí koncepčný prístup k územnému plánovaniu na úrovni zúčastnených samosprávnych krajov. Podpora prípravy a aktualizácie rozvojových dokumentov (územnoplánovacie podklady, územnoplánovacie dokumenty, programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja a pod.) pre obce, mestá, združenia obcí a samosprávne kraje bola v pomerne veľkom rozsahu realizovaná v skrátanom programovom období 2004-2006 prostredníctvom Priority 3 Lokálna infraštruktúra OPZI, kde bolo podporených približne 400 projektov uvedeného zamerania. V prípade miestnych samospráv existujú v podmienkach SR aj ďalšie možnosti získania podpory na uvedené neinvestičné projekty rozvojového charakteru. V programovom období 2007-2013 sa preto ako efektívne javí podporovať prípravu a tvorbu rozvojových dokumentov len na úrovni regiónov NUTS 3, resp. NUTS 2. Uvedená oblasť podpory je v kontexte ROP okrajovou oblasťou, pretože vzhľadom na

súčasnú situáciu ide v prípade regiónov prevažne o aktualizáciu už existujúcich dokumentov počas sedemročného programového obdobia 2007-2013.

Analyza pre oblasť regenerácie sídiel bola zameraná na štruktúru osídlenia územia SR, zhodnotenie vývoja v rozvoji hmotnej infraštruktúry sídiel, na potrebu realizácie integrovaných stratégií rozvoja vrátane infraštruktúry bývania v mestách, ďalej bola zameraná na analýzu rómskych osídlení a potrebu vypracovania rozvojových dokumentov na úrovni regiónov na území cieľa Konvergencia.

Hlavné zistenia:

Územie SR je charakterizované vysokou mierou rozdrobenosti, súčasnej populácii dominuje mestské obyvateľstvo s podielom 55 %.

Úroveň hmotnej infraštruktúry sídiel nedosahuje požadované funkčné a estetické vlastnosti, čo je dôsledkom nedostatočného kapitálového financovania predovšetkým v menších sídlach.

V súvislosti s intervenciami do zvyšovania stavu hmotnej infraštruktúry sídiel je potrebné stanoviť priority na úrovni vybraných sídiel s potenciálom dosahovať synergické efekty s inými rozvojovými impulzmi a zabezpečiť ich trvalú udržateľnosť.

Priority v intervenciách do hmotnej infraštruktúry sídiel sú stanovené rozvojovými dokumentmi na miestnej úrovni.

Analyza identifikovala 48 miest na území cieľa Konvergencia (nad 15 000 obyvateľov) s potenciálom realizovať integrované stratégie rozvoja mestských oblastí, vrátane podpory bývania.

Prehlbujúci sa fyzický úpadok a sociálne vylúčenie mestských oblastí má rôzne sociálno-demografické, ekonomické a fyzické príčiny v rôznych mestách.

Analyza situácie v oblasti bývania poukazuje na skutočnosť, že približne 49% obyvateľov územia SR žije v bytových domoch. Viac ako 70 % existujúcich bytových domov predstavujú panelové bytové domy z hromadnej výstavby postavených po roku 1970 v nevyhovujúcom technickom stave a vysokou energetickou náročnosťou budov.

V súvislosti s hmotnou infraštruktúrou segregovaných a separovaných rómskych osídlení ako najväčší nedostatok analýza identifikuje nevysporiadané majetkovo-právne vzťahy k pozemkom, čo je v zmysle legislatívy SR prekážkou na realizáciu investičných rozvojových zámerov.

Analyza ukazuje, že podpora prípravy a aktualizácie rozvojových dokumentov by mala byť vzhľadom na doplnkový a obmedzený charakter ŠF v programovom období 2007-2013 realizovaná len na úrovni regiónov.

3.7.12 Doplnenie analýzy v oblasti regenerácie sídiel na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

V rámci **regenerácie sídiel** sú intervencie ROP zamerané predovšetkým na zlepšenie stavu hmotnej infraštruktúry sídiel prostredníctvom dopytovo - orientovaných projektov. Základ stratégie ROP v uvedenej oblasti predstavuje podpora obcí identifikovaných ako póly rastu. Implementácia v tejto oblasti začala v marci 2009 a podobne ako v prípade infraštruktúry vzdelávania aj táto oblasť podpory ROP predstavovala na základe reálneho dopytu obcí jednu z najvýraznejších rozvojových priorít obcí a miest v čase hospodárskej krízy z dôvodu výrazného posilnenia konkurencieschopnosti a atraktívnosti podporených sídiel.

Vzhľadom na to, že systém výnimiek pre smerovanie pomoci mimo pólov rastu bol definovaný pomerne komplikovaným spôsobom formou deliacich čiar (projekty obcí s rómskymi osídleniami v rámci ROP, Program rozvoja vidieka, vybrané aktivity Operačného programu Životné prostredie a Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast), Riadiaci orgán pre ROP prijal na základe komunikácie so samosprávnymi krajinami ako SO/RO pre ROP rozhodnutie smerovať podporu do pólov rastu, s výnimkou pri projektoch realizovaných v sídlach s rómskymi osídleniami.

Zároveň sa vzhľadom na možné problémy súvisiace s vlastníckymi, užívacími a prevádzkovými vzťahmi k vodovodom a kanalizáciám upustilo od podpory inžinierskych sietí, pretože ich vlastníckmi vo väčšine prípadov nie sú obce (výnimku predstavujú iba projekty realizované v sídlach s rómskymi osídleniami vzhľadom na charakter a špecifiká týchto projektov). K roku 2009 Vodárenské spoločnosti, resp. iné subjekty spravovali 25 273 km vodovodnej siete (bez vodovodných prípojk), zatiaľ čo obecné úrady spravovali len 2 259 km vodnej siete. Od roku 2004 na Slovensku pôsobí Asociácia vodárenských spoločností, ktorá združuje 17 subjektov zabezpečujúcich cca 95 % vodárenských služieb spojených s prevádzkou verejných vodovodov a verejných kanalizácií na Slovensku. Ide o 11 zmiešaných spoločností (t.j. vodárenské spoločnosti, ktoré vlastní a súčasne prevádzkujú infraštruktúru) a 3 dvojice oddelených vlastníckych a prevádzkových spoločností. Okrem toho v rámci SR pôsobia 4 ďalšie subjekty zabezpečujúce dodávku pitnej vody a odvádzanie odpadových vôd.¹¹ Vzhľadom na dĺžku vodovodnej siete spravovanej obcami (8,2 %), vyššiu rizikovosť realizácie týchto aktivít (faktory ako čas potrebný na prípravu implementačného mechanizmu, požiadavka zmluvných dohôd medzi spoločnosťami a obcami, konsolidované finančné analýzy v kontexte čl. 55 Nariadenie Rady (ES) 1083/2006, riziko nepripojenia sa nízkopríjmových skupín obyvateľstva na podpora sietí vodovodov a kanalizácií), a zostávajúcu alokáciu finančných prostriedkov sa javí rozhodnutie nepodporovať rekonštrukciu inžinierskych sietí v rámci regenerácie sídiel ako opodstatnené aj do budúcnosti. Výnimku predstavovali v rokoch 2007-2010 projekty regenerácie obcí s rómskymi osídleniami, ktorých realizácia predpokladala podporu inžinierskych sietí na základe vykonanej predprípravy s podporou grantovej schémy PHARE 2002/000.610-03.

Projekty regenerácie sídiel by sa mali pripravovať s ohľadom na potenciálne budúce rozšírenie infraštruktúry obce aj nad rámec realizovaného projektu (napr. podpora miestnych komunikácií a chodníkov v projekte zároveň prípravou na budúce dobudovanie inžinierskych sietí).

V oblasti **integrovanej stratégie rozvoja miestnych oblastí** Riadiaci orgán pre ROP identifikoval ťažkosti súvisiace predovšetkým s právnou úpravou financovania bytových domov zo štrukturálnych fondov EÚ, keďže ide o infraštruktúru vo vlastníctve fyzických osôb. V zmysle výkladu príslušných nariadení EÚ by podpora investícií do bytových domov mohla narušiť tržové prostredie, a preto by bola možná výlučne formou schém štátnej pomoci. Táto skutočnosť v spojení s problematikou právnej úpravy vlastníctva bytov v podmienkach Slovenskej republiky závažným spôsobom ovplyvňuje realizovateľnosť integrovanej stratégie rozvoja mestských oblastí. Je dôvodné predpokladať, že aj v prípade vyriešenia tejto zložitej právnej situácie by komplikovane nastavený mechanizmus podpory nebol schopný na trhu konkurovať oveľa jednoduchším produktom stavebných sporiteľní a bánk (povinnosti prijímateľov vyplývajúce zo zmlúv o poskytnutí NFP, certifikácie, audity, kontroly).

V priebehu rokov 2009 a 2010 bol Riadiaci orgán pre ROP informovaný o príprave hodnotiacej štúdie "Implementing JESSICA Instruments in Slovakia", ktorej zadávateľom bola Európska investičná banka. Koncom augusta 2010 bola Riadiacemu orgánu pre ROP doručená finálna verzia tejto štúdie. Štúdia charakterizuje existujúce mechanizmy podpory bývania v SR (najmä Štátny fond rozvoja bývania a komerčné bankové produkty) a identifikuje možné prístupy k vytvoreniu nových mechanizmov podpory s využitím finančného nástroja JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), t.j. iniciatívy Európskej únie zameranej na podporu udržateľných investícií v mestských oblastiach. Za týmto účelom štúdia predpokladá zapojenie prostriedkov EÚ alokovaných v operačných programoch na podporu bývania (najmä prostredníctvom ROP). Štúdia detailne charakterizuje stav bytového fondu na území SR a identifikuje vysoký dopyt po existujúcich mechanizmoch intervenciách zameraných na podporu bývania (Štátny fond rozvoja bývania), viď tabuľky nižšie:

¹¹ Správa o vodnom hospodárstve v Slovenskej republike z roku 2009 vypracovaná Výskumným ústavom vodného hospodárstva Bratislava

Tabuľka 17/2011: Identifikácia potenciálneho dopytu po intervenciách do infraštruktúry bývania

zdroj (celé územie SR)	počet bytov
celkový počet bytov na renováciu v roku 2005	808 848
počet podporených bytov cez ŠFRB v rokoch 2005 – 2009	118 540
počet podporených bytov cez komerčné bankové produkty v rokoch 2005 – 2009	95 000
zostávajúci počet bytov na renováciu v roku 2010 (rozdiel oproti roku 2005)	595 308
počet nových bytov vybudovaných v rokoch 2005 – 2008	29 137
aktuálny rozdiel oproti roku 2005 (bez výstavby v roku 2009)	624 445
z toho byty novšie ako 20 rokov	103 155
celkový počet bytov na renováciu (trhový potenciál)	521 290

Zdroj: štúdia „Implementing JESSICA Instruments in Slovakia“, 2010

Tabuľka 18/2011: Prehľad podpory v rámci Štátneho fondu rozvoja bývania

rok	zdroj	alokovaný rozpočet	počet predložených žiadostí	žiadaná suma	počet podporených žiadostí	podporená suma	počet podporených bytov
2005	U5	8 298 479,72 €	102	26 669 454,95 €	48	8 298 479,72 €	1724
2006	U5	23 235 743,21 €	152	28 297 151,96 €	112	23 018 555,40 €	4644
2007	U5	33 758 215,49 €	228	36 423 255,66 €	193	31 759 901,75 €	8231
2008	U5	24 895 439,16 €	291	57 820 321,32 €	126	24 932 881,90 €	6475
2009	U5	26 360 226,39 €	507	115 242 682,22 €	127	26 299 497,05 €	7210
	GIP	71 000 000,00 €	505	97 897 558,02 €	346	70 870 807,43 €	14775
celkom		187 548 103,97 €	1785	362 350 424,13 €	952	185 180 123,25 €	43059

Zdroj: Štátny fond rozvoja bývania, 2010

vysvetlivky :

U5 – rekonštrukcia bytových domov

GIP – vládny program zateplovania

V podmienkach SR naďalej pretrváva potreba podpory infraštruktúry bývania (bytových domov, t.j. „multifamily housing“). V nadväznosti na odporúčania uvedenej štúdie, komunikáciu s Európskou komisiou, zmeny nariadení prijímaných na úrovni EÚ súvisiacich s podporou infraštruktúry bývania, na základe výraznej potenciálnej absorpčnej kapacity a na základe identifikovaných ťažkostí s vykonávaním integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí súvisiacich najmä s legislatívnymi bariérami je možné realizovať intervencie v oblasti infraštruktúry bývania formou pilotného prístupu (napr. prostredníctvom iniciatívy JESSICA).

Pre realizáciu pilotného prístupu podpory bývania sa v kontexte stratégie ROP javia byť najvhodnejšie intervencie do existujúcej infraštruktúry bývania za účelom znižovania energetickej náročnosti budov, podpory využívania obnoviteľných zdrojov energie a sociálnej kohézie, keďže tieto ciele sa v rámci ROP sledujú aj pri podpore všetkých zariadení občianskej infraštruktúry. Dalším relevantným cieľom by mohla byť podpora sociálnej inklúzie marginalizovaných skupín, resp. iné ciele definované v čl. 44 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 a čl. 7 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006.

Prvá výzva zameraná výlučne na oblasť **rozvoja obcí s rómskymi osídleniami** bola vyhlásená koncom roku 2009, a to aj v súvislosti s vytvorením podmienok na podporu čiastkových projektov Lokálnych stratégií komplexného prístupu k horizontálnej priorite Marginalizované rómske komunity. Pri projektoch v oblasti rozvoja obcí s rómskymi osídleniami bola uplatňovaná výnimka zo smerovania pomoci iba do pólov rastu. Zoznam oprávnených obcí bol definovaný Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v spolupráci s Riadiacim orgánom pre ROP. V súvislosti s absorpčnou kapacitou a prejavovým záujmom potenciálnych žiadateľov je možné považovať pôvodné nastavenie stratégie rozvoja obcí s rómskymi osídleniami za primerané.

S rozvojom regiónov SR úzko súvisí aj potreba aktuálnych **rozvojových dokumentov** na úrovni regiónov NUTS 2 a NUTS 3. V súvislosti s celosvetovou hospodárskou krízou, ktorej následky sa v plnom rozsahu prejavili v roku 2009, sa Riadiaci orgán pre ROP zamerával predovšetkým na intervencie ROP investičného charakteru v oblastiach, ktoré predstavovali najvýraznejšie rozvojové priority samospráv s najväčším príspevkom k tvorbe pracovných miest, znižovaniu energetickej

náročnosti budov, a ktoré mali najväčší prínos z hľadiska rýchlej a efektívnej podpory ekonomiky SR v čase výpadku súkromných investícií v oblasti stavebníctva.

Významnú zmenu v oblasti regionálnych rozvojových dokumentov predstavuje prijatie zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, na základe ktorého je potrebné uviesť do súladu existujúce programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyšších územných celkov a programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí schválené pred účinnosťou tohto zákona s prijatou legislatívou a Národnou stratégiou regionálneho rozvoja SR. V tejto súvislosti ROP má prostredníctvom svojich intervencií potenciál prispieť k zosúladieniu regionálnych dokumentov s národnou legislatívou. V tejto súvislosti budú neinvestičné aktivity regenerácie sídiel ROP realizované v rokoch 2011-2013.

V roku 2010, v mesiacoch máj a jún a august, zasiahli SR v dôsledku nepriaznivých meteorologických podmienok rozsiahle extrémne **povodne s ničivými následkami**, ktoré spôsobili materiálne škody na majetku obyvateľov, miest a obcí, štátu a právnických osôb, poľnohospodárskej pôde a produkcii, krajine, ale aj straty na ľudských životoch. Podľa Správy o opatreniach vykonaných v rámci eliminácie škôd spôsobených povodňami na území Slovenskej republiky v máji a júni 2010 a o stave prípravy žiadosti o prostriedky z Fondu solidarity EÚ schválenej uznesením vlády SR č. 482/2010 zo dňa 14. júla 2010 bol odhad výšky škôd na základe údajov dostupných v čase spracovania správy vyčíslený na 695,1 mil. eur.

V zmysle vyššie uvedeného uznesenia vláda SR prostredníctvom ministra zahraničných vecí SR požiadala dňa 16. júla 2010 o pomoc z Fondu solidarity EÚ, ktorý bol zriadený za účelom poskytnutia pomoci členským štátom EÚ, ktoré postihla veľká prírodná katastrofa a jeho cieľom je čo najrýchlejšie poskytnutie účinnej pomoci pri mobilizovaní prác a služieb zameraných na okamžité potreby ľudí a na krátkodobé opravy poškodenej kľúčovej infraštruktúry, aby sa v postihnutých oblastiach mohla začať hospodárska činnosť. Tieto prostriedky majú doplnkový charakter.

Koncom septembra 2010 Slovenská republika poskytla Európskej komisii ďalšie detailné informácie ohľadom povodní, vrátane upraveného odhadu celkových škôd. Odhad priamych škôd bol vyčíslený na 561 133 594 eur. V zmysle návrhu rozhodnutia predloženého Európskou komisiou na schválenie Parlamentu a Rade ohľadom mobilizácie Fondu solidarity zo dňa 14.1.2011, by mala byť Slovenskej republike poskytnutá pomoc v celkovej výške 20 430 841 eur. Európsky parlament prijal rozhodnutie o mobilizácii Fondu solidarity dňa 6.4.2011.

V súvislosti s opatreniami na odstraňovanie škôd spôsobených týmito povodňami a opatreniami na ochranu pred povodňami bolo prijaté uznesenie vlády SR č. 566/2010 z 27.8.2010, ktorým vláda SR schválila dodatočné zvýšenie alokácie ROP v oblasti regenerácie sídiel o 39 448 841 eur (z toho 5 mil. eur je určených pre obce s rómskymi osídleniami), ktoré boli Slovenskej republike pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medzinárodnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení.¹² V tejto súvislosti by sa mali prostredníctvom ROP podporiť aktivity zamerané na obnovu hmotnej infraštruktúry obcí v lokalitách najviac postihnutých povodňami. V súvislosti s rozšírením ROP o alokáciu na odstraňovanie následkov povodní nedochádza k rozšíreniu oprávnených aktivít a operácií v rámci regenerácie sídiel.

Vzhľadom na veľký rozsah škôd spôsobených povodňami a obmedzené zdroje ROP vyčlenené na ich odstraňovanie je vhodné intervencie ROP realizovať v katastrálnom území viacerých postihnutých obcí v najviac postihnutých, resp. ohrozených územiach vopred vybraných Riadiacim orgánom pre ROP určených na základe mapovania situácie vzniknutej po povodniach (najmä na základe Súhrnej správy o priebehu a následkoch povodní na území SR od 1.1 do 31.8.2010). Odporúča sa, aby aktivity súvisiace s odstraňovaním následkov povodní a protipovodňovými v rámci ROP boli realizované v spolupráci s Operačným programom Životné prostredie.

¹² Európska komisia oficiálne informovala Európsky parlament a Európsku radu o technickej úprave finančného rámca pre roky 2011 – 2013 v súlade s pohybom HDP, vrátane úpravy súm alokovaných z fondov podporujúcich kohéziu príslušným členským štátom o rozdiel medzi odhadovanou a skutočnou výškou HDP v období 2007-2009. V súlade s článkom 16 a 17 medzinárodnej dohody zo 17. mája 2006 a rozhodnutím Európskej komisie č. 2010/475/EU z 30.8. 2010, sa navyšujú disponibilné prostriedky pre Slovenskú republiku o 137 711 534 eur.

Záver: Nosná časť stratégie ROP v oblasti regenerácie sídel je priebežne napĺňaná.

- **Intervencie ROP zamerané na zlepšenie stavu hmotnej infraštruktúry sídel boli v čase hospodárskej krízy jednou z najvýznamnejších rozvojových priorít samospráv. Vzhľadom na absorpčnú kapacitu a záujem potenciálnych príjemateľov sa odporúča posilniť alokáciu ROP v tejto oblasti;**

- **V oblasti integrovaných stratégií rozvoja miestnych oblastí boli identifikované ťažkosti súvisiace predovšetkým s právnou úpravou financovania bytových domov zo štrukturálnych fondov EÚ. Podporu infraštruktúry bývania sa odporúča realizovať formou pilotného prístupu napr. prostredníctvom iniciatívy JESSICA na Slovensku;**

- **Pri podpore vyhotovovania a aktualizácie regionálnych rozvojových dokumentov zohľadniť požiadavky stanovené v národnej legislatíve súvisiacej s podporou regionálneho rozvoja;**

- **Intervencie regenerácie sídel na odstránenie následkov povodní realizovať na území viacerých obcí vo vybraných územiach najviac postihnutých, resp. ohrozených povodňami určených na základe mapovania situácie vzniknutej po povodniach.**

3.7.13 Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónu

Dopravná obslužnosť regiónov SR je základným faktorom ovplyvňujúcim dostupnosť občianskej infraštruktúry, mobilitu obyvateľstva za prácou ale aj atraktivitu územia pre investorov. V podmienkach SR má rozhodujúcu úlohu predovšetkým cestná a železničná doprava, pričom najviac využívanou je cestná sieť.

Hlavným cieľom dopravnej politiky je zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja mobility, ktorá je vnímaná ako dlhodobé zabezpečenie neustále narastajúcich prepravných potrieb spoločnosti (prepravy nákladov a osôb) v požadovanom čase a kvalite, pri súčasnom znižovaní negatívnych účinkov dopravy na životné prostredie. Zabezpečenie trvalo udržateľnej mobility vyžaduje proporcionálny rozvoj všetkých druhov dopravy v rámci dopravného systému SR, vychádzajúc z princípov spoločnej dopravnej politiky EÚ s cieľom efektívne uspokojovať prepravné potreby spoločnosti.

Dostupnosť obyvateľov do sídel, v ktorých je vyššia občianska vybavenosť zabezpečujú najmä cesty II. a III. triedy. Úroveň obslužnosti regiónov je charakterizovaná nielen samotnou sieťou ciest, ale aj ich stavebným a dopravno-technickým stavom.

V záujme komplexného zhodnotenia cestnej siete na území SR obsahuje nasledovná tabuľka údaje nielen za cesty II. a III. triedy.

Tabuľka 19: Podiel regiónov na dopravnej sieti v roku 2004 a celková nehodovosť za rok 2005

Región	Dĺžka ciest spolu (km)	Podiel na dĺžke cestnej siete SR [%]	Dĺžka diaľnic a diaľničných prívádzacov SR (km)	Dĺžka ciest I. triedy SR (km)	Dĺžka ciest II. triedy SR (km)	Dĺžka ciest III. triedy SR (km)	Počet cestných dopravných nehôd
NUTS 2 Bratislava	797,247	4,48	103,097	130,817	210,431	352,902	13 433
Bratislava	797,247	4,48	103,097	130,817	210,431	352,902	13 433
NUTS 2 Západ	6 369,01	35,81	136,955	1113,921	1381,243	3736,888	17 308
Trnavský	1 948,19	10,95	67,439	291,187	531,469	1058,091	5 609
Trenčiansky	1 865,03	10,49	69,516	308,190	349,551	1137,772	5 820
Nitriansky	2 555,79	14,37	0,0	514,544	500,223	1541,025	5 879
NUTS 2 Stred	5 147,04	28,94	46,534	1106,321	1027,229	2966,953	15 083
Žilinský	1 980,26	11,13	46,534	508,077	308,807	1116,840	8 032
Banskobystrický	3 166,78	17,80	0,0	598,244	718,422	1850,113	7 051
NUTS 2 Východ	5 473,25	30,77	35,817	990,201	1110,125	3337,110	14 167
Prešovský	3 093,97	17,39	30,492	623,550	523,685	1916,238	6 710
Košický	2 379,29	13,38	5,325	366,651	586,440	1420,872	7 457
Cieľ Konvergencia	16989,297	95,52	219,306	3 210,443	3 518,597	10 040,951	46 558
SR spolu	17 786,54	100,00	322,403	3 341,260	3 729,028	10 393,853	59 991

Zdroj: MDPT SR, 2006 a SÚ SR, 2006

Za hlavný problém sa v tejto oblasti považuje dlhodobý nevyhovujúci technický a kvalitatívny stav regionálnych, ale aj miestnych komunikácií a nevysporiadané majetko-právne vzťahy k pozemkom pod cestami (približne 70 %). Základným predpokladom pre zabezpečenie prevádzkovej spôsobilosti cestnej siete je vykonávanie pravidelnej údržby a opráv ciest. Vysoký deficit v údržbe vozoviek je úzko previazaný s nedostatočným financovaním opráv ciest v minulom období. Tento stav je spôsobený jednoznačným oneskorením cyklickej obnovy vozoviek. Úroveň financovania opráv ciest je z hľadiska ďalšieho vývoja stavu vozoviek stále nedostatočná.

Cesty II. a III. triedy, ktoré zabezpečujú dostupnosť k základnej a vyššej občianskej infraštruktúre lokalizovanej v póloch rastu, ako aj dostupnosť na hlavné komunikačné ťahy, celoštátnu a medzinárodnú dopravnú sieť sú vo vlastníctve a pôsobnosti samosprávnych krajov. Zlepšenie dopravnej obslužnosti regiónov je potrebné zabezpečiť najmä s ohľadom na bezpečnostné a environmentálne aspekty. Predovšetkým na východnom Slovensku, kde je nízky podiel cestných komunikácií vyššej triedy (diaľnic a rýchlостných komunikácií), je podiel týchto ciest na celkovej cestnej sieti najvyšší.

Dopravná politika SR vychádza z objektívnej potreby modernizovať cestnú infraštruktúru na všetkých úrovniach.

Na základe uvedeného je potrebné sa v čo najväčšej miere zamerať na:

- rozvoj a potrebný štandard údržby, opráv a systematickej obnovy cestnej siete
- zvyšovanie technické parametre ciest a ich vybavenosť prvkami dopravnej infraštruktúry (značenia, premostenia, obchvaty, odstavňé pruhy, protihlukové steny a pod.).
- vytváranie podmienok na oddelenie cyklistickej dopravy od dopravy motorovej v úsekoch, kde sú vedené trasy cyklistickej dopravy (cyklistické pruhy, pásy).

Tabuľka 20: Dopravno-technický stav siete ciest II. a III. triedy na území SR

Región	stav ciest II. triedy (%)			stav ciest III. triedy (%)		
	dobrý	Vyhovujúci	nevyhovujúci	dobrý	vyhovujúci	nevyhovujúci
NUTS 2 Bratislava	55,9	0,9	43,2	45,3	3,1	51,6
Bratislava	55,9	0,9	43,2	45,3	3,1	51,6
NUTS 2 Západ	73	10	16	66	14	20
Tŕnavský	80,6	6,4	13,0	79,0	9,3	11,7
Trenčiansky	85,1	1,5	13,4	81,0	2,2	16,8
Nitriansky	57,7	19,9	22,4	45,7	25,1	29,2
NUTS 2 Stred	63	19	18	47	25	28
Žilinský	66,9	26,6	6,5	47,2	35,6	17,2
Banskobystrický	61,7	15,1	23,2	46,3	18,9	34,8
NUTS 2 Východ	58	8	34	46	13	41
Prešovský	53,6	6,1	40,3	41,7	9,2	49,1
Košický	61,9	8,8	29,3	52,5	17,0	30,5
Cieľ Konvergencia	66,7	12,1	21,2	56,2	16,7	27,1
SR spolu	65,2	11,2	23,6	53,4	16,3	30,3

Zdroj: Slovenská správa ciest, 2006

Z analýzy vyplýva, že sieť ciest II. a III. triedy a miestnych komunikácií je hustá a pre dostupnosť územia postačujúca. Nevyhovujúci je však technický stav týchto ciest a prislúchajúcich cestných stavieb. Z analýzy možno vidieť aj vysokú vyťaženosť ciest II. a III. triedy predovšetkým v Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji, kde nie je dostatočne rozvinutá sieť diaľnic a ciest pre motorové vozidlá. Cesty II. a III. triedy v týchto regiónoch sú využívané nielen osobnými vozidlami a vozidlami hromadnej dopravy, ale aj nákladnou dopravou, čo sa nepriaznivo prejavuje na kvalite cestných stavieb a bezpečnosti cestnej premávky.

Analyza bola vykonaná na základe údajov o kvantite a kvalite dopravnej siete ciest II. a III. triedy na území SR.

Hlavné zistenia:

Cesty II. a III. triedy predstavujú hlavnú dopravnú komunikáciu zabezpečujúcu dostupnosť obyvateľstva k vyššej občianskej infraštruktúre a mobilitu pracovných síl do zamestnania.

Hustota regionálnych ciest (ciest II. a III. triedy) je v podmienkach SR dostatočná.

Kvalita viac ako štvrtiny cestnej siete ciest uvedenej kategórie je nevyhovujúca, a to predovšetkým na východnom a strednom Slovensku, kde cesty uvedenej kategórie kompenzujú nedostatok ciest vyšších kategórií.

Približne 70 % pozemkov pod cestami II. a III. triedy je majetkovo-právne nevysporiadaných.

3.7.14 Doplnenie analýzy v oblasti regionálnych komunikácií na základe záverov z hodnotenia ROP vykonaného v roku 2010

Infraštruktúra regionálnych ciest je z pohľadu stratégie ROP jedným z dôležitých nástrojov na zabezpečenie dopravnej obslužnosti sídel definovaných ako póly rastu, v ktorých sú koncentrované zariadenia občianskej infraštruktúry a ekonomické aktivity.

Intervencie ROP v oblasti budovania, rekonštrukcie a modernizácie cestnej infraštruktúry výrazným spôsobom prispievajú k posilneniu vybavenosti územia a pre regionálne samosprávy predstavujú jednu z najdostupnejších foriem financovania aktivít v oblasti rozvoja regionálnych komunikácií. Na základe výsledkov pravidelného hodnotenia doterajšej implementácie ROP je možné považovať doterajší pokrok v tejto oblasti za primeraný.

V roku 2010 boli viaceré časti územia SR postihnuté ničivými povodňami. V súvislosti s opatreniami na odstraňovanie škôd spôsobených týmito povodňami a opatreniami na ochranu pred povodňami bolo prijaté uznesenie vlády SR č. 566/2010 z 27.8.2010, ktorým vláda SR schválila dodatočné zvýšenie alokácie ROP na zabezpečenie obnovy infraštruktúry regionálnych ciest v sume 10 mil. eur z finančných prostriedkov, ktoré boli Slovenskej republike pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení.¹³ Prostredníctvom ROP by sa mali podporiť aktivity zamerané na obnovu infraštruktúry regionálnych ciest II. a III. triedy v oblastiach najviac postihnutých povodňami. V súvislosti s rozšírením alokácie ROP na odstraňovanie následkov povodní nedochádza k rozšíreniu oprávnených aktivít a operácií v rámci podpory regionálnych komunikácií.

Vzhľadom na veľký rozsah škôd spôsobených povodňami a obmedzené zdroje ROP vyčlenené na ich odstraňovanie je vhodné intervencie ROP realizovať v katastrálnom území viacerých postihnutých obcí v najviac postihnutých, resp. ohrozených územiach vopred vybraných Riadiacim orgánom pre ROP určených na základe mapovania situácie vzniknutej po povodniach (najmä na základe Súhrnnej správy o priebehu a následkoch povodní na území SR od 1.1 do 31.8.2010). Odporúča sa, aby aktivity súvisiace s odstraňovaním následkov povodní a protipovodňovými v rámci ROP boli realizované v spolupráci s Operačným programom Životné prostredie.

Záver: Ciele ROP v oblasti infraštruktúry regionálnych komunikácií sú priebežne napĺňané.

- intervencie ROP v súvislosti s opatreniami na odstránenie následkov povodní a protipovodňovými aktivitami realizovať na území SR najviac postihnutom, resp. ohrozenom povodňami, určenom na základe mapovania situácie vzniknutej po povodniach.

¹³ Európska komisia oficiálne informovala Európsky parlament a Európsku radu o technickej úprave finančného rámca pre roky 2011 – 2013 v súlade s pohybom HDP, vrátane úpravy súm alokovaných z fondov podporujúcich kohéziu príslušným členským štátom o rozdiel medzi odhadovanou a skutočnou výškou HDP v období 2007 – 2009. V súlade s článkom 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody zo 17. mája 2006 a rozhodnutím Európskej komisie č. 2010/475/EU z 30.8. 2010, sa navyšujú disponibilné prostriedky pre Slovenskú republiku o 137 711 534 eur.

3.7.15 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013

V súlade s rozhodnutím parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019 Ministerstvo kultúry SR uskutočnilo súťaž v dvoch kolách na výber slovenského mesta, ktoré bude držiteľom tohto prestížneho titulu. Na základe odporúčania medzinárodnej výberovej komisie vláda SR uznesením č. 309/2009 z 29. apríla 2009 schválila návrh na vymenovanie mesta Košice za Európske hlavné mesto kultúry v roku 2013, ako aj návrh systému podpory financovania podujatia.

Mesto Košice bolo určené za Európske hlavné mesto kultúry na rok 2013 rozhodnutím Rady Európskej únie číslo 8770/09 v Bruseli 21. apríla 2009.

V súlade s uznesením vlády SR č. 309/2009 Ministerstvo kultúry SR zorganizovalo v roku 2009 sériu expertných rokovaní za účasti nominovaných zástupcov zainteresovaných rezortov, mesta Košice a Košického samosprávneho kraja s cieľom navrhnúť postup, ktorý by umožnil mestu Košice a participujúcim subjektom financovať kľúčové investičné aktivity projektu EHMK zo štrukturálnych fondov. Na týchto rokovaní sa zúčastnili aj zástupcovia Riadiaceho orgánu pre ROP vzhľadom na tematickú príbuznosť čiastkových projektov EHMK s intervenciami ROP v oblasti regenerácie sídel a kultúrnej infraštruktúry.

Výsledkom rokovaní bolo zistenie, že čiastkové investičné projekty EHMK môžu byť financované prostredníctvom ROP v prípade, že sa vykoná čiastočná úprava operačného programu (napr. aktivity regenerácie sídel budú nasmerované do Košíc ako krajského mesta, v prípade pamätových a fondových inštitúcií a nehnuteľných kultúrnych pamiatok sa umožní budovanie nových zariadení a pod.). Zo stavebno-technického a rozpočtového hľadiska čiastkové projekty EHMK nepredstavujú nové typy podporovaných projektov v rámci ROP (rekonštrukcie stavebných objektov, pamiatkových objektov a nehnuteľných kultúrnych pamiatok, úprava verejných priestranstiev). Vzhľadom na tematickú príbuznosť bude možné realizovať čiastkové projekty súvisiace s projektom EHMK v rámci existujúcich prioritných tém ROP.

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti bolo prijaté uznesenie vlády SR č. 204/2010 z 24.3.2010, ktorým vláda SR schválila návrh na realokáciu finančných prostriedkov do ROP v celkovej sume 60 mil. eur za účelom zabezpečenia financovania čiastkových investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK. V zmysle tohto uznesenia bol schválený návrh na realokáciu 15 mil. eur z Operačného programu Životné prostredie, 15 mil. eur z Operačného programu Doprava, 10 mil. eur z Operačného programu Informatizácia spoločnosti a 10 mil. eur z Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast do ROP a na alokáciu 10 mil. eur v rámci ROP na financovanie čiastkových projektov EHMK.

Uznesením vlády SR č. 443/2010 z 7.7.2010 bolo zrušené uznesenie vlády SR č. 204/2010 v súvislosti s pridelením finančných prostriedkov Slovenskej republiky v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení.¹⁴

V tejto súvislosti vláda SR prijala uznesenie č. 546/2010 z 13.8.2010, ktorým schválila navýšenie alokácie Regionálneho operačného programu v programovom období 2007 – 2013 z dodatočných finančných prostriedkov pre SR zo zdrojov EÚ na realizáciu čiastkových investičných projektov projektu EHMK prostredníctvom dodatočne vytvorenej prioritnej osi v Regionálnom operačnom programe v sume 60 mil. eur.

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti Riadiaci orgán pre ROP vytvoril podmienky na realizáciu vybraných investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK ako národnej priority v novej prioritnej osi ROP a primerane upravil stratégiu ROP tak, aby zohľadňovala špecifiká projektu EHMK. Zoznam čiastkových investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK, ktorých financovanie bude zabezpečené prostredníctvom ROP, je uvedený v samostanej prílohe ROP.

Projekt mesta Košice vychádza z inovatívneho prístupu ku kultúre, jeho zámerom je vytvoriť kreatívne prostredie, kde dôjde k interakcii tradičných podôb umenia s inovatívnymi riešeniami a najnovšími trendami v tejto oblasti. Projekt sa týka modernizácie a rekonštrukcie existujúcej kultúrnej infraštruktúry s dôrazom na multifunkčnosť, doplnenia infraštruktúry cestovného ruchu

¹⁴ Európska komisia oficiálne informovala Európsky parlament a Európsku radu o technickej úprave finančného rámca pre roky 2011 – 2013 v súlade s pohybom HDP, vrátane úpravy súm alokovaných z fondov podporujúcich kohéziu príslušným členským štátom o rozdiel medzi odhadovanou a skutočnou výškou HDP v období 2007 – 2009. V súlade s článkom 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody zo 17. mája 2006 a rozhodnutím Európskej komisie č. 2010/475/EU z 30.8. 2010, sa navyšujú disponibilné prostriedky pre Slovenskú republiku o 137 711 534 Eur.

v meste a jeho okolí a zhodnotenia vybavenosti územia. V meste Košice ako druhom najväčšom meste Slovenskej republiky sa koná celý rad festivalov s dlhoročnou tradíciou (napr. Medzinárodný jazzový festival, Festival sakrálneho umenia, Art dance, CASSOVIA FOLKFEST, Festival súčasného umenia a iné) a mesto disponuje infraštruktúrou PFI – napr. Štátna filharmónia Košice, Východoslovenská galéria v Košiciach, Divadlo Romathan, Slovenské technické múzeum, Múzeum Vojtecha Löfflera a pod. Realizácia projektu EHMK, charakter plánovaných podujatí a aktiv a rozptyl kultúrno-spoločenskej infraštruktúry aj mimo centrum mesta a tradičné priestory si vyžaduje rekonštrukciu, resp. prestavbu relevantnej infraštruktúry. Napriek zníženiu alokácie na prioritnú os 3 ROP zostáva vďaka prioritnej osi 7 ROP zachované súhrnné plnenie prioritných tém 58 *Ochrana a zachovanie kultúrneho dedičstva*, 59 *Rozvoj kultúrnej infraštruktúry* a čiastočne 61 *Integrované projekty regenerácie mestských a vidieckych oblastí*. Dosiachnutie výšky pôvodne nastaveného plnenia alokácie na tieto prioritné témy umožňuje dodatočné navýšenie rozpočtu ROP a rovnaké, resp. príbuzné obsahové zameranie EHMK na oblasť kultúry.

Záver: vytvoriť podmienky na realizáciu čiastkových projektov projektu EHMK - Košice 2013 v osobitnej prioritnej osi ROP a primerane rozšíriť stratégiu ROP s cieľom realizácie vybraných investičných projektov EHMK – Košice 2013

3.8 VÝSLEDKY REALIZÁCIE PROGRAMOVÉHO OBDOBIA 2004-2006

3.8.1 Základné informácie – Lokálna infraštruktúra 2004-2006

ROP pre programové obdobie 2007-2013 v rozšírenej podobe nadväzuje na Prioritu 3 Lokálna infraštruktúra OPZI, ktorá bola realizovaná v skrátenom programovom období 2004-2006. Riadiacim orgánom pre OPZI (2004-2006) aj pre ROP (2007-2013) bolo MVRP SR. Zákonom č. 37/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, účinným od 1.7.2010 bolo MVRP SR zrušené a jeho kompetencie ako Riadiaceho orgánu pre ROP prešli na Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR. S účinnosťou od 1.11.2010 sa v zmysle zákona zo 372/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov mení názov Riadiaceho orgánu pre ROP z Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR“ na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ďalej aj „MPRV SR“).

Porovnanie štruktúry programov v oblasti občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v jednotlivých programových obdobiach v podmienkach SR je uvedené v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 21/2011: Porovnanie štruktúry operačných programov relevantných pre oblasť regionálnej infraštruktúry v programových obdobiach 2004-2006 a 2007-2013 v podmienkach SR

2004-2006	2007-2013
Operačný program Základná infraštruktúra (OPZI)	Regionálny operačný program (ROP)
3 priority: Priorita 3 – Lokálna infraštruktúra, pozostávajúca zo 4 opatrení: 3.1 Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch 3.1.1 Budovanie a rozvoj školskej infraštruktúry 3.1.2 Budovanie a rozvoj zdravotníckej infraštruktúry 3.1.3 Budovanie a rozvoj sociálnej infraštruktúry 3.1.4 Budovanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry 3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor 3.3 Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky 3.4 Renovácia a rozvoj obcí	6 prioritných osí: 1. Infraštruktúra vzdelávania 2. Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately 3. Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu 3.1 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov 3.2 Infraštruktúra cestovného ruchu 4. Regenerácia sídiel 4.1 Regenerácia sídiel 4.2 Infraštruktúra nekomerčných záchraných služieb 5. Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónov 6. Technická pomoc 7. Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013
alokácia z ERDF na 4 opatrenia: 95,16 mil. EUR	alokácia z ERDF na 7 oblastí: 1 544 503 927 EUR

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Prístup k čerpaniu štrukturálnych fondov EÚ na realizáciu rozvojových zámerov získala SR po prvý krát v skrátenom programovom období 2004-2006. Prvá výzva na predkladanie projektov v rámci priority Lokálna infraštruktúra bola uverejnená 19. januára 2004. Táto výzva bola zároveň prvou výzvou na predkladanie projektov v rámci štrukturálnych fondov EÚ na Slovensku. Na základe doterajšieho priebehu implementácie Priority 3 Lokálna infraštruktúra OPZI, ktorý bol realizovaný v gescii MVRR SR možno konštatovať, že v priebehu rokov 2004 a 2005 bol vytvorený funkčný systém implementácie jednotlivých opatrení. Uvedený systém bol na základe priebežne získavaných praktických skúseností, legislatívnych zmien, vykonaných auditov a ďalších vplyvov neustále modifikovaný za účelom zvýšenia efektívnosti príslušných implementačných procedúr a zníženia ich administratívnej a časovej náročnosti.

Už v priebehu skráteného programového obdobia 2004-2006 bolo jedno zo štyroch opatrení Priority 3 OPZI (opatrenie 3.4 Renovácia a rozvoj obcí) z časti implementované decentralizovaným spôsobom, t.j. v spolupráci so samosprávnymi krajinami.

Na implementácii Priority 3 Lokálna infraštruktúra OPZI sa v rámci MVRR SR podieľalo na rôznych útvoroch približne 50 zamestnancov, v rámci ktorých boli zabezpečované nasledovné implementačné procedúry:

- programovanie a riadenie OPZI
- príprava a vyhlasovanie výziev
- prijímanie a registrovanie žiadostí o finančný príspevok
- hodnotenie, výber a schvaľovanie žiadostí o finančný príspevok
- financovanie projektov a plnenie úloh platobnej jednotky pre priority 3 OPZI
- kontrola a monitorovanie na úrovni projektov, opatrení a programu
- publicita a informovanie

V rámci opatrenia 3.4 Renovácia a rozvoj obcí OPZI sa na implementácii podieľalo aj spolu 11 zamestnancov samosprávnych krajov.

Na základe vykonaných interných aj externých auditov vo vzťahu k MVRR SR bolo konštatované, že systém realizácie procedúr vo vzťahu k operačnému programu je funkčný a efektívne nastavený. Pretrvávajúcim negatívom je však poddimenzovanosť administratívnych kapacít. Vzhľadom na rozsah ROP v porovnaní s OPZI je zrejme, že riadenie a implementácia ROP vyžaduje zjednodušenie implementačných procedúr a navýšenie administratívnych kapacít zároveň.

Tabuľka 22: Vyhodnotenie doterajšieho dopytu a absorpcie po opatreniach (jún 2010)

OP	Priorita	Opatrenie	Alokácia 2004-2006 (EUR)	Dopyt %	Kontrahovanie %	Čerpanie %	
Operačný program Základná infraštruktúra	3	Lokálna infraštruktúra	3.1 Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch	65 055 228	1102,18	110,19	110,73
			3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor	12 897 578	303,17	119,92	103,51
			3.3 Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky	4 338 716	139,40	121,29	101,24
			3.4 Renovácia a rozvoj obcí	33 907 569	656,23	123,14	102,03

Vysvetlivky:

- **dopyt po opatreniach** je vyjadrený ako podiel celkových oprávnených nákladov prijatých žiadostí o NFP na celkovej alokácii pre opatrenie
- **absorpcia opatrení** je vyjadrená ako:
 - stav kontrahovania, vypočítaný ako podiel hodnoty schválených žiadostí o NFP na celkovej alokácii pre opatrenie,
 - stav čerpania finančných zdrojov opatrenia, vyjadrený ako podiel uhradených finančných prostriedkov na celkovej alokácii pre opatrenie.

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

Tabuľka 23: Vyhodnotenie počtu prijatých a podporených projektových zámerov (jún 2010)

OP	Priorita	Opatrenie	Počet prijatých žiadostí o NFP	Počet schválených žiadostí o NFP		
Operačný program Základná infraštruktúra	3	Lokálna infraštruktúra	3.1	Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch	1418	209
			3.2	Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor	143	55
			3.3	Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky	139	122
			3.4	Renovácia a rozvoj obcí	1132	499

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

Z uvedených údajov zo skráteného programového obdobia 2004-2006 vyplýva, že doplnkové zdroje z ERDF a štátneho rozpočtu SR predstavujú v podmienkach SR významný prostriedok na zníženie dopadov dlhodobého poddimenzovania investícií v dotknutých oblastiach. Opodstatnenosť smerovania podpory do zariadení občianskej infraštruktúry vyplýva z analýz súčasného stavu a nadväzuje na nadmerný záujem o uvedené typy aktivít v skrátenom programovom období 2004-2006, kedy dopyt po kapitálových investíciách zo strany zriaďovateľov širokého spektra zariadení občianskej infraštruktúry niekoľkonásobne prevýšil disponibilné prostriedky.

MVRR SR v priebehu roka 2006 zosumarizovalo rozsiahly zásobník projektových zámerov zameraných na oblasť občianskej infraštruktúry najmä pre vzdelávaciu infraštruktúru. Z dôvodu, že veľké množstvo projektových zámerov nemohlo byť podporených v rámci Priority 3 OPZI v skrátenom programovom období 2004-2006, vytvorili sa východiská pre ich úspešnú realizáciu v programovom období 2007-2013 (vypracované stavebno-technické dokumentácie, právoplatne vydané stavebné povolenia, identifikovaná potreba majetkovoprávných vyrovnaní nehnuteľného majetku, praktické skúsenosti potenciálnych prijímateľov pomoci a pod.). Zámerom MVRR SR ako Riadiaceho orgánu pre ROP je podporiť aj tie pripravené projektové zámery, ktoré z dôvodu obmedzeného objemu disponibilných zdrojov z ERDF a štátneho rozpočtu SR nemohli byť podporené v skrátenom programovom období 2004-2006. Týmto krokom sa vytvorí kontinuita medzi jednotlivými programovými obdobiami a záručia sa vynaložené finančné prostriedky na prípravu veľkého množstva projektov, ktoré nemohli byť podporené v rámci programového obdobia 2004-2006.

3.8.2 Zhodnotenie dosiahnutej efektívnosti a účinnosti realizovaných projektov

V rámci jednotlivých opatrení Priority 3 Lokálna infraštruktúra OPZI v programovom období 2004-2006 sledoval riadiaci orgán tri úrovne indikátorov, a to indikátory výstupu, výsledku a dopadu. Na úrovni programu OPZI bol za každú úroveň stanovený 1 indikátor. Hodnoty výstupových indikátorov na úrovni jednotlivých projektov sú zisťované na základe monitorovacích správ, ktoré sú riadiacemu orgánu zasielané prijímateľmi štvrťročne. Hodnoty indikátorov výsledku a dopadu sú získavané zo záverečných monitorovacích správ a následne aj počas 5 rokov po ukončení projektu zo skrátených monitorovacích správ.

Opatrenie 3.1 – Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch

Nakoľko je opatrenie 3.1 zostavené zo 4 podopatrení, každé z nich sleduje rovnaké indikátory, rozdiel je len v stanovených hodnotách. Vo všeobecnosti ide o nasledovné indikátory:

Tabuľka 24: Zhodnotenie opatrenia 3.1 OPZI

Typ ukazovateľa	Názov ukazovateľa	Cieľové hodnoty jednotlivých podopatrení podľa PD k OPZI					Dosiahnuté hodnoty indikátorov				
		3.1.1	3.1.2	3.1.3	3.1.4	3.1	3.1.1	3.1.2	3.1.3	3.1.4	3.1
Výstup	počet zrekonštruovaných budov	25	10	10	10	55	177	29	21	40	267
Výsledok	počet užívateľov podporenej infraštruktúry (v tisícoch)	150	150	75	75	450	394	394	297	551	1912
Dopad	hrubá/čistá zamestnanosť	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	-	-	2 %	-	-

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

Opatrenie 3.2 - Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor

Tabuľka 25: Zhodnotenie opatrenia 3.2 OPZI (stav k júnu 2010)

Typ ukazovateľa	Názov ukazovateľa	Cieľové hodnoty opatrenia podľa PD k OPZI	Dosiahnuté hodnoty indikátorov
Výstup	počet verejných prístupových bodov	10	1465
Výstup	počet škôl pripojených na internet	5	51
Výstup	počet nemocníc pripojených na internet	5	9
Výsledok	počet užívateľov podporenej infraštruktúry (v tisícoch)	50 000	2032017
Dopad	hrubá/čistá zamestnanosť	N/A	N/A

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

Opatrenie 3.3 - Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky

Tabuľka 26: Zhodnotenie opatrenia 3.3 OPZI (stav k júnu 2010)

Typ Ukazovateľa	Názov ukazovateľa	Cieľové hodnoty opatrenia podľa PD k OPZI	Dosiahnuté hodnoty indikátorov
Výstup	počet podporených samosprávnych krajov	7	7
Výsledok	počet pracovníkov s riadiacimi schopnosťami a so znalosťami IT	70	40
Dopad	počet aktívnych partnerstiev regiónoch	14	5

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

Opatrenie 3.4 – Renovácia a rozvoj obcí

Tabuľka 27: Zhodnotenie opatrenia 3.4 OPZI (stav k júnu 2010)

Typ ukazovateľa	Názov ukazovateľa	Cieľové hodnoty opatrenia podľa PD k OPZI	Predpokladané cieľové hodnoty r. 2008 podľa schválených projektov
Výstup	počet obyvateľov žijúcich v zlepšenom vidieckom prostredí	420 000	683 152
Výsledok	počet podporených obcí	167	650
Dopad	hrubá/čistá zamestnanosť	2 %	0

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

Vzhľadom na skutočnosť, že sa jednalo o prvé skrátené programové obdobie 2004 – 2006 je možné usúdiť, že výber a nastavenie jednotlivých indikátorov nebol optimálny, preto niektoré indikátory na úrovni projektov bolo zložitejšie vyhodnotiť a v prípade niektorých indikátorov bol stav výrazne vyšší ako bolo plánované v Programovom doplnku OP ZI. Najproblémovjším z hľadiska vyhodnocovania na úrovni projektov sa prejavil indikátor „hrubá/čistá zamestnanosť“.

Tabuľka 28: Prehľad podpory jednotlivých regiónov v rámci Priority 3 OPZI v programovom období 2004-2006 podľa opatrení a podľa celkových oprávnených nákladov na projekty

Región	3.1		3.2*		3.3		3.4	
	Počet projektov	% z kontrahovanej podpory v EUR	Počet projektov	% z kontrahovanej podpory v EUR	Počet projektov	% z kontrahovanej podpory v EUR	Počet projektov	% z kontrahovanej podpory v EUR
NUTS 2 Západ	92	43	24	47	51	41	165	47
Tmavský	25	15	10	6	10	6	55	16
Trenčiansky	20	7	3	7	20	18	40	11
Nitriansky	47	21	11	34	21	17	70	20
NUTS 2 Stred	47	29	13	23	35	34	85	19
Žilinský	24	14	5	6	20	19	40	5
Banskobystrický	23	15	8	17	15	15	45	14
NUTS 2 Východ	70	28	18	30	36	25	249	34
Prešovský	44	18	10	12	17	11	146	20
Košický	26	10	8	19	19	14	103	14
Cieľ Konvergencia	209	71 683 988	55	7 586 799	122	3 980 328	499	34 305 188

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI UV SR, 2010

Tabuľka 29/2010: Prehľad ukončených projektov v rámci Priority 3 OPZI v programovom období 2004-2006

OP Základná infraštruktúra	alokácie na roky 2004-2006 (ERDF+ŠR)	Ukončené projekty - počet zmlúv a výška vyčerpaného NFP															
		BB		KE		NR		PO		TT		TN		ZA		Spolu	
		počet	ERDF + ŠR	počet	ERDF + ŠR	počet	ERDF + ŠR	počet	ERDF + ŠR	počet	ERDF + ŠR	Počet	ERDF + ŠR	počet	ERDF + ŠR	počet	ERDF + ŠR
Priorita 3	116 199 091	91	15 646 373	156	12 723 582	149	23 209 931	217	17 479 953	100	15 001 558	83	8 896 548	89	9 251 182	885	102 209 127
3.1	65 055 228	23	9 676 400	26	6 567 457	47	13 743 583	44	9 168 621	25	9 864 337	20	4 100 551	24	6 387 073	209	59 508 022
3.1.1	28 114 627	8	1 683 669	12	1 860 506	25	8 445 395	22	6 406 235	15	4 597 671	10	2 142 120	13	3 160 834	105	28 296 430
3.1.2	21 564 627	4	5 745 837	4	2 112 282	3	954 114	4	387 227	3	3 081 409	1	359 016	5	2 473 887	24	15 113 770
3.1.3	7 369 237	6	1 966 568	4	1 229 462	2	822 127	2	220 339	3	945 415	7	962 643	2	229 949	26	6 376 504
3.1.4	8 006 737	5	280 326	6	1 365 206	17	3 521 947	16	2 154 820	4	1 239 843	2	636 772	4	522 402	54	9 721 317
3.2	12 897 578	8	978 438	8	1 285 539	11	2 281 068	10	818 628	10	422 112	3	474 798	5	429 607	55	6 690 190
3.3	4 338 716	15	449 316	19	377 918	21	655 062	17	678 956	10	161 143	20	649 702	20	698 037	122	3 670 134
3.4	33 907 569	45	4 542 219	103	4 492 668	70	6 530 218	146	6 813 748	55	4 553 966	40	3 671 497	40	1 736 466	499	32 340 781
Spolu OPZI	516 185 214	149	216 501 466	185	61 337 342	186	44 955 033	262	107 453 978	132	47 365 211	102	23 359 477	121	42 545 763	1 137	543 518 270

Zdroj: Záverečná správa o implementácii OP ZI za PO 2004-2006, RO OP ZI ÚV SR, 2010

K termínu 28. 06. 2010 bolo v rámci priority 3 Lokálna infraštruktúra ukončených celkovo 885 projektov. Podľa záverečnej správy o implementácii OP ZI za programové obdobie 2004 – 2006, k termínu 28. 06. 2010 v rámci priority 3 OP ZI (Lokálna infraštruktúra) dosiahlo celkové čerpanie z finančných prostriedkov EÚ, po odpočítaní nezrovnalostí a vratiek sumu 101 667 078,48 EUR, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje 106,84 percentný podiel čerpania na záväzku 2004 – 2006. Celé programové obdobie 2004 - 2006 môžeme z pohľadu OP ZI charakterizovať ako vysoko prínosné.

Špecifickým cieľom pre prioritu 3 OPZI bolo: Budovanie a rozvoj lokálnej infraštruktúry - zameranie sa na zlepšenie a rozvoj občianskej infraštruktúry a informačnej spoločnosti ako dôležitých faktorov ekonomického rozvoja regiónu. Občianska infraštruktúra znamená pre účely tohto dokumentu infraštruktúru v oblasti školstva, zdravotníctva, sociálnych služieb a kultúry. V rámci rozvoja občianskej infraštruktúry sa OP ZI zameriaval na rekonštrukciu objektov, zvýšenie ich štandardu a obnovu ich zariadení. Tento cieľ sa tiež zameriaval na podporu lokálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky. Daný špecifický cieľ bol taktiež naplnený každým z podporených projektov.

Z hľadiska príspevku implementácie jednotlivých opatrení priority 3 – Lokálnej infraštruktúry k napĺňaniu globálneho cieľa, ktorého úlohou bolo podporiť vyvážený regionálny rozvoj prostredníctvom zvyšovania konkurencieschopnosti regiónov, sa môže s odstupom času a na základe skúsenosti s implementáciou zhodnotiť pri ukončovaní tohto programu ako veľmi pozitívne, aj keď v prípade štruktúry a zamerania jednotlivých opatrení priority 3 nejde o priame dôsledky k napĺňaniu tohto cieľa, keďže väčšina opatrení resp. podopatrení je zameraná na verejný sektor a predovšetkým skôr zameraná na rekonštrukciu už existujúcich zariadení verejnej služby (školy, kultúrne domy, sociálne domovy, domovy dôchodcov, ďalej na vypracovanie plánov hospodárskeho a sociálneho rozvoja a v neposlednom rade miestne komunikácie s pridruženými oblasťami). Do značnej miery sa podarilo naplniť jeden z čiastkových cieľov Lokálnej infraštruktúry „posilnenia systému regionálnej politiky na regionálnej a miestnej úrovni ako nevyhnutného predpokladu pre zabezpečenie vertikálnej a horizontálnej koordinácie regionálneho rozvoja a zvýšenie ich absorpčného potenciálu“, keďže sa evidovalo aj značné množstvo žiadostí ktoré si vyžadovali synergickú spoluprácu viacerých subjektov regionálnej politiky (spolupráca samosprávnych krajoch, ako aj menších jednotiek regionálnej politiky pri vypracovaní a zdieľaní výsledkov projektových dokumentácii hlavne pri opatrení 3.2 Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor a opatrení 3.3 Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky. Taktiež boli prijaté aj projekty ktoré si vyžadovali úzku spoluprácu viacerých obcí v regióne, ktoré vytvorili záujmové združenia obcí pri napĺňaní stratégie a cieľov regionálnej politiky, čo z pohľadu riadiaceho orgánu a implementácie jednotlivých projektov v opatreniach hodnotíme veľmi pozitívne).

Z hľadiska posudzovania prijatých projektov rozhodovalo predovšetkým kvalitatívne hľadisko predložených žiadostí o NFP, ako aj nezanedbateľný regionálny princíp rozloženia finančných prostriedkov v rámci schválených projektov. Konceptia tvorby, realizácie a implementácie priority 3 Lokálna infraštruktúra sa predovšetkým odvíjala od jej hlavného cieľa a to zmiernenie regionálnych disparít medzi regiónmi, čo sa do značnej miery podarilo naplniť.

Najvyšší počet prijatých projektov sa zaznamenal z oblasti Prešovského samosprávneho kraja (612), čo spôsobil hlavne veľký počet prijatých projektov (305 čo je asi dvojnásobok oproti ostatným krajom) v rámci opatrenia 3.4 Renovácia a rozvoj obcí. Počty predložených žiadostí o NFP v rámci ostatných opatrení, resp. podopatrení v rámci jednotlivých krajov boli vyrovnané.

Vzhľadom na dosiahnuté výsledky v rámci priority 3 OP ZI možno skonštatovať, že systém implementácie bol funkčný a vytváral dobré predpoklady pre úspešnú implementáciu v budúcom období.

Záverečná správa o implementácii Operačného programu Základná infraštruktúra 2004-2006 nebola k februáru 2011 schválená Európskou komisiou a teda poskytnuté aktualizované údaje nie sú konečné.

3.8.3 Pozitívne príklady zo skráteného programového obdobia 2004-2006 (Best practise)

- Stratégia OPZI správne identifikovala prioritné oblasti podpory súvisiace s poddimenzovaným kapitálovým financovaním občianskej infraštruktúry. Vysoký záujem o získanie doplnkových zdrojov z ERDF zo strany miestnych a regionálnych samospráv potvrdil, že OPZI bol zameraný na ich aktuálne tematické priority v oblasti investičného financovania (negatívom bola nedostatočne cieleňá stratégia – vid' časť 3.7.4).
- Veľká časť projektových zámerov v rámci Priority 3 – Lokálna infraštruktúra OPZI nemohla byť vzhľadom na disponibilnú alokáciu podporená. Mnohé zábery organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti samospráv však boli v záujme získania podpory zo ŠF spracované a pripravené do podoby konkrétnych stavebno-technických projektov, boli k nim vydané stavebné povolenia a zo strany samospráv došlo vo viacerých prípadoch k majetkovo-právneému vysporiadaniu dotknutých nehnuteľností.
- Skrátené programové obdobie 2004-2006 umožnilo Riadiacemu orgánu pre OPZI vytvoriť implementačné a kontrolné štruktúry, ktorých fungovanie bolo priebežne upravované na základe zistení a odporúčaní interných a externých mechanizmov auditu a kontroly. Funkčný a preverený systém implementácie OPZI vytvoril po zjednodušení a zefektívnení určitých procesov základ pre nastavenie implementačných a kontrolných procedúr pre ROP v programovom období 2007-2013.
- Opatrenie Renovácia a rozvoj obcí OPZI, ktoré bolo v skrátenom programovom období 2004-2006 realizované decentralizovaným systémom, umožnilo zástupcom samosprávnych krajov získať skúsenosti využiteľné aj pre implementáciu ROP v programovom období 2007-2013.

3.8.4 Využiteľné skúsenosti pre programové obdobie 2007-2013 (Lessons Learned)

- Napriek svojmu doplnkovému charakteru sú ŠF na Slovensku mnohými samosprávami často vnímané ako jediná alternatíva na realizáciu ich investičných zámerov. Vysoký dopyt po podporovaných typoch operácií na jednej strane a doplnkový a obmedzený charakter prostriedkov zo ŠF na strane druhej nevyhnutne vytvárajú potrebu presného definovania stratégie operačného programu. Stratégia ROP pre programové obdobie 2007-2013 by preto mala presne definovať územné a tematické smerovanie podpory takým spôsobom, aby potenciálni prijímatelia vedeli na základe jednoznačných informácií posúdiť, či ich projektový záber je pre stratégiu ROP relevantný. Uvedeným prístupom sa predídne neefektívnemu vynakladaniu prostriedkov na prípravu nepodporiteľných projektových zámerov a zároveň sa zníži administratívna náročnosť implementačného procesu. Presné definovanie stratégie je podmienkou efektívneho riadenia operačného programu a naplňania jeho cieľa, resp. cieľov.
- Jedným z najvýznamnejších prvkov na zvýšenie kvality implementácie je vopred definované rozdelenie alokácie disponibilnej alokácie ROP na zainteresované NUTS 3 regióny, a tým aj NUTS 2 regióny. Disponibilná alokácia je jedným z najrelevantnejších údajov pre všetky subjekty zapojené do implementácie ROP (EK, Riadiaci orgán pre ROP, SO/RO, prijímatelia, mimovládny sektor atď.). Na základe skúseností z predchádzajúceho programového obdobia je nevyhnutné pravidelne a často aktualizovať informácie o čerpaní prostriedkov na úrovni jednotlivých opatrení ROP a jednotlivých regiónov. Najvyhľadávanejším zdrojom týchto informácií pre uvedené subjekty sú internetové stránky riadiacich orgánov a spoločný informačný portál pre ŠF a KF.
- V súvislosti s potrebou spracovania vysokého počtu žiadostí o finančný príspevok je potrebné vytvoriť implementačné prostredie, v ktorom sú v maximálne možnej miere uplatňované informačné technológie. Zlepšenia v tejto oblasti výrazne prispievajú k zvýšeniu transparentnosti a najmä objektívnosti procesov. Ide predovšetkým o zabezpečenie plynulých a priebežných procesov prijímania a registrácie žiadostí o finančný príspevok, a to čiastočne aj v elektronickej podobe.
- V skrátenom programovom období 2004-2006 bol v rámci Priority 3 – Lokálna infraštruktúra OPZI hodnotiaci proces projektov administratívne a časovo náročný, čo súviselo s viacstupňovými kontrolnými mechanizmami nastavenými kvôli nedostatočným skúsenostiam v oblasti ŠF. Nastavený systém implementácie ROP v programovom období 2007-2013 predpokladá objektívne posudzovanie dokumentácií žiadostí v prvotných fázach

hodnotenia prostredníctvom setu merateľných kvantifikovateľných a „áno-nie“ kritérií pre každú tematickú oblasť podpory.

- Rozhodnutia o schválení projektov sú v konečnej fáze prijímané kolektívnymi orgánmi zloženými zo sociálno-ekonomických partnerov (tzv. výberové komisie). Činnosť výberových komisií v programovom období 2004-2006 bola založená na posudzovaní projektových zámerov, ktoré sa na základe predchádzajúceho hodnotenia kvalifikovali do výberového procesu. V súvislosti s výberovým procesom boli identifikované nasledovné nedostatky:
 - Výberové komisie založené na princípe partnerstva prijímali rozhodnutia na základe konsenzu všetkých členov, čo viedlo zníženiu akcieschopnosti výberových komisií v prípade, že niektorý z jej členov vetoval rozhodnutia iných členov. V programovom období 2007-2013, je potrebné zvoliť funkčný mechanizmus prijímania rozhodnutí pričom zloženie výberovej komisie reprezentuje v zmysle princípu partnerstva národnú, regionálnu a miestnu úroveň, mimovládny sektor, úroveň horizontálnych priorít atď.
 - Napriek tomu, že zloženie výberových komisií v skrátenom programovom období 2004-2006 rešpektovalo princíp partnerstva, v prípade opatrenia realizovaného decentralizovaným spôsobom, bolo menovanie členov výberovej komisie len v kompetencii príslušného regiónu a následne bolo formálne odsúhlasované Riadiacim orgánom pre OPZI na základe posúdenia odbornej kvalifikácie jednotlivých členov. Nedodržanie usmernení Riadiaceho orgánu pre OPZI výberovými komisiami samosprávnych krajov malo v niekoľkých prípadoch za následok opakovanie výberového procesu, resp. prijímanie nápravných opatrení zo strany Riadiaceho orgánu pre OPZI. Skúsenosťou pre výberový proces v rámci všetkých opatrení ROP v programovom období 2007-2013 je potreba presne definovanej stratégie na úrovni operačného programu, definovanie záväzných výberových kritérií schválených Monitorovacím výborom pre ROP a záväzného benchmarkingu stanoveného Riadiacim orgánom pre ROP na úrovni jednotlivých opatrení ROP. Ako vhodný prvok na uplatňovanie princípov územnej koncentrácie vo výberovom procese sa javí využitie geografického informačného systému. Zo strany Riadiaceho orgánu pre ROP a Monitorovacieho výboru pre ROP je nevyhnutné nastaviť mechanizmy zabezpečujúce dodržiavanie definovaných pravidiel.
 - v prípade určitých tematických oblastí podpory je vhodné v programovom období 2007-2013 realizovať aj predvýber projektov, a to najmä v prípadoch, kedy je ich príprava organizačne a časovo náročná (integrovane stratégie rozvoja mestských oblastí a intervencie do úsekov ciest II. a III. triedy)
- Ako najjednoduchší a administratívne najmenej náročný spôsob uchovávania dokumentácie a sledovania dosahovaného pokroku sa javí systém ITMS. Systém ITMS upravený na základe skúseností z predchádzajúceho obdobia predstavuje významný zdroj informácií pre proces monitorovania a hodnotenia programu. Na základe skúseností zo skráteného programového obdobia 2004-2006 a na základe odporúčaní realizovaných auditov prijal Riadiaci orgán pre ROP celý rad technických opatrení na zjednodušenie a skrátenie procesov prijímania, registrácie, hodnotenia a schvaľovania projektov, ich kontrahovania, financovania, kontroly a monitorovania. Administratívna a časová náročnosť implementačných procesov predstavovala v predchádzajúcom období najväčší nedostatok a jej zníženie je najväčšou výzvou pre ROP.
- Skúsenosť z rokov 2004-2006 potvrdila, že priebežné a často aktualizované informovanie verejnosti prostredníctvom aktualizovaných informácií o dosiahnutom pokroku v implementácii je kľúčovým faktorom pre transparentnú realizáciu operačného programu. Najrozšírenejším a najžiadanejším spôsobom získavania informácií je ich uverejňovanie na internetových stránkach riadiacich orgánov a na spoločnom informačnom portáli pre všetky operačné programy.

Implementačné procedúry pre ROP v programovom období 2007-2013 sú obsahom Interných manuálov procedúr zainteresovaných subjektov.

3.9 SWOT ANALÝZA ZA OBLASŤ REGIONÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY NA ÚZEMÍ CIEĽA KONVERGENCIA V PODMIENKACH SR

Vzhľadom na skutočnosť, že situácia v mnohých analyzovaných tematických oblastiach je približne rovnaká, farebne vyznačené políčka pri príslušných regiónoch znázorňujú najcharakteristickejšie regionálne disparity.

Tabuľka 30: SWOT analýza regionálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergenca v podmienkach SR

Silné stránky	Regionálny priemiet							Príležitosti	Regionálny priemiet						
Silné stránky	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	Silné stránky	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO
Sidelná štruktúra								Sidelná štruktúra							
Póly rozvoja sú rovnomerne rozmiestnené po celom území SR	x	x	x	x	x	x	x	Koncentrácia finančných prostriedkov do pólů rozvoja prináša vyššiu efektívnosť investícií	x	x	x	x	x	x	x
Demografický vývoj								Demografický vývoj							
Kladné hodnoty prirodzeného prírastku obyvateľstva v regiónoch		x		x		x	x	Stahovanie obyvateľstva z miest do okolitých obcí	x	x	x	x	x	x	x
Priaznivá veková štruktúra obyvateľstva						x	x								
Infraštruktúra vzdelávania								Infraštruktúra vzdelávania							
Dostatok zariadení základného školstva	x	x	x	x	x	x	x	Vytváranie ekonomicky efektívnych ZŠ s kapacitou nad 200 žiakov s primeranou kvalitatívnou úrovňou	x	x	x	x	x	x	x
Rastúca tendencia vzniku Združených stredných škôl	x		x	x	x		x	Zvýšenie kvality a záujmu o stredné odborné vzdelanie	x	x	x	x	x	x	x
Široké spektrum všetkých typov stredných škôl	x	x	x	x	x	x	x	Integrácia predškolských zariadení so zariadeniami základného vzdelania	x	x	x	x	x	x	x
Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately								Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately							
Počet lôžok v ZSS na 10 000 obyvateľov je nad priemerom SR	x	x	x		x			Zvýšenie štandardu poskytovaných služieb v zariadeniach sociálnej infraštruktúry	x	x	x	x	x	x	x
Veľký záujem obyvateľov o zariadenia sociálnej infraštruktúry pre dospelých	x	x	x	x	x	x	x	Budovanie viacdruhových zariadení sociálnej infraštruktúry	x	x	x	x	x	x	x
								Debarierizácia zariadení sociálnej infraštruktúry	x	x	x	x	x	x	x
								Zlepšenie životných podmienok detí	x	x	x	x	x	x	x
								Zabezpečenie dostupnosti komunitných služieb, ktoré umožnia osobám zúčastňovať sa každodenného života, s cieľom naplňovania práv zakotvených v medzinárodných ľudsko-právnych dohovoroch	x	x	x	x	x	x	x
Infraštruktúra kultúrnych zariadení a pamiatkového fondu								Infraštruktúra kultúrnych zariadení a pamiatkového fondu							
	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO		TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO

Dostatočná sieť pamätových, fondových zariadení	X	x	x	x	x	x	x	Sprístupnenie historicky a spoločensky hodnotných depozitárov a zlepšenie ich uchovania	x	x	x	x	x	x	x	x
Veľký počet nevyužitých pamiatkových objektov	X	x	x	x	x	x	x	Nové využitie revitalizovaných pamiatkových objektov	x	x	x	x	x	x	x	x
								Realizácia projektu Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013							x	
Turizmus	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	Turizmus	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	
Množstvo významných stredísk turizmu s celoročným využitím				x	x		x	Zvýšenie atraktivity a konkurencieschopnosti turisticky vyhľadávaných lokalít	x	x	x	x	x	x	x	x
Veľký prírodný a kultúrny potenciál pre rozvoj cestovného ruchu	x	x	x	x	x	x	x	Rozšírenie sezónneho cestovného ruchu na celoročný CR	x	x	x	x	x	x	x	x
Prítomnosť lokalít svetového dedičstva UNESCO				x	x	x	x	Zlepšenie propagácie regiónov v cestovnom ruchu a vytváranie partnerstiev	x	x	x	x	x	x	x	x
Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	
Rovnomerné zastúpenie všetkých typov záchranných služieb na celom území SR	x	x	x	x	x	x	x	Zníženie úmrtnosti obyvateľstva a zníženie škôd na majetku spôsobených prírodnými živlami	x	x	x	x	x	x	x	x
Dostatočný ľudský potenciál pre výkon záchranných služieb	x	x	x	x	x	x	x	Dosiahnutie zásahového času dojazdu nekomerčných záchranných služieb pod 15 minút na celom území SR	x	x	x	x	x	x	x	x
								Zníženie zásahového času v ťažko dostupných oblastiach				x	x	x	x	
Regionálne komunikácie	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	Regionálne komunikácie	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	
Časová dostupnosť kohéznych pólov rastu z ostatných sídiel do 30 minút	x	x	x	x	x	x	x	Dostupnosť kohéznych pólov rastu do 25 minút	x	x	x	x	x	x	x	x
Dostatočná prepojenosť ciest II. a III. triedy na rýchlostné komunikácie a zahraničné dopravné koridory	x	x		x				Zlepšenie bezpečnosti dopravy na cestách II a III triedy	x	x	x	x	x	x	x	x
Hustá sieť komunikácií II a III triedy		x	x		x	x	x									
Sídla	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	Sídla	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO	
Existujúce rozvojové a plánovacie dokumenty miest a obcí	x	x	x	x	x	x	x	Integrované stratégie rozvoja mestských oblastí	x	x	x	x	x	x	x	x
								Vytvorenie implementačného mechanizmu pre podporu infraštruktúry bývania z fondov EÚ	x	x	x	x	x	x	x	x
Vysoká hustota obyvateľov v komplexoch obytných budov s občianskou vybavenosťou v mestských aglomeráciách	x	x	x	x	x	x	x	Zvýšenie atraktivity a konkurencieschopnosti sídiel	x	x	x	x	x	x	x	x
Prípravené podmienky pre regeneráciu rómskych osídlení	x	x	x	x	x	x	x	Zabránenie vzniku mestských oblastí postihnutých fyzickým zničením a sociálnym vylúčením	x	x	x	x	x	x	x	x

Slabé stránky	Regionálny priemiet							Ohrozenia	Regionálny priemiet						
Demografický vývoj	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO	Demografický vývoj	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO
Znižovanie prirodzeného prírastku	x	x	x		x			Nárast poproduktívnej zložky obyvateľstva	x	x	x	x	x	x	x
Starnutie populácie	x	x	x	x	x	x	x								
Infraštruktúra vzdelávania	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO	Infraštruktúra vzdelávania	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO
Nedostatok predškolských zariadení	x	x	x	x	x	x	x	Nedostatočné využitie priestorov základných a stredných škôl	x	x	x	x	x		
Nevyhovujúci stavebno-technický stav budov a vnútorného vybavenia vzdelávacích zariadení	x	x	x	x	x	x	x	Nedostatok možností na zosúladienie rodinného a pracovného života	x	x	x	x	x	x	x
Vysoká ekonomická náročnosť škôl s počtom žiakov do 200 žiakov	x	x	x	x	x	x	x	Stagnácia, resp. pokles kvality vzdelávacieho procesu, zaostávanie za krajinami EU	x	x	x	x	x	x	x
Nedostatok vybavených odborných učební na stredných školách	x	x	x	x	x	x	x	Nízke uplatnenie absolventov odborných škôl na trhu práce	x	x	x	x	x	x	x
Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO	Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO
Nedostatočný počet zariadení sociálnej infraštruktúry pre dospelých	x	x	x	x	x	x	x	Nárast poproduktívnej zložky obyvateľstva vytvára zvýšenú potrebu využívania zariadení a sociálnych služieb	x	x	x	x	x	x	x
Nevyhovujúci technický stav objektov poskytujúcich sociálne služby (nízka energetická efektívnosť, množstvo bariér, nízka plocha na klienta a pod.)	x	x	x	x	x	x	x	Prehĺbenie sociálnej vylúčenosti z dôvodu nedostatku určitých typov zariadení sociálnej infraštruktúry	x	x	x	x	x	x	x
Nízka miera deinštitucionalizácie existujúcich zariadení (málo využívané služby na dennej báze)	x	x	x	x	x	x	x								
Nízky záujem o zariadenia sociálnej infraštruktúry denného a týždenného typu	x	x	x	x	x	x	x								
Infraštruktúra kultúrnych zariadení a pamiatkového fondu	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO	Infraštruktúra kultúrnych zariadení a pamiatkového fondu	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO
Nedostatok vyhovujúcich priestorov pre zverejnenie depozitáru pamätových a fondových inštitúcií	x	x	x	x	x	x	x	Ďalšie chátranie pamiatkových objektov až ich devastácia	x	x	x	x	x	x	x
Nevyhovujúci technický stav objektov, v ktorých sídlia pamätové a fondové inštitúcie	x	x	x	x	x	x	x	Nevhodný technický stav pamätových a fondových zariadení spôsobuje poškodenie zbierkového a knižničného fondu	x	x	x	x	x	x	x
Rozdrobenosť nevyužitých kultúrnych pamiatok v území	x	x	x	x	x	x	x								
Cestovný ruch	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO	Cestovný ruch	TN	IT	NR	ZA	BB	KE	PO
Nevyužitý potenciál spolupráce samospráv a súkromného sektora	x	x	x	x	x	x	x	Poškodenie významných pamiatok kultúrneho dedičstva	x	x	x	x	x	x	x
Nedostatočná verejná infraštruktúra	x	x	x	x	x	x	x	Nízka úroveň poskytovaných služieb	x	x	x	x	x	x	x

k strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím										a s tým súvisiaci nezáujem turistov										
Nedostačné značenie atrakcií cestovného ruchu	x	x	x	x	x	x	x	x	x											
Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO			Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO			
Nevyhovujúci technický stav objektov a zastarané vybavenie nekomerčných záchranných zložiek	x	x	x	x	x	x	x	x		Ohrozenie ŽP spôsobené nedostačným environmentálnym zabezpečením objektov nekomerčných záchranných zložiek	x	x	x	x	x	x	x	x		
Nevyhovujúce vybavenie a technický stav budov Horskej služby				x	x	x	x			Ohrozenie ľudských životov a ich majetku v ťažko dostupných oblastiach kde je zásahový čas dlhší ako 15 minút				x	x	x	x			
Regionálne komunikácie	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO			Regionálne komunikácie	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO			
Zlý technický stav ciest II. a III. triedy	x	x	x	x	x	x	x			Vznik kritických dopravných úsekov z hľadiska priepustnosti a bezpečnosti	x	x	x	x	x	x	x			
Preťaženie ciest II. a III. triedy			x	x	x	x	x													
V niektorých lokalitách dostupnosť do kohéznych pólov rastu dlhšia ako 45 minút				x	x	x	x													
Sídla	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO			Sídla	TN	TT	NR	ZA	BB	KE	PO			
Značne schátraná a degradujúca panelová výstavba v mestských oblastiach, nízka energetická hospodárnosť bytových domov	x	x	x	x	x	x	x			Pokračujúci nezáujem obyvateľov mestských oblastí o zhodnocovanie verejných priestranstiev, zeleň a parkoviská	x	x	x	x	x	x	x			
Zložitá legislatívna úprava podpory bývania z fondov EÚ a komplikovane nastavené podmienky pre integrované stratégie rozvoja mestských oblastí										Legislatívne a iné bariéry brániace v implementácii integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí	x	x	x	x	x	x	x			
Nevyhovujúci stav hmotnej infraštruktúry sídiel (verejných priestranstiev a pod.) v obciach zaradených medzi kohézne póly rastu	x	x	x	x	x	x	x			Nedostatok parkovacích plôch, zelene a oddychových zón v obciach a prvkov zvyšujúcich atraktivitu sídiel	x	x	x	x	x	x	x			
Bývanie v rómskych osídleniach je hlboko pod celoslovenským priemerom úrovne kvality bývania				x	x	x				Nekontrolovaná výstavba v rómskych osídleniach	x	x	x	x	x	x	x			

Zdroj: MVRR SR, 2007, doplnenia 2011

3.9.1 Hlavné disparity a faktory rozvoja

Analýza hlavných disparít a faktorov rozvoja nadväzuje na identifikáciu hlavných disparít a faktorov rozvoja na úrovni NSRR a rozpracúva ich na úroveň NUTS 2 regiónov.

Tabuľka 31: Hlavné disparity a faktory rozvoja

Kľúčové disparity	Regionálny priemiet			Hlavné faktory rozvoja	Regionálny priemiet		
	ZS	SS	VS		ZS	SS	VS
1. Nevyhovujúci technický stav vzdelávacej infraštruktúry	X	X	X	1. Dostatočná sieť školských zariadení v kohéznych póloch	X	X	X
2. Nedostatok zariadení predškolskej výchovy	X	X	X	2. Možnosť integrácie predškolských zariadení do zariadení základného vzdelania	X	X	X
3. Nedostatočné vybavenie a neefektívna prevádzka zariadení základného a stredoškolského vzdelávania	X	X	X	3. Racionalizácie siete vzdelávacej infraštruktúry	X	X	X
4. Nedostatočná kapacita a kvalita zariadení sociálnej infraštruktúry	X	X	X	4. Rozširovanie kapacity a spektra poskytovaných služieb v sociálnej oblasti	X	X	X
5. Nevyhovujúci technický stav objektov kultúrnej infraštruktúry a pamäťových a fondových inštitúcií	X	X	X	5. Prezentácia a uchovanie kultúrneho dedičstva	X	X	X
6. Množstvo nevyužitých pamiatkových objektov		X	X	6. Revitalizácie nehnuteľných kultúrnych pamiatok a ich využitie pre kultúrno-poznávacie účely	X	X	X
7. Nízka spolupráca aktérov v cestovnom ruchu	X	X	X	7. Vytváranie partnerstiev a regionálnych klastrov za účelom rozvoja cestovného ruchu		X	X
8. Nevyhovujúca dostupnosť a značenie prírodných a kultúrnych atraktivít	X	X	X	8. Využitie prírodného a kultúrneho potenciálu		X	X
9. Zlý technický stav bytových panelových domov a ich okolia	X	X	X	9. Vysoký podiel obyvateľov žijúcich v bytových domoch	X	X	X
10. Nevyhovujúci stav verejných priestranstiev a verejnej zelene v mestách a obciach	X	X	X	10. Vysoký podiel obyvateľov žijúcich na koncentrovanom území	X	X	X
11. Nevyhovujúce životné podmienky v rómskych osídleniach	X	X	X	11. Integrácia separovaných a segregovaných rómskych osád	X	X	X
12. Zlý technický stav objektov nekomerčných záchranných zložiek	X	X	X	12. Rovnomerné plošné rozmiestnenie záchranných zložiek	X	X	X
13. Zlý technický stav ciest II. a III. triedy a miestnych komunikácií	X	X	X	13. Dostatočná sieť ciest II. a III. triedy a miestnych komunikácií	X	X	X

Zdroj: MVRR SR, 2007; doplnenia Riadiaci orgán pre ROP, 2011

4 STRATÉGIA OPERAČNÉHO PROGRAMU

4.1 VÝCHODISKÁ PRE URČENIE STRATÉGIE REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU

V procese určovania stratégie ROP na roky 2007-2013 je nevyhnutné zohľadniť nasledovné východiská:

- východiská NSRR pre ROP
- stratégie na úrovni Spoločenstva, na úrovni národnej, na regionálnych a miestnych úrovniach a výstupy z uplatňovania princípu partnerstva
- výsledky analýz a východiská pre tematickú koncentráciu intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory
- východiská územnej koncentrácie.

Na základe revízie ROP v polovici programového obdobia je potrebné navyše zohľadniť aj vplyvy externého prostredia súvisiace so:

- zmenou hospodárskeho a sociálneho prostredia v súvislosti s hospodárskou krízou po roku 2008;
- zmenami legislatívy v rokoch 2007-2010;
- zmenami v prioritách na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, najmä vo vzťahu ku kľúčovým oprávneným žiadateľom v rámci ROP.

4.1.1 Východiská Národného strategického referenčného rámca pre Regionálny operačný program

NSRR je základným rámcovým strategickým dokumentom na celoštátnej úrovni, ktorý stanovuje rozvojové priority spolufinancované zo ŠF a KF v programovom období 2007-2013 v nadväznosti na Strategické usmernenia Spoločenstva definujúce rámce pre intervencie fondov na európskej úrovni.

Ako prvú zo svojich strategických priorít identifikuje NSRR strategickú prioritu *Infraštruktúra a regionálna dostupnosť*, ktorej globálnym cieľom je „**zvýšenie hustoty vybavenia regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich verejných služieb**“. Uvedený cieľ je dosahovaný prostredníctvom realizácie jednotlivých špecifických priorít NSRR. ROP je operačným programom, pre ktorý je relevantná špecifická priorita 1.1 *Regionálna infraštruktúra* NSRR. Jej cieľ je definovaný ako „**zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch**“. Východiskom NSRR pre určenie stratégie ROP je, že cieľ špecifickej priority 1.1 NSRR je dosahovaný predovšetkým prostredníctvom implementácie ROP.

Tabuľka 32: Hierarchická sústava priorít a cieľov NSRR relevantných z pohľadu ROP

Hierarchia	Cieľ
NSRR	Do roku 2013 výrazne zvýšiť konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky a zamestnanosť pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja
Strategická priorita 1 Infraštruktúra a regionálna dostupnosť	Zvýšenie hustoty vybavenia regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich verejných služieb
Špecifická priorita 1.1 Regionálna infraštruktúra	Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch

Zdroj: MVRR SR, 2007

Strategické priority NSRR a ich ciele sú na nižšej úrovni rozpracované do špecifických priorít a cieľov vrátane kľúčových štrukturálnych ukazovateľov pre každú z tematických oblastí rozpracovanej v danej prioritě.

4.1.2 Stratégie na úrovni Spoločenstva, na úrovni národnej, na regionálnych a miestnych úrovniach a výstupy z uplatňovania princípu partnerstva

Zhodnotenie súčasného stavu regionálnej infraštruktúry v jednotlivých tematických oblastiach podpory ROP a predpokladaný vývoj v nasledujúcich rokoch bol posudzovaný na základe koncepčných a strategických dokumentov:

Strategické usmernenia Spoločenstva (SÚS) – ROP odráža 1 usmernenie SÚS t.j. „urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu“, a súčasne 3 usmernenie SÚS t.j. „vytvorenie väčšieho množstva a kvalitnejších pracovných miest“.

Lisabonská stratégia/Národný plán rozvoja (LS/NPR) – ROP prispieva k zvyšovaniu konkurencieschopnosti a atraktivity regiónov podporou rozvoja regionálnej infraštruktúry predovšetkým v póloch rastu

Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja/Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja (NSTUR/APTUR) – ROP prostredníctvom zvyšovania kvality života v regiónoch (posilňovanie inovačných a kohéznych pólov rastu) podporuje polycentrický celoplošný rozvoj územia SR, prostredníctvom ktorého podpora regionálnej infraštruktúry v kohéznych póloch rastu prispieva k znižovaniu vnútroregionálnych disparít.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) – rozhodujúci východiskový dokument pre určenie stratégie ROP, definuje štruktúru osídlenia SR a hierarchiu jeho centier a ťažiskových priestorov, ktoré sú východiskom pre určenie inovačných a kohéznych pólov rastu ako priorit územnej koncentrácie pre NSRR.

Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávnych krajov (PHSR) – podrobnejšie určujú priority samosprávnych krajov v jednotlivých tematických oblastiach podpory na úrovni regiónov NUTS 3.

Kľúčové strategické dokumenty na národnej úrovni pre oblasť občianskej infraštruktúry a vybavenosť územia:

- Koncepcia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži do roku 2007
- Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže
- Akčný plán zamestnanosti 2004-2006
- Akčný plán sociálnej inklúzie 2004-2006
- Spoločné memorandum o inklúzii z 18. 12. 2003
- Stratégia rozvoja múzeí a galérií SR do roku 2010
- Stratégia štátnej kultúrnej politiky a akčný plán úvodnej fázy implementácie kultúrnej politiky
- Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006
- Program elektronizácie knižníc
- Program komunitnej sociálnej práce
- Dopravná politika SR do roku 2015
- Koncepcia rozvoja bytovej výstavby
- Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2010
- Koncepcia obnovy budov s dôrazom na obnovu bytového fondu
- Program rozvoja bývania
- Dlhodobá koncepcia bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania
- Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013 v znení neskorších zmien a doplnení.
- Národný akčný plán na prevenciu násillia 2009 – 2012.

Na príprave a schvaľovaní ROP participovalo široké spektrum sociálno-ekonomických partnerov, ktorí presadzovali priemet schválených sektorových alebo prierezových stratégií do stratégie ROP. Závery z uplatňovania princípu partnerstva v procese prípravy ROP sú uvedené v prílohe č. 3 ROP.

Účasť sociálno-ekonomických partnerov na realizácii ROP je zabezpečená aj počas programového obdobia 2007-2013, a to formou spolupráce na vypracovaní výziev pre jednotlivé opatrenia ROP, formou účasti na výbere operácií, v Monitorovacom výbore pre ROP a spoluprácou na aktivitách informovania a publicity a pod. Zapojenie uvedených partnerov realizácie ROP je popísané v kapitole 9 ROP.

Zástupcovia sociálno-ekonomických partnerov, ktorí majú zastúpenie v Monitorovacom výbore pre ROP participovali aj na príprave a schvaľovaní revízie ROP v polovici programového obdobia Riadiaci orgán pre ROP uskutočnil sériu bilaterálnych stretnutí s kľúčovými partnermi. Revidovaný ROP bol prerokovaný Monitorovacím výborom pre ROP dňa 26.10.2010. Návrh revízie ROP bol zároveň predmetom zisťovacieho konania posúdenia vplyvov na životné prostredie.

4.1.3 Výsledky analýz v oblasti regionálnej infraštruktúry

Regionálna infraštruktúra v kontexte NSRR a ROP zahŕňa oblasť občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia dopravnou a sídelnou infraštruktúrou a infraštruktúrou turizmu. Analytická časť ROP bola zameraná na jednotlivé oblasti regionálnej infraštruktúry v členení prioritných tém v zmysle článku 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o ERDF ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999. Pre určenie stratégie ROP vyplývajú z analýzy regionálnej infraštruktúry nasledovné zovšeobecnené poznatky:

- sieť zariadení občianskej infraštruktúry je v celoslovenskom priemere z kvantitatívneho hľadiska dostačujúca, v prípade niektorých zariadení dokonca dochádza k jej racionalizácii z dôvodu zabezpečenia ekonomickej udržateľnosti aj s ohľadom na demografické trendy
- analýza potvrdila, že počty zariadení a ich rozmiestnenie kopirujú rozmiestnenie obyvateľstva v reálnej štruktúre osídlenia, čo je dôsledkom v minulosti uplatňovanej podpory strediskového systému osídlenia
- existujú určité regionálne rozdiely vo vybavenosti zariadeniami občianskej infraštruktúry, predovšetkým medzi vyspelejším západom a menej vyspelým východom územia
- v súvislosti s cestovným ruchom ešte stále absentuje kvalitná verejná infraštruktúra ako súčasť najvýznamnejších stredísk cestovného ruchu a nie je využitý potenciál fondu nehnuteľných kultúrnych pamiatok.
- stavebný fond zariadení občianskej infraštruktúry, vrátane ich technického vybavenia je fyzicky opotrebený a morálne zastaraný a nespĺňa súčasné štandardy pre energetickú hospodárnosť budov
- súčasný demografický vývoj, ako aj prognóza obyvateľstva naznačujú, že v dôsledku zmien vo vekovej štruktúre obyvateľstva vzniknú medzi jednotlivými NUTS 3 ale aj NUTS 4 regiónmi rozdielne nároky na rozsah a typy zariadení občianskej infraštruktúry.
- vysoká roztrieštenosť štruktúry osídlenia SR (obce s počtom obyvateľov do 1000 tvoria až 67 % z celkového počtu obcí a žije v nich len 17 % obyvateľov SR)
- objektívna potreba podporovať obce, ktoré zabezpečujú určité typy infraštruktúry nielen svojim obyvateľom, ale aj obyvateľom ich spádového územia a vedia zabezpečiť trvalú udržateľnosť intervencií
- 49 % obyvateľov SR žije v bytových domoch a 40 % žije v bytových domoch z prefabrikovaných panelových dielcov, pričom stavebno-technický stav bytových domov je nevyhnutné stabilizovať a udržiavať v záujme predchádzania vzniku oblastí podporujúcich sociálne vylúčenie
- rómske osídlenia na vidieku a i v mestách (segregované a separované osady) sú vybavené nedostatočnou alebo žiadnou infraštruktúrou, čo prehĺbuje ich sociálne vylúčenie
- sieť ciest II. a III. triedy, ktoré zabezpečujú dopravnú obslužnosť územia, je na území SR dostatočná, viac ako jedna štvrtina ich dĺžky je však charakterizovaná nevyhovujúcim dopravnotechnickým stavom
- cesty II. a III. triedy majú rozhodujúci význam predovšetkým v regiónoch, kde absentuje sieť ciest vyšších kategórií (východné Slovensko a časť stredného Slovenska)

4.1.4 Závěry pre tematickú koncentráciu intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory

Na základe uvedených výsledkov analýzy vrátane jej doplnení v polovici programového obdobia je možné zdefinovať nasledovné východiská pre tematické smerovanie intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory regionálnej infraštruktúry:

Na základe uvedených výsledkov analýzy je možné zdefinovať nasledovné východiská pre tematické smerovanie intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory regionálnej infraštruktúry:

- intervencie do zariadení občianskej infraštruktúry orientovať na zlepšenie ich stavebno-technického stavu a modernizáciu vybavenia, zvýšenie energetickej hospodárnosti budov, odstránenie bariér; v niektorých oblastiach aj do budovania nových zariadení
- pri smerovaní intervencií do zariadení občianskej infraštruktúry uplatňovať kritériá trvalej udržateľnosti (demografické trendy, kapacitné a ekonomické kritériá, vysporiadané majetkovo-právne vzťahy, plnenie legislatívne pravidiel)
- intervencie do posilňovania kultúrneho potenciálu regiónov orientovať na najvýznamnejšie pamäťové a fondové inštitúcie zriaďované územnými samosprávami
- intervencie v rámci cestovného ruchu zamerať na ťažiskové formy cestovného ruchu – strediská cestovného ruchu s celoročným využitím a rozvoja kultúrno-poznávacieho turizmu a mestského turizmu
- intervencie do hmotnej infraštruktúry sídiel zamerať na centrálné časti sídiel, resp. ich zón
- realizovať integrované stratégie rozvoja vybraných mestských oblastí ohrozených alebo postihnutých fyzickým zničením a sociálnym vylúčením;
- intervencie do regionálnych ciest smerovať do rekonštrukcie ciest II. a III. triedy, ktoré zabezpečujú zlepšenie dostupnosti (znižovanie časovej dostupnosti) obyvateľstva k občianskej vybavenosti.

4.1.5 Zhrnutie záverov pravidelného hodnotenia ROP z roku 2010 a ich vplyv na tematickú koncentráciu intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory od roku 2011

V priebehu rokov 2007-2010 došlo k výraznej zmene východiskovej situácie, na základe ktorej bola stanovená tematická koncentrácia podpory v rámci jednotlivých oblastí podpory ROP. Ide najmä o dopady svetovej hospodárskej krízy a zmeny priorít na národnej a regionálnej úrovni, zmeny legislatívy na národnej a európskej úrovni, dopady ničivých povodní z roku 2010. Tieto skutočnosti nemali rovnaký dopad na všetky oblasti podpory ROP, práve naopak, v rokoch 2008-2010 došlo k výrazne nerovnomernej implementácii jednotlivých oblastí podpory ROP, kedy celkové ciele určitých oblastí podpory boli naplnené v extrémne krátkom čase, zatiaľ čo vykonávanie iných oblastí podpory bolo spojené s ťažkosťami. Hoci zmena východiskovej situácie neohrozila dosiahnutie pôvodných cieľov operačného programu, pravidelné hodnotenie ROP z roku 2010, súvisiace analýzy ako aj požiadavky socioekonomických partnerov Riadiaceho orgánu pre ROP poukázali na riziká a potrebu zohľadniť zmenenú situáciu prostredníctvom čiastočnej úpravy stratégie a finančného plánu pre niektoré oblasti podpory.

Na základe záverov pravidelného hodnotenia ROP z roku 2010 a súvisiacich analýz je možné zosumarizovať nasledovné zmenené východiská pre tematické smerovanie intervencií v rámci jednotlivých oblastí podpory regionálnej infraštruktúry:

- V nadväznosti na zmenu demografického vývoja spoločnosti (nárast vo vekovej kategórii 0-4 rokov) oproti stavu a očakávaniam v čase prípravy ROP a v spojitosti so zmenou legislatívy v oblasti školstva, najmä z hľadiska kapacity jednotlivých tried sa zvyšujú nároky na infraštruktúru vzdelávania. Predpokladá sa zvyšovanie kapacity zariadení školskej infraštruktúry bez zvyšovania ich počtu.
- Intervencie v oblasti školskej infraštruktúry boli v čase hospodárskej krízy najvyššou rozvojovou prioritou regionálnych a miestnych samospráv a významným spôsobom prispievali k znižovaniu energetickej náročnosti budov, zavádzaniu IKT a k vzdelávaniu a celoživotnému vzdelávaniu. Pôvodné ciele stanovené pre túto oblasť podpory sa podarilo úspešne naplniť už

v prvej polovici programového obdobia. V rokoch 2011-2015 je potrebné vytvoriť podmienky pre úspešnú realizáciu projektov podporených v rokoch 2008-2011.

- V niektorých oblastiach podpory je možné pristúpiť k primeranému zníženiu alokácie a presunu prostriedkov na najžiadanejšie a najefektívnejšie oblasti podpory bez narušenia globálneho cieľa ROP a cieľov jednotlivých prioritných osí.
- Súčasné európske trendy a zmeny národnej legislatívy v sociálnej oblasti poukazujú na potrebu zmeniť stratégiu podpory sociálnej infraštruktúry a zostatkovú alokáciu využiť v rokoch 2011-2015 výlučne na podporu projektov deinštitucionalizácie zariadení sociálnej infraštruktúry a podporu komunitných centier v súvislosti so sociálnou inklúziou marginalizovaných skupín obyvateľstva (najmä rómskej komunity).
- Pri smerovaní intervencií do zariadení občianskej infraštruktúry uplatňovať kritériá trvalej udržateľnosti (demografické trendy, kapacitné a ekonomické kritériá, vysporiadané majetkovo-právne vzťahy, plnenie legislatívnych pravidiel) so zohľadnením špecifik (deinštitucionalizácia, špecializácia zariadenia a pod.).
- Intervencie do posilňovania kultúrneho potenciálu regiónov orientovať na najvýznamnejšie a turisticky najatraktívnejšie kultúrne, pamäťové a fondové inštitúcie zriaďované územnými samosprávami a nehnuteľné kultúrne pamiatky vo vlastníctve verejného sektora (s výnimkou vybraných projektov v prioritnej osi 7 ROP).
- Zmeny v oblasti cestovného ruchu a doterajší vývoj podpory infraštruktúry cestovného ruchu v rámci NSRR poukazujú na potrebu koncentrovať zostatkové zdroje ROP na túto oblasť na posilnenie synergie intervencií medzi OP KaHR a ROP (napr. podpora nekomerčnej verejnej infraštruktúry cestovného ruchu príťažľivej k strediskám cestovného ruchu podporeným v rámci OP KaHR).
- Intervencie zamerané na zlepšenie stavu hmotnej infraštruktúry sídel boli v čase hospodárskej krízy jednou z najvýznamnejších rozvojových priorit miestnych samospráv. V súvislosti s povodňami v roku 2010 existuje akútna potreba realizácie týchto intervencií vo vybraných územiach najviac postihnutých povodňami, vrátane obcí s rómskymi osídleniami.
- Intervencie do hmotnej infraštruktúry sídel zamerať na centrálné časti sídiel, resp. ich zóny (s výnimkou obcí s marginalizovanými rómskymi komunitami vo vidieckom prostredí a odstraňovania následkov povodní).
- V oblasti infraštruktúry bývania je v nadväznosti na identifikované ťažkosti s implementáciou integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí potrebné formou pilotného prístupu (napr. finančný nástroj JESSICA) vytvoriť mechanizmus podpory infraštruktúry bývania z fondov EÚ, s potenciálom jeho širšieho využitia po roku 2013.
- V oblasti infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb bol v rokoch 2008-2010 identifikovaný nižší podiel podporených štátnych zariadení v porovnaní s obecnými zariadeniami, v kontexte dosahovania cieľov tejto oblasti podpory je preto vhodné podporu v rokoch 2011-2015 zamerať výlučne na zariadenia HaZZ.
- V súvislosti s rozhodnutím Rady Európskej únie č. 8770/09, ktorým bolo mesto Košice určené za Európske hlavné mesto kultúry na rok 2013 a v nadväznosti na príslušné uznesenia vlády SR je potrebné zabezpečiť financovanie čiastkových projektov projektu EHMK - Košice 2013 v rámci ROP.

4.1.6 Východiská územnej koncentrácie intervencií

Ako konštatuje NSRR, z hľadiska národných východísk regionálneho priemetu stratégie NSRR je pre SR dôležitý fakt, že disponuje rovnomerne rozvinutým systémom centier osídlenia, kde sa okolo najvýznamnejších centier vytvorili polarizované a aglomerizované územia, tzv. ťažiská osídlenia. Tieto mestá a ich aglomerácie môžu plniť úlohy tzv. **akceleratorov rozvoja**, alebo inými slovami **pólov rastu** jednotlivých území.¹⁵

Pre účely územnej koncentrácie v NSRR sa odporúča sledovať koncentráciu aktivít do **inovačných a kohéznych pólov rastu** v súlade s polycentrickým konceptom rozvoja osídlenia.

¹⁵ Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007-2013

Inovačné a kohézne póly rastu boli v rámci prípravy NSRR vyšpecifikované na základe vopred zvolených sociálno-ekonomických, urbanistických kritérií a štatistických hodnotení všetkých obcí na území celej SR. Návrh vymedzenia pólov rastu vo forme presného zoznamu obcí bol individuálne prerokovaný a pripomienkovaný vecne príslušnými odbornými útvarmi všetkých samosprávnych krajov (t.j. útvarmi zaoberajúcimi sa územným plánovaním a regionálnym rozvojom na úradoch samosprávnych krajov). Uvedený postup zabezpečil spresnenie výsledného zoznamu obcí a ich zatriedenie do pólov rastu. Popis metodiky určenia pólov rastu a výsledný zoznam obcí zatriedených do príslušných kategórií podľa regiónov tvorí prílohu 4 ROP. Na internetovej stránke <http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/> je za každý NUTS 3 región uverejnený presný zoznam obcí zatriedených do jednotlivých kategórií a grafické znázornenie na mape regiónu.

Zatriedenie obcí do inovačných a kohéznych pólov rastu bolo realizované predovšetkým na základe prítomnosti jednotlivých zariadení občianskej a hospodárskej infraštruktúry a pôsobenia činností týchto zariadení na obce okolitého územia. Inovačný cyklus týchto zariadení je v zásade dlhodobého charakteru rátajúci desaťročia až storočia. Z týchto dôvodov sa nepredpokladajú výraznejšie zmeny v zaradení obcí do pólov rastu počas programového obdobia 2007-2013 a ani potreba jeho revidovania. Prípadné zmeny môžu ojedinele nastať v situácii, kedy nastane výrazný rozvoj ekonomických aktivít v obci, ktorá nie je pólom rastu (napr. výrazný prílev investícií). Následne vyvolaný ekonomický a sociálny rozvoj si môže vyžadovať aj rozvoj v oblasti zariadení základnej vybavenosti takého rozsahu, že tieto zariadenia budú svojim významom prevládať nad zariadeniami v susedstve ležiacich kohéznych pólov rastu. Počas programového obdobia 2007-2013 je súčasťou hodnotení na úrovni NSRR aj priebežné hodnotenie zamerané na zhodnotenie účinnosti zvolenej územnej koncentrácie a na zhodnotenie efektu realizovaných intervencií a celkového vývoja ekonomiky SR na zoznam inovačných a kohéznych pólov rastu. Vzhľadom na potrebu dodržania istého časového priestoru pre prejavovanie efektov intervencií je možné uvažovať s vykonaním takéhoto hodnotenia najskôr v roku 2010. Výsledky hodnotenia sú prezentované Národnému monitorovaciemu výboru, ktorý na ich základe prijme rozhodnutie týkajúce sa prípadnej úpravy zvoleného prístupu k územnej koncentrácii

Inovačné póly rastu sú tvorené najvýznamnejšími mestami v osídlení SR. Za tieto boli vyšpecifikované všetky mestá, ktoré zabezpečujú vyššiu a špecifickú občiansku vybavenosť a sú súčasne centrami pracovných miest regionálneho, nadregionálneho až celoštátneho významu. Medzi tieto centrá boli na základe doterajšieho vývoja a súčasných rozvojových trendov zaradené súčasné krajské mestá a mestá s funkciou obvodných centier, mestá plniace bývalú funkciu okresných centier a niektoré ďalšie najvýznamnejšie mestá, ktoré boli doplnené na základe zohľadnenia regionálnych špecifik po individuálnych odborných konzultáciách s územne príslušnými samosprávnymi krajmi. Okolo najvýznamnejších miest, ktoré sú vyšpecifikované ako inovačné póly rastu sa v dôsledku ich pôsobenia na okolie vytvorili aglomeračné väzby s obcami a mestami v ich zázemí. V Koncepcii územného rozvoja Slovenska 2001 (ďalej len „KURS 2001“) sa tieto priestory nazvali ťažiskami osídlenia. Pre účely NSRR sa v súlade s KURS 2001 vyšpecifikovali záujmové územia inovačných pólov rastu, ktoré sú bezprostredne a silne ovplyvňované centrálnymi mestami (inovačnými pólmi rastu) a v ktorých sa prejavujú suburbanizačné tendencie spojené s prejavmi tzv. koncentrovanej dekoncentrácie. Znamená to, že do týchto území sa alokujú nové hospodárske a sociálne aktivity a spolu s centrálnymi mestami vytvárajú jeden funkčný celok. V rámci týchto priestorov sa nachádzajú alebo môžu nachádzať ďalšie inovačné póly rastu, ktoré sú medzi sebou previazané intenzívnymi aglomeračnými vzťahmi, kohézne póly rastu a ostatné obce, z tohto pohľadu bližšie nešpecifikované. Významnosť obcí v rámci vyšpecifikovaných záujmových území inovačných pólov rastu je takisto dôležitým prvkom pre rozhodovanie o smerovaní alokácie investícií na ich území. Z pohľadu zabezpečovania aktivít a služieb poskytovaných zariadeniami občianskej infraštruktúry, čo je tematickou oblasťou podpory ROP, sú aj na týchto územiach preferované predovšetkým kohézne póly rastu.

Kohézne póly rastu sú tvorené obcami, ktoré spĺňajú alebo majú najlepšie predpoklady spĺňať kritériá zabezpečenia základných obslužných funkcií ako pre obyvateľov žijúcich v príslušnej obci, tak pre obyvateľov v ich tesnom zázemí. Inovačné póly rastu súčasne plnia aj funkciu kohéznych pólov rastu.

Kohézne póly rastu boli vymedzené na základe kritérií, v ktorých sa sledovali nasledovné indikátory:

- prítomnosť zariadení základnej vybavenosti (vybavenosť školskými zariadeniami a ich rozsah, prítomnosť zariadení sociálnej infraštruktúry)

- postavenie obce z hľadiska plnenia niektorých verejných funkcií (matričný úrad, existujúce spoločné stavebné úrady)
- veľkosť obce danej počtom obyvateľov v roku 2004
- historický vývoj obce a jej postavenie v systéme osídlenia (vo vzťahu na predchádzajúcu strediskovú sústavu osídlenia uplatňovanú na území SR)
- lokalizácia obce v území a dostupnosť navrhovaného kohézneho pólu rastu z ostatných príľahlých obcí.

Tabuľka 33: Počet pólů rastu a podiel obyvateľov žijúcich v pólů rastu v roku 2004

Región	Počet všetkých obcí v regióne	Počet pólů rastu v regióne	Počet inovačných pólů rastu	Počet kohéznych pólů rastu	Počet obcí, ktoré nie sú pólmi rastu		Počet obyvateľov žijúcich v pólů rastu	% obyvateľov žijúcich v pólů rastu
					V záujmovom území inovačných pólů rastu	Mimo záujmového územia inovačných pólů rastu		
NUTS 2 Bratislava	73	37	4	33	22	14	571 811	95,1
Bratislavský	73	37	4	33	22	14	571 811	95,1
NUTS 2 Západ	881	366	29	337	77	438	1552535	83,2
Trnavský	251	106	7	99	26	119	453251	81,9
Trenčiansky	276	104	12	92	23	149	504801	83,9
Nitriansky	354	156	10	146	28	170	594483	83,8
NUTS 2 Stred	831	264	24	240	148	419	1107933	81,8
Žilinský	315	139	11	128	82	94	602321	86,8
Banskobystrický	516	125	13	112	66	325	505612	76,8
NUTS 2 Východ	1106	306	25	281	168	632	1230376	78,5
Prešovský	666	176	13	163	93	397	615371	77,2
Košický	440	130	12	118	75	235	615005	79,8
Cieľ Konvergencia	2818	936	78	858	393	1489	3890844	81,45
Spolu SR	2891	973	82	891	415	1503	4462655	82,87

Zdroj: Aurex, 2007

Približne tretina obcí zo všetkých obcí ležiacich na území cieľa Konvergencia je inovačným, alebo kohéznym pólom rastu. Žije v nich približne 83 % obyvateľov z celého územia cieľa Konvergencia v podmienkach SR. Najmenší podiel obyvateľov žijúcich v pólů rastu majú Banskobystrický a Prešovský kraj, čo je dané najmä roztrieštenou štruktúrou osídlenia (veľkým počtom malých obcí). NSRR územne koncentruje tematické priority z hľadiska dosahovania strategického cieľa do územia prostredníctvom projektov implementovaných:¹⁶

- prioritne v inovačných a kohéznych pólů rastu
- v špecifických prípadoch do územia mimo pólů rastu.

Uvedené znamená, že intervencie týkajúce sa jednotlivých strategických priorít NSRR sú smerované nasledovným spôsobom:

- strategická priorita *Infraštruktúra a regionálna dostupnosť* – prioritné smerovanie do inovačných a kohéznych pólů rastu v závislosti od konkrétnych typov infraštruktúry
- strategická priorita *Vedomostná ekonomika* – prioritná koncentrácia do inovačných pólů rastu (okrem oblasti zvýšenia prístupnosti k širokopásmovému internetu), v ktorých sa vytvoria podmienky pre vznik a rozvoj najvýznamnejších zdrojov rastu postavených na využívaní poznatkov, raste efektívnosti a účinnosti rozhodujúcich ekonomických a sociálnych procesov ovplyvňujúcich vývoj v ostatnom území SR
- strategická priorita *Ludské zdroje* – intervencie nebudú podmienené princípom územnej koncentrácie, keďže previazanosť obsahu vzdelávania na potreby trhu práce, nadobudnutie základných zručností a kľúčových kompetencií ako aj zvýšenie kvality celoživotného

¹⁶ Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007-2013

vzdelávania si vyžadujú komplexný a jednotný prístup na celom území SR (vrátane Bratislavského samosprávneho kraja).

V prípade mimoriadne efektívnych a účinných intervencií s ohľadom na dosahovanie cieľov definovaných v NSRR a jeho príslušných prioritách, ktoré nie je možné realizovať v prioritne preferovaných územiach, je účelné smerovať príspevky aj do území mimo pólov rastu. Uvedený prístup môže byť uplatňovaný predovšetkým v prípade podpory typov aktivít horizontálneho charakteru, ako je sociálna inklúzia marginalizovaných rómskych komunit (segregované a separované rómske osady). Ďalej v prípade podpory zariadení občianskej infraštruktúry sídliačich mimo pólov rastu, ale významných z hľadiska funkcie, druhu služieb v štruktúre a kapacitách daného regiónu, v prípade podpory vybraných projektov v oblasti životného prostredia a podpory cestovného ruchu.¹⁷ Miera uplatňovania princípu územnej koncentrácie v rámci každej prioritnej osi ROP je rámcovo popísaná v kapitole 5 ROP.

Koncentračný princíp rozvoja a lokalizácie ekonomických aktivít zodpovedá v podmienkach trhovej ekonomiky koncentračným tendenciám predovšetkým v produkčných odvetviach a odvetviach trhových služieb. ROP by mal v podmienkach SR predstavovať vyváženú koncepciu s využitím prvkov koncentračného a egalizačného prístupu. **Podpora smerovaná do inovačných pólov rastu prispieva k vyrovnávaniu medziregionálnych rozdielov a podpora smerovaná do kohéznych pólov rastu prispieva k vyrovnávaniu vnútroregionálnych rozdielov.** Podporou pólov rastu sa podporuje nielen vyrovnávanie neželaných regionálnych rozdielov, ale sa prispieva aj k rozvoju a udržaniu vidieckeho priestoru. Podporou inovačných a kohéznych pólov rastu sa zabezpečuje základná a vyššia občianska vybavenosť územia „plošným“ spôsobom, čím sa zvyšuje aj kvalita obsluhy vidieckeho priestoru. Vidiecky priestor sa tak stáva rovnocenným územím voči urbanizovaným areálom a v značnej miere bude tak prispievať aj k vyššej atraktivite samotných urbanizovaných areálov.

Princíp územnej koncentrácie ROP rešpektuje polycentrický koncept rozvoja osídlenia SR a vychádza z teórie inovačných a kohéznych pólov rastu identifikovanej už na úrovni NSRR. Uplatňovanie uvedeného prístupu predstavuje významný prvok efektívneho využitia obmedzených doplnkových zdrojov na podporu regionálneho rozvoja prostredníctvom ROP. Podpora smerovaná do inovačných pólov rastu prispieva k vyrovnávaniu medziregionálnych rozdielov a podpora smerovaná do kohéznych pólov rastu prispieva k vyrovnávaniu vnútroregionálnych rozdielov.

4.2 GLOBÁLNY CIEĽ REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU

V zmysle uvedených východísk pre vytvorenie stratégie je globálny cieľ ROP definovaný ako „**Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch**“.

Globálny cieľ ROP je napĺňaný prostredníctvom dosahovania špecifických cieľov ROP, ktorých napĺňanie je merateľné na úrovni prioritných osí ROP. **Špecifické ciele ROP sú určené nasledovne:**

1. **Zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania**
2. **Zvýšenie rozsahu a úrovne poskytovaných služieb v sociálnej oblasti**
3. **Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu**
4. **Posilnenie konkurencieschopnosti sídiel a zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev**
5. **Zvýšenie úrovne dopravnej obslužnosti regiónov**
6. **Efektívne riadenie a implementácia ROP**
7. **Posilnenie kultúrneho potenciálu a konkurencieschopnosti regiónu NUTS 2 – Východ v súvislosti s realizáciou projektu Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013**

Špecifické ciele ROP sú napĺňané prostredníctvom prioritných osí ROP, ktoré sú vytvorené na základe štruktúry priorit definovaných v článku 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o ERDF ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999 v znení neskorších zmien a doplnení. Nachádzajú sa v nasledovnej tabuľke:

¹⁷ Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007-2013

Tabuľka 34/2011: Štruktúra prioritných osí ROP v programovom období 2007-2013

Prioritná os ROP	Detailnejší popis oblastí podpory
Infraštruktúra vzdelávania	vybrané materské, základné a stredné školy
Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	vybrané zariadenia sociálnych služieb, zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu	vybrané významné pamäťové a fondové inštitúcie na miestnej a regionálnej úrovni, nehnuteľné kultúrne pamiatky (kultúrno-poznávací a mestský turizmus) cestovný ruch
Regenerácia sídiel	hmotná infraštruktúra sídiel infraštruktúra bývania infraštruktúra obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami infraštruktúra nekomerčných záchraných služieb rozvojové dokumenty regiónov
Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónov	intervencie do vybraných úsekov ciest II. a III. triedy
Technická pomoc	podpora riadenia a implementácie ROP
Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013	vybrané investičné projekty súvisiace s EHMK – Košice 2013 (kultúrna infraštruktúra)

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Podrobnejší popis prioritných osí a príslušných operácií na dosiahnutie špecifických cieľov, vrátane merateľných ukazovateľov je obsahom kapitoly 5.

4.3 STRATÉGIA NA DOSIAHNUTIE GLOBÁLNEHO CIEĽA REGIONÁLNEHO OPERAČNÉHO PROGRAMU

Finančné prostriedky zo ŠF napriek svojmu doplnkovému a obmedzenému charakteru predstavujú v podmienkach SR významný zdroj pre podporu regionálneho rozvoja. Ich efektívne využitie si vyžaduje ciele smerovanie podpory takým spôsobom, aby sa dosiahol čo najväčší efekt realizovaných operácií, bola zabezpečená trvalá udržateľnosť a dostupnosť intervencií a vznikala synergia s podporou z iných operačných programov spolufinancovaných zo ŠF (najmä v oblasti horizontálnych priorít), prípadne z iných rozvojových zdrojov.

Globálny cieľ ROP „Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch“ sa najúčinnejšie dosiahne spoločným aplikovaním tematickej a územnej koncentrácie intervencií.

4.3.1 Stratégia Regionálneho operačného programu: aplikácia tematickej a územnej koncentrácie

Stratégia ROP popísaná v tejto časti je štruktúrovaná v zmysle tematických oblastí podpory ROP. V rámci jednotlivých oblastí podpory je stanovené tematické smerovanie intervencií, do ktorého sú ďalej premietnuté princípy územnej koncentrácie.

Infraštruktúra vzdelávania

Hromadná výstavba škôl a školských zariadení v druhej polovici 20. storočia zabezpečila rovnomerné a dostupné rozmiestnenie uvedených zariadení občianskej infraštruktúry na celom území SR. Pomerne rozsiahla sieť škôl a školských zariadení je však v súčasnosti poznačená zlým stavebno-technickým stavom, rozsiahlym fyzickým opotrebením a morálnou zastaranosťou. Vzniknutá situácia je zapríčinená nedostatočným kapitálovým financovaním zo strany zriaďovateľov v uplynulých rokoch, ktoré je sprievodným javom transformačného procesu v oblasti školstva. Presuny zriaďovateľských kompetencií, zmeny vlastníckych vzťahov a zmeny v systéme financovania škôl a školských zariadení sa podpísali na nedostatočnej údržbe a opravách využívaných stavebných objektov, čím sa prehĺbil dlh na obnove a modernizácii budov. Uvedené objekty navyše nevyhovujú

súčasným stavebno-technickým požiadavkám predovšetkým z hľadiska energetickej hospodárnosti budov.

Vzhľadom na význam kvality vzdelávania pre konkurencieschopnosť jednotlivcov a celej spoločnosti je opodstatnené prehodnotiť aj priestorové a kapacitné riešenia škôl a školských zariadení. Súčasný trend smerujúci k premene tradičnej školy na modernú si na rozdiel od minulosti vyžadujú väčší počet menších učební, pričom sa zároveň zvyšujú nároky na technické vybavenie učební, predovšetkým vybavenie IKT.

Rozsiahla sieť škôl a školských zariadení charakterizovaná vysokou prevádzkovou nákladovosťou vytvára tlak na zriaďovateľov, aby racionalizovali sieť existujúcich zariadení v snahe zabezpečiť ich ekonomickú efektívnosť a tým aj požadovanú úroveň podmienok na realizáciu vzdelávacieho procesu. Výsledkom racionalizácie siete škôl a školských zariadení sú dlhodobou udržateľné perspektívne zariadenia, ktoré sú schopné okrem kvalitného vzdelávacieho procesu zabezpečiť aj iné doplnkové aktivity, aktivity celoživotného vzdelávania, voľnočasové aktivity, vzdelávacie kurzy, športové aktivity atď. Intervencie do vzdelávacej infraštruktúry so zameraním najmä na základné školy predstavujú prioritnú oblasť podpory ROP.

Osobitnú kategóriu predstavujú materské školy a špeciálne školy. V súvislosti s materskými školami bola zistená skutočnosť, že počet učební materských škôl bude v nasledujúcich rokoch v každom kraji nedostatočný, čo súvisí s potrebou zabezpečiť optimálne kapacity detí v učebniach. Najvyšší nedostatok učební sa predpokladá predovšetkým v Prešovskom kraji, ďalej nasledujú Trenčiansky, Žilinský a Košický kraj. Z hľadiska územnej koncentrácie možno konštatovať, že v póloch rastu sa nachádza takmer 60 % zo všetkých materských škôl. Napriek tomu však má osobitný význam podporovať materské školy aj v územiach s menšou koncentráciou obyvateľstva, a to v súvislosti s podporou marginalizovaných rómskych komunít. Podpora materských škôl v súvislosti s MRK je jedným z najdôležitejších nástrojov na podporu ich sociálnej inklúzie.

Aplikovaním princípu tematickej a územnej koncentrácie je **stratégia smerovania intervencií do vzdelávacej infraštruktúry prostredníctvom ROP definovaná nasledovne:**

- Oprávnenou skupinou aktivít je: Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia vybraných materských, základných a stredných škôl a s tým súvisiace obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia.
- Cieľom týchto intervencií je pri rešpektovaní zásad udržateľnosti životného prostredia odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu objektov, odstránenie nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky pri všetkých typoch škôl.
- Týmto intervenciami sa podporuje rekonštrukcia, modernizácia, rozširovanie a obstaranie príslušného vybavenia základných a stredných škôl v póloch rastu s počtom žiakov nad 200 resp. s potenciálom vytvárania podmienok pre celoživotné vzdelávanie, s cieľom naplnenia kvalitatívnych a kvantitatívnych štandardov edukačného procesu so zameraním na zvyšovanie kvality vzdelávacieho procesu. V prípade stredných škôl s odborným zameraním so zameraním na zvyšovanie odbornosti a konkurencieschopnosti ich absolventov na trhu práce. V prípade materských škôl identifikovaných v miestnych rozvojových stratégiách v póloch rastu je podpora realizovaná formou kapacitného rozširovania existujúcich zariadení a ich rozširovania o detské jasle, vrátane obstarania príslušného vybavenia. Intervencie v prípade všetkých typov škôl by mali zohľadňovať trendy racionalizácie siete zariadení (napríklad združovanie škôl).
- Prostredníctvom týchto intervencií sa zároveň podporuje inklúzia detí s obmedzenou mobilitou (najmä odstraňovaním stavebných bariér). Podporujú sa špeciálne typy škôl a školských zariadení pre znevýhodnené skupiny ako nástroj podpory rovnosti príležitostí najmä zariadenia v územiach s výrazne zastúpenými marginalizovanými rómskymi komunitami, a to bez uplatňovania princípov územnej koncentrácie ako nástroj podpory sociálnej inklúzie rómskych komunít.

Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Analýza identifikuje oblasť sociálnej infraštruktúry ako jednu z najviac diferencovaných tematických oblastí podpory v rámci ROP. Zabezpečenie udržateľnej a vysokej kvality

poskytovaných služieb a realizovaných opatrení priamo súvisí s ekonomickou udržateľnosťou uvedených zariadení.

Široké spektrum zariadení pre rôzne cieľové skupiny obyvateľov má rôzne kapacitné a stavebno-technické charakteristiky, počnúc zariadeniami rodinného typu (zariadenia pre deti) až po zariadenia s niekoľkými desiatkami klientov (domovy sociálnych služieb, domovy dôchodcov). Ako vo väčšine oblastí, aj v sociálnej sfére v zásade platí pravidlo, že ekonomická efektívnosť prevádzky sa zvyšuje pri zariadeniach s vyšším počtom klientov. Z hľadiska charakteru tejto oblasti podpory však nie je vhodné prístup ekonomickej efektívnosti nadradovať nad princíp sociálnej efektívnosti a účelnosti, čo platí obzvlášť pri vybraných typoch zariadení pre deti a ťažko zdravotne postihnutých.

Podľa analýz zastúpenia jednotlivých typov zariadení možno konštatovať, že najväčšou mierou sú zastúpené domovy dôchodcov (21,2 %), domovy sociálnych služieb pre dospelých (20,8 %), zariadenia opatrovateľskej služby (19,1 %) a domovy sociálnych služieb pre deti (8,5 %), ktoré majú najväčšiu kapacitu klientov. Analýza demografického vývoja obyvateľstva SR naznačuje zvyšovanie dopytu po službách a opatreniach pre deti aj dospelých vrátane seniorov.

Na základe výsledkov analýzy (najmä narastajúcim dopytom po službách a opatreniach pre deti aj dospelých vrátane seniorov) bola podpora sociálnej infraštruktúry **v rokoch 2007-2010** zameraná na podporu rekonštrukcie, rozširovania a budovania investične náročnejších, t.j. kapacitne väčších zariadení. Predpokladalo sa, že uvedený prístup umožní zriaďovateľom všetkých typov zariadení využiť vlastné zdroje financovania na menej náročné kapitálové investície do zariadení resp. objektov s menšou kapacitou. Intervencie do stavebných objektov boli zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu, resp. budovanie nových objektov a na obstaranie ich vybavenia, vrátane IKT vybavenia s cieľom odstránenia nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky. Išlo teda o humanizáciu a debarierizáciu existujúcich zariadení a budovanie nových zariadení v súlade s princípom ekonomickej udržateľnosti, pričom podporovanými zariadeniami boli najmä zariadenia typu domov dôchodcov, DSS pre dospelých, DSS pre deti, zariadenia opatrovateľskej starostlivosti s kapacitou vyššou ako 50 klientov pri dodržaní minimálnych plošných štandardov (8m² na osobu) a rešpektovaní predpokladov pre zabezpečenie poskytovania kvalitných služieb so zameraním na zariadenia, ktoré kombinujú viaceré typy služieb, prípadne poskytujú služby viacerým cieľovým skupinám, prípadne kombinujú ústavnú, dennú a týždennú starostlivosť. Boli tiež vytvorené podmienky pre podporu komunitných centier v prípade zariadení zameraných na posilňovanie sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít.

V prípade dopracovania stratégie pre oblasť sociálnej infraštruktúry na národnej úrovni bola priamo v stratégii ROP ponechaná možnosť aktualizovať stratégiu podpory sociálnej infraštruktúry počas programového obdobia 2007-2013 na základe priebežného hodnotenia na úrovni operačného programu, resp. priority osi.

Na základe doplnenia analýzy v polovici programového obdobia (najmä v súlade s novým strategickým konceptom deinštitucionalizácie na úrovni EÚ a SR) bude zostávajúca alokácia ROP na podporu sociálnej infraštruktúry **od roku 2011** využitá na naštartovanie procesu deinštitucionalizácie existujúcich zariadení na Slovensku. V súvislosti so sociálnou inklúziou marginalizovaných rómskych komunít sa pre roky 2011-2015 pretrvávajú potreba podpory tzv. komunitných centier.

Aplikovaním princípu tematickej a územnej koncentrácie je **stratégia smerovania intervencií do infraštruktúry sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately prostredníctvom ROP od roku 2011 definovaná nasledovne:**

- Oprávnenými skupinami aktivít sú:
 - Podpora pilotného prístupu deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnych služieb a podpora deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately prostredníctvom výstavby, rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie stavebných objektov užívaných zariadeniami a s tým súvisiace obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia;
 - Budovanie, rekonštrukcia, modernizácia a vybavenie komunitných centier ako zariadení občianskej infraštruktúry zameraných na posilňovanie sociálnej inklúzie najmä marginalizovaných rómskych komunít.
- Cieľom intervencií zameraných na deinštitucionalizáciu sociálnych služieb je podpora transformácie existujúcich zariadení s cieľom zabezpečiť dostupnosť komunitných služieb rešpektujúc princípy ľudských práv a rovnosti príležitostí. Tento pilotný prístup môže

poskytnúť cenné skúsenosti a východiská pre sociálno-ekonomických partnerov pri príprave národnej koncepcie deinštitucionalizácie sociálnych služieb. Cieľom intervencií zameraných na deinštitucionalizáciu zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je podpora transformácie existujúcich zariadení (detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a iné zariadenia) s cieľom dobudovať vzájomne sa dopĺňajúci systém náhradnej starostlivosti v súlade so Smericou OSN o náhradnej starostlivosti v kontexte politiky EÚ v oblasti deinštitucionalizácie. Intervencie realizované v rámci ROP vyžadujú komplementaritu s intervenciami ESF realizovanými v rámci OP ZaSI v súvislosti s podporou deinštitucionalizácie služieb starostlivosti (prehľbovanie kvalifikácie a pod).

- Cieľom intervencií zameraných na podporu komunitných centier je najmä posilnenie sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunit v rámci komplexného prístupu (vybrané miestne samosprávy so schválenými lokálnymi stratégiami komplexného prístupu) v zmysle definície tzv. komunitného centra¹⁸, a to aj mimo pólov rastu za predpokladu ekonomickej a prevádzkovej udržateľnosti zariadení.

Infraštruktúra kultúrnych, pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a revitalizácia nehnuteľných kultúrnych pamiatok

Zariadenia vykonávajúce činnosť v oblasti kultúry predstavujú ďalšiu skupinu zariadení, ktoré z veľkej časti prešli v rámci procesu decentralizácie do zriaďovateľskej pôsobnosti miestnych a regionálnych samospráv.

Z hľadiska uchovávanía kultúrno-spoločenských hodnôt plnia dôležité funkcie predovšetkým pamäťové a fondové inštitúcie t.j. galérie, múzeá a knižnice. S výnimkou knižníc sú umiestnené v území takmer výlučne v póloch rastu. Počet galérií a múzeí miestneho a regionálneho významu na území cieľa Konvergencia umožňuje počas programového obdobia 2007-2013 podporiť väčšinu uvedených zariadení.

Vzhľadom na zámery digitalizácie knižníc prostredníctvom IKT technológií je možné predpokladať, že v budúcnosti bude dochádzať k racionalizácii ich siete. Znižovanie počtu verejných knižníc však s ohľadom na digitalizáciu knižničného fondu nemusí znamenať znižovanie počtu ich užívateľov. Z hľadiska dlhodobej udržateľnosti je efektívne podporovať knižnice v inovačných póloch rastu, ktoré koncentrujú odborné a vzdelávacie inštitúcie a majú potenciál zabezpečiť dostupnosť knižničného fondu pre obyvateľov širšieho územia.

Kultúrne domy a osvetové strediská sú vysoko zastúpené na celom podporovanom území, a to predovšetkým v póloch rastu. Podpora ich infraštruktúry však nepredstavuje významný prínos pre rast konkurencieschopnosti regiónov a z tohto pohľadu je efektívne zamerať sa na iné typy zariadení s vyššou pridanou hodnotou.

SR disponuje bohatým kultúrnym dedičstvom v podobe fondu nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Ich analýza bola zameraná na posúdenie stavebno-technického stavu, vlastníckej štruktúry a možností ich dlhodobého využitia v širšom kontexte (kultúra a vzdelávacia činnosť a využitie v kultúrno-poznávacom turizme). Jedným z predpokladov udržateľnosti investícií ROP je zverenie pamiatkového objektu vo vlastníctve samosprávy do správy/užívania už existujúcemu zariadeniu kultúrnej infraštruktúry (napr. múzeu, galérii, kultúrno-spoločenskému stredisku a pod.) v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora, ktorý naďalej ostáva vlastníkom nehnuteľnosti. Ďalším predpokladom udržateľnosti je využitie podporených nehnuteľných kultúrnych pamiatok v súvislosti s rozšírením existujúcich alebo vznikajúcich kultúrno-poznávacích trás. Nevyžívané, resp. nevhodne využívané pamiatky typu kúrie, kaštiele, meštianske domy a pod. je v kontexte ROP vhodné využiť na prístupenie zbierkového fondu a prezentáciu kultúrneho dedičstva príslušného regiónu. Prioritou sú významné nehnuteľné kultúrne pamiatky a pamiatky v lokalitách UNESCO vo vlastníctve samosprávy v zlom technickom stave a s výhodnou lokalizáciou vo vzťahu k existujúcim

¹⁸ Podľa § 82 ods. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, na výkon komunitnej rehabilitácie sa môžu zriaďovať komunitné centrá. Komunitná rehabilitácia je koordinácia činnosti subjektov, ktorými sú najmä rodina, obec, vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia služieb zamestnanosti, poskytovatelia sociálnych služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti. Cieľom komunitnej rehabilitácie je obnova alebo rozvoj fyzických schopností, mentálnych schopností a pracovných schopností fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a podpora jej začlenenia do spoločnosti. V komunitnom centre sa môžu vykonávať aj ďalšie činnosti podľa osobitných predpisov napr. podľa § 10 z. č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

alebo vznikajúcim kultúrno-poznávacím trasám, predovšetkým v územiach s medzinárodným a národným významom a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región.

V roku 2010 bol na národnej úrovni identifikovaný projekt Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 ako národná priorita v oblasti financovania kultúrnej infraštruktúry a kultúrno-poznávacieho a mestského turizmu. V nadväznosti na príslušné uznesenia vlády Slovenskej republiky je možné kľúčové investičné projekty zamerané na podporu kultúrneho dedičstva, kultúrno-poznávacieho a mestského turizmu v súvislosti s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 financovať prostredníctvom samostatnej dodatočne vytvorenej prioritnej osi v rámci ROP.

Aplikovaním princípu tematickej a územnej koncentrácie (s ohľadom na regionalizáciu cestovného ruchu) je **stratégia smerovania intervencií do oblastí posilňovania kultúrneho dedičstva prostredníctvom ROP definovaná nasledovne:**

- Oprávnenými skupinami aktivít sú:
 - Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni (galérií, knižníc a múzeí) a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane vybavenia.
 - Revitalizácia významných nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok v území vo vlastníctve verejného sektora s využitím na rozšírenie činnosti pamäťových a fondových inštitúcií a ich využitia v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu, v odôvodnených a výnimočných prípadoch na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia.
 - Obnova, rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia stavebných objektov v súvislosti s projektom EHMK v záujme ich využitia na kultúrno-spoločenské účely, rozvoj kultúry, umenia a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia.
- Intervencie do stavebných objektov sú zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu, nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky s ohľadom na špecifiká nehnuteľných kultúrnych pamiatok, a na obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia pri všetkých typoch podporovaných zariadení.
- Prostredníctvom týchto intervencií sa zároveň podporuje rozvoj kultúrno-poznávacích trás a mestského kultúrneho turizmu v oblastiach zadefinovaných ako územia s medzinárodným a národným významom a územia v regióne vyššej kategórie ako príslušný región podľa Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2013.
- Podporovanými pamäťovými a fondovými inštitúciami sú verejné knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora, ktoré sa nachádzajú v inovačných póloch rastu, galérie a múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora, ktoré sa nachádzajú v póloch rastu. Revitalizácia nehnuteľných kultúrnych pamiatok je zameraná na nevyužitú významnú pamiatkovú objekty charakterizované zlým stavebno-technickým stavom, ktoré však majú potenciál využitia v rámci pamäťových a fondových inštitúcií, resp. kultúrno-poznávacieho turizmu (napríklad rozšírenie expozícií galérií a múzeí v zriaďovateľskej pôsobnosti územných samospráv, budovanie kultúrno-poznávacích trás, obnova technických pamiatok a ich sprístupnenie verejnosti a pod.). V odôvodnených prípadoch je možná podpora významných nehnuteľných kultúrnych pamiatok v póloch rastu a vo vlastníctve verejného sektora s ich alternatívnym využitím na kultúrno-spoločenské a reprezentačné sály, expozície obecných a regionálnych dejín a pamätihodností, obrazárne alebo výstavné sieni, miestny archív alebo kultúrne centrum, zariadenia pre záujmovo-umeleckú činnosť a amatérske aktivity.
- Intervencie v súvislosti s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 sú zamerané na podporu kultúrneho dedičstva, kultúrno-poznávacieho a mestského turizmu prostredníctvom realizácie investičných projektov schváleného projektu Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 v rámci samostatnej prioritnej osi dodatočne vytvorenej v polovici programového obdobia. V tomto výnimočnom prípade pri podpore významných nehnuteľných kultúrnych pamiatok nemusí ísť len o nevyužívané objekty, ktoré sú vo vlastníctve verejného sektora, prijímateľ však musí mať k predmetnému objektu relevantné dlhodobé užívacie právo.

- Pri podpore nevyužitých, resp. nevhodne využitých pamiatkových objektov v území je nevyhnutným predpokladom získania podpory preukázanie súladu s existujúcimi stratégiami na regionálnej a miestnej úrovni, splnenie platných legislatívnych podmienok na prevádzkovanie konkrétneho typu zariadenia, preukázanie dlhodobej finančnej udržateľnosti zariadenia a prijatie záväzkov na zachovanie dlhodobého účelového využitia intervencie. Intervencie ROP nie sú zamerané na samostatné zakonzervovanie nehnuteľných kultúrnych pamiatok bez následného využitia. Zámerom ROP je podporiť obnovu a ochranu nehnuteľného pamiatkového fondu prostredníctvom trvalého a aktívneho využívania v prospech rozvoja príslušného regiónu.

Infraštruktúra cestovného ruchu

Na základe uznesenia vlády SR č. 1005/2006 sa podpora cestovného ruchu zo ŠF v programovom období 2007-2013 realizuje zvlášť pre prijímateľov z verejného sektora prostredníctvom ROP a podporu súkromného sektora prostredníctvom OP KaHR. Uvedené rozdelenie predstavuje zároveň aj deliacu líniu medzi oboma operačnými programami.

Stratégia ROP pre oblasť cestovného ruchu vo všeobecnosti identifikuje nasledovné priority pre prijímateľov z verejného sektora:

- a) z tematického hľadiska:
 - podpora verejnej infraštruktúry najvýznamnejších stredísk cestovného ruchu s celoročným využitím
 - podpora kultúrno-poznávacieho a mestského turizmu
 - podpora aktivít zameraných na propagáciu regiónov a stredísk cestovného ruchu, podpora budovania partnerstiev a regionálnych klastrov medzi aktérmi cestovného ruchu a pod.
- b) z územného hľadiska:
 - územia s medzinárodným významom
 - územia s národným významom
 - územia v regióne vyššej kategórie ako príslušný región.

Realizácia podpory kultúrno-poznávacieho turizmu prostredníctvom ROP je popísaná v predchádzajúcej časti „Infraštruktúra pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a revitalizácia nehnuteľných kultúrnych pamiatok“. Posilnenie mestského a kultúrno-poznávacieho turizmu je realizované prostredníctvom projektov Európskeho hlavného mesta kultúry Košice 2013.

Posilnenie konkurencieschopnosti stredísk cestovného ruchu a kultúrno-poznávacieho turizmu nemôže byť obmedzené na intervencie výlučne do verejného alebo len súkromného sektora. Aktérmi cestovného ruchu sú zástupcovia oboch sektorov, a preto je stratégia oboch operačných programov komplementárna (podpora verejného aj súkromného sektora).

OP KaHR prispieva k zvyšovaniu úrovne poskytovaných služieb v cestovnom ruchu, k ich rozširovaniu a posilňovaniu ich celoročného charakteru a k vytváraniu pracovných miest v cestovnom ruchu. Okrem zariadení cestovného ruchu, ktoré sú vo vlastníctve podnikateľských subjektov, je nezanedbateľným faktorom konkurencieschopnosti aj príhľad verejná infraštruktúra, ktorá je vo vlastníctve územných samospráv (orientačné tabule, parkoviská, chodníky, verejné priestranstvá, sociálne zariadenia, cyklotrasy, odpočívadlá, turistické a informačné kancelárie a pod.). Prvky uvedenej infraštruktúry priamo negenerujú zisk, ale poskytujú doplnkové služby v cestovnom ruchu, zlepšujú informovanosť návštevníkov a zvyšujú atraktivitu a dostupnosť prostredia. Na základe uvedenej stratégie sú vytvorené podmienky na podporu územných samospráv v rámci ROP v súvislosti s verejnou infraštruktúrou, a v rámci OP KaHR podmienky pre podporu podnikateľských subjektov ako prevádzkovateľov zariadení v cestovnom ruchu.

Vyššie uvedené tematické a územné priority sú pre oblasť cestovného ruchu smerodajné pre stratégiu ROP a OP KaHR. Realizačné mechanizmy koordinácie podpory verejného a súkromného sektora prostredníctvom oboch programov sú založené na výbere konkrétnych stredísk cestovného ruchu. Ich konkurencieschopnosť sa podporí koordinovanými intervenciami pre prijímateľov z verejného a súkromného sektora.

Spolupráca oboch riadiacich orgánov je založená na príprave spoločných výziev na predkladanie projektov, na výmene informácií a vzájomnou účasťou zástupcov oboch riadiacich orgánov na procese výberu podporovaných operácií. Podpora projektov, ktoré napĺňajú priority v zmysle Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013, významne prispieje k využitiu potenciálu SR a jej regiónov v tejto oblasti.

Doplnkové aktivity realizovateľné samostatne v rámci ROP predstavuje podpora územných regionálnych samospráv formou prezentácie cestovného ruchu na regionálnej úrovni, posilnenie spolupráce a partnerstva jednotlivých aktérov v oblasti cestovného ruchu, podpora budovania partnerstiev a regionálnych klastrov atď.

Vzhľadom na neúspešné napĺňanie komplementarity s OP KaHR sa Riadiaci orgán pre ROP v rokoch **2007-2010** zamerával na podporu samostatných doplnkových aktivít komplexnejšej propagácie regiónov, klastrov (partnerstiev), produktov, významných stredísk cestovného ruchu a budovania partnerstiev medzi aktérmi cestovného ruchu a regionálnych klastrov.

Na základe doplnenia analýzy v polovici programového obdobia je **stratégia smerovania intervencií do oblasti turizmu prostredníctvom ROP od roku 2011 definovaná nasledovne:**

- Oprávnenou skupinou aktivít je: Podpora nekomerčnej verejnej infraštruktúry cestovného ruchu príľahlej ku najvýznamnejším komplexným strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím.
- Intervencie sú zamerané na najvýznamnejšie komplexné strediská cestovného ruchu s celoročným využitím podporené v rámci OP KaHR, ktoré sa nachádzajú v územiach definovaných ako územia s medzinárodným a národným významom a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región, a ktoré majú zároveň identifikované nedostatky z hľadiska nekomerčnej verejnej infraštruktúry.

Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb

Rozmiestnenie pracovísk HaZZ do zásahových území by malo zabezpečiť dojazd jednotiek do 15 minút na celom území SR. Na identifikovaných tzv. „čiernych územiach“, ktorým nie je garantovaná uvedená podmienka dostupnosti do 15 minút v rámci katastrálneho územia, môže byť činnosť HaZZ nahradená činnosťou vybraných OHZ. Konceptcia Ministerstva vnútra SR identifikovala popri 105 pracoviskách HaZZ aj 70 vybraných OHZ, ktorých podpora smerom k splneniu nárokov na profesionalitu zboru zabezpečí dojazd jednotiek pre akékoľvek miesto na území celej SR. V zmysle Konceptcie je trvalá udržateľnosť uvedených OHZ podporená rezortom vnútra SR formou dotácií na vybavenie zrekonštruovaných objektov OHZ hasičskou technikou tak, aby bol zabezpečený prvý výjazd hasičskej jednotky v miestach, kde nie je možné zabezpečiť v čase dojazdu do 15 minút jednotkami HaZZ.

Na základe takto identifikovanej stratégie je na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR potrebné zabezpečiť intervencie do stavebno-technického zhodnotenia objektov a ich vybavenia (s výnimkou dopravných prostriedkov) prioritne vo vzťahu k uvedenému počtu výjazdových pracovísk.

V súvislosti s efektívnym fungovaním záchranných služieb boli v priebehu analýzy identifikované dva špecifické prípady, kedy kvalitu poskytovaných služieb nie je možné zabezpečiť, resp. zvýšiť iba rekonštrukciou existujúceho objektu danej záchrannej zložky. V prípade hasičskej stanice v Trnave je súčasné umiestnenie stanice z pohľadu jej dojazdových vzdialeností v jej zásahovom obvode kvôli neustále sa zahusťujúcej doprave a zastavanosti príľahlého územia absolútne nevyhovujúce a preto rekonštrukciou nie je možné zabezpečiť skvalitnenie poskytovaných služieb (skrátit' dojazdové vzdialenosti, ďalej rozširovať priestory hasičskej stanice tak, aby spĺňala štandard minimálnej vybavenosti takéhoto typu hasičskej stanice a pod.). Jediným riešením danej situácie je výstavba novej hasičskej stanice v lokalite, ktorá bude zabezpečovať primerané dojazdové vzdialenosti do všetkých oblastí v príslušnom zásahovom obvode, tak aby bolo každému obyvateľovi garantované právo na poskytnutie pomoci v tiesni. Druhým prípadom je mesto Košice, v ktorom je poskytovanie pomoci Hasičským a záchranným zborom realizované iba z jedného objektu. Vzhľadom na veľkosť mesta Košice, hustotu dopravy i zástavby, nie je jedna stanica obsluhujúca také veľké územie postačujúca. Dôvodom sú príliš dlhé dojazdové vzdialenosti. Bez výstavby ďalšej stanice a následného rozdelenia zásahového obvodu hrozí, že občanovi nebude poskytnutá pomoc do 15 minút.

Pri podpore z ROP je zároveň potrebné rozlišovať podiel jednotlivých záchranných zložiek na zrealizovaných záchranných akciách, ako aj morfológické podmienky SR, pri špeciálnych záchranných zložkách (Horská záchranná služba), ktorej zariadenia sú lokalizované v Prešovskom, Žilinskom, Košickom a Banskobystrickom kraji. V rámci Horskej záchrannej služby bude podporovaná obnova objektov, ktoré slúžia výlučne pre účel výjazdových staníc záchranných služieb.

V rokoch **2007-2010** boli podporované intervencie do stavebných objektov zariadení HaZZ, OHZ aj HZS so zameraním na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu a obstaranie vybavenia (vrátane IKT vybavenia, s výnimkou dopravných prostriedkov), s cieľom zníženia vysokej energetickej náročnosti prevádzky; v dvoch špecifických prípadoch aj na výstavbu nových objektov. Podpora bola smerovaná do území identifikovaných základe Koncepcie plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ, v prípade horských záchranných služieb do kohéznych a inovačných pólov rastu, v odôvodnených prípadoch na základe morfológických daností územia aj mimo pólov rastu (napríklad vysokohorské prostredie). Na základe štruktúry zariadení podporených v rokoch 2008-2010 je pri ďalšej podpore potrebné zamerať podporu na zariadenia Hasičského a záchranného zboru za účelom dosiahnutia pôvodne nastaveného pomeru štátnych a obecných zariadení.

Na základe doplnenia analýzy v polovici programového obdobia, aplikovaním plošného rozmiestnenia záchranných služieb a princípu tematickej koncentrácie je **stratégia smerovania intervencií do infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb prostredníctvom ROP od roku 2011 definovaná nasledovne:**

- Oprávnenou skupinou aktivít je: Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zariadení nekomerčných záchranných služieb (HaZZ) a v dvoch osobitných vopred stanovených prípadoch aj budovanie zariadení HaZZ v súlade s Koncepciou plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ, a s tým spojené obstaranie vybavenia zariadení nekomerčných záchranných služieb, vrátane IKT vybavenia (s výnimkou dopravných prostriedkov).
- Intervencie do stavebných objektov HaZZ sú zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu s cieľom zníženia vysokej energetickej náročnosti prevádzky zariadení a na obstaranie ich vybavenia (vrátane IKT vybavenia, s výnimkou dopravných prostriedkov) v dvoch špecifických prípadoch je umožnená výstavba nových objektov HaZZ.

Regenerácia sídiel

V záujme estetizácie prostredia a jeho zatriktívnenia pre obyvateľov, návštevníkov a investorov je potrebné orientovať podporu na zlepšovanie stavu hmotnej infraštruktúry sídiel (verejné plochy a priestranstvá, námestia, prvky verejnej zelene, miestne komunikácie a pod.). V záujme dosiahnutia synergických efektov sa ako účelné javí smerovať intervencie do hmotnej infraštruktúry tých miest a obcí, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja, zabezpečenia trvalej udržateľnosti intervencií a kumulácie ďalších nadväzujúcich sociálno-ekonomických aktivít. Na podporu uvedených sídiel môžu nadviazať rozvojové aktivity, ktoré prispievajú k sociálno-hospodárskemu rozvoju obcí v ich zázemí. Uvedený prístup je v súlade s princípom územnej koncentrácie.

Na základe uznesenia vlády SR č. 566/2010 bolo stanovené využitie sumy 39,4 mil. eur z finančných prostriedkov, ktoré boli Slovenskej republike pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení na zabezpečenie obnovy hmotnej infraštruktúry sídiel prostredníctvom ROP s cieľom čiastočne zmierniť následky povodní z roku 2010. Podpora aktivít zameraných na obnovu hmotnej infraštruktúry sídiel bude smerovaná do území najviac postihnutých povodňami vopred určených Riadiacim orgánom pre ROP na základe mapovania reálnej situácie najviac postihnutých území. V súvislosti so zvýšením alokácie ROP na účel odstraňovania následkov povodní sa nerozširuje rozsah oprávnených aktivít ani miesto realizácie projektov, s jedinou výnimkou: Nerovnomerný dopad povodní je v tomto výnimočnom prípade dôvodom pre smerovanie intervencií aj do viacerých postihnutých/ohrozených obcí, z ktorých nie všetky musia byť pólmi rastu. Intervencie ROP v oblasti obnovy hmotnej infraštruktúry sídiel v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní je vhodné zosúladiť so systematickými protipovodňovými opatreniami realizovanými v rámci OP Životné prostredie.

V nadväznosti na uznesenia vlády Slovenskej republiky, ktoré identifikovali projekt Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 ako národnú prioritu a umožnili jeho financovanie v rámci ROP,

je možné financovať revitalizáciu a estetizáciu verejnej infraštruktúry sídiel aj v súvislosti s projektom Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 prostredníctvom samostatnej prioritnej osi ROP.

V podmienkach SR pretrváva potreba podpory infraštruktúry bývania (bytových domov). V nadväznosti na identifikované ťažkosti s implementáciou integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí je potrebné formou pilotného prístupu (napr. s využitím inovatívneho finančného nástroja JESSICA) vytvoriť mechanizmus podpory infraštruktúry bývania z fondov EÚ. Vzhľadom na pokročilé štádium implementácie programového obdobia 2007-2013 je žiaduce vyčleniť alokáciu zodpovedajúcu úspešnej realizácii menšieho počtu projektov, s dôrazom na vytvorenie implementačného mechanizmu v kontexte existujúcich podporných nástrojov bývania v SR tak, aby získané skúsenosti mohli byť vo väčšom rozsahu využité v ďalšom programovom období.

Aplikovaním princípu tematickej a územnej koncentrácie je **stratégia smerovania intervencií do oblasti regenerácie sídiel prostredníctvom ROP definovaná nasledovne:**

- Oprávnenými skupinami aktivít sú:
 - Samostatné dopytovo orientované projekty prostredníctvom obnovy a čiastočného budovania hmotnej infraštruktúry sídiel.
 - Podpora infraštruktúry bývania.
 - Projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí prostredníctvom obnovy a čiastočného budovania hmotnej infraštruktúry sídiel so segregovanými a separovanými rómskymi osídleniami.
 - Rozvojové dokumenty na úrovni regiónov NUTS 2 a 3.
 - Úprava a revitalizácia verejných priestranstiev, prvkov drobnej architektúry, verejnej zelene a rekonštrukcia a dobudovanie miestnej dopravnej infraštruktúry (miestne komunikácie, chodníky, cyklistické trasy, dopravné subsystémy a pod.) vo funkčnej súvislosti s projektom EHMK - Košice 2013.
- Intervencie na podporu hmotnej infraštruktúry sídiel sa realizujú na území pôlov rastu, a to v súlade s územnoplánovacími dokumentáciami týchto sídiel, so zameraním na centrálné zóny sídiel. Samostatné dopytovo orientované projekty regenerácie sídiel nie sú určené krajským mestám s výnimkou krajského mesta Košice, jeho mestských častí a okolia v súvislosti s revitalizáciou a estetizáciou verejnej infraštruktúry sídiel v rámci samostatnej prioritnej osi Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 ROP dodatočne vytvorenej v polovici programového obdobia.
- Podpora infraštruktúry bývania (bytových domov – tzv. multifamily housing) je realizovaná formou pilotného prístupu (napr. s využitím finančného nástroja JESSICA).
- Intervencie realizované v súvislosti s obnovou fyzického životného prostredia v obciach bez štatútu mesta so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami aj mimo pôlov rastu a to aj v rámci komplexného prístupu. Realizácia projektov v rómskych osídleniach vychádza aj z už pripravených vybraných mikroregiónov a osídlení so spracovanou projektovou dokumentáciou pripravenou v rámci grantovej schémy PHARE. V týchto obciach sa podporilo spracovanie projektovej dokumentácie k výstavbe vodovodnej siete, kanalizačnej siete, kanalizačnej prípojky, premostenie cez potok, živichých komunikácií, chodníkov a pod. Predpokladom realizácie investičných projektov je majetkovo-právne vysporiadania nehnuteľností, ktoré sú miestom realizácie projektov. V týchto výnimočných prípadoch sa v rokoch 2007-2010 v rámci projektov realizovala aj podpora inžinierskych sietí na základe vykonanej predprípravy.
- Intervencie na podporu hmotnej infraštruktúry sídiel sú realizované aj s cieľom čiastočne zmierniť následky povodní z roku 2010 sa realizujú v katastrálnom území viacerých obcí (nemusia ísť o póly rastu) výlučne vo vybraných územiach najviac postihnutých, resp. ohrozených povodňami, a to aj v obciach so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami, v zmysle uznesenia vlády SR č. 566/2010.
- Podpora vypracovania a aktualizácie rozvojových dokumentov na úrovni regiónov NUTS 2 a 3 je zameraná na územnoplánovacie podklady, územnoplánovacie dokumenty, programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja a pod.

Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónov (cesty II. a III. triedy)

V záujme zvýšenia dostupnosti občianskej infraštruktúry koncentrovanej predovšetkým v póloch rastu, je nevyhnutné zvyšovať úroveň dopravno-technického stavu ciest, ktoré zabezpečujú obslužnosť územia. Podporu prostredníctvom ROP je vhodné orientovať na úseky ciest II. a III. triedy spájajúce obce, ktoré nie sú pólmi rastu s obcami identifikovanými ako kohézne póly rastu. Vzhľadom na značný rozsah potenciálnych úsekov ciest uvedených kategórií je nevyhnutné, aby regióny (ako kompetenčne príslušné subjekty) v procese implementácie ROP definovali prioritné úseky, a to s ohľadom na dopravno-technický stav ciest a na ich význam z hľadiska obslužnosti územia.

Podporované aktivity je vhodné okrem rekonštrukcie, obnovy a modernizácie ciest II. a III. triedy zamerať na zvyšovanie ich bezpečnosti a dopravnej priepustnosti. Okrem intervencií zameraných na kvalitu povrchu ciest je zároveň žiaduce podporovať aj ďalšie prvky dopravnej infraštruktúry ako napríklad cyklistické pruhy pri cestách, premostenia, odstavné pruhy, odpočívadlá, kvalitné dopravné značenia a pod. Na vybraných úsekoch je opodstatnené budovanie biokoridorov, protihlukových stien a ďalších prvkov zohľadňujúcich environmentálne aspekty.

Vzhľadom na decentralizovaný systém implementácie na úrovni NUTS 3 je nevyhnutné zabezpečiť nadväznosť jednotlivých projektov v prípadoch, keď príslušné cestné úseky presahujú hranice regiónu. Uvedený princíp je vhodné aplikovať aj v prípade úsekov presahujúcich hranice štátu.

Na základe uznesenia vlády SR č. 566/2010 bolo stanovené využitie sumy 10 mil. eur z finančných prostriedkov, ktoré boli Slovenskej republike pridelené v zmysle čl. 16 a 17 medziinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Európskou radou a Európskou komisiou o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení na zabezpečenie obnovy infraštruktúry regionálnych ciest II. a III. triedy prostredníctvom ROP s cieľom čiastočne zmierniť následky povodní z roku 2010. Podpora aktivít zameraných na rekonštrukciu a obnovu regionálnych komunikácií bude smerovaná do území najviac postihnutých povodňami vopred určených Riadiacim orgánom pre ROP na základe analýzy. V tejto súvislosti je vhodné koordinovať uvedené intervencie ROP so systematickými protipovodňovými opatreniami realizovanými v rámci OP Životné prostredie. V súvislosti so zvýšením alokácie ROP na odstraňovanie následkov povodní sa nerozširuje rozsah oprávnených aktivít.

Aplikovaním princípu tematickej a územnej koncentrácie je **stratégia smerovania intervencií do oblasti regionálnych ciest prostredníctvom ROP definovaná nasledovne:**

- Oprávnenou skupinou aktivít je: Rekonštrukcia, modernizácia a vo výnimočných prípadoch budovanie nových úsekov ciest II. a III. triedy na území cieľa Konvergencia vrátane rekonštrukcie a budovania dopravných subsystémov zabezpečujúcich zvyšovanie úrovne dopravných, bezpečnostných a environmentálnych aspektov.
- Intervencie sú zamerané na zvyšovanie úrovne dopravno-technického stavu ciest II. a III. triedy, ktoré sú v zlom alebo nevyhovujúcom stave a zabezpečujú dopravnú obslužnosť obcí v území do kohéznych pólov rastu, zvyšovanie dostupnosti k vyššej občianskej vybavenosti pre obyvateľom obcí mimo pólov rastu, vytváranie podmienok pre zlepšenie mobility za prácou a podpora doplnkových prvkov dopravnej infraštruktúry k cestám II. a III. triedy, ktoré zvyšujú bezpečnosť a priepustnosť dopravy a znižujú jej dopady na životné prostredie. Budovanie nových úsekov ciest II. a III. triedy je možné len v preukázateľne odôvodnených prípadoch z dôvodu zabezpečenia dopravnej obslužnosti územia a za účelom odstránenia identifikovaných systémových nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt. Intervencie do regionálnych komunikácií zároveň čiastočne odstraňujú následky ničivých povodní, ktoré zasiahli SR v roku 2010, a to vo vybraných územiach najviac postihnutých povodňami v roku 2010 v zmysle uznesenia vlády SR č. 566/2010 bez zmeny pôvodnej stratégie pre oblasť regionálnych komunikácií.

4.3.2 Meranie účinnosti dosahovania globálneho cieľa Regionálneho operačného programu

Účinnosť dosahovania globálneho cieľa ROP sa posudzuje na základe sústavy merateľných indikátorov na úrovni programu. Indikátory sú priebežne sledované a agregované z úrovne projektov cez úroveň opatrení a prioritných osí až na úroveň operačných programov a NSRR.

Cieľové hodnoty indikátorov na úrovni programu boli stanovené v súlade so stratégiami na úrovni tematických oblastí podpory ROP a boli aplikované na:

- princíp územnej koncentrácie (podpora inovačných a kohéznych pólov rastu)
- kritériá udržateľnosti (vecné, kapacitné, ekonomické a iné kritériá).

Pri určovaní cieľových hodnôt bolo vzaté do úvahy aj zhodnotenie dopytu v jednotlivých oblastiach podpory v rámci implementácie Priority 3 Lokálna infraštruktúra OPZI v skrátanom programovom období 2004-2006, ktorá bola tematicky príbuzná s ROP.

V polovici programového obdobia boli pri aktualizácii pôvodne nastavených indikátorov a ich cieľových hodnôt na úrovni ROP, ako aj na úrovni jednotlivých prioritných osí vzaté do úvahy nasledovné skutočnosti:

- čiastočná úprava stratégie ROP a zmeny finančného plánu ROP iniciované na základe odporúčaní uskutočnených hodnotení/analýz doterajšej implementácie ROP,
- odporúčania Európskej komisie,
- zhodnotenie dopytu v jednotlivých oblastiach podpory ROP počas intenzívneho obdobia implementácie v rokoch 2007-2010, kedy boli vyhlásené výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci všetkých prioritných osí ROP (celkovo 21 výziev),
- zmena úrovne cien stavebných prác, tovarov a služieb v priebehu rokov 2007-2010, čo má vplyv na výšku rozpočtov projektov a využitie disponibilnej alokácie ROP,
- prijatie spoločnej meny EURO Slovenskou republikou dňa 1.1.2009. V priebehu roka 2008 sa výrazne zmenil výmenný kurz SKK/EUR oproti oficiálnym očakávaniam a odhadom platným v čase prípravy NSRR a jednotlivých operačných programov. Uvedené posilnenie SKK len v roku 2008 (zmena kurzu z 32,600 SKK/EUR na 30,126 SKK/EUR) spôsobilo reálne zníženie výšky celkového objemu disponibilnej finančnej alokácie ROP vo výške viac ako 4 mld. SKK. Táto skutočnosť môže mať za následok podporenie menšieho počtu projektov oproti očakávaniu,
- zmena priemernej veľkosti projektu (došlo k zvýšeniu priemernej výšky rozpočtu projektu v takmer všetkých oblastiach podpory ROP oproti pôvodnému očakávaniu).

Aktualizované ukazovatele ROP a ich cieľové hodnoty sú uvedené v nasledovnej tabuľke:

Tabuľka 35/2012: Ukazovatele na úrovni ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia	Poznámka
Výstup	počet podporených zariadení občianskej infraštruktúry	počet	2006	0	1213	Počet zariadení občianskej infraštruktúry, ktoré boli podporené v rámci prioritných osí 1, 2, 3, 4 a 7 ROP prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie, prípadne budovania stavebných objektov a obstarania vybavenia. Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj všetky projekty vykazované v rámci ukazovateľov „počet vzdelávacích projektov“, „počet projektov v oblasti prevencie rizík“ a „počet projektov informačnej spoločnosti“	vrátane revitalizovaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok a zariadení nekomerčných záchranných služieb, nezahŕňa projekty cestovného ruchu ani podporené bytové domy
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach občianskej infraštruktúry	počet	2006	0	1951	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných užívateľom zariadení občianskej infraštruktúry, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov v rámci prioritných osí 1, 2, 3, 4 a 7 ROP. Pozn.: Ukazovateľ definuje počet poskytovaných služieb v nadväznosti na ukazovateľ „počet podporených zariadení občianskej infraštruktúry“.	vrátane revitalizovaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok a zariadení nekomerčných záchranných služieb, nezahŕňa projekty cestovného ruchu ani podporené bytové domy
CORE č. 36	počet vzdelávacích projektov	počet	2006	0	750	Počet zrealizovaných investičných projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“; všetky vzdelávacie projekty sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet podporených zariadení občianskej infraštruktúry“.	zahŕňa všetky projekty podporené nad rámec disponibilnej alokácie prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania,
CORE č. 37	počet študentov využívajúcich pomoc	počet	2006	0	200 000	Počet žiakov, študentov a detí využívajúcich stavebné objekty a vybavenie zariadení vzdelávacej infraštruktúry podporených v rámci prioritnej osi 1 ROP	V prípade ROP sa indikátor vyказuje na základe maximálnej

							kapacity zariadenia.
CORE č. 34	počet projektov v oblasti cestovného ruchu	počet	2006	0	50	Počet zrealizovaných investičných a neinvestičných projektov zameraných na skvalitnenie cestovného ruchu v regióne Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“	
CORE č. 39	počet projektov zabezpečujúcich trvalú udržateľnosť a zvyšovanie atraktívnosti miest a veľkomiest	počet	2006	0	604	Počet realizovaných projektov zameraných na zlepšenie stavu a obnovu prvkov hmotnej infraštruktúry sídiel a podpory infraštruktúry bývania v rámci prioritnej osi 4 ROP Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa okrem projektov regenerácie sídiel aj všetky projekty regenerácie sídiel so zvýšeným podielom marginalizovaných rómskych komunit, všetky projekty zamerané na podporu infraštruktúry bývania aj 4 projekty regenerácie sídiel v rámci prioritnej osi 7 ROP.	
Výstup	počet projektov regenerácie sídiel priamo zameraných na zlepšenie situácie marginalizovaných rómskych komunit	počet	2006	0	50	Počet projektov regenerácie sídiel zameraných na zlepšenie podmienok života marginalizovaných rómskych komunit prostredníctvom podpory hmotnej infraštruktúry obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami Pozn.: Všetky projekty sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov zabezpečujúcich trvalú udržateľnosť a zvyšovanie atraktívnosti miest a veľkomiest“	
Výstup	počet projektov zameraných na podporu infraštruktúry bývania	počet	2006	0	50	Počet projektov regenerácie sídiel zameraných na podporu infraštruktúry bývania Pozn.: Všetky projekty sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov zabezpečujúcich trvalú udržateľnosť a zvyšovanie atraktívnosti miest a veľkomiest“	
CORE č. 31	počet projektov v oblasti prevencie rizík	počet	2006	0	145	Počet projektov zameraných na prevenciu rizika katastrof a nešťastí negatívne vplyvujúcich na populáciu, t.j. počet rekonštruovaných, rozšírených a zmodernizovaných zariadení nekomerčných záchranných služieb (vrátane obstarania ich vybavenia) v rámci prioritnej osi 4 ROP Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“; všetky projekty v oblasti prevencie rizík sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet podporených zariadení občianskej infraštruktúry“.	
CORE č. 13	počet dopravných projektov	počet	2006	0	60	Počet zrealizovaných projektov zameraných na intervencie do regionálnych komunikácií v rámci prioritnej osi 5 ROP	Projekty v rámci prioritnej osi 4 ROP, ktorých súčasťou je rekonštrukcia miestnych komunikácií, nie sú zarátané v hodnote indikátora.
CORE č. 14	km nových ciest	km	2006	0	60	Dĺžka vybudovaných úsekov ciest v rámci prioritnej osi 5 ROP, ktoré pred realizáciou projektu neexistovali	Projekty v rámci prioritnej osi 4 ROP, ktorých súčasťou je rekonštrukcia miestnych komunikácií, nie sú zarátané v hodnote indikátora.
CORE č. 16	km zrekonštruovaných ciest	km	2006	0	1 050	Dĺžka zrekonštruovaných a zmodernizovaných úsekov ciest (regionálnych aj miestnych komunikácií) v rámci prioritných osí 4 a 5 ROP, na ktorých mala intervencia systémový charakter a prispela k zníženiu nehodovosti, zvýšeniu priepustnosti dopravy a pod.	
CORE č. 11	počet projektov informačnej spoločnosti	počet	2006	0	667	Počet zrealizovaných projektov zameraných na obstaranie a používanie IKT vybavenia resp. zavedenie inovátnych e-služieb v rámci prioritných osí 1, 2, 3, 4 a 7 ROP. Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľov „počet vzdelávacích projektov“, „počet projektov v oblasti cestovného ruchu“ a „počet projektov v oblasti prevencie rizík“; projekty informačnej spoločnosti sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet podporených zariadení občianskej infraštruktúry“.	V prípade ROP ide o ukončené projekty s identifikovaným príspevkom k horizontálnej prioritnej informačnej spoločnosti
CORE č. 24	zvýšený inštalovaný výkon zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie	MW	2006	0	2,4	Zvýšenie výkonu výroby tepelnej a elektrickej energie prostredníctvom inštalovania technológií využívajúcich obnoviteľné zdroje energie v zariadeniach občianskej infraštruktúry v rámci prioritných osí 1, 2, 3 a 4 ROP Pozn.: Obnoviteľné zdroje energie = všetky zdroje energie okrem fosilných a jadrových	V prípade budovania nového zariadenia je inštalovaný výkon energ. technológie súčasťou technickej dokumentácie dodanej výrobcom. V prípade rekonštrukcie existujúceho zariadenia údaje o inštalovanom výkone energ. technológie vydáva dodávateľ

							rekonštrukcie.
Výstup	zateplená plocha	m ²	2006	0	2 790 000	Zateplená plocha v m ² obvodových stien a strechy rekonštruovaných objektov zariadení občianskej infraštruktúry, vrátane technických zariadení (plocha vymenených okien, resp. upravených okien atď.) v rámci prioritných osí 1, 2, 3 a 4 ROP	
Dopad	úspora energie	GJ/rok	2006	0	1 480 000	Ročné úspory tepelnej a elektrickej energie vzniknuté na základe realizácie projektu v zariadeniach občianskej infraštruktúry v rámci prioritných osí 1, 2, 3 a 4 ROP prepočítané na GJ/rok, merané meračom tepla na vstupe do budovy, elektromerom resp. plynomerom.	
Dopad	priemerné zníženie energetickej náročnosti budov využívaných podporenými zariadeniami občianskej infraštruktúry	%	2006	0	27	Priemerné percentuálne zníženie potreby energie na vykurovanie budov využívaných podporovanými zariadeniami občianskej infraštruktúry v rámci prioritných osí 1, 2, 3 a 4 ROP Pozn.: Hodnota ukazovateľa na úrovni programu je priemerom hodnôt ukazovateľov na úrovni jednotlivých prioritných osí	Prispieva k zvýšeniu kvality podmienok poskytovaných v zariadeniach občianskej infraštruktúry a k efektívnosti ich prevádzky.
CORE č. 1	vytvorené pracovné miesta	počet	2006	0	1 245	Celkový počet trvalých pracovných miest v rámci prioritných osí ROP, ktoré by bez realizácie projektu nevznikli	Ukazovateľ predstavuje súčet vytvorených pracovných miest pre mužov a pre ženy
CORE č. 2	vytvorené pracovné miesta pre mužov	počet	2006	0	495	Celkový počet trvalých pracovných miest pre mužov v rámci všetkých prioritných osí ROP, ktoré by bez realizácie projektu nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre mužov sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“	
CORE č. 3	vytvorené pracovné miesta pre ženy	počet	2006	0	750	Celkový počet trvalých pracovných miest pre ženy v rámci všetkých prioritných osí ROP, ktoré by bez realizácie projektu nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre ženy sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“	

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Po odsúhlasení operačných programov Európskou komisiou je Riadiaci orgán pre ROP zodpovedný za prípravu hodnôt smerných výstupových a výsledkových ukazovateľov (benchmarking). Smerné ukazovatele (benchmarks) sú stanovené ako podiel finančných prostriedkov vyčlenených na dané opatrenie ku kľúčovému ukazovateľu výstupu respektíve výsledku uvedenému v ROP.

NSRR zároveň identifikuje štyri horizontálne priority, ktorých napĺňanie je realizované prostredníctvom príspevkov z jednotlivých operačných programov spolufinancovaných zo ŠF a KF v programovom období 2007-2013. Príspevok ROP k napĺňaniu uvedených horizontálnych priorít NSRR je podrobnejšie popísaný v kapitole 6.

5 PRIORITNÉ OSI

5.1 PRIORITNÁ OS 1 ROP – INFRAŠTRUKTÚRA VZDELÁVANIA

5.1.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 1 ROP

Cieľ prioritnej osi 1 ROP: „Zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania“

Napĺňanie cieľa prioritnej osi 1 ROP je realizované prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia vybraných materských, základných a stredných škôl a s tým súvisiace obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia.

Detailný popis skupín aktivít je obsahom Programového manuálu ROP.

Tabuľka 36/2011: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 1 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatočný rok	Počiatočná hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
CORE č. 36	počet vzdelávacích projektov	počet	2006	0	750	Počet zrealizovaných projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP Pozn. č. 1: Ukazovateľ zahŕňa aj všetky projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 1. Pozn. č. 2: Z disponibilných zdrojov prioritnej osi 1 je možné financovať približne 684 podporených projektov, z toho cca 37 projektov je možné financovať na základe presunu úspor dosiahnutých v rámci ROP za obdobie január – máj 2012. Na základe úspor dosiahnutých v rámci prioritnej osi 1 ROP bude možné zabezpečiť financovanie 24 projektov.
CORE č. 37	počet študentov využívajúcich pomoc	počet	2006	0	200 000	Počet žiakov, študentov a detí využívajúcich stavebné objekty a vybavenie zariadení vzdelávacej infraštruktúry podporených v rámci prioritnej osi 1 ROP
CORE č. 11	počet projektov informačnej spoločnosti	počet	2006	0	400	Počet zrealizovaných projektov zameraných na obstaranie a používanie IKT vybavenia resp. zavedenie inovatívnych e-služieb Pozn.: Všetky projekty informačnej spoločnosti v rámci prioritnej osi 1 sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet vzdelávacích projektov“
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach vzdelávacej infraštruktúry	počet	2006	0	1 100	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných užívateľom zariadení vzdelávacej infraštruktúry, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov (nové odborné učebne, IKT učebne, telocvičňa a pod.)
CORE č. 24	zvýšený inštalovaný výkon zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie	MW	2006	0	1,7	Zvýšenie výkonu výroby tepelnej a elektrickej energie prostredníctvom inštalovania technológií využívajúcich obnoviteľné zdroje energie v zariadeniach občianskej infraštruktúry Pozn.: Obnoviteľné zdroje energie = všetky zdroje energie okrem fosílnych a jadrových
Výstup	zateplená plocha	m ²	2006	0	2 000 000	Zateplená plocha v m ² obvodových stien a strechy rekonštruovaných objektov zariadení občianskej infraštruktúry, vrátane technických zariadení (plocha vymenených okien, resp. upravených okien atď.)
Dopad	úspora energie	GJ/rok	2006	0	1 000 000	Ročné úspory tepelnej a elektrickej energie vzniknuté na základe realizácie projektu v zariadeniach občianskej infraštruktúry prepočítané na GJ/rok, merané meračom tepla na vstupe do budovy, elektromerom resp. plynomerom.
Dopad	priemerné zníženie energetickej náročnosti budov využívaných podporenými zariadeniami vzdelávacej infraštruktúry	%	2006	0	35	Priemerné percentuálne zníženie potreby energie na vykurovanie budov využívaných podporovanými zariadeniami vzdelávacej infraštruktúry

Odstránené: 23

Odstránené: schválených

Odstránené:

Odstránené: 8

Odstránené: február

Odstránené: december

Odstránené: 1

CORE č. 1	vytvorené pracovné miesta	počet	2006	0	800	Celkový počet trvalých pracovných miest, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP nevznikli Pozn: Ukazovateľ predstavuje súčet vytvorených pracovných miest pre mužov a pre ženy
CORE č. 2	vytvorené pracovné miesta pre mužov	počet	2006	0	300	Celkový počet trvalých pracovných miest pre mužov, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre mužov sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“
CORE č. 3	vytvorené pracovné miesta pre ženy	počet	2006	0	500	Celkový počet trvalých pracovných miest pre ženy, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre ženy sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“

Pozn.: Zvýšenie hodnôt merateľných ukazovateľov na základe revízie v polovici programového obdobia obsahuje údaje aj za všetky projekty podporené nad rámec disponibilnej alokácie prioritnej osi 1 Infraštruktúra vzdelávania,

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Intervencie v rámci prioritnej osi 1 ROP sú zamerané na zlepšenie podmienok, v ktorých sú poskytované služby v oblasti vzdelávania vo vybraných materských, na základných a stredných školách v zmysle stratégie navrhnutéj ROP v kapitole 4.

Zámerom intervencií v rámci prioritnej osi 1 ROP je splnenie súčasných požiadaviek na kvalitatívnu úroveň podmienok, v ktorých je realizovaný vzdelávací proces a splnenie súčasných kvantitatívnych (kapacitných) štandardov uvedených typov zariadení. Nevyhnutným predpokladom kvalitného vzdelávacieho procesu je aj moderné vybavenie, a preto v nadväznosti na technické zhodnotenie stavebných objektov sú intervencie v rámci prioritnej osi 1 ROP zamerané aj na obstaranie vybavenia uvedených zariadení, vrátane IKT vybavenia a odstránenie nevyhovujúcich podmienok pre znevýhodnených užívateľov ako nástroj podpory rovnosti príležitostí.

Intervencie v rámci prioritnej osi 1 ROP prispievajú k zvyšovaniu energetickej hospodárnosti budov, a tým aj k zníženiu ekonomickej náročnosti ich prevádzok a zníženiu environmentálnych záťaží.

Charakter oprávnených intervencií daný stratégiou ROP pre vzdelávaciu infraštruktúru:

Cieľom intervencií je pri rešpektovaní zásad udržateľnosti životného prostredia odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu objektov, odstránenie nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky pri všetkých typoch škôl.

Týmto intervenciami sa podporuje rekonštrukcia, modernizácia, rozširovania a obstaranie príslušného vybavenia základných a stredných škôl v póloch rastu s počtom žiakov nad 200 resp. s potenciálom vytvárania podmienok pre celoživotné vzdelávanie, s cieľom napĺňania kvalitatívnych a kvantitatívnych štandardov edukačného procesu so zameraním na zvyšovanie kvality vzdelávacieho procesu. V prípade stredných škôl s odborným zameraním so zameraním na zvyšovanie odbornosti a konkurencieschopnosti ich absolventov na trhu práce. V prípade materských škôl identifikovaných v miestnych rozvojových stratégiách v póloch rastu je podpora realizovaná formou kapacitného rozširovania existujúcich zariadení a ich rozširovania o detské jasle, vrátane obstarania príslušného vybavenia. Intervencie v prípade všetkých typov škôl by mali zohľadňovať trendy racionalizácie siete zariadení (napríklad združovanie škôl).

Prostredníctvom týchto intervencií sa zároveň podporuje inklúzia detí s obmedzenou mobilitou (najmä odstraňovaním stavebných bariér). Podporujú sa špeciálne typy škôl a školských zariadení pre znevýhodnené skupiny ako nástroj podpory rovnosti príležitostí najmä zariadenia v územiach s výrazne zastúpenými marginalizovanými rómskymi komunitami, a to bez uplatňovania princípov územnej koncentrácie ako nástroj podpory sociálnej inklúzie rómskych komunít..

5.1.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 1 ROP

Intervencie v rámci prioritnej osi 1 ROP sú na území cieľa Konvergencia smerované:

1. do inovačných a kohéznych pólov rastu

2. výnimočne mimo pólov rastu, a to v nasledovných prípadoch:
 - a. ak ide o existujúce zariadenia infraštruktúry vzdelávania významné a dôležité alebo jedinečné z hľadiska funkcie, druhu služieb v štruktúre a kapacitách príslušného regiónu (napríklad špeciálne školy hendikepovaných žiakov, lesnícke a poľnohospodárske stredné školy a pod.)
 - b. ak ide o zariadenia významné z hľadiska ich dostupnosti a obsluhy spádového územia
 - c. ak ide o zariadenia významné z hľadiska podpory marginalizovaných rómskych komunít.

Podmienkou smerovania intervencií mimo pólov rastu je preukázanie trvalej udržateľnosti a splnenie všetkých legislatívnych podmienok pre realizáciu projektu.

5.1.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 1 ROP

Oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 1 ROP sú zriaďovatelia/zakladatelia predškolských zariadení, základných a stredných škôl z verejného sektora a súkromného sektora v zmysle príslušnej platnej legislatívy SR. Detailný zoznam oprávnených subjektov v nadväznosti na príslušnú legislatívu je obsahom Programového manuálu ROP.

5.1.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 1 ROP

Prioritná os 1 ROP je zameraná na zabezpečenie požadovanej kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovne zariadení v oblasti vzdelávania a úrovne ich prístupnosti na podporovanom území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Ako vyplýva z analytickej časti ROP, situácia v poskytovaní verejných služieb v oblasti vzdelávania je v súčasnosti poznačená dlhodobým poddimenzovaním kapitálových investícií zo strany zriaďovateľov príslušných typov zariadení, resp. ich predchodcov. Dôsledkom uvedeného stavu je neuspokojivý technický stav využívaných stavebných objektov a v mnohých prípadoch morálna a fyzická zastaranosť vnútorného vybavenia a príslušných technických zariadení. S nedostatkom moderných technológií súvisí nepripravenosť jednotlivých subjektov zavádzať systémy kvality v praxi.

Na základe analýzy súčasného stavu možno konštatovať, že dochádza zo strany zriaďovateľov príslušných zariadení infraštruktúry vzdelávania k racionalizácii sietí zariadení. Uvedený stav je výsledkom demografických trendov a objektívnej potreby zvyšovať ekonomickú efektívnosť prevádzok prostredníctvom stavebno-technických úprav príslušných stavebných objektov.

Opodstatnenosť prioritnej osi 1 ROP potvrdzuje aj nadmerný záujem o tento typ intervencií v programovom období 2004-2006 v rámci opatrenia 3.1 Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry OPZI. V uvedenom období dopyt po doplnkových prostriedkoch zo štrukturálnych fondov niekoľkonásobne prevýšil disponibilné zdroje. Prioritná os 1 ROP vytvára predpoklady aj na podporu projektov, ktoré nemohli byť v skrátenom programovom období 2004-2006 podporené z dôvodu nedostatku finančných zdrojov, a to napriek tomu, že splnili požadované technické, finančné a regionálne kritériá. Podmienkou ich realizácie je súlad so stratégiou ROP definovanou pre programové obdobie 2007-2013.

Implementácia v rokoch 2007-2010 poukázala na skutočnosť, že podpora zariadení infraštruktúry vzdelávania (najmä základných škôl) prostredníctvom ROP predstavuje najvýraznejšiu rozvojovú prioritu samospráv v oblasti občianskej infraštruktúry na podporovanom území v programovom období 2007-2013. Najmä enormný dopyt zo strany obcí a miest v nadväznosti na tzv. modernizačný dlh školských zariadení dokazuje, že v súčasnosti ide o najvyššiu prioritu samospráv spomedzi všetkých oblastí podpory ROP. Riadiaci orgán pre ROP sa vo vyhlásených výzvach na predkladanie žiadostí o NFP napriek zadefinovaniu tematickej a územnej koncentrácie podpory stretol s dopytom, ktorý predstavoval viac ako 350% alokácie prioritnej osi 1 ROP. Aj táto skutočnosť potvrdzuje extrémnu absorpčnú kapacitu v oblasti podpory infraštruktúry vzdelávania.

Tabuľka 37/2012: Prehľad doterajšej implementácie PO1 (zdroje EÚ + verejné zdroje SR)

Prioritná os 1	Pôvodná celková alokácia PO v eur	Počet prijatých žiadostí o NFP	Počet žiadostí o NFP odporučených na schválenie	Suma žiadostí o NFP odporučených na schválenie v eur (bez zohľadnenia úspor)	Nová alokácia PO po revízii ROP v eur (po zohľadnení realokácií)	Indikatívna zostávajúca celková alokácia po revízii ROP v eur
celkom	522 397 375,00	1 688	815	692 088 600,00	552 894 776,00	0,00
MŠ		178	64	29 079 929,00		
ZŠ		1 214	660	573 679 597,00		
SŠ		296	91	89 329 074,00		

Zdroj: Riadiaci orgá pre ROP, 2012

Odstránené: 490 654 840,00

Odstránené: 5

Odstránené: 209

Odstránené: 151 336,00

Odstránené: 304

Odstránené: 857 335,00

V roku 2009, kedy sa naplno prejavili dopady hospodárskej krízy, sa Riadiace orgány v nadväznosti na opatrenia vlády SR v súvislosti s dopadmi hospodárskej krízy zamerali na zintenzívnenie implementácie najefektívnejších oblastí podpory operačných programov. Samosprávy ako oprávnení prijímatelia sa orientovali na tie oblasti podpory, ktoré mali z hľadiska ich rozvojových priorít najvyšší prínos (znižovanie energetickej náročnosti budov, tvorba pracovných miest, podpora vzdelávania, zavádzanie IKT do škôl, obnova fyzického prostredia a bezpečnosti sídiel a pod.). Združenie miest o obcí Slovenska (ZMOS) zároveň formulovalo celoslovenskú požiadavku na odstránenie tzv. modernizačného dlhu škôl.

Zintenzívnenie čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ v čase hospodárskej krízy malo aj významné vedľajšie benefity ako splovanie výpadku súkromných investícií v ekonomike SR, podpora udržania zamestnanosti v oblasti stavebníctva, význam finančných prostriedkov z fondov EÚ ako zložky príjmov štátneho rozpočtu a pod.

Na základe hodnotenia ROP v polovici programového obdobia bola vykonaná realokácia prostriedkov medzi prioritnými osami ROP v prospech posilnenia prioritnej osi 1 ROP. Zmeny v prioritnej osi 1 ROP reagujú na dôvody uvedené v čl. 33, odsek 1, písmeno a) a b) Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006. Ide o výrazné zmeny sociálno-ekonomického prostredia (hospodárske kríza, prijatie spoločnej meny EURO s nižším konverzným kurzom) a o zmenu priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, na základe ktorej sa infraštruktúra vzdelávania vyprofilovala ako najvyššia rozvojová priorita v oblasti občianskej infraštruktúry.

Na základe pretrvávajúcich skutočností a dôvodov, ktoré spadajú pod body a) a b) čl. 33 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 a v súlade so schváleným princípom presunov úspor z realizovaných projektov ROP do prioritnej osi 1 ROP bola vykonaná úprava finančnej alokácie prioritnej osi 1 ROP aj prostredníctvom revízie začiatkom roku 2012.

5.2 PRIORITNÁ OS 2 ROP – INFRAŠTRUKTÚRA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB, SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY

5.2.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 2 ROP

Cieľ prioritnej osi 2 ROP: „Zvýšenie rozsahu a úrovne poskytovaných služieb v sociálnej oblasti“

Napĺňanie cieľa prioritnej osi 2 ROP bolo v rokoch 2007-2010 realizované prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately
- budovanie zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately

- obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately v nadväznosti na ich rekonštrukciu, rozširovanie, modernizáciu a budovanie.

Od roku 2011 je napĺňanie cieľa prioritnej osi 2 ROP realizované prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

- podpora pilotného prístupu deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnych služieb a podpora deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately prostredníctvom výstavby, rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie stavebných objektov užívaných zariadeniami a s tým súvisiace obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia
- budovanie, rekonštrukcia, modernizácia a vybavenie tzv. komunitných centier ako zariadení občianskej infraštruktúry zameraných na posilňovanie sociálnej inklúzie (najmä marginalizovaných rómskych komunít)

Detailný popis skupín aktivít je obsahom Programového manuálu ROP.

Tabuľka 38/2011: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 2 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
Výstup	počet technicky zhodnotených zariadení sociálnej infraštruktúry	Počet	2006	0	80	Počet zariadení sociálnej infraštruktúry podporených prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie stavebných objektov a obstarania vybavenia v rokoch 2007-2010 Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 2
Výstup	počet novovybudovaných zariadení sociálnej infraštruktúry	počet	2006	0	45	Počet novovybudovaných a vybavených zariadení sociálnej infraštruktúry v rokoch 2007-2010 Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 2
Výstup	počet technicky zhodnotených resp. novovybudovaných komunitných centier s cieľom posilnenia sociálnej inklúzie MRK	počet	2006	0	50	Počet technicky zhodnotených resp. novovybudovaných komunitných centier s cieľom posilnenia sociálnej inklúzie príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 2
Výstup	počet podporených pilotných projektov deinštitucionalizácie	počet	2006	0	20	Počet podporených pilotných projektov deinštitucionalizácie sociálnych služieb a projektov deinštitucionalizácie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v nadväznosti na koncepčné a strategické dokumenty vypracované MPSVaR SR. Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 2
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach sociálnej infraštruktúry	počet	2006	0	400	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných užívateľom zariadení, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov v rámci prioritnej osi 2
CORE č. 24	zvýšený inštalovaný výkon zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie	MW	2006	0	0,3	Zvýšenie výkonu výroby tepelnej a elektrickej energie prostredníctvom inštalovania technológií využívajúcich obnoviteľné zdroje energie v zariadeniach občianskej infraštruktúry Pozn.: Obnoviteľné zdroje energie = všetky zdroje energie okrem fosílnych a jadrových
Výstup	zateplená plocha	m ²	2006	0	300 000	Zateplená plocha v m ² obvodových stien a strechy rekonštruovaných objektov zariadení občianskej infraštruktúry, vrátane technických zariadení (plocha vymenených okien, resp. upravených okien atď.)
Dopad	úspora energie	GJ/rok	2006	0	200 000	Ročné úspory tepelnej a elektrickej energie vzniknuté na základe realizácie projektu v zariadeniach občianskej infraštruktúry prepočítané na GJ/rok, merané meračom tepla na vstupe do budovy, elektromerom resp. plynomerom.
Dopad	priemerné zníženie energetickej náročnosti budov využívaných podporenými	%	2006	0	25	Priemerné percentuálne zníženie potreby energie na vykurovanie budov využívaných podporenými zariadeniami občianskej infraštruktúry v rámci prioritnej osi 2

	zariadeniami sociálnej infraštruktúry					
CORE č. 11	počet projektov informačnej spoločnosti	počet	2006	0	100	Počet zrealizovaných projektov zameraných na obstaranie a používanie IKT vybavenia resp. zavedenie inovatívnych e-služieb Pozn.: Pozn.: Všetky projekty informačnej spoločnosti v rámci prioritnej osi 2 sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľov „počet technicky zhodnotených zariadení sociálnej infraštruktúry“, „počet novovybudovaných zariadení sociálnej infraštruktúry“, „počet technicky zhodnotených resp. novovybudovaných komunitných centier s cieľom posilnenia sociálnej inklúzie MRK“ a „počet podporených pilotných projektov deinštitucionalizácie“
CORE č. 1	vytvorené pracovné miesta	počet	2006	0	300	Celkový počet trvalých pracovných miest, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 2 ROP nevznikli Pozn.: Ukazovateľ predstavuje súčet vytvorených pracovných miest pre mužov a pre ženy
CORE č. 2	vytvorené pracovné miesta pre mužov	počet	2006	0	130	Celkový počet trvalých pracovných miest pre mužov, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 2 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre mužov sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“
CORE č. 3	vytvorené pracovné miesta pre ženy	počet	2006	0	170	Celkový počet trvalých pracovných miest pre ženy, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 2 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre ženy sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Na základe výsledkov analýzy bola podpora sociálnej infraštruktúry v rokoch 2007-2010 zameraná na podporu rekonštrukcie, rozširovania a budovania investične náročnejších, t.j. kapacitne väčších zariadení. Predpokladalo sa, že uvedený prístup umožní zriaďovateľom všetkých typov zariadení využiť vlastné zdroje financovania na menej náročné kapitálové investície do zariadení resp. objektov s menšou kapacitou. Intervencie do stavebných objektov boli zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu, resp. budovanie nových objektov a na obstaranie ich vybavenia, vrátane IKT vybavenia s cieľom odstránenia nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky. Išlo teda o humanizáciu a debarierizáciu existujúcich zariadení a budovanie nových zariadení v súlade s princípom ekonomickej udržateľnosti, pričom podporovanými zariadeniami boli najmä zariadenia typu domov dôchodcov, DSS pre dospelých, DSS pre deti, zariadenia opatrovateľskej starostlivosti s kapacitou vyššou ako 50 klientov pri dodržaní minimálnych plošných štandardov (8m² na osobu) a rešpektovaní predpokladov pre zabezpečenie poskytovania kvalitných služieb so zameraním na zariadenia, ktoré kombinujú viaceré typy služieb, prípadne poskytujú služby viacerým cieľovým skupinám, prípadne kombinujú ústavnú, dennú a týždennú starostlivosť. Boli tiež vytvorené podmienky pre podporu komunitných centier v prípade zariadení zameraných na posilňovanie sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít.

V prípade dopracovania stratégie pre oblasť sociálnej infraštruktúry na národnej úrovni bola priamo v stratégii ROP ponechaná možnosť aktualizovať stratégiu podpory sociálnej infraštruktúry počas programového obdobia 2007-2013 na základe priebežného hodnotenia na úrovni operačného programu, resp. prioritnej osi.

Na základe doplnenia analýzy v polovici programového obdobia (najmä v súlade s novým strategickým konceptom deinštitucionalizácie na úrovni EÚ a SR) je **charakter oprávnených intervencií daný stratégiou pre infraštruktúru sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately od roku 2011** definovaný nasledovne:

Cieľom intervencií zameraných na deinštitucionalizáciu sociálnych služieb je podpora transformácie existujúcich zariadení s cieľom zabezpečiť dostupnosť komunitných služieb rešpektujúc princípy ľudských práv a rovnosti príležitostí. Tento pilotný prístup môže poskytnúť cenné skúsenosti a východiská pre sociálno-ekonomických partnerov pri príprave národnej koncepcie deinštitucionalizácie sociálnych služieb. Cieľom intervencií zameraných na deinštitucionalizáciu zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je podpora transformácie existujúcich zariadení (detské domovy, krízové strediská, resocializačné strediská a iné zariadenia) s cieľom

dobudovať vzájomne sa dopĺňajúci systém náhradnej starostlivosti v súlade so Smernicou OSN o náhradnej starostlivosti v kontexte politiky EÚ v oblasti deinštitucionalizácie. Intervencie realizované v rámci ROP vyžadujú komplementaritu s intervenciami ESF realizovanými v rámci OP ZaSI v súvislosti s podporou deinštitucionalizácie služieb starostlivosti (prehlbovanie kvalifikácie a pod). Zámerom je transformácia podmienok, v ktorých sú poskytované sociálne služby a realizované opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Intervencie sú zamerané aj na obstaranie potrebného vybavenia zariadení, vrátane IKT vybavenia.

Cieľom intervencií zameraných na podporu komunitných centier je najmä posilnenie sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít v rámci komplexného prístupu (vybrané miestne samosprávy so schválenými lokálnymi stratégiami komplexného prístupu) v zmysle definície tzv. komunitného centra¹⁹, a to aj mimo pólou rastu za predpokladu ekonomickej a prevádzkovej udržateľnosti zariadení.

Vzhľadom na charakter plánovaných intervencií je možné zvážiť implementáciu prioritnej osi 2 v rokoch 2011-2015 aj formou národných projektov (ako napríklad národný projekt Ustredia práce v súvislosti s deinštitucionalizáciou detských domovov resp. budovaním komunitných centier).

5.2.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 2 ROP

Intervencie v rámci prioritnej osi 2 ROP sú na území cieľa Konvergencia smerované:

1. do inovačných a kohéznych pólou rastu
2. v prípade budovania nových zariadení v rokoch 2007-2010 do pólou rastu s počtom obyvateľov nad 5 000
3. výnimočne mimo pólou rastu, a to v nasledovných prípadoch:
 - a. ak ide o existujúce zariadenia významné a dôležité alebo jedinečné z hľadiska funkcie, druhu služieb v štruktúre a kapacitách príslušného regiónu (napríklad existujúce ekonomicke udržateľné zariadenia sociálnej infraštruktúry, ktoré boli v minulosti umiestňované mimo miest a obcí)
 - b. ak ide o zariadenia významné z hľadiska ich typu, dostupnosti a obsluhy spádového územia
 - c. ak ide o zariadenia významné z hľadiska podpory marginalizovaných rómskych komunít (napríklad komunitné centrá pri segregovaných a separovaných rómskych osídleniach).

Podmienkou smerovania intervencií mimo pólou rastu je preukázanie trvalej udržateľnosti a splnenie všetkých legislatívnych podmienok pre realizáciu projektu.

5.2.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 2 ROP

V rokoch 2007-2010 boli v rámci prioritnej osi 2 ROP oprávnenými prijímateľmi zriaďovatelia zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately z verejného a súkromného sektora.

Od roku 2011 sú oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 2 ROP:

- a) zriaďovatelia/zakladatelia zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z verejného sektora a súkromného sektora v zmysle príslušnej platnej legislatívy, v ktorých sa uskutočňuje deinštitucionalizácia a transformácia starostlivosti na komunitnú resp. náhradnú rodinnú

¹⁹ Podľa § 82 ods. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, na výkon komunitnej rehabilitácie sa môžu zriaďovať komunitné centrá. Komunitná rehabilitácia je koordinácia činnosti subjektov, ktorými sú najmä rodina, obec, vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia služieb zamestnanosti, poskytovatelia sociálnych služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti. Cieľom komunitnej rehabilitácie je obnova alebo rozvoj fyzických schopností, mentálnych schopností a pracovných schopností fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a podpora jej začlenenia do spoločnosti. V komunitnom centre sa môžu vykonávať aj ďalšie činnosti podľa osobitných predpisov napr. podľa § 10 z. č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

b) zriaďovatelia/zakladatelia tzv. komunitných centier

Detailný zoznam oprávnených subjektov v nadväznosti na príslušnú legislatívu je obsahom Programového manuálu ROP.

5.2.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 2 ROP

Prioritná os 2 ROP je zameraná na zabezpečenie požadovanej kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovne zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zmysle platnej národnej legislatívy a úrovne ich prístupnosti na podporovanom území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Opodstatnenosť prioritnej osi 2 ROP potvrdzuje aj nadmerný záujem o tento typ intervencií v programovom období 2004-2006 v rámci opatrenia 3.1 Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry OPZI. V uvedenom období dopyt po doplnkových prostriedkoch zo štrukturálnych fondov niekoľkonásobne prevyšil disponibilné zdroje. Prioritná os 2 ROP vytvára predpoklady aj na podporu projektov, ktoré nemohli byť v skrátenom programovom období 2004-2006 podporené z dôvodu nedostatku finančných zdrojov, a to napriek tomu, že splnili požadované technické, finančné a regionálne kritériá. Podmienkou ich realizácie je súlad so stratégiou ROP definovanou pre programové obdobie 2007-2013.

Na základe intenzívneho obdobia implementácie v rokoch 2007- 2010, kedy bolo vyhlásených 6 výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci prioritnej osi 2 ROP pripravených v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako odborným garantom v tejto oblasti, možno konštatovať, že sa nepotvrdil predpoklad vysokého dopytu po intervenciách do existujúcich zariadení sociálnych služieb, ktoré mali v zmysle pôvodného nastavenia stratégie ROP predstavovať ťažisko podpory. Výrazne opačný trend sa prejavil v oblasti budovania nových zariadení pre dospelých a seniorov, kde dopyt žiadateľov predstavoval približne 450% disponibilnej alokácie na danú oblasť podpory.

Tabuľka 39/2012: Prehľad doterajšej implementácie PO2 (zdroje EÚ + verejné zdroje SR)

Prioritná os 2	Pôvodná celková alokácia v eur	Počet prijatých žiadostí o NFP	Počet žiadostí o NFP odporučených na schválenie	Suma žiadostí o NFP odporučených na schválenie v eur (bez zohľadnenia úspor)	Nová alokácia PO po revízii ROP v eur (po zohľadnení realokácií a úspor)	Indikatívna zostávajúca celková alokácia po revízii ROP v eur
celkom	243 729 760,00	288	136	209 344 307,34	239 147 040,00	44 150 000,00
existujúce zariadenia pre deti		16	10	8 797 862,35		
existujúce zariadenia pre dospelých		140	79	101 188 678,03		
budovanie nových zariadení		132	47	99 357 766,96		

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 248 586 960,00

Odstránené: 243 729 760,00

Príčiny popísaného stavu možno hľadať vo vývoji v oblasti sociálnej Infraštruktúry. V období rokov 2008-2010 sa v tejto oblasti uskutočnilo niekoľko zásadných legislatívnych zmien, ktorých základným charakterom je trend smerujúci k deinštitucionalizácii zariadení. Keďže stratégia ROP v rokoch 2007-2010 bola zameraná najmä na podporu takýchto inštitúcií uvedené zmeny spôsobili pokles počtu potenciálnych investične náročných projektov zameraných na zariadenia s väčšou kapacitou, ktorých realizácia sa predpokladala v zmysle pôvodne nastavenej stratégie ROP. Nová legislatívna úprava zároveň stanovila stavebno-technické predpisy (kapacitné a hygienické legislatívne štandardy zariadení), ktoré vyžadujú dodatočné zdroje žiadateľov na realizáciu projektov.

Medzi ďalšie dôvody nižšieho záujmu o túto oblasť podpory iste patrí hospodárska kríza, ktorá tlmila investičné aktivity samospráv ako významných prijímateľov v rámci prioritnej osi 2 ROP

a spôsobila zmenu ich rozvojových priorít pri možnostiach spolufinancovania projektov vo viacerých oblastiach podpory ROP.

Dôvodom nižšieho záujmu oproti ostatným prioritným osiam ROP je aj vysoká pravdepodobnosť generovania tzv. čistých príjmov z projektu (čl. 55 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006) vzhľadom na priame platby od klientov v týchto zariadeniach, čoho dôsledkom je nižší poskytnutý nenávratný finančný príspevok alebo vyššie riziko vrátenia príspevku, resp. jeho časti v budúcnosti.

V súvislosti s podporou sociálnej infraštruktúry je tiež potrebné konštatovať, že priemerná výška projektu výrazne prevýšila predpoklad, na základe ktorého boli stanovené cieľové hodnoty indikátorov. Ukazuje sa, že projekty sociálnej infraštruktúry realizované v rámci ROP sú komplexnejšieho a náročnejšieho charakteru ako projekty OP ZI v tejto oblasti, najmä na základe ktorých bola odhadnutá priemerná veľkosť projektu. Táto skutočnosť bude mať za následok podporenie menšieho počtu projektov z dostupibilnej alokácie pre túto oblasť podpory. Toto zistenie je zohľadnené pri aktualizácii indikátorov pre prioritnú os 2 ROP.

Na základe doplnenia analýzy v polovici programového obdobia a v súlade s novým strategickým smerovaním na úrovni EÚ a SR boli vytvorené predpoklady, aby bola zostávajúca alokácia na podporu sociálnej infraštruktúry po roku 2010 využitá výlučne na podporu procesov deinštitucionalizácie na Slovensku a podporu sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít.

Na základe hodnotenia ROP v polovici programového obdobia bola vykonaná vnútorná realokácia prostriedkov medzi skupinami aktivít v rámci prioritnej osi 2 ROP, mierne zníženie alokácie prioritnej osi 2 ROP v prospech posilnenia prioritnej osi 1 ROP a čiastočná úprava stratégie ROP pre prioritnú os 2 ROP. Zmeny v prioritnej osi 2 ROP reagujú na dôvody uvedené v čl. 33, odsek 1, písmeno a), b) a d) Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006. Ide o výrazné zmeny sociálno-ekonomického prostredia (hospodárska kríza, prijatie spoločnej meny EURO s nižším konverzným kurzom) a zmenu priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, čiastočne na základe zmeny leglatívy a čiastočne na základe nenaplnenia predpokladov týkajúcich sa rozvojových priorít kľúčových prijímateľov. V prípade sociálnej infraštruktúry pre deti boli navyše identifikované objektívne závažné ťažkosti s vykonávaním (z dôvodu trvajúceho nižšieho záujmu žiadateľov a legislatívne bariéry).

5.3 PRIORITNÁ OS 3 ROP – POSILNENIE KULTÚRNEHO POTENCIÁLU REGIÓNOV A INFRAŠTRUKTÚRA CESTOVNÉHO RUCHU

5.3.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 3 ROP

Cieľ prioritnej osi 3 ROP: „*Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu*“

Napĺňanie cieľa prioritnej osi 3 ROP bolo **v rokoch 2007-2010** realizované prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni (galérií, knižníc a múzeí)
- revitalizácia nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok v území vo vlastníctve verejného sektora s využitím na rozšírenie činností pamäťových a fondových inštitúcií a ich využitia v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu, v odôvodnených a výnimočných prípadoch je možné revitalizované pamiatky využívať na kultúrno-spoločenské a osvetové účely
- obstaranie vybavenia pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a kultúrno-spoločenských a osvetových zariadení v nadväznosti na ich rekonštrukciu, rozširovanie a modernizáciu, obstaranie IKT vybavenia
- podpora nekomerčnej verejnej infraštruktúry (verejné priestranstvá, parkoviská, orientačné tabule, chodníky, odpočívadlá, verejné WC atď.) priľahlej k strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím v územiach s medzinárodným a národným významom a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región

- podpora prezentácie cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni, vytváranie a podpora existujúcich turisticko-informačných kancelárií, vytváranie partnerstiev na úrovni samospráv a súkromného sektora a regionálnych klastrov
- podpora tvorby ucelenej ponuky produktov cestovného ruchu s dôrazom na efektívne využitie prírodného a kultúrneho potenciálu prostredníctvom prípravy kultúrno-poznávacích turistických trás na územiach s medzinárodným a národným významom a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región.

Od roku 2011 je napĺňanie cieľa prioritnej osi 3 ROP realizované prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni (knížnice, múzeá, galérie) a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia
- revitalizácia významných nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok v území vo vlastníctve verejného sektora s využitím na rozšírenie činnosti pamäťových a fondových inštitúcií a ich využitia v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu, v odôvodnených a výnimočných prípadoch na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia
- podpora nekomerčnej verejnej infraštruktúry cestovného ruchu prilahlej ku najvýznamnejším komplexným strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím

Detailný popis investičných a neinvestičných aktivít je obsahom Programového manuálu ROP.

Tabuľka 40/2011: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 3 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
Výstup	počet technicky zhodnotených pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni	počet	2006	0	40	Počet pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni, podporených prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie stavebných objektov a obstarania vybavenia. Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 3
Výstup	počet revitalizovaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok za účelom zachovania kultúrneho dedičstva alebo s využitím v kultúrno-poznávacom turizme	Počet	2006	0	60	Počet nevyužitých, resp. nevhodne využitých objektov evidovaných v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok MK SR, podporených prostredníctvom intervencií do stavebných objektov a vybavenia, za účelom zachovania kultúrneho dedičstva alebo s využitím v kultúrno-poznávacom turizme Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 3
CORE č. 34	počet projektov v oblasti cestovného ruchu	Počet	2006	0	50	Počet zrealizovaných projektov zameraných na skvalitnenie cestovného ruchu v regióne (zahŕňa neinvestičné aj investičné projekty) Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj niektoré projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 3
CORE č. 11	počet projektov informačnej spoločnosti	Počet	2006	0	80	Počet zrealizovaných projektov v rámci prioritnej osi 3 zameraných na obstaranie a používanie IKT vybavenia resp. zavedenie inovatívnych e-služieb Pozn.: Pozn.: Všetky projekty informačnej spoločnosti v rámci prioritnej osi 3 sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľov „počet technicky zhodnotených pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni“, „počet revitalizovaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok za účelom zachovania kultúrneho dedičstva alebo s využitím v kultúrno-poznávacom turizme“ a „počet projektov v oblasti cestovného ruchu“
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených pamäťových a fondových inštitúciách na miestnej a regionálnej úrovni	Počet	2006	0	80	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných užívateľom pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov. Pozn.: zvýšenie kvality služieb (digitalizácia a informatizácia) pri uvedených typoch inštitúcií môže mať za následok aj racionalizáciu siete zariadení pri súčasnom zvýšení počtu užívateľov.

Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených nehnuteľných kultúrnych pamiatkach	Počet	2006	0	120	Počet nových a kvalitnejších služieb v súvislosti so zachovaním kultúrneho dedičstva a kultúrno-poznávacím turizmom, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v turizme	Počet	2006	0	50	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných verejnosti v súvislosti s investičnými a neinvestičnými projektmi v cestovnom ruchu
CORE č. 24	zvýšený inštalovaný výkon zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie	MW	2006	0	0,2	Zvýšenie výkonu výroby tepelnej a elektrickej energie prostredníctvom inštalovania technológií využívajúcich obnoviteľné zdroje energie v zariadeniach občianskej infraštruktúry Pozn.: Obnoviteľné zdroje energie = všetky zdroje energie okrem fosílnych a jadrových
Výstup	zateplená plocha	m ²	2006	0	140 000	Zateplená plocha v m ² obvodových stien a strechy rekonštruovaných objektov zariadení občianskej infraštruktúry, vrátane technických zariadení (plocha vymenených okien, resp. upravených okien atď.)
Dopad	úspora energie	GJ/rok	2006	0	80 000	Ročné úspory tepelnej a elektrickej energie vzniknuté na základe realizácie projektu v zariadeniach občianskej infraštruktúry prepočítané na GJ/rok, merané meračom tepla na vstupe do budovy, elektromerom resp. plynomerom.
Dopad	priemerné zníženie energetickej náročnosti budov využívaných podporenými pamäťovými a fondovými inštitúciami	%	2006	0	15	Priemerné percentuálne zníženie potreby energie na vykurovanie budov využívaných podporovanými pamäťovými a fondovými inštitúciami
CORE č. 1	vytvorené pracovné miesta	Počet	2006	0	100	Celkový počet trvalých pracovných miest, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 3 ROP nevznikli Pozn.: Ukazovateľ predstavuje súčet vytvorených pracovných miest pre mužov a pre ženy
CORE č. 2	vytvorené pracovné miesta pre mužov	Počet	2006	0	45	Celkový počet trvalých pracovných miest pre mužov, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 3 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre mužov sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“
CORE č. 3	vytvorené pracovné miesta pre ženy	Počet	2006	0	55	Celkový počet trvalých pracovných miest pre ženy, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 3 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre ženy sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Intervencie v rámci prioritnej osi 3 ROP sú zamerané na posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu prostredníctvom podpory pamäťových a fondových inštitúcií, fondu nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok v zmysle stratégie ROP navrhutej v kapitole 4. V oblasti cestovného ruchu sa Riadiaci orgán pre ROP vzhľadom na neúspešné naplnenie komplementarity s OP KaHR v rokoch **2007-2010** zamerával na podporu samostatných doplnkových aktivít komplexnejšej propagácie regiónov, klastrov (partnerstiev), produktov, významných stredísk cestovného ruchu a budovania partnerstiev medzi aktérmi cestovného ruchu a regionálnych klastrov. Na základe doplnenia analýzy v polovici programového obdobia sú **od roku 2011** intervencie v oblasti cestovného ruchu zamerané na podporu nekomerčnej verejnej infraštruktúry cestovného ruchu príhľadne ku najvýznamnejším komplexným strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím v zmysle stratégie ROP navrhutej v kapitole 4.

Transformačný proces v uplynulých rokoch ovplyvnil aj inštitúcie vykonávajúce činnosť v oblasti kultúry. Ich počet je v porovnaní s ostatnými zariadeniami občianskej vybavenosti nižší, napriek tomu aj táto oblasť bola postihnutá nedostatkom kapitálových investícií. Rovnako ako pri zariadeniach občianskej infraštruktúry analyzovaných v predchádzajúcich častiach, aj v oblasti kultúry je výrazným problémom jednotlivých zariadení ich stavebno-technický stav. Mnohé z uvedených zariadení musia zabezpečovať technické podmienky na zachovanie zbierkového prípadne knižničného fondu a mnohé sídla v pamiatkovo chránených objektoch.

Potenciál cestovného ruchu Slovenska je rozsiahly, pokrývajúci takmer všetky rozhodujúce formy a druhy cestovného ruchu. Územie cieľa Konvergencie disponuje najmä v hospodársky menej rozvinutých regiónoch nevyužitým potenciálom využitia kultúrneho a prírodného dedičstva.

Intervencie v rámci prioritnej osi 3 ROP prispievajú k zachovaniu kultúrneho dedičstva a jedinečnosti regiónov a k posilňovaniu ich propagácie a atraktivity pre návštevníkov.

Od roku 2011 je charakter oprávnených intervencií daný stratégiou ROP pre posilňovanie kultúrneho dedičstva prostredníctvom podpory infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií, revitalizáciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok a pre oblasť cestovného ruchu definovaný nasledovne:

Intervencie do stavebných objektov pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a významných nehnuteľných kultúrnych pamiatok sú zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu, nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky s ohľadom na špecifiká nehnuteľných kultúrnych pamiatok, a na obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia pri všetkých typoch podporovaných zariadení.

Prostredníctvom týchto intervencií sa zároveň podporuje rozvoj kultúrno-poznávacích trás a mestského kultúrneho turizmu v oblastiach zadefinovaných ako územia s medzinárodným a národným významom a územia v regióne vyššej kategórie ako príslušný región podľa Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2013.

Podporovanými pamäťovými a fondovými inštitúciami sú verejné knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora, ktoré sa nachádzajú v inovačných pólach rastu, galérie a múzeá v zriaďovateľskej pôsobnosti verejného sektora, ktoré sa nachádzajú v póloch rastu. Revitalizácia nehnuteľných kultúrnych pamiatok je zameraná na nevyužitú významné pamiatkové objekty charakterizované zlým stavebno-technickým stavom, ktoré však majú potenciál využitia v rámci pamäťových a fondových inštitúcií, resp. kultúrno-poznávacieho turizmu (napríklad rozšírenie expozícií galérií a múzeí v zriaďovateľskej pôsobnosti územných samospráv, budovanie kultúrno-poznávacích trás, obnova technických pamiatok a ich sprístupnenie verejnosti a pod.). V odôvodnených prípadoch je možná podpora významných nehnuteľných kultúrnych pamiatok v póloch rastu a vo vlastníctve verejného sektora s ich alternatívnym využitím na kultúrno-spoločenské a reprezentatívne sály, expozície obecných a regionálnych dejín a pamätihodností, obrazárne alebo výstavné siene, miestny archív alebo kultúrne centrum, zariadenia pre záujmovo-umeleckú činnosť a amatérske aktivity.

Pri podpore nevyužitých, resp. nevhodne využitých pamiatkových objektov v území je nevyhnutným predpokladom získania podpory preukázanie súladu s existujúcimi stratégiami na regionálnej a miestnej úrovni, splnenie platných legislatívnych podmienok na prevádzkovanie konkrétneho typu zariadenia, preukázanie dlhodobej finančnej udržateľnosti zariadenia a prijatie záväzkov na zachovanie dlhodobého účelového využitia intervencie. Intervencie ROP nie sú zamerané na samostatné zakonzervovanie nehnuteľných kultúrnych pamiatok bez následného využitia. Zámerom ROP je podporiť obnovu a ochranu nehnuteľného pamiatkového fondu prostredníctvom trvalého a aktívneho využívania v prospech rozvoja príslušného regiónu.

V prípade podpory nekomerčnej verejnej infraštruktúry cestovného ruchu príľahlej k najvýznamnejším komplexným strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím sú intervencie zamerané na najvýznamnejšie komplexné strediská cestovného ruchu s celoročným využitím podporené v rámci OP KaHR, ktoré sa nachádzajú v územiach definovaných ako územia s medzinárodným a národným významom a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región, a ktoré majú zároveň identifikované nedostatky z hľadiska nekomerčnej verejnej infraštruktúry.

5.3.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 3 ROP

Intervencie v rámci prioritnej osi 3 ROP sú na území cieľa Konvergencia smerované do pólach rastu:

1. v prípade knižníc do inovačných pólach rastu, v prípade galérií a múzeí do inovačných a kohéznych pólach rastu.
2. mimo pólach rastu, a to v nasledovných prípadoch:
 - a. ak ide o nevyužitú, resp. nevhodne využitú nehnuteľnú kultúrnu pamiatku v území, ktorej podpora formou rozšírenia činnosti pamäťovej a fondovej inštitúcie má potenciál napojenia na trasy kultúrno-poznávacieho turizmu (územia s medzinárodným a národným významom a územia v regióne vyššej kategórie ako príslušný región v zmysle Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013).

- b. v prípade projektov zameraných na verejnú infraštruktúru príahlú k významným strediskám cestovného ruchu, ktorých lokalizácia mimo pólov rastu je daná využitím prírodných podmienok v území (územia s medzinárodným a národným významom a územia v regióne vyššej kategórie ako príslušný región v zmysle Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013).

Pozn.: Od roku 2011 je podpora cestovného ruchu smerovaná do území podporených v rámci OP KaHR.

Podmienkou smerovania intervencií mimo pólov rastu je preukázanie trvalej udržateľnosti a splnenie všetkých legislatívnych podmienok pre realizáciu projektu.

Podpora by mala byť zameraná na historicky najvýznamnejšie a turisticky najatraktívnejšie oblasti, ktoré majú potenciál posilniť hospodársky rast regiónov.

5.3.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 3 ROP

Oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 3 ROP sú zriaďovatelia pamäťových a fondových inštitúcií, vlastníci nevyužitých, resp. nevhodne využitých nehnuteľných kultúrnych pamiatok a aktéri rozvoja cestovného ruchu z verejného sektora.

5.3.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 3 ROP

Prioritná os 3 ROP je zameraná na posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Ako vyplýva z analytickej časti ROP, situácia v uvedenej oblasti je v súčasnosti poznačená dlhodobým poddimenzovaním kapitálových investícií zo strany zriaďovateľov príslušných typov zariadení, resp. ich predchodcov. Dôsledkom uvedeného stavu je neuspokojivý technický stav využívaných stavebných objektov, nevyhovujúce podmienky na uchovávanie knižničného a zbierkového fondu, v mnohých prípadoch morálna a fyzická zastaranosť vnútorného vybavenia a príslušných technických zariadení.

Na základe analýzy súčasného stavu možno konštatovať, že v budúcnosti bude infraštruktúra pamäťových a fondových inštitúcií orientovaná na digitalizáciu a sprístupňovanie knižničného ale aj zbierkového fondu prostredníctvom IKT. Z uvedeného dôvodu nebude prostredníctvom ROP realizovaná podpora budovania nových zariadení. Je však nevyhnutné stabilizovať stavebno-technický stav v súčasnosti využívaných objektov a klásť dôraz aj na ich debarierizáciu.

Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim kvalitu života obyvateľov a atraktivitu územia jednotlivých regiónov je zveľadené kultúrne a historické dedičstvo v podobe revitalizovaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok v území. Intervencie je nevyhnutné smerovať predovšetkým do nevyužívaných, resp. nevhodne využívaných pamiatkových objektov, ktoré v minulosti plnili významné hospodárske, spoločenské a kultúrne funkcie typu kúrie, kaštiele, meštianske domy ako i do obnovy a regenerácie príľahlých historických parkov. Vzhľadom na transformačný proces ekonomiky SR nepredstavovali nevyužívané objekty vo vlastníctve verejného sektora priority pri alokovaní obmedzených kapitálových zdrojov na opravu a údržbu. Zámerom je zlepšiť technický a prevádzkový stav budov, s dôrazom na uplatnenie tradičných technológií a postupov pri ich.

Revitalizácia uvedených pamiatkových objektov je spojená s ich využitím ako rozšírených expozícií pamäťových a fondových inštitúcií s možnosťou apojenia na kultúrno-poznávacie trasy. Alternatívne využitie uvedených objektov sa spája s kultúrno-spoločenskými funkciami typu koncertných a reprezentačných sál, expozícií obecných a regionálnych dejín a pamätihodností, obrazární alebo výstavných siení, miestnych archívov alebo kultúrnych centier, osvetových zariadení a pod.

Cestovný ruch je chápaný ako faktor hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov prinášajúci možnosti pre vytváranie pracovných príležitostí a zdroje príjmu rozpočtov miestnych samospráv. Ide o veľmi špecifické odvetvie s priestorom pre mnoho rôznorodých aktivít. Intervencie ROP sú smerované na doplnkové služby v cestovnom ruchu, či už formou neinvestičných (podpora v rokoch 2007-2010) alebo investičných projektov (podpora v rokoch 2011-2015) pre komplexné využitie potenciálu cestovného ruchu v príslušnom regióne. Rozvojom a propagáciou ucelených produktov si Slovensko

zachová jedinečnosť a originalitu, čo prispieje k zvyšovaniu návštevnosti a k zmierneniu regionálnych rozdielov krajiny. Podporu je potrebné smerovať aj do projektov na zlepšenie priestorovej informovanosti účastníkov cestovného ruchu (rôzne formy verejnej infraštruktúry cestovného ruchu) a skvalitnenia informačných a prezentačných služieb, celoročného využitia stredísk cestovného ruchu, konferenčného cestovného ruchu a pod.

Tabuľka 41/2012: Prehľad doterajšej implementácie PO3 (zdroje EÚ + verejné zdroje SR)

Prioritná os 3	Pôvodná celková alokácia v eur	Počet prijatých žiadostí o NFP	Počet žiadostí o NFP odporučených na schválenie	Suma žiadostí o NFP odporučených na schválenie v eur (bez zohľadnenia úspor)	Nová alokácia PO po revízií ROP v eur (po zohľadnení realokácií a úspor)	Indikatívna zostávajúca celková alokácia po revízií ROP v eur
celkom	175 735 520,00	214	108	88 632 550,95	171 189 180,00	89 027 000,00
pamäťové a fondové inštitúcie a nehnuteľné kultúrne pamiatky	151 243 860,00	92	54	79 254 317,23	147 872 980,00	74 569 000,00
cestovný ruch	23 491 660,00	122	54	9 378 233,72	23 316 200,00	14 458 000,00

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 461 685,00

Odstránené: 174 735 520,00

Odstránené: 625 213,00

Odstránené: 151 243 860,00

Odstránené: 836 472,00

Odstránené: 23 491 660,00

Na základe hodnotenia ROP v polovici programového obdobia bolo vykonané zníženie alokácie prioritnej osi 3 ROP v prospech posilnenia prioritnej osi 1 ROP a čiastočná úprava stratégie ROP pre prioritnú os 3 ROP. Zmeny v prioritnej osi 3 ROP reagujú na dôvody uvedené v čl. 33, odsek 1, písmeno a), b) a d) Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006. Ide o výrazné zmeny sociálno-ekonomického prostredia (hospodárska kríza, prijatie spoločnej meny EURO s nižším konverzným kurzom) a zmenu priorit na národnej, regionálnej a miestnej úrovni v súvislosti s aktualizáciou regionalizácie cestovného ruchu SR. V roku 2010 bol zároveň na národnej úrovni identifikovaný projekt Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 ako národná priorita v oblasti financovania kultúrnej infraštruktúry. V prípade infraštruktúry cestovného ruchu boli navyše identifikované ťažkosti s vykonávaním podpory (z dôvodu nedosiahnutia komplementarity pri podpore aktivít súkromného a verejného sektora v oblasti cestovného ruchu ako aj prijatia národnej legislatívnej úpravy oblasti cestovného ruchu v roku 2010 s účinnosťou od roku 2011).

5.4 PRIORITNÁ OS 4 ROP – REGENERÁCIA SÍDIEL

5.4.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 4 ROP

Cieľ prioritnej osi 4 ROP: „Zvýšenie konkurencieschopnosti sídiel a zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev“

Napĺňanie cieľa prioritnej osi 4 ROP je realizované prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

Regenerácia sídiel – samostatné dopytovo orientované projekty prostredníctvom obnovy a čiastočného budovania hmotnej infraštruktúry sídiel v centrách obcí, resp. centrách častí obcí identifikovaných ako kohézne a inovačné póly rastu, vrátane ich ťažísk osídlenia

Regenerácia sídiel – podpora infraštruktúry bývania

Regenerácia sídiel – projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí prostredníctvom obnovy a čiastočného budovania hmotnej infraštruktúry sídiel so segregovanými a separovanými rómskymi osídleniami

Regenerácia sídiel – rozvojové dokumenty na úrovni regiónov NUTS 2 a 3

Regenerácia sídiel – infraštruktúra nekomerčných záchraných služieb

Detailný popis skupín aktivít je obsahom Programového manuálu ROP.

Tabuľka 42/2012: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 4 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatočný rok	Počiatočná hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
CORE č. 39	počet projektov zabezpečujúcich trvalú udržateľnosť a zvyšovanie atraktívnosti miest a veľkomiest	Počet	2006	0	600	Počet realizovaných projektov zameraných na zlepšenie stavu a obnovu prvkov hmotnej infraštruktúry sídiel a podpory infraštruktúry bývania Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj všetky projekty regenerácie sídiel priamo zamerané na zlepšenie situácie marginalizovaných rómskych komunít a všetky projekty zamerané na podporu infraštruktúry bývania
CORE č. 16	km zrekonštruovaných ciest	Km	2006	0	450	Dĺžka zrekonštruovaných a zmodernizovaných miestnych komunikácií, na ktorých mala intervencia regenerácie sídiel systémový charakter
Výstup	počet projektov zameraných na podporu infraštruktúry bývania	Počet	2006	0	50	Počet projektov zameraných na podporu infraštruktúry bývania Pozn.: Všetky projekty sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov zabezpečujúcich trvalú udržateľnosť a zvyšovanie atraktívnosti miest a veľkomiest“
Výstup	počet projektov regenerácie sídiel priamo zameraných na zlepšenie situácie marginalizovaných rómskych komunít	počet	2006	0	50	Počet projektov regenerácie sídiel zameraných na zlepšenie podmienok života marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom podpory hmotnej infraštruktúry obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami Pozn.: Všetky projekty sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov zabezpečujúcich trvalú udržateľnosť a zvyšovanie atraktívnosti miest a veľkomiest“
Výstup	počet podporených rozvojových dokumentov	Počet	2006	0	14	Počet projektov zameraných na prípravu a aktualizáciu rozvojových dokumentov (územnoplánovacej dokumentácie, územnoplánovacích podkladov, programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja a iných rozvojových dokumentov) na úrovni NUTS 2 a NUTS 3
CORE č. 31	počet projektov v oblasti prevencie rizík	Počet	2006	0	145	Počet projektov zameraných na prevenciu rizika katastrof a nešťastí negatívne vplyvujúcich na populáciu, t.j. počet rekonštruovaných, rozšírených a zmodernizovaných zariadení nekomerčných záchraných služieb (vrátane obstarania ich vybavenia) Pozn.: Ukazovateľ zahŕňa aj projekty vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov informačnej spoločnosti“ v rámci prioritnej osi 4
CORE č. 11	počet projektov informačnej spoločnosti	počet	2006	0	75	Počet zrealizovaných projektov zameraných na obstaranie a používanie IKT vybavenia v zariadeniach nekomerčných záchraných služieb Pozn.: Všetky projekty informačnej spoločnosti v rámci prioritnej osi 4 sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „počet projektov v oblasti prevencie rizík“
Výsledok	% sídiel so zvýšenou konkurencieschopnosťou z celkového počtu sídiel identifikovaných ako kohézne a inovačné póly rastu na podporovanom území	%	2006	0	50	Percentuálny podiel sídiel identifikovaných ako kohézne a inovačné póly rastu, ktoré boli podporené intervenciami regenerácie sídiel, na celkovom počte všetkých sídiel identifikovaných ako kohézne a inovačné póly rastu na území cieľa Konvergencia v SR
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach nekomerčných záchraných služieb	počet	2006	0	200	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných užívateľom zariadení nekomerčných záchraných služieb, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov
Výsledok	% obyvateľov, ktorí žijú v konkurencieschopnejšom prostredí prostredníctvom intervencií regenerácie sídiel	%	2006	0	40	Percentuálny podiel počtu obyvateľov žijúcich sídlach podporených prostredníctvom projektov regenerácie sídiel na celkovom počte obyvateľov všetkých sídiel identifikovaných ako póly rastu na území cieľa Konvergencia v SR. Pozn.: Ukazovateľ sa týka len dopytovo orientovaných projektov regenerácie sídiel.

CORE č. 24	zvýšený inštalovaný výkon zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie	MW	2006	0	0,2	Zvýšenie výkonu výroby tepelnej a elektrickej energie prostredníctvom inštalovania technológií využívajúcich obnoviteľné zdroje energie v zariadeniach občianskej infraštruktúry (nekomerčné záchranné služby) Pozn.: Obnoviteľné zdroje energie = všetky zdroje energie okrem fosílnych a jadrových
Výstup	zateplená plocha nekomerčných záchranných služieb	m ²	2006	0	200 000	Zateplená plocha v m ² obvodových stien a strechy rekonštruovaných objektov zariadení občianskej infraštruktúry (nekomerčné záchranné služby), vrátane technických zariadení (plocha vymenených okien, resp. upravených okien atď.)
Výstup	zateplená plocha bytových domov	m ²	2006	0	150 000	Zateplená plocha v m ² obvodových stien a strechy rekonštruovaných objektov podporených bytových domov, vrátane technických zariadení (plocha vymenených okien, resp. upravených okien atď.)
Dopad	úspora energie v zariadeniach nekomerčných záchranných služieb	GJ/rok	2006	0	100 000	Ročné úspory tepelnej a elektrickej energie vzniknuté na základe realizácie projektu v zariadeniach občianskej infraštruktúry (nekomerčné záchranné služby) prepočítané na GJ/rok, merané meračom tepla na vstupe do budovy, elektromerom resp. plynomerom.
Dopad	úspora energie v bytových domoch	GJ/rok	2006	0	100 000	Ročné úspory tepelnej a elektrickej energie vzniknuté na základe realizácie projektu v podporených bytových domoch prepočítané na GJ/rok, merané meračom tepla na vstupe do budovy, elektromerom resp. plynomerom.
Dopad	priemerné zníženie energetickej náročnosti budov využívaných podporenými zariadeniami nekomerčných záchranných služieb	%	2006	0	25	Priemerné percentuálne zníženie potreby energie na vykurovanie budov využívaných podporovanými zariadeniami nekomerčných záchranných služieb
Dopad	priemerné zníženie energetickej náročnosti podporených bytových domov	%	2006	0	35	Priemerné percentuálne zníženie potreby energie na vykurovanie podporených stavebných objektov v projektoch podpory infraštruktúry bývania

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Intervencie v rámci prioritnej osi 4 ROP sú zamerané najmä na posilňovanie konkurencieschopnosti sídiel identifikovaných ako inovačné a kohézne póly rastu a na plošné zabezpečenie infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb na podporovanom území.

Vzhľadom na vysokú rozdrobenosť sídelskej štruktúry SR a v záujme efektívneho využitia rozvojových zdrojov, je podpora hmotnej infraštruktúry sídiel smerovaná do inovačných a kohéznych pólův rastu. Výnimka je prípustná v súvislosti s podporou hmotnej infraštruktúry obcí s výrazným zastúpením rómskeho obyvateľstva v segregovaných a separovaných osídleniach. Metodika identifikovania pólův rastu je uvedená v prílohe 4 ROP. Presný zoznam obcí podľa príslušných kategórií je uvedený na webovej stránke <http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>. Výnimka zo smerovania podpory do inovačných a kohéznych pólův rastu je prípustná aj v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní z roku 2010 a protipovodňovými aktivitami, ktoré možno realizovať výlučne vo vybraných územiach najviac postihnutých, resp. ohrozených povodňami v zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 566/2010 a v zmysle stratégie ROP popísanej v kapitole 4.

Aktivity regenerácie sídiel sú spolufinancované z doplnkových zdrojov ERDF a štátneho rozpočtu SR a sú zamerané na podporu obcí identifikovaných ako póly rastu. Obce, ktoré nie sú identifikované ako póly rastu, môžu na realizáciu obdobných aktivít v programovom období 2007-2013 využiť doplnkové zdroje z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EAFRD) v rámci osi 3 Programu rozvoja vidieka.

Podpora infraštruktúry nekomerčných základných služieb realizovaná v rámci ROP je v súlade s Konceptiou plošného rozmiestnenia síl a protriedkov HaZZ vypracovanou MV SR. Úspešné naplnenie tejto koncepcie aj s príspevom prostriedkov ERDF zabezpečí do roku 2015 rovnomerné, plošné pokrytie celého územia SR profesionálnymi záchrannými zložkami s dojazdom do 15 minút (ROP podporuje aktivity na území cieľa Konvergencia).

Charakter oprávnených intervencií daný stratégiou ROP pre jednotlivé oblasti podpory v rámci prioritnej osi 4 ROP:

Regenerácia sídiel – samostatné dopytovo orientované projekty regenerácie sídiel prostredníctvom obnovy a čiastočného budovania hmotnej infraštruktúry sídiel v centrách obcí, resp. centrách častí obcí identifikovaných ako kohézne a inovačné póly rastu, vrátane ich ťažisk osídlenia, zamerané na:

- úpravu verejných priestranstiev a prvkov verejnej zelene
- výstavbu a rekonštrukciu verejných osvetlení
- výstavbu a rekonštrukciu chodníkov a cyklistických trás
- rekonštrukciu miestnych komunikácií
- rekonštrukciu mostov a lávok v nadväznosti na realizáciu investičných aktivít zameraných na miestne komunikácie, chodníky a cyklistické trasy
- rekonštrukciu a výstavbu zastávok
- rekonštrukciu a výstavbu verejných WC
- úpravu a reguláciu povodí v zastavaných územiach obcí a miest, a to v nadväznosti na realizáciu iných investičných aktivít aj v súlade s Návrhom princípov, zásad a rámcových podmienok pre zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaný manažment povodí schváleným uznesením vlády SR č. 556/2010
- obnova a čiastočné budovanie hmotnej infraštruktúry sídiel vyššie uvedeného zamerania v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní z roku 2010 a protipovodňovými aktivitami

Oprávnenými prijímateľmi sú obce, ktoré sú identifikované ako inovačné a kohézne póly rastu. Intervencie sú realizované výlučne v súlade s územnoplánovacou dokumentáciou týchto sídiel, so zameraním na centrálny verejný priestranstvá. Intervencie v rámci tejto skupiny aktivít nie sú určené krajským mestám. Minimálny rozsah oprávnených operácií v rámci jedného samostatného dopytovo orientovaného projektu regenerácie sídiel zahŕňa aspoň štyri z uvedených operácií.

V prípade projektov zameraných na zmiernenie následkov povodní z roku 2010 a protipovodňové aktivity je možné realizovať aj na území viacerých obcí (komplexné riešenie postihnutého územia presahujúceho katastrálne územie jednej obce) aj mimo pólov rastu, a to výlučne vo vybraných územiach najviac postihnutých, resp. ohrozených povodňami v zmysle stratégie ROP popísanej v časti 4. Alokácia na tieto intervencie vo výške 34 448 841 mil. eur je stanovená uznesením vlády SR č. 566/2010 z 27. augusta 2010.

Územnú výnimku z uplatňovania princípu podpory inovačných a kohéznych pólov rastu predstavuje podpora vidieckych obcí so separovanými alebo segregovanými rómskymi osídleniami. Pri uvedenej výnimke je nevyhnutné zabrániť duplicitnému financovaniu alebo čiastočnému duplicitnému financovaniu rovnakých aktivít z prostriedkov Programu rozvoja vidieka. Rámcovým mechanizmom zabránenia vzniku prekryvov z oboch programov je využitie systému ITMS a výmena informácií za účelom sledovania projektov podporených v rámci ROP až na úrovni jednotlivých operácií a práca s uvedenými informáciami vo výberovom procese v rámci osi 3 PRV. V prípade aj dodatočného zistenia prekryvu operácií nie je prijímateľ oprávnený získať alebo si ponechať finančný príspevok z oboch programov.

Regenerácia sídiel – podpora infraštruktúry bývania

V podmienkach SR naďalej pretrváva potreba podpory infraštruktúry bývania (bytových domov - „multifamily housing“). V nadväznosti na identifikované ťažkosti s implementáciou integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí je potrebné formou pilotného prístupu (napr. s využitím inovatívneho finančného nástroja JESSICA) vytvoriť mechanizmus podpory infraštruktúry bývania z fondov EÚ.

Pre realizáciu pilotného prístupu sa v kontexte stratégie ROP javia byť najvhodnejšie intervencie do existujúcej infraštruktúry bývania za účelom znižovania energetickej náročnosti budov, podpory využívania obnoviteľných zdrojov energie a sociálnej kohézie, keďže tieto ciele sa v rámci ROP sledujú aj pri podpore všetkých zariadení občianskej infraštruktúry. Ďalším relevantným cieľom by mohla byť podpora sociálnej inklúzie marginalizovaných skupín, resp. iné ciele definované v čl. 44

Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 a čl. 7 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006.

Vzhľadom na pokročilé štádium implementácie programového obdobia 2007-2013 je žiaduce vyčleniť alokáciu zodpovedajúcu úspešnej realizácii menšieho počtu projektov, s dôrazom na vytvorenie implementačného mechanizmu v kontexte existujúcich podporných nástrojov bývania v SR tak, aby získané skúsenosti mohli byť vo väčšom rozsahu využité v ďalšom programovom období.

Podrobnosti v súvislosti s realizáciou podpory infraštruktúry bývania ustanoví Programový manuál.

Regenerácia sídiel – projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí prostredníctvom obnovy a čiastočného budovania hmotnej infraštruktúry sídiel so segregovanými a separovanými rómskymi osídleniami

Projekty sú zamerané na nasledovné operácie:

- úprava verejných priestranstiev a prvkov verejnej zelene
- výstavba a rekonštrukcia verejných osvetlení
- výstavba a rekonštrukcia chodníkov a cyklistických trás
- rekonštrukcia miestnych komunikácií
- rekonštrukcia mostov a lávok v nadväznosti na realizáciu investičných aktivít zameraných na miestne komunikácie, chodníky a cyklistické trasy
- rekonštrukcia a výstavba zastávok
- rekonštrukcia a výstavba verejných WC
- úprava a regulácia povodí v zastavaných územiach obcí a miest, a to výlučne v nadväznosti na realizáciu iných investičných aktivít
- obnova a čiastočné budovanie verejnej hmotnej infraštruktúry vidieckych sídiel so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní z roku 2010 a protipovodňovými aktivitami.

Nositeľom a realizátorom projektov zameraných na obnovu infraštruktúry obcí so segregovanými a separovanými rómskymi osídleniami sú príslušné obce, v ktorých katastrálnom území sa uvedené rómske osídlenia nachádzajú. Východiskom pre podporu projektov s komplexným prístupom sú vytypované mikroregióny s vysokou koncentráciou rómskych osídlení. V počiatočných rokoch programového obdobia 2007-2013 je zámerom Riadiaceho orgánu pre ROP podporovať projekty z projektového zásobníka podporeného v rámci grantovej schémy PHARE, ktorý obsahuje pripravené projektové zámery na regeneráciu vybraných rómskych osídlení, ktoré spĺňajú podmienky na realizáciu investičných projektov v zmysle príslušnej legislatívy SR. Ďalším východiskom na realizáciu projektov podporujúcich zlepšovanie životných podmienok marginalizovaných rómskych komunít predstavujú pripravené projekty v mikroregiónoch vybraných Úradom splnomocnenca vlády SR pre marginalizované rómske komunity, a to najmä v nadväznosti na realizáciu komplexného prístupu.

Realizáciu projektov v rámci podpory marginalizovaných rómskych komunít je možné realizovať ako súčasť komplexného prístupu zabezpečeného koordinátorom horizontálnej priority marginalizované rómske komunity. Predpokladom realizácie ďalších investičných projektov je majetkovo-právne vysporiadanie nehnuteľností, ktoré sú miestom realizácie projektov, čo je úlohou miestnych samospráv. Okrem podpory štandardných aktivít regenerácie sídiel, je v prípade obcí s uvedeným typom rómskych osídlení možné realizovať aj investície do budovania a rekonštrukcie vodovodov a kanalizácií, čo výrazne prispieva k zlepšeniu kvality života v separovaných, resp. segregovaných rómskych osídleniach.

V prípade projektov regenerácie obcí s rómskymi osídleniami, ktoré boli podporené v rámci grantovej schémy PHARE 2002/000.610-03, sa v rokoch 2007-2010 výnimočne realizovala aj podpora inžinierskych sietí na základe vykonanej predprípravy.

Projekty zamerané na zmierenie následkov povodní z roku 2010 môžu byť realizované aj na území viacerých obcí so segregovanými a separovanými rómskymi osídleniami, a to výlučne vo vybraných územiach najviac postihnutých, resp. ohrozených povodňami v zmysle stratégie ROP

popísanej v kapitole 4. Alokácia na tieto intervencie vo výške 5 mil. eur je stanovená uznesením vlády SR č. 566/2010 z 27. augusta 2010.

Regenerácia sídiel - rozvojové dokumenty na úrovni regiónov NUTS 2 a NUTS 3

Projekty sú zamerané na vypracovanie a aktualizáciu územnoplánovacej dokumentácie, územnoplánovacích podkladov, programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja a iných rozvojových dokumentov na úrovni NUTS 2 a 3 regiónov.

Regenerácia sídiel - infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb

V rokoch **2007-2010** boli podporované intervencie do stavebných objektov zariadení HaZZ, OHZ aj HZS so zameraním na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu a obstaranie vybavenia (vrátane IKT vybavenia, s výnimkou dopravných prostriedkov), s cieľom zníženia vysokej energetickej náročnosti prevádzky; v dvoch špecifických prípadoch aj na výstavbu nových objektov. Podpora bola smerovaná do území identifikovaných na základe koncepcie plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ, v prípade horských záchranných služieb do kohéznych a inovačných pólů rastu, v odôvodnených prípadoch na základe morfológických daností územia aj mimo pólů rastu (napríklad vysokohorské prostredie).

Na základe štruktúry zariadení podporených v rokoch 2008-2010 je pri ďalšej podpore potrebné zamerať podporu na zariadenia Hasičského a záchranného zboru za účelom dosiahnutia pôvodne nastaveného pomeru štátnych a obecných zariadení. Z tohto dôvodu sú **od roku 2011** projekty zamerané na rekonštrukciu, rozširovanie a modernizáciu zariadení nekomerčných záchranných služieb (HaZZ) a v dvoch osobitných vopred stanovených prípadoch aj budovanie zariadení HaZZ v súlade s koncepciou plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ, a s tým spojené obstaranie vybavenia zariadení nekomerčných záchranných služieb, vrátane IKT vybavenia (s výnimkou dopravných prostriedkov)

Intervencie do stavebných objektov HaZZ sú zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu s cieľom zníženia vysokej energetickej náročnosti prevádzky zariadení a na obstaranie ich vybavenia (vrátane IKT vybavenia, s výnimkou dopravných prostriedkov) v dvoch špecifických prípadoch je umožnená výstavba nových objektov HaZZ.

5.4.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 4 ROP

V rokoch **2007 – 2010** boli intervencie v rámci prioritnej osi 4 ROP na území cieľa Konvergencia smerované:

1. v rámci podpory hmotnej infraštruktúry sídiel do inovačných a kohéznych pólů rastu s výnimkou krajských miest so zameraním na centrálné verejné priestranstvá
2. v súvislosti s integrovanými stratégiami rozvoja mestských sídiel výlučne do obcí so štatútom mesta s počtom obyvateľov nad 15 000 (východiskový rok 2005 podľa údajov ŠÚ SR), so zameraním na mestské oblasti s počtom nad 1000
3. V rámci podpory hmotnej infraštruktúry obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí aj mimo pólů rastu
4. V rámci podpory zariadení HaZZ a OHZ do území identifikovaných na základe koncepcie plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ, v prípade horských záchranných služieb boli intervencie prioritne smerované do kohéznych a inovačných pólů rastu, v odôvodnených prípadoch na základe morfológických daností územia aj mimo pólů rastu (napr. vysokohorské prostredie).

Od roku 2011 sú intervencie v rámci prioritnej osi 4 ROP na území cieľa Konvergencia smerované:

1. v rámci podpory hmotnej infraštruktúry sídiel do inovačných a kohéznych pólů rastu s výnimkou krajských miest so zameraním na centrálné verejné priestranstvá

2. v rámci podpory hmotnej infraštruktúry sídiel so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí aj mimo pólov rastu
3. v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní z roku 2010 a protipovodňovými aktivitami je miesto realizácie projektov rovnaké ako v predchádzajúcich bodoch 1 a 2 s tým rozdielom, že nemusí ísť o póly rastu a musí zároveň ísť o územia najviac postihnuté, resp. ohrozené povodňami v zmysle uznesenia vlády SR č. 566/2010
4. v súvislosti s podporou infraštruktúry bývania do inováčných pólov rastu, v prípade podpory sociálnej inklúzie príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít aj mimo pólov rastu
5. v rámci podpory zariadení HaZZ do území identifikovaných na základe Konceptie plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ
6. v prípade neinvestičných projektov zameraných na vypracovanie a aktualizáciu rozvojových dokumentov na úrovni regiónov sa princíp územnej koncentrácie neuplatňuje.

Podmienkou smerovania intervencií investičného charakteru mimo pólov rastu je nevyhnutné preukázanie trvalej udržateľnosti a splnenie všetkých legislatívnych podmienok pre realizáciu projektu.

5.4.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 4 ROP

Oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 4 ROP sú miestne samosprávy. V oblasti nekomerčných záchraných služieb sú oprávnenými prijímateľmi subjekty verejného sektora. V prípade neinvestičných projektov zameraných na prípravu a aktualizáciu rozvojových dokumentov sú prijímateľmi samosprávne kraje. Od roku 2011 sú v prípade podpory bývania oprávnenými prijímateľmi subjekty verejného, neziskového sektora a subjekty zabezpečujúce správu bytového fondu.

Detailný zoznam oprávnených subjektov v nadväznosti na príslušnú legislatívu je obsahom Programového manuálu ROP.

5.4.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 4 ROP

Prioritná os 4 ROP je zameraná na intervencie do hmotnej infraštruktúry miest a obcí ako základných ťažísk osídlenia regiónov. Účelom intervencií je predovšetkým podpora ich konkurencieschopnosti a inovatívnej kapacity prostredníctvom zlepšovania stavu hmotnej infraštruktúry sídiel. Vysoká stavebno-technická úroveň verejných priestranstiev ich doplnkových prvkov, vyhovujúci dopravno-technický stav miestnych komunikácií a prostredie s vysokou estetickou hodnotou sú nevyhnutnými predpokladmi pre atraktivitu územia pre rôzne ekonomické činnosti a zároveň zabraňujú vzniku oblastí s fyzickým opotrebením a sociálnym vylúčením.

Mestské sídla sú najväčšie rozvojové centrá územia, ktorých napredovanie má vplyv na celé okolité územie a zároveň sú najväčším motorom rozvoja a uplatnenia inovácie, vedy a výskumu. Široké spektrum aktivít vytvára predpoklady pre realizáciu projektových zámerov komplexného rozvoja sídiel a nadväzuje na veľký dopyt po uvedených typoch aktivít v rámci Opatrenia 3.4 Renovácia a rozvoj obcí OPZI v skrátenom programovom období 2004-2006. Na rozdiel od programového 2004-2006 sú medzi oprávnenými subjektmi aj obce so štatútom mesta.

Objektívnym nedostatkom mestských oblastí je technický a sociálny úpadok bytového fondu, predovšetkým v mestských oblastiach postihnutých negatívnymi sociálno-ekonomickými vplyvmi, čo prispieva k postupnej degradácii uvedených oblastí. Preto je potrebné zamerať aktivity regenerácie sídiel aj na podporu infraštruktúry bývania.

Nevyhnutným predpokladom odstránenia sociálneho vylúčenia marginalizovaných rómskych komunít je ich podpora prostredníctvom komplexného prístupu zameraného na viaceré aspekty ich života. ROP umožňuje pozdvihnúť predovšetkým úroveň fyzického životného prostredia, v ktorom žijú marginalizované rómske komunity, a to prostredníctvom obnovy alebo budovania prvkov hmotnej infraštruktúry v sídlach so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami. Za uvedeným účelom je možné v súvislosti s podporou marginalizovaných rómskych komunít zabezpečiť aj intervencie do vodovodov a kanalizácií, ktorých realizácia je inak oprávnená v rámci OP Životné prostredie (dohoda s Riadiacim orgánom pre OP Životné prostredie). Intervencie uvedeného typu

majú vysoký potenciál byť významnou súčasťou komplexného prístupu zabezpečovaného koordinátorom horizontálnej priority marginalizované rómske komunity.

Aktualizácia vypracovaných rozvojových dokumentov na úrovni regiónov na podporovanom území je nevyhnutným predpokladom zachytenia trendov v celom spektre pôsobnosti samosprávnych krajov. Územnoplánovacie dokumenty a programy hospodárskeho rozvoja sú nevyhnutným predpokladom správneho smerovania rozvojových aktivít regiónov.

Prioritná os 4 ROP je zameraná aj na zabezpečenie požadovanej kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovne vybavenia územia zariadeniami infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb. Kľúčovým aspektom je zabezpečenie požadovanej časovej dostupnosti profesionálnych záchranných služieb na celom podporovanom území v zmysle stratégie MV SR. Bezpečnosť verejných priestranstiev a turisticky atraktívnych území zabezpečujú horské záchranné služby. Nekomerčné záchranné služby rovnako ako všetky oblasti v pôsobnosti verejného sektora, boli postihnuté nedostatočným financovaním do údržby stavebných objektov a modernizácie ich vnútorného vybavenia. Zariadenia nekomerčných záchranných služieb ako Hasičský a záchranný zbor, obecné hasičské zbory a horské záchranné služby dlhodobou neboli predmetom relevantných podporných programov z národných alebo iných rozvojových programov.

Tabuľka 43/2012: Prehľad doterajšej implementácie PO4 (zdroje EÚ + verejné zdroje SR)

Prioritná os 4	Pôvodná celková alokácia v eur	Počet prijatých žiadostí o NFP	Počet žiadostí o NFP odporučených na schválenie	Suma žiadostí o NFP odporučených na schválenie v eur (bez zohľadnenia úspor)	Nová alokácia PO po revízii ROP v eur (po zohľadnení realokácií, dodatočných zdrojov a úspor)	Indikatívna zostávajúca celková alokácia po revízii ROP v eur (vrátane alokácie na odstraňovanie povodní)
celkom	586 362 280,00	1 095	781	536 515 620,58	571 466 355,00	90 022 400,00
samostatne dopytovo orientované projekty	412 088 219,14	785	566	395 782 894,89	401 983 889	40 528 000,00
podpora infraštruktúry bývania	15 000 000,00	0	0	0,00	15 000 000,00	15 000 000,00
projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí	69 130 349,10	65	45	63 686 260,54	67 183 794,24	5 984 000,00
rozvojové dokumenty (neinvestičné projekty)	6 319 412,00	0	0	0,00	6 319 411,76	6 319 400,00
nekomerčné záchranné služby	83 824 300,00	245	170	78 441 579,23	80 979 260,00	22 191 000,00

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 600 657 440,00

Odstránené: 586 362 280,00

Odstránené: 23 045 909,00

Odstránené: ,74

Odstránené: 412 088 219,14

Odstránené: 447 119,00

Odstránené: 4

Odstránené: 69 130 349,10

Odstránené: 6 845 000,00

Odstránené: 7,92

Odstránené: 83 824 300,00

V programovom období 2007-2013 samostatne dopytovo orientované projekty regenerácie sídiel predstavujú najvýraznejšiu rozvojovú prioritu samospráv popri vzdelávacej infraštruktúre. Intervencie do hmotnej infraštruktúry sídiel zvyšujú konkurencieschopnosť pólou rastu, ich atraktívnosť pre vlastných obyvateľov, ako aj pre spádové územie, čo zároveň podporuje ich funkciu obslužnosti územia. Riadiaci orgán pre ROP sa v dvoch vyhlásených výzvach na predkladanie žiadostí o NFP (v rokoch 2009 a 2010) stretol s dopytom, ktorý predstavoval približne 170% alokácie vyčlenenej na regeneráciu sídiel. Možno predpokladať, že z prostriedkov ROP sa pravdepodobne podarí dosiahnuť regeneráciu väčšiny oprávnených sídiel na území cieľa Konvergencia (t.j. pólou rastu).

V roku 2009, kedy sa naplno prejavili dopady hospodárskej krízy, dosiahol dopyt po intervenciách regenerácie sídiel rozmery celospoločenskej objednávky. Riadiace orgány sa

v nadväznosti na opatrenia vlády SR v súvislosti s dopadmi hospodárskej krízy zamerali na zintenzívnenie implementácie najefektívnejších oblastí podpory operačných programov a samosprávy ako oprávnení prijímatelia orientovali na tie oblasti podpory, ktoré mali z hľadiska ich rozvojových priorít najvyšší prínos (znižovanie energetickej náročnosti budov, tvorba pracovných miest, podpora vzdelávania, zavádzanie IKT do škôl, obnova fyzického prostredia a bezpečnosti sídiel a pod.).

Zintenzívnenie čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ v čase hospodárskej krízy malo aj významné vedľajšie benefity ako supľovanie výpadku súkromných investícií v ekonomike SR, podpora udržania zamestnanosti v oblasti stavebníctva, význam finančných prostriedkov z fondov EÚ ako zložky príjmov štátneho rozpočtu a pod.

Na druhej strane Riadiaci orgán pre ROP identifikoval ťažkosti v súvislosti s realizáciou integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí súvisiace predovšetkým s právnou úpravou financovania bytových domov z ERDF. V zmysle výkladu príslušných nariadení EÚ by podpora investícií do bytových domov mohla narušiť trhové prostredie, a preto je možné túto podporu realizovať len formou schém štátnej pomoci. Táto skutočnosť v spojení s problematikou právnej úpravy vlastníctva bytov v podmienkach Slovenskej republiky závažným spôsobom ovplyvňuje realizovateľnosť integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí. Je dôvodné predpokladať, že aj v prípade vyriešenia tejto zložitej právnej situácie by komplikovane nastavený mechanizmus podpory nebol schopný na trhu konkurovať oveľa jednoduchším produktom stavebných sporiteľní a bánk (povinnosti prijímateľov vyplývajúce zo zmlúv o poskytnutí NFP, certifikácie, audity, kontroly).

Implementácia oblastí nekomerčných záchranných služieb prebieha podľa očakávaní. Už na základe výsledkov doterajšej implementácie možno predpokladať naplnenie cieľov Konceptie plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ Ministerstva vnútra SR, ktorá je východiskovým dokumentom stratégie ROP v tejto oblasti podpory, a preto bol finančný plán ROP pre túto oblasť podpory primerane upravený v prospech samostatne dopytovo orientovaných projektov regenerácie sídiel.

Prostredníctvom prioritnej osi 4 sa prispeje aj k zmierneniu následkov povodí v roku 2010 prostredníctvom regenerácie sídiel v územiach najviac postihnutých alebo ohrozených povodňami.

V nadväznosti na uvedený vývoj potvrdený v uskutočnených hodnoteniach/analýzach Riadiaci orgán pre ROP v roku 2010 inicioval vnútornú realokáciu prostriedkov v rámci prioritnej osi 4, posilnenie finančnej alokácie prioritnej osi 4 ROP oproti pôvodnej alokácii nastavenej v procese prípravy ROP v rokoch 2006-2007 a čiastočnú úpravu stratégie ROP pre prioritnú os 4 ROP. Zmeny v prioritnej osi 4 ROP reagujú na dôvody uvedené v čl. 33, odsek 1, písmeno a), b) a d) Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006. Ide o výrazné zmeny sociálno-ekonomického prostredia (hospodárske kríza, prijatie spoločnej meny EURO s nižším konverzným kurzom) a o zmenu priorít na národnej, regionálnej a miestnej úrovni (regenerácia sídiel sa vyprofilovala ako rozvojová priorita samospráv, potreba systematicky riešiť dopady povodní z roku 2010). V prípade integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí boli navyše identifikované objektívne závažné ťažkosti s vykonávaním (z dôvodu legislatívnych prekážok pri financovaní podpory bývania).

5.5 PRIORITNÁ OS 5 ROP – REGIONÁLNE KOMUNIKÁCIE ZABEZPEČUJÚCE DOPRAVNÚ OBSLUŽNOSŤ REGIÓNOV

5.5.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 5 ROP

Cieľ prioritnej osi 5 ROP: „Zvýšenie úrovne dopravnej obslužnosti regiónov“

Napĺňanie cieľa prioritnej osi 5 ROP je realizované prostredníctvom nasledovnej skupiny aktivít:

- Rekonštrukcia, modernizácia a vo výnimočných prípadoch budovanie nových úsekov ciest II. a III. triedy na území cieľa Konvergencia vrátane rekonštrukcie a budovania dopravných subsystémov zabezpečujúcich zvyšovanie úrovne dopravných, bezpečnostných a environmentálnych aspektov.

Detailný popis jednotlivých aktivít je obsahom Programového manuálu ROP.

Tabuľka 44/2011: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 5 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
CORE č. 13	počet dopravných projektov	počet	2006	0	60	Počet zrealizovaných projektov cielene zameraných na intervencie do regionálnych komunikácií v rámci prioritnej osi 5 ROP
CORE č. 14	km nových ciest	km	2006	0	60	Dĺžka vybudovaných úsekov ciest v rámci prioritnej osi 5 ROP, ktoré pred realizáciou projektu neexistovali
CORE č. 16	km zrekonštruovaných ciest	km	2006	0	600	Dĺžka zrekonštruovaných a zmodernizovaných úsekov ciest v rámci prioritnej osi 5 ROP, na ktorých mala intervencia systémový charakter a prispela k zníženiu nehodovosti, zvýšeniu priepustnosti dopravy a pod.
Výsledok	podiel dĺžky zrekonštruovaných ciest II. a III. triedy na celkovej dĺžke siete ciest II. a III. triedy na podporovanom území	%	2006	0	4,5	Percentuálny podiel dĺžky zrekonštruovaných a zmodernizovaných ciest II. a III. triedy v rámci prioritnej osi 5 ROP na celkovej dĺžke siete ciest II. a III. triedy na území cieľa Konvergencia
Dopad	% zníženia nehodovosti na podporených úsekoch ciest II. a III. triedy	%	2006	0	15	Percentuálny pokles nehodovosti na úsekoch ciest II. a III. triedy po realizovaní intervencií zameraných na zlepšenie dopravnotechnických vlastností podporených úsekov ciest II. a III. triedy.

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Pri definovaní cieľa prioritnej osi 5 ROP sa vychádzalo z výsledkov analýzy v oblasti regionálnej infraštruktúry a z nich identifikovaných hlavných disparít a faktorov rozvoja. Prioritná os 5 ROP sa zameriava na podporu investičných aktivít so zameraním na rekonštrukciu a modernizáciu dopravnotechnického stavu regionálnych komunikácií (ciest II. a III. triedy) vo vlastníctve samosprávnych krajov. Zámerom je zabezpečiť také prepojenie ťažísk osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy. Cieľom investícií do tohto typu dopravnej infraštruktúry je odstránenie identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt. Vzhľadom na charakter intervencií, ktoré sú zamerané na zvýšenie dostupnosti medzi obcami, ktoré sú pólmi rastu a obcami v ich spádovom území nepatriace medzi póly rastu, nie je hlavným cieľom podpory v rámci prioritnej osi 5 dosiahnuť skrátenie času cestovania. Z tohto dôvodu nebude sledovaný indikátor hodnota skrátenia času cestovania na danom úseku rekonštruovanej alebo modernizovanej ceste II. a III. triede v porovnaní s časom cestovania na danom úseku pred realizáciou intervencie.

V rámci prioritnej osi 5 ROP sú zaradené aj intervencie zamerané na zmiernenie následkov povodní v roku 2010 prostredníctvom rekonštrukcie a obnovy infraštruktúry regionálnych ciest II. a III. triedy v územiach najviac postihnutých alebo ohrozených povodňami. Alokácia na tieto intervencie vo výške 10 mil. eur je stanovená uznesením vlády SR č. 566/2010 z 27. augusta 2010.

Charakter oprávnených intervencií daný starými ROP pre regionálne komunikácie:

Intervencie sú zamerané na zvyšovanie úrovne dopravnotechnického stavu ciest II. a III. triedy, ktoré sú v zlom alebo nevyhovujúcom stave a zabezpečujú dopravnú obslužnosť obcí v území do kohéznych pólů rastu, zvyšovanie dostupnosti k vyššej občianskej vybavenosti pre obyvateľom obcí mimo pólů rastu, vytváranie podmienok pre zlepšenie mobility za prácou a podpora doplnkových prvků dopravnej infraštruktúry k cestám II. a III. triedy, ktoré zvyšujú bezpečnosť a priepustnosť dopravy a znižujú jej dopady na životné prostredie.

Budovanie nových úsekov ciest II. a III. triedy je možné len v preukázateľne odôvodnených prípadoch z dôvodu zabezpečenia dopravnej obslužnosti územia a za účelom odstránenia identifikovaných systémových nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt.

Intervencie do regionálnych komunikácií zároveň čiastočne odstraňujú následky ničivých povodní, ktoré zasiahli SR v roku 2010, a to vo vybraných územiach najviac postihnutých povodňami v roku 2010 v zmysle uznesenia vlády SR č. 566/2010.

5.5.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 5 ROP

Miestom realizácie projektu je územie cieľa Konvergencia, podporované úseky ciest zabezpečujú obsluhu územia do pólů rastu. V prípade odstraňovania následkov povodní musí ísť zároveň o úseky ciest II. a III. triedy v územiach najviac postihnutých alebo ohrozených povodňami.

5.5.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 5 ROP

Oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 5 ROP sú územne príslušné samosprávne kraje.

5.5.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 5 ROP

Kvalitná vybavenosť cestnou sieťou zabezpečujúca dopravnú obsluhu územia je jedným z kľúčových faktorov rozvoja regiónov. Dopravná infraštruktúra v podmienkach SR je charakterizovaná relatívne hustou cestnou sieťou, avšak s nižším podielom fungujúcich ciest vyšších tried zaisťujúcich dopravnú obsluhu regiónu.

Vzhľadom na skutočnosť, že občianska infraštruktúra je koncentrovaná predovšetkým v kohéznych pólů rastu (každý inovačný pól rastu je aj kohéznym pólom rastu), je nevyhnutné zabezpečiť jej dostupnosť aj pre obyvateľstvo obcí, ktoré nie sú identifikované ako póly rastu. Uvedenú obsluhu zabezpečujú cesty II. a III. triedy, ktorých hustota je v podmienkach SR dostatočná, ale z viac ako štvrtiny celkovej dĺžky je charakterizované nevyhovujúcim dopravnotechnickým stavom. Identifikovaným nedostatkom je aj nedostatočná vybavenosť ciest II. a III. triedy prvkami zvyšujúcimi úroveň ich bezpečnosti, priepustnosti a iných aspektov.

Prostredníctvom prioritnej osi 5 sa zároveň prispieje k zmierneniu následkov povodí v roku 2010 prostredníctvom rekonštrukcie a obnovy infraštruktúry regionálnych ciest II. a III. triedy v územiach najviac postihnutých alebo ohrozených povodňami.

Tabuľka 45/2012: Prehľad implementácie PO5 (zdroje EÚ + verejné zdroje SR)

Pôvodná celková alokácia PO v eur	Počet prijatých žiadostí o NFP	Počet žiadostí o NFP odporučených na schválenie	Suma žiadostí o NFP odporučených na schválenie v eur (bez zohľadnenia úspor)	Nová alokácia PO po revízii ROP v eur (po zohľadnení realokácií, dodatočných zdrojov a úspor)	Indikatívna zostávajúca celková alokácia po revízii ROP v eur (vrátane alokácie na odstraňovanie povodní)
177 804 980,00	61	58	151 368 256,34	173 473 180,00	53 927 000,00

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 189 668 990,00

Odstránené: 177 804 980,00

5.6 PRIORITNÁ OS 6 ROP – TECHNICKÁ POMOC

5.6.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 6 ROP

Cieľ prioritnej osi 6 ROP: „Efektívne riadenie a implementácia ROP“

Prioritná os 6 ROP vytvára podporný mechanizmus pre orgány zapojené do riadenia ROP t.j. najmä Riadiaceho orgánu ROP (ďalej aj „RO“) a sprostredkovateľských orgánov pod RO pre ROP (ďalej aj „SO/RO“) na vykonávanie úloh definovaných vo všeobecnom nariadení o štrukturálnych fondoch EÚ. S cieľom zabezpečenia vysokej kvality realizácie ROP a jeho prioritných osí môžu byť finančné prostriedky technickej pomoci využívané na podporu činností a funkcií týkajúcich sa prípravy, riadenia, monitorovania, hodnotenia, informovania, publicity, kontroly implementácie

programu, vrátane podpory administratívnych kapacít potrebných na implementáciu programu a prípadne prípravy tematicky príbuzného OP pre programové obdobie 2014-2020 (napr. ex ante hodnotenie).

Medzi hlavné aktivity zabezpečované prostredníctvom tejto prioritnej osi patria:

- aktivity publicity a informovania
- technické, priestorové a prevádzkové vybavenie
- platy zamestnancov
- vzdelávacie aktivity
- zabezpečenie funkčnosti Monitorovacieho výboru ROP
- hodnotenia ROP definované vo všeobecnom nariadení
- vybavenie informačnými technológiami
- softvérové produkty a ich údržba
- štúdie a analýzy, outsourcing, monitoring
- ďalšie aktivity v súlade s legislatívou SR a EÚ.

Podrobný popis procedúr súvisiacich s riadením ROP a implementáciou ROP, a to aj v nadväznosti na ich kompetenčné prerozdelenie medzi RO a SO/RO je obsahom kapitoly 9.

Tabuľka 46/2011: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 6 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
Výstup	Počet projektov technickej pomoci	počet	2006	0	40	Počet projektov technickej pomoci realizovaných RO a SO/RO
Výsledok	Počet zimplementovaných prioritných osí ROP	počet	2006	0	7	Počet prioritných osí ROP, ktoré boli počas programového obdobia 2007-2013 implementované
Výsledok	Počet spracovaných žiadostí o NFP Riadiacim orgánom pre ROP	počet	2006	0	2 200	Počet žiadostí predložených, skontrolovaných a zaregistrovaných v ITMS na úrovni RO
Výsledok	Počet spracovaných žiadostí o NFP, vrátane projektových návrhov sprostredkovateľskými orgánmi pod Riadiacim orgánom pre ROP	počet	2006	0	1 000	Počet žiadostí predložených, skontrolovaných a zaregistrovaných v ITMS na úrovni jednotlivých SO/RO (v rámci decentralizovaných opatrení ROP)
Výsledok	Počet uzavretých zmlúv o poskytnutí NFP	počet	2006	0	1 800	Počet zmlúv o poskytnutí NFP uzavretých medzi prijímateľom a poskytovateľom

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

5.6.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 6 ROP

Územie SR.

5.6.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 6 ROP

Oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 6 ROP sú Riadiaci orgán pre ROP a jednotlivé sprostredkovateľské orgány pod RO pre ROP.

5.6.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 6 ROP

Pre plnenie úloh súvisiacich s riadením implementácie ROP je nevyhnutné zabezpečiť materiálne, technické, administratívne, priestorové podmienky priamo zainteresovaných orgánov, ale zároveň aj metodické a analytické služby súvisiace s riadením, implementáciou, monitorovaním, evaluáciou a kontrolou programu. V súvislosti s presúvaním výkonu úloh RO v oblasti implementácie

ROP na SO/RO je potrebné zabezpečiť podporné finančné prostriedky súvisiace s vytvorením a prevádzkou ďalších subjektov zapojených do implementácie programu. Zároveň je nevyhnutné zabezpečiť dostatočnú publicitu o možnostiach, ktoré poskytujú štrukturálne fondy EÚ a o ich pozitívnom vplyve na rozvoj Slovenska. Napriek výraznému zefektívneniu implementačných a kontrolných mechanizmov si realizácia ROP vyžiada nárast administratívnych kapacít. Uvedený poznatok je aj záverom analýzy vykonanej Riadiacim orgánom pre ROP v spolupráci s príslušnými samosprávnymi krajinami v prvom kvartáli 2007.

Za koordináciu vypracovania projektov a proporcionality rozdelenia prostriedkov na jednotlivé oblasti aktivít zodpovedá Riadiaci orgán pre ROP, pričom berie do úvahy ciele a špecifiká operačného programu a počet oprávnených subjektov zapojených do jeho realizácie, náročnosť procesov na administratívne kapacity a pod. V záujme efektívneho využitia prostriedkov technickej pomoci ROP a v súlade s príslušným usmernením CKO Riadiaci orgán pre ROP vypracováva a schvaľuje osobitné projekty technickej pomoci na prioritnú tému 85 "Príprava, vykonávanie, monitorovanie a kontrola" a prioritnú tému 86 "Hodnotenie a štúdie; informácie a komunikácia".

Hoci pôvodne sa predpokladalo vypracovanie len dvoch komplexných spoločných projektov technickej pomoci, (najmä v súvislosti s nastavením systému využívania prostriedkov technickej pomoci na národnej úrovni) ako efektívnejší a flexibilnejší spôsob využívania finančných prostriedkov z technickej pomoci ROP sa ukázala implementácia prioritnej osi 6 formou viacerých projektov vypracovaných samostatne RO a SO/RO.

5.7 PRIORITNÁ OS 7 ROP – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY – KOŠICE 2013

5.7.1 Cieľ a zameranie prioritnej osi 7 ROP

Cieľ prioritnej osi 7 ROP: *„Posilnenie kultúrneho potenciálu a konkurencieschopnosti regiónu NUTS 2 - Východ v súvislosti s realizáciou projektu Európske hlavné mesto kultúry - Košice 2013“*

Prioritná os 7 ROP vytvára podmienky na realizáciu projektov investičného charakteru v súvislosti s projektom Európske hlavné mesto kultúry (ďalej aj „EHMK“) – Košice 2013, ktorý je na základe uznesení vlády SR prijatých v rokoch 2009 a 2010 definovaný ako priorita na národnej úrovni.

Cieľom prioritnej osi 7 ROP je posilnenie kultúrneho potenciálu a konkurencieschopnosti regiónu NUTS 2 Východ, predovšetkým mesta Košice a jeho okolia v súvislosti s realizáciou projektu EHMK – Košice 2013.

Prioritná os 7 bude realizovaná formou jedného alebo viacerých národných projektov pozostávajúcich z čiastkových investičných projektov bezprostredne súvisiacich s projektom EHMK – Košice 2013, ktorých indikatívny zoznam tvorí Prílohu č. 9 ROP. Tento indikatívny zoznam je možné upraviť pri dodržaní účelu realizácie projektov, oprávnenosti prijímateľov a územia ich realizácie v kontexte schváleného projektu EHMK – Košice 2013.

Realizácia jednotlivých investičných projektov nie je vzájomne podmienená zo stavebno-technického hľadiska. Ukončenie fyzickej realizácie väčšiny investičných projektov sa v záujme efektívneho spustenia súvisiacich podujatí predpokladá najneskôr 31.12.2012. Ukončenie niektorých technicky náročných projektov môže nastať aj v priebehu roku 2013. Infraštruktúra podporená z projektov realizovaných v rámci prioritnej osi 7 ROP zostane funkčná a v užívaní v zmysle stanovených cieľov, zachovania výsledkov a účelu projektov aj po roku 2013 v súlade s princípom udržateľnosti investícií.

Realizácia jednotlivých investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK – Košice 2013 predpokladá posilnenie rozvoja kultúrneho potenciálu mesta Košice a širšieho regiónu prostredníctvom rekonštrukcie, modernizácie a dobudovania kultúrnej a kultúrno-spoločenskej infraštruktúry a hmotnej infraštruktúry mesta s ohľadom na trvalú udržateľnosť životného prostredia, tvorbu pracovných miest a podporu mestského a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu.

Prioritná os 7 bude realizovaná prostredníctvom nasledovných skupín aktivít:

- obnova, rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia stavebných objektov v súvislosti s projektom EHMK v záujme ich využitia na kultúrno-spoločenské účely, rozvoj kultúry, umenia a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia
- úprava a revitalizácia verejných priestranstiev, prvkov drobnej architektúry, verejnej zelene a rekonštrukcia a dobudovanie miestnej dopravnej infraštruktúry (miestne komunikácie, chodníky, cyklistické trasy, dopravné subsystémy a pod.) vo funkčnej súvislosti s projektom EHMK - Košice 2013

Tabuľka 47a/2012: Ukazovatele na úrovni prioritnej osi 7 ROP

Typ indikátora	Názov indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2013	Cieľová hodnota r. 2015	Definícia
Výstup	počet realizovaných investičných projektov EHMK - Košice 2013	počet	2011	0	21	21	Počet realizovaných investičných projektov v súvislosti s projektom EHMK - Košice 2013
Výstup	počet podporených zariadení kultúrnej infraštruktúry	počet	2011	0	17	17	Počet zariadení kultúrnej infraštruktúry podporených prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie a obstarania vybavenia v rámci čiastkových projektov EHMK - Košice 2013
Výstup	počet revitalizovaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok	počet	2011	0	6	6	Počet objektov evidovaných v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok MK SR, podporených prostredníctvom intervencií do stavebných objektov a vybavenia, za účelom zachovania kultúrneho dedičstva alebo s využitím v kultúrno-poznávacom turizme
Výstup	počet projektov regenerácie sídiel	počet	2011	0	4	4	Počet projektov regenerácie sídiel zameraných na zlepšenie stavu prvkov hmotnej infraštruktúry v súvislosti s realizáciou projektu EHMK Košice 2013
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach kultúrnej infraštruktúry	počet	2011	0	45	45	Počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných užívateľom kultúrnej infraštruktúry, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov.
Výsledok	počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených nehnuteľných kultúrnych pamiatkach	počet	2011	0	6	6	Počet nových a kvalitnejších služieb v súvislosti so zachovaním kultúrneho dedičstva a kultúrno-poznávacím turizmom, ktoré vyplývajú z realizovaných projektov
CORE č. 11	počet projektov informačnej spoločnosti	počet	2011	0	12	12	Počet investičných projektov zameraných na obstaranie a používanie IKT vybavenia v rámci projektov realizovaných v súvislosti s EHMK - Košice 2013
Dopad	zvýšenie návštevnosti v podporených zariadeniach v dôsledku realizácie projektu EHMK - Košice 2013	%	2011	0	N/A	15	Percentuálne vyjadrenie zvýšenia absolútneho počtu návštevníkov v podporených zariadeniach v dôsledku realizácie projektu EHMK - Košice 2013
CORE č. 1	vytvorené pracovné miesta	počet	2011	0	45	45	Celkový počet trvalých pracovných miest, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 7 ROP nevznikli Pozn.: Ukazovateľ predstavuje súčet vytvorených pracovných miest pre mužov a pre ženy
CORE č. 2	vytvorené pracovné miesta pre mužov	počet	2011	0	20	20	Celkový počet trvalých pracovných miest pre mužov, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 7 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre mužov sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“
CORE č. 3	vytvorené pracovné miesta pre ženy	počet	2011	0	25	25	Celkový počet trvalých pracovných miest pre ženy, ktoré by bez realizácie projektov v rámci prioritnej osi 7 ROP nevznikli Pozn.: Všetky vytvorené pracovné miesta pre ženy sú zároveň vykazované v rámci ukazovateľa „vytvorené pracovné miesta“

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Štruktúra financovania jednotlivých investičných projektov pozostáva z príspevku EÚ, štátneho rozpočtu SR a z vlastných zdrojov prijímateľa. Výška NFP je individuálne určená na úrovni každého projektu v zmysle čl. 55 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 v znení neskorších zmien a doplnení.

Charakter oprávnených intervencií daný starégiou ROP pre prioritnú os 7 je definovaný vo väzbe na realizáciu investičných projektov v súvislosti s projektom EHMK uvedených v Prílohe č. 9 ROP. Tieto projekty sa týkajú obnovy rekonštrukcie, rozširovania a modernizácie stavebných objektov, ktoré majú potenciál využitia pre kultúrno-spoločenský účel, rozvoj kultúry, umenia a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu a súvisiacej občianskej vybavenosti na miestnej a regionálnej úrovni a s tým spojené obstaranie vybavenia (vrátane IKT vybavenia), pričom väčšina stavebných objektov je nevyužívaných, resp. nevhodne využívaných. Projekty realizované v súvislosti s projektom EHMK – Košice 2013 sú zamerané aj na úpravu a revitalizáciu verejného priestranstva, verejných zelených plôch, rekonštrukciu existujúcej a dobudovanie novej hmotnej a dopravnej infraštruktúry vrátane dopravných subsystémov (miestne komunikácie, chodníky, cyklistické trasy, dopravné subsystémy a pod.). Podporované objekty sú primárne vo vlastníctve verejného sektora, pri podpore významných nehnuteľných kultúrnych pamiatok však môže ísť aj o objekty, ktoré nie sú vo vlastníctve verejného sektora, prijímateľ však musí mať k predmetnému objektu relevantné dlhodobé užívacie právo. Všetky projekty musia preukázať funkčnú súvislosť s projektom EHMK - Košice 2013 a zároveň udržateľnosť podporenej infraštruktúry.

Projekty sa orientujú hlavne na dobudovanie chýbajúcich funkcií kultúrnej infraštruktúry, s akcentom na jej zmodernizovanie a zásadným spôsobom rozvíjajú, inovujú a menia kultúrnu infraštruktúru mesta a regiónu. Sú založené prevažne na transformácií existujúcich budov a areálov na moderné, multifunkčné kultúrne priestory 21. storočia, s ohľadom na integráciu znevýhodnených skupín obyvateľstva, vrátane marginalizovaných rómskych komunít.

Riadiaci orgán pre ROP zabezpečí mechanizmy na zamedzenie duplicitnej podpory operácií podporovaných prostredníctvom prioritnej osi 7 ROP a operácií podporovaných z iných prioritných osí ROP, iných operačných programov, nadnárodných a medzinárodných programov, resp. z iných verejných zdrojov.

5.7.2 Miesto realizácie projektov v rámci prioritnej osi 7 ROP

Územie mesta Košice a jeho okolia.

5.7.3 Oprávnení prijímateľa v rámci prioritnej osi 7 ROP

1. Mesto Košice,
2. Košický samosprávny kraj,
3. Ministerstvo kultúry SR,
4. nezisková organizácia poskytujúca všeobecne-prospešné služby založená v súlade so zákonom č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách v znení neskorších predpisov, ktorej spoluzakladateľom je mesto Košice, resp. jeho mestské časti,
5. nadácia poskytujúca všeobecne-prospešné služby založená v súlade so zákonom č. 34/2002 Z.z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, ktorej spoluzakladateľom je mesto Košice, resp. jeho mestské časti.

5.7.4 Zdôvodnenie prioritnej osi 7 ROP

Ministerstvo kultúry SR v súlade s rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019 uskutočnilo dvojkoľovú súťaž slovenských miest o tento prestížny európsky titul. Na základe odporúčania medzinárodnej výberovej komisie vláda SR uznesením č. 309/2009 schválila návrh na vymenovanie mesta Košice za Európske hlavné mesto kultúry v roku 2013. Mesto Košice

bolo určené za Európske hlavné mesto kultúry na rok 2013 rozhodnutím Rady Európskej únie číslo **8770/09** v Bruseli 21. apríla 2009 a týmto rozhodnutím je vláda SR viazaná.

Prioritná os 7 ROP vytvára podmienky na realizáciu investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK – Košice 2013, ktorý je definovaný ako priorita na národnej úrovni a strategicky významný projekt s multiplikačnými účinkami pre rozvoj cestovného ruchu. Cieľom investičných projektov je pripraviť infraštruktúru, ktorá napomôže k úspešnej realizácii projektu EHMK – Košice 2013, vytvorí pozitívny synergický efekt pre zlepšenie kvality života, trvalú udržateľnosť životného prostredia, tvorbu pracovných miest a prispeje k rozvoju mestského a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu.

Nad vytvorením podmienok na realizáciu investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK – Košice 2013 a ich financovaním, resp. čiastočným financovaním z ERDF sa uvažovalo aj v počiatočnej etape formulovania stratégie ROP. Charakter investičných projektov súvisiacich s projektom EHMK – Košice 2013 si vyžaduje modifikáciu operačného programu tak, aby boli eliminované špecifikácie stanovené pôvodnou stratégiou ROP (napr. aktivity regenerácie sídiel neboli pôvodne smerované do krajských miest, stratégia ROP v prípade pamätových a fondových inštitúcií a nehnuteľných kultúrnych pamiatok nie je zameraná na budovanie nových zariadení a pod.). Zo stavebno-technického a environmentálneho hľadiska však nejde o nové typy oprávnených operácií (projektov a aktivít), pretože ide o rekonštrukciu stavebných objektov a úpravu verejných priestranstiev, ktoré sú v ROP oprávnené od začiatku programového obdobia 2007-2013. V rámci procesu stavebného konania je súčasťou prípravy každého z navrhovaných projektov aj prípadné posudzovanie vplyvov na životné prostredie. Z tematického hľadiska nedochádza k rozšíreniu zoznamu prioritných tém realizovaných v ROP, tieto projekty budú realizované v rámci existujúceho zoznamu prioritných tém ROP.

Nakoľko bude Prioritná os 7 implementovaná formou národných projektov, bude implementovaná Ministerstvom kultúry SR ako Sprostredkovateľským orgánom pod RO pre ROP

Tabuľka 47b/2012: Prehľad implementácie PO7 (zdroje EÚ + verejné zdroje SR)

<u>Pôvodná celková alokácia PO v eur</u>	<u>Počet prijatých žiadostí o NFP</u>	<u>Počet žiadostí o NFP odporučených na schválenie</u>	<u>Suma žiadostí o NFP odporučených na schválenie v eur (bez zohľadnenia úspor)</u>	<u>Nová alokácia PO po revízii ROP v eur (po zohľadnení realokácií, dodatočných zdrojov a úspor)</u>	<u>Indikatívna zostávajúca celková alokácia po revízii ROP v eur</u>
70 588 236,00	22*	20	67 447 626,20	67 447 620,00	0,00

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

*Pozn.: 2 žiadosti o NFP boli stiahnuté žiadateľom.

6 HORIZONTÁLNE PRIORITY

Na základe očakávaného pôsobenia príspevkov na rozvoj územia, ako aj jednotlivých odvetví ekonomických činností, stratégia NSRR definuje horizontálne priority, ktoré komplementárnym spôsobom vplývajú na ciele NSRR v štyroch oblastiach:

- Marginalizované rómske komunity
- Rovnosť príležitostí
- Trvalo udržateľný rozvoj
- Informačná spoločnosť.

6.1 CHARAKTER A ROZSAH HORIZONTÁLNYCH PRIORITY

Každá zo štyroch horizontálnych priorít je svojim charakterom odlišná a v procese implementácie vyžaduje osobitný prístup. Zmyslom každej z horizontálnych priorít je zabezpečiť dosiahnutie pre ňu definovaného cieľa, ktorý sa týka viacerých priorít NSRR a nemôže byť teda zabezpečený len prostredníctvom jedného operačného programu, ale vyžaduje si koordinovaný prístup pretínajúci viaceré špecifické priority, resp. projekty.

Horizontálne priority sú podľa svojho charakteru uplatnené v relevantných operačných programoch v zmysle nasledovnej tabuľky.

Tabuľka 48/2011: Uplatnenie horizontálnych priorít v rámci ROP

Horizontálna priorita	Cieľ horizontálnej priority	Uplatnenie horizontálnej priority v ROP
Marginalizované rómske komunity (MKR)	Zvýšenie zamestnanosti a vzdelanostnej úrovne príslušníkov MRK a zlepšenie ich životných podmienok	a) samostatné dopytové projekty regenerácie sídiel zamerané na podporu vybraných rómskych osídlení b) komplexný prístup (integrácia projektov z viacerých operačných programov)
Rovnosť príležitostí	Zabezpečiť rovnosť príležitostí pre všetkých a predchádzanie všetkým formám diskriminácie	najmä podpora debarierizácie zariadení občianskej infraštruktúry a vytváranie nových pracovných miest pre mužov a ženy
Trvalo udržateľný rozvoj	Zabezpečenie environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti ekonomického rastu	zniženie energetickej náročnosti stavebných objektov zariadení občianskej infraštruktúry odstránením prevádzkových environmentálnych nedostatkov, zlepšenie stavu prvkov hmotnej infraštruktúry sídiel, vrátane rekonštrukcie a modernizácie úsekov ciest, vytváranie nových pracovných miest
Informačná spoločnosť	Rozvoj inkluzívnej informačnej spoločnosti	intervencie do zariadení občianskej infraštruktúry, prostredníctvom ktorých je možné obstarávať vybavenie vrátane IKT vybavenia a realizovať aj stavebno-technické úpravy pre infraštruktúru IKT

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Indikatívne ukazovatele pre horizontálne priority na úrovni NSRR sú uvedené v prílohe č. 13 NSRR. Uvedený zoznam bol v spolupráci s RO a koordinátormi horizontálnych priorít aktualizovaný a schválený uznesením NMV pre NSRR č. NMV NSRR/2009/2. Súbor merateľných ukazovateľov pre horizontálne priority na úrovni operačného programu/prioritných osí, resp. opatrení, prostredníctvom ktorých sú horizontálne priority monitorované je súčasťou Systému koordinácie implementácie horizontálnej priority. Aktualizované ukazovatele ROP pre horizontálne priority na úrovni programu

(vrátane kvantifikácie) sú predkladané a prediskutované na zasadnutiach Monitorovacieho výboru pre ROP.²⁰

Tabuľka 49/2011: Indikatívne ukazovatele ROP pre horizontálne priority na úrovni programu

Horizontálna priorita	Názov indikátora	Typ indikátora	Merná jednotka	Počiatkový rok	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota r. 2015
Marginalizované rómske komunity (MRK)	Hodnota projektov identifikovaných ÚSVRK ako cieľene zameraných na MRK	Výsledok	EUR	2006	0	85 000 000
	Počet projektov cieľene zameraných na MRK	Výsledok	Počet	2006	0	130
	Počet vytvorených pracovných miest cieľene pre MRK	Dopad	Počet	2006	0	50
Rovnosť príležitostí	Hodnota projektov s príspevkom k rovnosti príležitostí	Výstup	EUR	2006	0	120 000 000
	Počet projektov s príspevkom k rovnosti príležitostí	Výstup	počet	2006	0	170
	Počet projektov zameraných na debarierizáciu/počet debarierizovaných objektov	Výsledok	počet	2006	0	170
	Hodnota projektov zameraných na debarierizáciu	Výsledok	EUR	2006	0	120 000 000
	Počet vytvorených pracovných miest obsadených mužmi	Výsledok	počet	2006	0	520
	Počet vytvorených pracovných miest obsadených ženami	Výsledok	počet	2006	0	780
Trvalo udržateľný rozvoj	Priemerné zníženie energetickej náročnosti stavebných objektov podporených prostredníctvom ROP	Dopad	%	2006	0	25
	Počet projektov s príspevkom k horizontálnej priorite Trvalo udržateľný rozvoj	Výsledok	počet	2006	0	900
	Objem finančných prostriedkov projektov s príspevkom k horizontálnej priorite Trvalo udržateľný rozvoj	Výsledok	EUR	2006	0	600 000 000
	Počet technicky zhodnotených zariadení vzdelávacej infraštruktúry	Výstup	počet	2006	0	750
	Počet technicky zhodnotených zariadení sociálnej infraštruktúry	Výstup	počet	2006	0	120
Informačná spoločnosť	Hodnota projektov s príspevkom k horizontálnej priorite informačná spoločnosť	Výsledok	EUR	2006	0	300 000 000
	Počet projektov s príspevkom k horizontálnej priorite informačná spoločnosť	Výsledok	EUR	2006	0	650

Zdroj: Centrálny koordinačný orgán, Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Pozn.: Ukazovatele pre horizontálne priority v rámci ROP sú uvedené v prílohe č. 13 NSRR a v procese implementácie operačných programov NSRR môžu byť prehodnotené.

6.1.1 Marginalizované rómske komunity

V problematike marginalizovaných skupín obyvateľstva sa osobitne rieši špecifická problematika marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“). Jej zámerom je posilnenie spolupráce, efektívnejšej koordinácie činností a finančných zdrojov smerujúcich k zlepšeniu životných podmienok príslušníkov MRK. Podpora MRK je zameraná na štyri prioritné oblasti: vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie a tri vzájomne súvisiace problémové okruhy: chudoba, diskriminácia a rodová rovnosť.

Na základe záverov pracovnej komisie CSF (Rámca podpory Spoločenstva) pre rozvoj rómskych komunít, ktorej úlohou je monitorovanie účinkov intervencií zo ŠF k riešeniu problémov MRK a navrhovanie návrhov na zvýšenie ich efektívnosti, je potrebné zvýšiť efektívnosť intervencií ŠF pri riešení problémov MRK prostredníctvom komplexného prístupu, ktorý spája niekoľko aktivít, resp. projektov do celkovej stratégie rozvoja konkrétnej lokality tak, aby ich realizácia na seba nadväzovala a prispievala k dlhodobému rozvoju MRK v danej lokalite. Pri komplexnom prístupe je dôraz kladený

²⁰ RO pre ROP v súlade s aktualizovanými ukazovateľmi ROP pre jednotlivé horizontálne priority zabezpečuje poskytovanie relevantných údajov zo strany prijímateľov s ohľadom na aspekty retroaktívneho pôsobenia uvedenej aktualizácie.

na vzájomnú previazanosť aktivít a na aktívnu participáciu miestnej komunity pri realizácii projektu. Využívanie komplexnosti v riešení problémov MRK je nevyhnutnosťou, pretože zabezpečí systémové riešenie problémov v týchto komunitách a umožní dlhodobé strategické plánovanie a riadenie rozvoja komunity a pozitívnej zmeny.

Vzhľadom na rozsah a náročnosť uplatňovania komplexného prístupu, je vytypovaným oblastiam/mikroregiónom²¹ so záujmom o komplexný prístup k dispozícií pomoc pri vypracúvaní lokálnej stratégie rozvoja rómskych komunít, ako aj pri príprave projektových aktivít v rámci stratégie, tak aby bola zabezpečená obsahová aj časová komplementárnosť a celkový synergický efekt. Komplexný prístup je aplikovaný predovšetkým v oblastiach s výraznou koncentráciou MRK. Horizontálna priorita MRK sa premieta do jednotlivých strategických, resp. špecifických priorít a ich cieľov prostredníctvom realizácie širokého radu opatrení zameraných na integráciu MRK, najmä prostredníctvom zlepšenia infraštruktúry rómskych osídlení, zamestnanosti, vzdelávania, zdravotníckej starostlivosti a sociálnych služieb.

Cieľom komplexného prístupu sú sídla, ktoré sú uvedené v Sociografickom mapovaní z roku 2004 a ktoré deklarujú svoj záujem o riešenie problematiky prostredníctvom komplexného prístupu a zároveň preukážu svoju oprávnenosť v zmysle podmienok, ktoré sú špecifikované v jednotlivých výzvach na podávanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z fondov EÚ.

Na základe potrieb vytypovaných oblastí/mikroregiónov a predpokladu realizácie komplexných projektov bola určená indikatívna alokácia na realizáciu komplexných projektov na úrovni NSRR vo výške 200 miliónov EUR, ktorej financovanie je zabezpečené cez indikatívne alokácie na úrovni operačných programov relevantných pre realizáciu komplexných projektov (viď. NSRR). Táto indikatívna alokácia môže byť v priebehu programového obdobia upravená v nadväznosti na priebežné hodnotenia účelosti a efektívnosti zvoleného komplexného prístupu, jej prehodnotenie ako aj výsledky priebežného hodnotenia sú predmetom zasadania Národného monitorovacieho výboru.

Realizácia projektov v rámci komplexného prístupu nevyklučuje realizáciu individuálnych dopytových projektov, ktoré dopĺňajú komplexný prístup.

Príspevok ROP k horizontálnej prioritě MRK

V rámci ROP je realizovaná podpora MRK prostredníctvom projektov, ktoré môžu byť realizované samostatne ako samostatné dopytovo orientované projekty alebo ako súčasť komplexných projektov koordinovaných z pozície koordinátora komplexného prístupu k riešeniu problematiky MRK na národnej úrovni.

Projekty, ktoré sú súčasťou komplexného prístupu sú už pri predkladaní žiadostí označené predpísaným spôsobom. Ako súčasť komplexných projektov je možné prostredníctvom ROP realizovať čiastkové projekty zamerané napríklad na školskú a sociálnu infraštruktúru a aj na regeneráciu sídiel (obcí alebo rómskych osád). Dobudovanie chýbajúcej hmotnej infraštruktúry sídiel a celkovej vybavenosti obcí, vrátane príslušných separovaných, resp. segregovaných rómskych osídlení má potenciál byť kľúčovou súčasťou komplexných projektov.

Okrem toho je možné v ROP realizovať aj samostatné projekty zamerané na zlepšenie životných podmienok príslušníkov rómskych komunít. Projekty nie sú súčasťou komplexných projektov koordinovaných na národnej úrovni, ale predstavujú samostatné dopytovo orientované projekty s významným prínosom pre MRK. Z hľadiska typov oprávnených aktivít, ktoré prispievajú k odstraňovaniu škôd spôsobených ničivými povodňami na území Slovenskej republiky v roku 2010, sú pre povodňami postihnuté samosprávy relevantné aktivity v oblasti podpory regenerácia sídiel.

Podpora MRK z ROP je teda realizovaná formou oboch prístupov a je vecne zameraná výlučne na aktivity oprávnené prostredníctvom prioritných osí ROP.

Intervencie ROP je v prípade sídiel s vysokou koncentráciou rómskeho obyvateľstva možné smerovať aj mimo inovačných a kohéznych pólův rastu.

²¹ Realizácia projektov bude vychádzať z už pripravených mikroregiónov a osídlení so spracovanou projektovou dokumentáciou v rámci grantovej schémy PHARE, 14 mikroregiónov (134 obcí) bolo vytypovaných a predpripravených v rámci projektu TA 11400130021 „Budovanie administratívnych kapacít splnomocnenkyne vlády SR“

6.1.2 Rovnosť príležitostí

Podpora základných práv, nediskriminácie a rovnosti príležitostí je jedným zo základných princípov uplatňovaných v EÚ. Rovnosť príležitostí je súčasťou pilierov Európskej stratégie zamestnanosti a Európskej rámcovej stratégie nediskriminácie a rovnakých príležitostí pre všetkých, v zmysle ktorých horizontálna priorita Rovnosť príležitostí podporuje potieranie diskriminácie na základe pohlavia, rasy, etnického pôvodu, náboženského vyznania, viery, zdravotného postihnutia, veku, či sexuálnej orientácie.

Zvláštny dôraz sa kladie na princíp rodovej rovnosti (rovnosť príležitostí žien a mužov), ktorého naplnenie patrí k základnému cieľu Európskeho spoločenstva a ako taký patrí medzi hlavné ciele štrukturálnych fondov. Podľa čl. 2 Amsterdamskej zmluvy je úlohou Spoločenstva dosiahnuť rovnaké postavenie žien a mužov v spoločnosti a podľa čl. 3 je stanovená povinnosť odstraňovať nerovnosti a presadzovať rodovú rovnosť vo všetkých aktivitách metódou gender mainstreamingu. Je to postup, pri ktorom sú všetky koncepčné, strategické, rozhodovacie a vyhodnocovacie procesy vo všetkých fázach prípravy a realizácie podriadené hľadisku rodovej rovnosti. V kontexte ŠF to znamená, že pri programovaní, monitorovaní a hodnotení je braný do úvahy prínos k presadzovaniu rovnosti príležitostí pre všetkých a k podpore vyváženého zastúpenia žien a mužov.

Príspevok k Horizontálnej priorite rovnosť príležitostí je v rámci ROP sledovaný vo väčšine opatrení ROP v súlade s výberovými a hodnotiacimi kritériami schválenými Monitorovacím výborom pre ROP..

Horizontálna priorita je uplatňovaná aj formou prístupnosti fyzického prostredia, dopravy a verejných služieb pre obyvateľov s obmedzenou mobilitou a orientáciou.

Veľmi často sa vyskytuje kombinácia niekoľkých znevýhodňujúcich faktorov, čo spôsobuje sťažený prístup a zotrvanie na trhu práce, prístup k odbornému vzdelávaniu a iným životným príležitostiam. Z uvedeného dôvodu sa okrem rešpektovania princípu rovnosti príležitostí pri všetkých príspevkoch z fondov, na oblasť rovnosti príležitostí aktívne zameriavajú aj špecifické priority NSRR „Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie“ a „Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť“. Špecifická priorita „Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie“ sa venuje rovnosti príležitostí na trhu práce a je okrem iného zameraná i na vytváranie rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a na integráciu znevýhodnených skupín na trh práce vrátane podpory mechanizmov eliminácie rodovej nerovnosti na trhu práce. V špecifickej priorite „Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť“ je rovnosť príležitostí prierezovo podporovaná prostredníctvom konkrétnych aktivít, ktoré vytvárajú podmienky na rovný prístup k formálnemu a neformálnemu vzdelávaniu pre všetkých počas celého života. Osobitná pozornosť sa venuje problematike znevýhodnených skupín obyvateľstva.

Príspevok ROP k napĺňaniu horizontálnej priority Rovnosť príležitostí

Realizácia investičných projektov s dôrazom na debarierizáciu a iné úpravy uľahčujúce fyzicky hendikepovaným osobám prístup k rekonštruovaným, rozširovaným, modernizovaným, prípadne novobudovaným zariadeniam občianskej infraštruktúry alebo prístup na verejné priestranstvá, chodníky a pod.

Zlepšenie prístupu k všetkým formám občianskej vybavenosti a verejným sídelným a dopravným službám.

Posilňovanie rodinného života prostredníctvom podpory infraštruktúry predškolských zariadení a zariadení sociálnej infraštruktúry.

6.1.3 Trvalo udržateľný rozvoj

Trvalo udržateľný rozvoj znamená, že potreby súčasnej generácie by sa mali uspokojovať bez toho, aby bola ohrozená schopnosť budúcich generácií uspokojovať svoje potreby. Je jedným zo základných cieľov EÚ, ktorým sa riadia všetky jej politiky a činnosti. Zameriava sa na neustále zlepšovanie kvality života a blahobytu súčasných i budúcich generácií na Zemi. Na tento účel podporuje dynamické hospodárstvo s plnou zamestnanosťou, vysokú úroveň výchovy, vzdelávania, ochrany zdravia, sociálnej a územnej celistvosti, ako aj vysokú úroveň ochrany životného prostredia. Zmena správania a postojov občanov a politikov v prospech rešpektovania princípov a cieľov trvalo udržateľného rozvoja je kľúčovou a dlhodobou celospoločenskou úlohou.

Trvalo udržateľný rozvoj je ako jeden z kľúčových princípov NSRR obsiahnutý v strategickom ciele NSRR, ktorý definuje rešpektovanie trvalo udržateľného rozvoja ako jednu z kľúčových podmienok pre zvyšovanie konkurencieschopnosti a výkonnosti regiónov a ekonomiky SR v období rokov 2007-2013. Napĺňanie dlhodobej vízie NSRR, t.j. proces konvergencie ekonomiky SR k priemeru EÚ-15 tak musí prebiehať v podmienkach trvalo udržateľného rozvoja.

Cieľom horizontálnej priority Trvalo udržateľný rozvoj je zabezpečiť, aby výsledný efekt všetkých intervencií financovaných v rámci NSRR synergicky podporoval trvalo udržateľný rozvoj vo všetkých jeho zložkách, t.j. v environmentálnej, ekonomickej a sociálnej zložke v súlade s cieľmi a ukazovateľmi Stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ. Vzhľadom k tomu, že intervencie do uvedených troch zložiek sa realizujú prostredníctvom viacerých operačných programov, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutie cieľa tejto horizontálnej priority je realizované na úrovni NSRR, a to prostredníctvom vyhodnocovania strategického cieľa NSRR, ktorý obsahuje princíp trvalo udržateľného rozvoja. Špecifické ciele horizontálnej priority definované v Systéme koordinácie implementácie horizontálnej priority Trvalo udržateľný rozvoj sú nasledovné:

- Zvýšenie ekonomickej prosperity
- Zvýšenie kvality životného prostredia
- Sociálna solidarita a inklúzia
- Vyrovnaný regionálny rozvoj

Príspevok ROP k napĺňaniu horizontálnej priority Trvalo udržateľný rozvoj:

- Individuálne posudzovanie všetkých investičných aj neinvestičných projektov podporovaných v rámci ROP z hľadiska vplyvov na životné prostredie.
- Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov využívaných zariadeniami občianskej infraštruktúry (školy, sociálna oblasť, kultúra záchrannej služby) ale aj bytových domov, čo má za následok znižovanie ich ekonomickej náročnosti.
- Uplatňovanie princípov územnej a tematickej koncentrácie s orientáciou na perspektívu a udržateľnosť intervencií.

6.1.4 Informačná spoločnosť

V súčasnosti pri budovaní vedomostnej spoločnosti prichádza vo svete k postupnej premene jej tradičného vnímania v zmysle vedomostného trojuholníka (vzdelávanie, výskum a inovácie) na štvoruholník (pridáva sa strana štvrtá – informatizácia). Zavádzanie informačno-komunikačných technológií (ďalej len „IKT“) a zefektívňovanie procesov prostredníctvom ich využívania prispieva podstatnou mierou k oveľa vyššej efektívnosti a účinnosti implementácie prvkov vedomostnej spoločnosti.

Cieľom horizontálnej priority je podpora vyššej efektívnosti, transparentnosti a kvality implementácie priorit NSRR v dôsledku zavádzania a využívania prostriedkov IKT. Špecifické ciele horizontálnej priority definované v Systéme koordinácie implementácie horizontálnej priority Informačná spoločnosť sú nasledovné:

- informačná gramotnosť
- efektívna elektronizácia verejnej správy
- široká dostupnosť internet

Implementácia horizontálnej priority posilní synergické prepojenie dotknutých operačných programov a zabezpečí, aby aktivity podporované na základe konkrétnych projektov zohľadňovali informačnú spoločnosť vo všetkých jej aspektoch.

Oblasť budovania informačnej spoločnosti je v NSRR podporovaná dvoma spôsobmi; v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti (ďalej len „OPIS“) a prostredníctvom projektov informatizácie realizovaných v ostatných operačných programoch. V tomto kontexte si realizácia horizontálnej priority Informačná spoločnosť vyžaduje integrovaný prístup k realizácii projektov v oblasti informatizácie v operačných programoch mimo OPIS založený na úzkej spolupráci riadiacich a sprostredkovateľských orgánov týchto programov s riadiacim orgánom a sprostredkovateľským orgánom pre OPIS.

Stratégia OPIS sa zameriava na vytváranie technologického, aplikačného a procesného prostredia pre zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných verejnou správou a zvyšovanie ich dostupnosti prostredníctvom širokopásmového pripojenia. OPIS sa koncentruje na projekty eGovernmentu vrátane eHealth, eCulture a širokopásmového pripojenia, ktoré vytvárajú kvalitné prostredie pre rozvoj infraštruktúry a e-sluzieb v tematicky špecifických oblastiach spadajúcich do kompetencie ostatných riadiacich a sprostredkovateľských orgánov.

Na horizontálnej úrovni je rozvoj informačnej spoločnosti podporovaný prostredníctvom projektov informatizácie realizovaných v ostatných operačných programoch mimo OPIS. V tomto zmysle sa horizontálna priorita Informačná spoločnosť koncentruje na optimalizáciu špecifických procesov služieb poskytovaných ústrednými orgánmi štátnej správy a integráciu technologicko-aplikačnej infraštruktúry. V rámci implementácie tejto horizontálnej priority sú podporované aktivity v oblasti nákupu a prevádzky technologickej a aplikačnej infraštruktúry, lokálnych a špecializovaných sietí a rozvoj elektronických služieb v špecifických oblastiach. Intervencie v rámci tejto horizontálnej priority vyžadujú podporu zavádzania takých služieb eGovernmentu ako napr. eContent, eLearning, eTransport, eInclusion, eBusiness, eTourism, eSkills a pod., ktoré sú súčasťou sektorových stratégií jednotlivých operačných programov²². Projekty v týchto témach sú financované z vlastných zdrojov alokovaných v tematicky príslušných operačných programoch.

Projekty informatizácie spoločnosti, implementované v týchto operačných programoch tak nadväzujú na aktivity OPIS, ktorý vytvorí integrované metodické, procesné, technologické a aplikačné prostredie pre koordinovaný rozvoj týchto projektov.

Príspevok ROP k napĺňaniu horizontálnej priority Informatizácia spoločnosti

Intervencie do všetkých zariadení občianskej infraštruktúry, prostredníctvom ktorých je možné obstarávať IKT vybavenie ale aj realizovať stavebno-technické úpravy pre infraštruktúru IKT.

6.2 KOORDINÁCIA HORIZONTÁLNYCH PRIORÍT

Uznesením vlády SR č. 1005/2006 zo dňa 6. decembra 2006 boli určení koordinátori horizontálnych priorít, ktorými sú Úrad vlády SR pre MRK, trvalo udržateľný rozvoj a informačnú spoločnosť a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pre horizontálnu prioritu rovnosť príležitostí.

Koordinácia implementácie horizontálnych priorít je rámcovo popísaná už na úrovni NSRR. Detailný opis systému implementácie každej z horizontálnych priorít je popísaný v systéme koordinácie implementácie horizontálnej priority, samostatne vypracovanom pre každú z horizontálnych priorít a odsúhlasenom Centrálnym koordináčnym orgánom a riadiacimi orgánmi operačných programov.

Monitorovanie každej horizontálnej priority na úrovni NSRR je zabezpečené prostredníctvom súboru ukazovateľov, ktorý sa nachádza v prílohe č. 13 NSRR (aktualizovaná a schválená uznesením NMV pre NSRR č. NMV NSRR/2009/2.). Súbor merateľných ukazovateľov pre horizontálne priority na úrovni operačného programu/prioritných osí, resp. opatrení je súčasťou Systému koordinácie implementácie horizontálnej priority a riadiacej dokumentácie jednotlivých operačných programov. Implementácia horizontálnych priorít je osobitne monitorovaná vo výročných správach a záverečnej správe operačných programov v súlade s charakterom horizontálnych priorít ako aj výročných správach a záverečnej správe NSRR, ktorých podklad tvoria výročné správy a záverečná správa príslušnej horizontálnej priority aj s uvedením regionálneho priemetu realizovaných aktivít.

V priebehu programového obdobia sú realizované **priebežné hodnotenia zamerané na úspešnosť a efektívnosť zvoleného spôsobu implementácie každej horizontálnej priority** a na zhodnotenie výstupov a výsledkov projektov realizovaných v rámci horizontálnych priorít a na zhodnotenie napĺňania cieľov horizontálnych priorít. Po skončení programového obdobia sa realizuje hodnotenie dopadu projektov realizovaných v rámci horizontálnych priorít. Všetky vykonané hodnotenia sú predmetom zasadnutí Národného monitorovacieho výboru a príslušných pracovných skupín zapojených do implementácie danej horizontálnej priority a sú zverejnené prostredníctvom komunikačných kanálov Centrálného koordináčneho orgánu, vrátane koordinátorov horizontálnych priorít, a tým sú dostupné širokej verejnosti.

²² komplementarita intervencií realizovaných v OPIS s intervenciami v rámci ostatných operačných programov je popísaná v OPIS

Marginalizované rómske komunity

NSRR chce prostredníctvom horizontálnej priority MRK vytvoriť priestor pre efektívny dopad pomoci ŠF na riešenie problémov MRK. Koordinátorom horizontálnej priority MRK je Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej len „ÚSVRK“), ktorý pre výkon činností spojených s administratívnym a metodickým zabezpečením horizontálnej priority MRK zriaďuje odbor pre koordináciu horizontálnej priority MRK²³.

Ambíciou je využiť ŠF na rozšírenie, doplnenie a lepšiu kombináciu programov už existujúcich na národnej úrovni. Vychádzajúc z niekoľko rokov realizovanej vládnej stratégie SR pre integráciu ekonomicky a sociálne vylúčených rómskych komunít a praxou overených nástrojov inklúzie, je možné obdobie rokov 2007-2013 využiť na dosiahnutie synergického a udržateľného efektu. Východiskom je vládna politika založená na vyrovnávacích opatreniach, rezortné koncepcie pre vzdelávanie (predškolská príprava, asistenti učiteľov, podpora rómskeho jazyka, integrované vzdelávanie), regionálny rozvoj a bývanie (výstavba nájomných bytov a infraštruktúra), podporu zdravia (zdravotní asistenti), komunitného rozvoja a zamestnanosti (komunitní sociálni pracovníci, komunitné centrá, sociálne podniky) a ďalšie. Pozitívnym faktom je aj vybudovaná inštitucionálna sieť, či už prostredníctvom verejných inštitúcií (regionálne kancelárie ÚSVRK, oddelenia na VÚC, regionálne kancelárie Slovenského národného strediska pre ľudské práva a pod.) alebo cez mimovládny a občiansky sektor. Táto sieť predstavuje kvalifikovaný ľudský potenciál. Pre komplexnosť riešenia a lepšiu koordináciu zvlášť na úrovni regiónov, zadal v roku 2006 ÚSVRK vypracovanie Regionálnych koncepcií pre rozvoj rómskych komunít v oblastiach s vysokou koncentráciou marginalizovaných skupín (Košícký, Prešovský a Banskobystrický kraj). Podieľali sa nich široké partnerstvá a boli konzultované a akceptované aj na úrovni samosprávnych krajov.

Navrhovanými nástrojmi pre zabezpečovanie dopadu a koordinácie sú:

- komplexný prístup v riešení problémov MRK, ktorý sa uplatňuje v ROP, OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia, OP Vzdelávanie, OP Životné prostredie, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a OP Zdravníctvo;
- individuálne projekty (dopytovo orientované projekty), ktoré sa môžu uplatniť vo všetkých operačných programoch.

Úlohy ÚSVRK a spolupráca s riadiacimi orgánmi, rozsah a presné podmienky realizácie opísaných nástrojov zabezpečenia horizontálnej priority MRK v rámci konkrétnych operačných programov sú predmetom záväznej zmluvy o spolupráci medzi ÚSVRK a každým riadiacim orgánom alebo sprostredkovateľským orgánom pod riadacim orgánom.

Komplexný prístup je riešený nasledovne:

- predkladanie lokálnych stratégií komplexného prístupu (ďalej „KxP“) obcou, príp. mikroregiónom (v nadväznosti na obsah regionálnych koncepcií sociálno-ekonomickej inklúzie MRK, ktorých vznik bol iniciovaný ÚSVRK v roku 2006 v prípade Prešovského, Košíckého a Banskobystrického kraja a vyžaduje zapojenie širokého partnerstva v danej lokalite)
- vyhodnotenie a schvaľovanie lokálnych stratégií komplexného prístupu
- príprava projektov v rámci schválených lokálnych stratégií komplexného prístupu
- schválenie a implementácia projektov v rámci operačných programov
- priebežné monitorovanie a hodnotenie napĺňania cieľov lokálnych stratégií prostredníctvom jednotlivých projektov
- vyhodnotenie prínosu komplexných projektov k napĺňaniu cieľa horizontálnej priority

Kompetencie ÚSVRK v súvislosti s realizáciou komplexného prístupu vyplývajú z poverenia Úradu vlády SR. ÚSVRK:

- uzatvára zmluvy s jednotlivými riadiacimi orgánmi a sprostredkovateľskými orgánmi pod riadiacimi orgánmi o vzájomnej spolupráci a koordinácii pri napĺňaní horizontálnej priority MRK, ktoré podpisuje vedúci Úradu vlády SR, ako štatutárny zástupca Úradu vlády SR;

²³ v súlade s materiálom „Analýza administratívnych kapacít pre programové obdobie 2007 -2013“ schváleným uznesením vlády SR č. 396 z 2. 5. 2007

- spolupracuje s riadiacimi orgánmi pri príprave výziev na predkladanie projektov v rámci KxP;
- zverejňuje výzvy na predkladanie lokálnych stratégií KxP;
- zriaďuje výberovú komisiu KxP a koordinuje jej činnosť, s cieľom schvaľovať lokálne stratégie KxP;
- spolupracuje s obcami/mikroregiónmi, ktoré na základe úspešnej lokálnej stratégie KxP získavajú/ využívajú poradenstvo
- spolupracuje s riadiacimi orgánmi a sprostredkovateľskými orgánmi pod riadiacimi orgánmi pri výbere, hodnotení a monitoringu projektov predkladaných v rámci KxP, ktorých jasná identifikácia sa zabezpečí označením priamo v žiadosti o nenávratný finančný príspevok
- koordinuje činnosť monitorovacej skupiny KxP, ktorej úlohou je monitorovať realizáciu komplexného projektu priamo na mieste a riešiť prípadné identifikované problémy v realizácii, a to v priamej komunikácii a spolupráci s riadiacimi orgánmi príslušných operačných programov
- spolupracuje pri monitoringu a hodnotení dopadu ŠF na MRK v období 2007-2013 spolu s Pracovnou skupinou pre MRK;
- zabezpečuje špeciálne monitorovanie a hodnotenie zamerané na celkové plnenie schválených lokálnych stratégií KxP

Kompetencie riadiacich a sprostredkovateľských orgánov pod riadiacimi orgánmi v súvislosti s realizáciou komplexného prístupu:

- sú členmi medzirezortnej komisie pre hodnotenie a výber projektov KxP;
- vyčlenia indikatívnu alokáciu zdrojov určenej na implementáciu komplexných projektov v rámci OP
- vyhlasujú výzvy na predkladanie projektov v rámci KxP, pričom sa uplatňuje systém priebežnej výzvy, t.j. je možné ich predkladať kedykoľvek počas implementácie OP, čím sa zabezpečia podmienky na plynulú realizáciu všetkých zložiek komplexného projektu v súlade s časovým harmonogramom realizácie schválenej lokálnej stratégie KxP;
- hodnotia a vyberajú jednotlivé projekty predkladané v rámci KxP;
- zabezpečujú monitoring a kontrolu úspešných projektov predložených v rámci KxP;
- s ÚSVRK spolupracujú pri obsahovom a technickom zabezpečovaní výziev na predkladanie projektov v rámci KxP
- v pravidelných intervaloch poskytujú ÚSVRK potrebné informácie a údaje potrebné pre výkon monitoringu a hodnotenia dopadu ŠF na MRK

Realizácia individuálnych projektov majúciich dopad na MRK prebieha nasledovne:

- v samostatnej časti žiadosti o nenávratný finančný príspevok žiadateľ jasne identifikuje, že projekt je zameraný na MRK;
- predpokladaný dopad projektov na horizontálnu prioritu MRK, ktoré žiadateľ takto označil, posúdi RO, resp. SO/RO v procese hodnotenia projektov zameraných na MRK;
- projekty s výrazným dopadom na MRK sú bodovo zvýhodnené (s výnimkou operačných programov, v ktorých je HP MRK riešená prostredníctvom samostatného opatrenia, resp. skupiny aktivít).

Informovanie a publicita, ako dôležitá súčasť vytvárania atmosféry spolupráce a úspešného riešenia postavenia MRK, je zabezpečovaná ÚSVRK prostredníctvom nasledovných činností:

- v pravidelných intervaloch, v spolupráci s riadiacimi orgánmi a sprostredkovateľskými orgánmi pod riadiacimi orgánmi, informuje o naplňaní horizontálnej priority MRK Centrálny koordinačný orgán a Úrad vlády SR;
- zabezpečuje realizáciu komunikačného plánu horizontálnej MRK s cieľom zvýšiť informovanosť MRK ako aj širokej verejnosti o možnostiach poskytnutia podpory a výsledkoch realizácie horizontálnej priority MRK.

V záujme zapojenia prijímateľov a ostatných aktérov a zabezpečenia širšej platformy pre komunikáciu o realizácii horizontálnej priority MRK v NSRR a v záujme monitorovania a hodnotenia vplyvu realizovaných projektov na MRK naďalej, v úzkej spolupráci s odborom pre koordináciu HP MRK pri ÚSVRK, funguje Pracovná komisia CSF pre rozvoj rómskych komunít (pod názvom Pracovná komisia pre rozvoj rómskych komunít, ktorej činnosť v programovom období 2004-2006 sa ukázala ako dobrý príklad v implementácii ŠF.

Rovnosť príležitostí

Koordináciu úlohu pri implementácii horizontálnej priority NSRR „rovnosť príležitostí“ plní Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Horizontálna priorita rovnosť príležitostí sa sleduje vo všetkých operačných programoch v rámci NSRR.

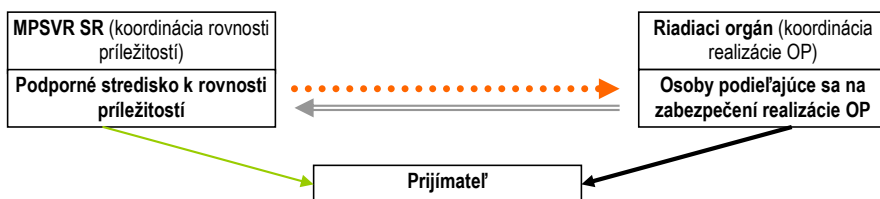
Posúdenie vplyvu projektu na naplnenie horizontálnej priority Rovnosť príležitostí je povinné pre všetkých žiadateľov zo ŠF a KF a sleduje sa v žiadosti o NFP, kde žiadateľ zhodnotí či má projekt vplyv na rovnosť príležitostí. V prípade, že projekt má vplyv na rovnosť príležitostí, je tento vplyv zhodnotený ako pozitívny, resp. negatívny a vzťah k rovnosti príležitostí je zaradený medzi hodnotiace kritériá. V prípade ak projekt nemá vplyv na rovnosť príležitostí, vzťah k rovnosti príležitostí sa medzi hodnotiace kritériá nezaraďuje.

Hodnotiace kritériá pre hodnotenie vplyvu projektov na rovnosť príležitostí vypracuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“), ktoré v tejto oblasti poskytuje usmernenia pre všetky riadiace orgány a zabezpečí vzdelávanie ich pracovníkov. Súčasťou projektových ukazovateľov každého takéhoto projektu sú aj ukazovatele monitorujúce vplyv na rovnosť príležitostí.

MPSVR SR zriaďuje podporné stredisko, ktoré poskytuje prijímateľom pomoc pri posudzovaní vplyvu projektu na rovnosť príležitostí. Na jednotlivých riadiacich orgánoch operačných programov sa zriaďujú focal points (kontaktné osoby), ktorých úlohou je spolupracovať s podporným strediskom MPSVR SR, poskytovať poradenstvo prijímateľom pri určení vzťahu projektu k horizontálnej priorite Rovnosť príležitostí ako aj pri hodnotení projektu v procese výberu projektov a pri ich realizácii /monitorovaní.

Tieto aktivity sú koordinované MPSVR SR. MPSVR SR zabezpečí primeranú informovanosť s cieľom zvýšenia pozitívneho vplyvu podporovaných aktivít na rovnosť príležitostí zo zdrojov OP Technická pomoc a OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia v spolupráci s Centrálnym koordináčnym orgánom.

Schéma koordinácie implementácie horizontálnej priority „Rovnosť príležitostí“

Legenda:

- ▶ Usmernenia, školenia, konzultácie, poradenstvo
- ⇒ Žiadosti o usmernenie, školenia, konzultácie a poradenstvo; monitorovacie správy za OP k RP
- ▶ Primárne poradenstvo na určenie vplyvu projektu na rovnosť príležitostí
- ▶ Sekundárne poradenstvo na určenie vplyvu projektu na rovnosť príležitostí

Zdroj: MPSVR SR, 2007

Trvalo udržateľný rozvoj

Na politickej úrovni koordinačnú úlohu pri implementácii horizontálnej priority Trvalo udržateľný rozvoj (ďalej len „HP TUR“) plnil do 7.7.2010 podpredseda vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny. Túto úlohu vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju plnil prostredníctvom Rady vlády pre trvalo udržateľný rozvoj z funkcie jej predsedu. Inštitucionálnym koordinátorom HP TUR je Úrad vlády SR (ďalej len „ÚV SR“). ÚV SR zabezpečuje, aby HP TUR bola efektívne riadená a implementovaná vo vzťahu k všetkým operačným programom, ich prioritným osiam a monitoruje a hodnotí napĺňanie cieľov HP TUR aj na úrovni NSRR.

Pre tento účel je na ÚV SR zriadená pracovná skupina pre horizontálnu prioritu TUR, v ktorej majú zastúpenie všetky relevantné riadiace orgány, Centrálny koordinačný orgán, Ústredný orgán štátnej správy pre energetiku a CO v pozícii pozorovateľa. V prípade potreby sú na zasadnutia pracovnej skupiny prizývaní aj zástupcovia sociálno-ekonomických partnerov (zástupcovia regionálnych a miestnych samospráv, akademickej obce, výskumných inštitúcií, podnikateľských a odborových zväzov, záujmových združení a občianskej spoločnosti).

Rada vlády pre TUR SR je poradným a koordinačným orgánom vlády SR pre uplatňovanie zásad TUR. Vyjadruje sa o.i. aj k predloženým materiálom Pracovnej skupiny pre horizontálnu prioritu TUR. Spolupracujúcimi a poradnými orgánmi Rady sú odborníci vysokých škôl, vedeckých ústavov, zástupcov samosprávnych orgánov, odborových a zamestnávateľských zväzov a zástupcov orgánov štátnej správy pri posudzovaní riešenia niektorých problémov TUR.

Kľúčovými prostriedkami pre napĺňanie cieľov HP TUR sú integračné nástroje, ktoré vyplývajú z koncepcného, právneho a inštitucionálneho rámca TUR:

- strategické a programové dokumenty, koncepcie v oblasti TUR na úrovni EÚ a SR, vrátane oblasti energetickej efektívnosti
- princípy, priority, ciele a ukazovatele TUR

Jednou z oblastí významne prispievajúcou k TUR je oblasť energetiky a energetickej efektívnosti, ktorá bude okrem OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast prierezovo podporovaná aj v rámci aktivít Regionálneho operačného programu a aj v OP Životné prostredie (v oblasti využívania obnoviteľných zdrojov), OP Zdravotníctvo, OP Výskum a vývoj a OP Bratislavský kraj. Koordináciu podpory energetiky horizontálne zabezpečuje Ministerstvo hospodárstva SR, ktoré je v zmysle kompetenčného zákona²⁴ v znení neskorších zmien a doplnení zodpovedné za energetickú politiku, zabezpečuje a plní úlohy, ktoré pre SR vyplývajú z nariadení, smerníc a strategických dokumentov EÚ a zároveň má povinnosť informovať EK o plnení týchto záväzkov.

Ministerstvo hospodárstva SR poskytuje ÚV SR podklady za vyhodnotenú oblasť energetickej efektívnosti, aby ÚV SR mohol zabezpečiť komplexné vyhodnotenie HP TUR v rámci pracovnej skupiny HP TUR. ÚV SR v rámci pracovnej skupiny pre TUR zabezpečí sledovanie ukazovateľov energetickej efektívnosti za každý OP spolufinancovaný z ERDF/KF v rámci NSRR.

Implementácia HP TUR je vykonávaná v týchto fázach programového cyklu:

a) Implementácia

- Vo fáze implementácie operačných programov je napĺňanie HP TUR uskutočňované prostredníctvom zadefinovania textu v rámci príručky pre prijímateľa, ktorého obsahom je, aby žiadateľ o nenávratný finančný príspevok vo svojom projekte jasne zadefinoval, či svojím projektom prispieva k cieľom HP TUR a akým spôsobom.
- Vo fáze implementácie je napĺňanie HP TUR zabezpečené prostredníctvom nastavenia hodnotiacich kritérií projektov ako súčasť hodnotiacich kritérií operačného programu v súlade s cieľmi HP TUR.

b) Monitorovanie

- Vo fáze monitorovania je napĺňanie HP TUR uskutočňované prostredníctvom sledovania napĺňania ukazovateľov HP TUR na úrovni operačného programu, prioritných osí resp. opatrení. Koordinátor v spolupráci so zástupcami jednotlivých RO definuje súbor ukazovateľov ako súčasť Systému koordinácie implementácie HP TUR. Na základe agregovaných údajov na

²⁴ Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy

úrovni operačného programu obsiahnutých v informácii o príspevku plnenia operačného programu k HP TUR koordinátor uvedené údaje monitoruje a sumarizuje vo vzťahu k NSRR a následne spracuje do výročných správ a záverečnej správy HP TUR.

c) Hodnotenie

- Hodnotenie HP TUR je zamerané na posúdenie úrovne dosahovania cieľov HP TUR, kvalitatívne a kvantitatívne posúdenie prínosu realizovaných projektov k HP TUR, efektívnosť a účinnosť implementácie HP TUR, zhodnotenie výstupov a výsledkov projektov realizovaných v rámci HP TUR a pod. Po skončení programového obdobia bude realizované následné hodnotenie dopadu projektov realizovaných v rámci HP TUR vo vzťahu k cieľom HP TUR.
- Výsledky hodnotenia sú vstupmi pre návrhy na zlepšenie implementácie operačného programu, a tým aj celkovo NSRR z pohľadu implementácie HP TUR a spolu s výsledkami monitorovania aj vstupmi na dosiahnutie žiaduceho pokroku smerom k dosiahnutiu hlavných ekonomických, sociálnych a environmentálnych cieľov HP TUR.
- Koordinátor okrem hodnotenia príspevku operačného programu k napĺňaniu cieľov HP TUR vo vzťahu k NSRR hodnotí aj napĺňanie strategických cieľov Akčného plánu TUR na roky 2005-2010. Výsledky týchto hodnotení sú súčasťou výročných správ a záverečnej správy HP TUR, operačných programov a NSRR. Správy o výsledku hodnotenia HP TUR sú predkladané členom pracovnej skupiny pre TUR a Rade vlády pre TUR.
- Koordinátor vypracováva výročné správy a záverečnú správu HP TUR aj s uvedením regionálneho priemetu realizovaných aktivít, ktoré sú súčasťou výročných správ a záverečnej správy NSRR.

Všetky výstupy koordinátora po dohode s jednotlivými RO, slúžia aj ako vstupy pre zasadnutia jednotlivých monitorovacích výborov. Koordinátor HP TUR sa zúčastňuje zasadnutí monitorovacích výborov jednotlivých operačných programov ako riadny člen.

Informačná spoločnosť

Na politickej úrovni za koordináciu implementácie horizontálnej priority Informativná spoločnosť (ďalej len „HP IS“) zodpovedal do 7.7.2010 podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny. Inštitucionálnym koordinátorom HP IS je ÚV SR. Na koncepcijnej a vecnej úrovni za horizontálne riadenie a implementáciu všetkých projektov Informativnej spoločnosti zodpovedá Ministerstvo financií SR, ktoré je ústredným orgánom štátnej správy na úseku informatizácie. ÚV SR v zmysle zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov koordinuje plnenie úloh v oblasti informatizácie spoločnosti.

ÚV SR zabezpečuje, aby HP IS bola efektívne riadená a implementovaná vo vzťahu k všetkým operačným programom, ich prioritným osiam a monitoruje a hodnotí napĺňanie cieľov HP IS aj na úrovni NSRR.

Pre tento účel je na ÚV SR zriadená pracovná skupina pre HP IS, v ktorej majú zastúpenie všetky relevantné riadiace orgány, Centrálny koordinačný orgán a CO v pozícii pozorovateľa. V prípade potreby sú na zasadnutia pracovnej skupiny prizývaní aj zástupcovia sociálno-ekonomických partnerov (zástupcovia regionálnych a miestnych samospráv, akademickej obce, výskumných inštitúcií, podnikateľských a odborových zväzov, záujmových združení a občianskej spoločnosti). Dňa 1. augusta 2007 bol vytvorený Úrad splnomocnenca vlády pre informatizáciu spoločnosti, ktorého zástupca je prizývaný na zasadnutia pracovnej skupiny HP IS v prípade riešenia sporných otázok týkajúcich sa implementácie HP IS a plní v tejto skupine poradnú funkciu v zmysle svojho štatútu.

Kľúčovými prostriedkami, prostredníctvom ktorých sa budú riadiť intervencie tak, aby napĺňali HP IS, sú integračné nástroje, ktoré vyplývajú z koncepcijného, právneho a regulačného rámca informatizácie spoločnosti:

- strategické dokumenty, akčné plány v oblasti informatizácie spoločnosti na úrovni EÚ a SR
- právny rámec informačnej spoločnosti stanovený v legislatívnych aktoch EÚ a SR

- národná koncepcia informatizácie verejnej správy a z nej vyplývajúce koncepcie rozvoja informačných systémov verejnej správy povinných subjektov, ktorými sú inštitúcie verejnej správy
- národné projekty implementované v rámci OPIS
- dátové štandardy, technologické štandardy a bezpečnostné štandardy
- metodické pokyny, usmernenia, príručky pre žiadateľov, prípadne výzvy na predkladanie projektov

Implementácia HP IS je vykonávaná v týchto fázach programového cyklu:

a) Implementácia

- Vo fáze implementácie operačných programov je napĺňanie HP IS uskutočňované prostredníctvom zadefinovania textu v rámci príručky pre prijímateľa, ktorého obsahom je, aby žiadateľ o nenávratný finančný príspevok vo svojom projekte jasne zadefinoval, či svojím projektom prispieva k cieľom HP IS a akým spôsobom.
- Vo fáze implementácie je napĺňanie HP IS zabezpečené prostredníctvom nastavenia hodnotiacich kritérií projektov ako súčasť hodnotiacich kritérií operačného programu v súlade s cieľmi HP IS.

b) Monitorovanie

- Vo fáze monitorovania je napĺňanie HP IS uskutočňované prostredníctvom sledovania napĺňania ukazovateľov HP IS na úrovni operačného programu, prioritných osí resp. opatrení. Koordinátor v spolupráci so zástupcami jednotlivých riadiacich orgánov definuje súbor ukazovateľov ako súčasť Systému koordinácie implementácie HP IS. Na základe agregovaných údajov na úrovni operačného programu obsiahnutých v informácii o príspevku plnenia operačného programu k HP IS koordinátor uvedené údaje monitoruje a sumarizuje vo vzťahu k NSRR a následne spracuje do výročných správ a záverečnej správy HP IS.

c) Hodnotenie

- Hodnotenie HP IS je zamerané na posúdenie úrovne dosahovania cieľov HP IS, kvalitatívne a kvantitatívne posúdenie prínosu realizovaných projektov k HP IS, efektívnosť a účinnosť implementácie HP IS, zhodnotenie výstupov a výsledkov projektov realizovaných v rámci HP IS a pod. Po skončení programového obdobia bude realizované následné hodnotenie dopadu projektov realizovaných v rámci HP IS vo vzťahu k cieľom HP IS.
- Výsledky hodnotenia sú vstupmi pre návrhy na zlepšenie implementácie operačného programu, a tým aj celkovo NSRR z pohľadu implementácie HP IS a spolu s výsledkami monitorovania aj vstupmi na dosiahnutie žiaduceho pokroku smerom k dosiahnutiu hlavných cieľov informačnej spoločnosti stanovených v strategických dokumentoch.
- Koordinátor vypracováva výročné správy a záverečnú správu HP IS aj s uvedením regionálneho priemetu realizovaných aktivít, ktoré sú súčasťou výročných správ a záverečnej správy NSRR

Všetky výstupy koordinátora po dohode s jednotlivými RO, slúžia aj ako vstupy pre zasadnutia jednotlivých monitorovacích výborov. Koordinátor HP IS sa zúčastňuje zasadnutí monitorovacích výborov jednotlivých operačných programov ako riadny člen.

7 SÚLAD STRATÉGIE ROP S POLITIKAMI, DOKUMENTMI A CIEĽMI

7.1 SÚLAD SO STRATEGICKÝMI DOKUMENTMI A POLITIKAMI EÚ

7.1.1 Strategické usmernenia Spoločenstva

		Strategické usmernenia spoločnosti		
		Urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu	Zlepšenie poznatkov a inovácie pre rast	Väčšie množstvo a kvalitnejšie pracovné miesta
<p>Strategické usmernenia Spoločenstva o súdržnosti definujú základný rámec pre národné strategické referenčné rámce jednotlivých členských krajín s cieľom presadiť harmonický, vyrovnaný a udržateľný rozvoj Spoločenstva (článok 25 všeobecného nariadenia). V súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť boli na úrovni NSRR stanovené tri strategické priority, pričom ROP nepriamo prispieva k realizácii špecifickej priority 1.1 <i>Regionálna infraštruktúra</i> NSRR v rámci strategickej priority 1 <i>Infraštruktúra a regionálna dostupnosť</i> NSRR. ROP nepriamo prispieva k uplatňovaniu predovšetkým prvého usmernenia, t.j. „zlepšenie atraktivity členských štátov, regiónov a miest prostredníctvom zlepšenia dostupnosti, zabezpečenia primeranej kvality a úrovne služieb a zachovania ich environmentálneho potenciálu“.</p> <p>Okrem toho ROP posilňuje predpoklady pre rozvoj druhého usmernenia, t.j. „podpora inovácií, podnikania a rastu hospodárstva založeného na znalostiach prostredníctvom výskumných a inovačných kapacít, vrátane nových informačných a komunikačných technológií“, a to hlavne v rámci podpory IKT vybavenia vzdelávacích zariadení a pamäťových a fondových inštitúcií a čiastočne aj v oblasti podpory turizmu.</p> <p>Podpora infraštruktúry cestovného ruchu a podpora budovania nových zariadení sociálnej infraštruktúry napĺňajú aj tretie usmernenie, t.j. „vytváranie väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest získavaním väčšieho počtu ľudí pre pracovný pomer alebo podnikateľskú činnosť, zlepšovaním prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a zvyšovaním investícií do ľudského kapitálu“.</p>				
Strategická priorita 1 NSRR Infraštruktúra a regionálna dostupnosť	Regionálny operačný program	1 Infraštruktúra vzdelávania		X
		2 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately		X
		3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu	X	X
		4 Regenerácia sídiel	X	
		5 Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónov	X	
		6 Technická pomoc ROP		X
		7 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013	X	X

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

7.1.2 Lisabonská a Göteborgská stratégia

Vláda SR vo februári 2005 schválila Stratégiu konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010, ktorá sa považuje za Národnú lisabonskú stratégiu. Uvedený dokument vychádza zo základnej filozofie lisabonskej stratégie EÚ, ktorou je rozvoj ekonomickej konkurencieschopnosti prostredníctvom dvoch základných druhov aktivít: hlbokých reforiem (tzv. štrukturálnych reforiem) a adekvátnych rozvojových politík. V súlade s procesmi koordinácie sa stratégie členských štátov koncipujú v rámci trojročných cyklov a sú prezentované v Národných programoch reforiem (ďalej len „NPR“). NPR sa v podmienkach SR prioritne zameriava na rozvoj oblastí, ktoré najlepšie podporia rast tvorivého potenciálu slovenskej ekonomiky:

- vzdelávanie
- zamestnanosť
- informačná spoločnosť
- veda, výskum a inovácie
- podnikateľské prostredie.

V národnej lisabonskej stratégii boli pre každú z uvedených oblastí sformulované jasné vízie cieľového stavu do roku 2010 a tiež hlavné politiky a kroky, ktorými je možné tieto ciele dosiahnuť. Uvedené vízie, ciele a hlavné politiky boli premietnuté do NPR.

Intervencie do materiálneho vybavenia v oblasti vzdelávania, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je v NPR vnímané ako jeden z dôležitých aspektov modernej vzdelávacej politiky. Nezameniteľnú úlohu pri sprostredkovaní poznatkov a pri rozvoji poznatkovej spoločnosti zohrávajú aj pamäťové a fondové inštitúcie.

Pri podpore vyrovnávania sa s demografickými zmenami zohrávajú dôležitú úlohu opatrenia na zvýšenie dostupnosti verejných služieb a pružnosti vzdelávacieho systému a systému starostlivosti o deti, opatrenia na podporu postavenia rodičov a opatrenia na budovanie infraštruktúry v uvedených oblastiach.

V rámci posilňovania inkluzívneho trhu práce a inkluzívnej spoločnosti je v NPR identifikovaná potreba zavádzania nových typov sociálnych služieb a zavádzania nových typov sociálnych služieb terénneho typu. Uvedená potreba sa odzrkadľuje v ROP, kde na základe vykonaných analýz je oblasť sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately identifikovaná ako jediná oblasť, v ktorej bude podporované budovanie nových typov zariadení.

NPR popisuje kvalitnú fyzickú infraštruktúru v oblasti dopravy, a tým aj dostupnosť jednotlivých regiónov SR ako jeden z najdôležitejších faktorov rozvoja podnikateľského prostredia a predpokladov pre vstup zahraničných investorov. Na obdobie rokov 2008 – 2010 schválila vláda SR ďalší Národný program reforiem SR 2008 – 2010. Priority programu sa nezmenili, v časti Akčných plánov je štruktúrovaný podobne:

- vzdelávanie
- zamestnanosť
- veda, výskum a inovácie
- podnikateľské prostredie (tu je zahrnutá aj informačná spoločnosť).

Pre ďalšiu dekádu 2011 – 2020 sa Lisabonská stratégia transformovala do novej stratégie Európa 2020. Európska rada ju schválila v marci, resp. v druhej etape v júni 2010 schválila hodnoty predtým bližšie nešpecifikovaných cieľov (vzdelávanie, sociálne začlenenie).

Stratégia Európa 2020 je zameraná na tri priority:

1. **Inteligentný rast:** vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii.
2. **Udržateľný rast:** podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje.
3. **Inkluzívny rast:** podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.

Stratégia Európa 2020 má päť cieľov:

1. Zamerať sa na zvýšenie miery **zamestnanosti** žien a mužov vo veku od 20 do 64 rokov na 75 %, okrem iného zvýšením účasti mladých ľudí, starších pracovníkov a pracovníkov s nízkou kvalifikáciou, ako aj zlepšením začlenenia legálnych migrantov.
2. Zlepšovať podmienky pre **výskum a vývoj** najmä s cieľom zvýšiť celkovú úroveň verejných a súkromných investícií v tomto sektore na 3 % HDP

3. Znížiť **emisie** skleníkových plynov o 20 % v porovnaní s úrovňami v roku 1990, zvýšiť podiel energie z **obnoviteľných zdrojov** na konečnej spotrebe energie na 20 %; pokročiť na ceste k **zvýšeniu energetickej efektívnosti** o 20 %; EÚ je odhodlaná prijať rozhodnutie o tom, že obmedzenie emisií do roku 2020 v porovnaní s úrovňami z roku 1990 zvýši na 30 %, čo predstavuje jej podmienenú ponuku v záujme dosiahnutia globálnej a komplexnej dohody na obdobie po roku 2012, ak sa ostatné rozvinuté krajiny zaviazu k porovnateľnému zníženiu emisií a ak rozvojové krajiny prispievajú primerane svojej zodpovednosti a možnostiam.
4. Zvýšiť úroveň **vzdelania**, a to najmä úsilím o zníženie miery predčasného ukončenia štúdia na menej ako 10 % a zvýšením podielu ľudí vo veku 30 až 34 rokov, ktorí ukončili terciárne alebo rovnocenné vzdelanie, aspoň na 40 %
5. Podporovať **sociálne začlenenie**, najmä prostredníctvom znižovania chudoby, snahou o vymanenie aspoň 20 miliónov ľudí z ohrozenia chudobou alebo vylúčením.

Európske ciele sú súčasne aj národnými cieľmi s tým, že každý členský štát si sám stanovuje hodnoty týchto cieľov. Vláda SR, ktorá nastúpila v júli 2010, bude národné ciele SR komplexne hodnotiť v rámci Národného programu reformier SR na ďalšie obdobie v apríli 2011, pred povinným predložením programu Európskej komisii.

Súčasťou stratégie je ďalej sedem hlavných iniciatív:

1. „**Inovácia v Únii**“ na zlepšenie rámcových podmienok a prístupu k financovaniu výskumu a inovácií s cieľom zabezpečiť, aby inovatívne myšlienky viedli k vytvoreniu produktov a služieb, ktoré zabezpečia rast a pracovné miesta.
2. „**Mládež v pohybe**“ na zlepšenie výsledkov systémov vzdelávania a uľahčenie vstupu mladých ľudí na trh práce.
3. „**Digitálny program pre Európu**“ na urýchlenie zavedenia vysokorychlostného internetu a čerpanie výhod, ktoré prináša jednotný digitálny trh pre domácnosti a podniky.
4. „**Európa efektívne využívajúca zdroje**“ na podporu oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, podpora prechodu smerom k nízkouhlíkovému hospodárstvu, zvýšenie využívania energie z obnoviteľných zdrojov, modernizáciu odvetvia dopravy a podporu energetickej účinnosti.
5. „**Priemyselná politika vo veku globalizácie**“ na zlepšenie podnikateľského prostredia, najmä pre malé a stredné podniky, a na podporu rozvoja pevnej a udržateľnej priemyselnej základne, ktorá bude konkurencieschopná vo svetovom rozsahu.
6. „**Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta**“ na modernizovanie trhov práce a posilnenie postavenia ľudí podporovaním rozvíjania ich zručností počas celého ich života s cieľom zvyšovať účasť na trhu práce a lepšie zosúladiť ponuku na trhu práce s dopytom, vrátane pracovnej mobility.
7. „**Európska platforma na boj proti chudobe**“ na zabezpečenie sociálnej a územnej súdržnosti, aby všetci mohli využívať výhody plynúce z rastu a zamestnanosti a aby ľudia žijúci v chudobe a sociálnom vylúčení mali možnosť žiť dôstojný život a aktívne sa podieľať na živote spoločnosti.

Spomedzi všetkých operačných programov ROP nepriamo najviac prispieva k plneniu lisabonských cieľov (od r. 2011 tzv. stratégie Európa 2020).

7.1.3 Legislatíva EÚ v oblasti kohéznej politiky

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 z 5. júla 2006 o ERDF, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1783/1999 v znení neskorších zmien a doplnení definuje v článku 4 priority ERDF pre cieľ Konvergencia na programové obdobie 2007-2013. Prostredníctvom ROP sú napĺňané priority č. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 a 11.

7.1.4 Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže

Podpora z ERDF prostredníctvom ROP je realizovaná v súlade s pravidlami hospodárskej súťaže v zmysle nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy o založení Európskych spoločenstiev v znení neskorších zmien a doplnení.

Dohľad nad oblasťou ochrany a podpory hospodárskej súťaže v SR je vykonávaný prostredníctvom Protimonopolného úradu SR ako ústredného orgánu štátnej správy.

Riadiaci orgán pre ROP zaručí, že akákoľvek štátna pomoc vrátane schém de minimis v rámci ROP je poskytovaná v súlade s procedurálnymi a *materiálnymi* pravidlami štátnej pomoci aplikovateľnými v čase poskytnutia podpory z verejných zdrojov.

7.1.5 Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel verejného obstarávania

Hlavné princípy pravidiel verejného obstarávania vychádzajú zo Zmluvy o fungovaní EÚ a zo smerníc EÚ pre oblasť verejného obstarávania. Ide o princíp transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie, vzájomného uznávania a proporcionality pri dodržiavaní zásad hospodárnosti pri vynakladaní finančných prostriedkov.

Problematika verejného obstarávania a zadávania verejných zákaziek je zabezpečovaná aproximovanou legislatívou prostredníctvom zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý zavádza systém verejného obstarávania zohľadňujúci záväzky SR ako člena EÚ. Tento zákon upravuje verejné obstarávanie zákaziek na dodanie tovaru, zákaziek na uskutočnenie stavebných prác, zákaziek na poskytnutie služieb, koncesie na stavebné práce, súťaž návrhov a správu vo verejnom obstarávaní.

Implementáciou tohto zákona sa dosahuje zvýšenie transparentnosti procesu verejného obstarávania, zvýšenie konkurencie a tým rozvoj hospodárskej súťaže a všeobecne podnikateľského prostredia. Prispieva aj k zefektívneniu kontroly vynakladania verejných prostriedkov a obmedzeniu možnosti korupcie.

Ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť verejného obstarávania je Úrad pre verejné obstarávanie.

Aktivity a činnosti, na ktoré sa nevzťahuje aplikácia zákona o verejnom obstarávaní, napr. prieskum trhu, sa realizujú na základe Obchodného zákonníka prostredníctvom verejnej obchodnej súťaže.

7.1.6 Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel ochrany a zlepšovania životného prostredia

V rámci prípravy ROP bolo vykonané strategické environmentálne hodnotenie v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov a smernice EÚ č. 2001/42/EC o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie, a ktorý sa uplatňuje pri posudzovaní strategických dokumentov v SR.

Proces strategického environmentálneho posudzovania je popísaný v kapitole 2 a závery hodnotenia boli zapracované do ROP a jeho navrhovaných intervencií.

Príprava a výber projektov v procese implementácie operačného programu sa realizuje so zreteľom na dodržiavanie princípov ochrany a zlepšovania životného prostredia v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Implementácia ROP rešpektuje legislatívu EÚ v oblasti pravidiel ochrany a zlepšovania životného prostredia, čo sa prejavuje:

- uplatňovaním princípov znižovania energetickej náročnosti budov pri realizácii projektov v rámci všetkých prioritných osí ROP s výnimkou prioritnej osí 5 a 6 ROP (regionálne komunikácie a technická pomoc)
- prednostným zhodnocovaním potenciálu kultúrneho a prírodného dedičstva (NATURA 2000) pri realizácii projektov v rámci relevantných oblastí podpory ROP
- individuálnym posudzovaním jednotlivých projektových zámerov podporovaných prostredníctvom ROP v súlade s platnou legislatívou SR (napríklad v rámci procesu stavebného konania).

Intervencie do stavebných objektov (zariadenia občianskej infraštruktúry, bytové domy a pod.) sú v rámci ROP realizované s ohľadom na environmentálne aspekty spočívajúce v znižovaní energetickej náročnosti a zvyšovaní ekonomickej efektívnosti stavieb. Úspora energie pri výstavbe nových alebo pri obnove existujúcich budov sa uplatňuje na základe smernice EP a rady 2002/91/ES zo 16. decembra 2002 o energetickej hospodárnosti budov (Ú. v. ES L 001. 4.1.2003), ktorá je premietnutá do zákona č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je účinný od 1. januára 2006. Tento zákon

uplatňuje povinnú energetickú certifikáciu nových a obnovovaných budov a stanovuje minimálne požiadavky na ich energetickú hospodárnosť. V súlade s koncentračným princípom obsiahnutým v ROP sú intervencie prioritne orientované na perspektívne a finančne udržateľné zariadenia občianskej infraštruktúry. Predpokladom udržateľnosti je preto aj zavádzanie a využívanie obnoviteľných zdrojov energie, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich energetických a tepelných zdrojov a zvyšovanie energetickej efektívnosti na úrovni obcí.

7.1.7 Legislatíva EÚ v oblasti pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie

Aktivity pri implementácii projektov budú zabezpečované v súlade s legislatívou EÚ v oblasti dodržiavania pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie.

Základné ľudské práva a slobody sú v SR zaručené Ústavou SR. Zároveň je SR viazaná medzinárodnými dohovormi a vnútroštátnou legislatívou, ktorej snaha je zabezpečiť implementáciu rovnosti príležitostí do legislatívy a praxe. V súvislosti s implementáciou antidiskriminačnej európskej legislatívy do právneho poriadku SR bol v roku 2004 prijatý zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

Účelom antidiskriminačného zákona je zabezpečiť subjektom práva takú ochranu proti všetkým formám diskriminácie, ktorá poškodeným obetiam zaručí možnosť domáhať sa adekvátnej a efektívnej súdnej ochrany, vrátane náhrady škody a nemajetkovej ujmy. Zákon konkretizuje obsah ustanovení o rovnosti a nediskriminácii zakotvených v Ústave SR a v niektorých medzinárodných zmluvách.

Keďže už pred prijatím antidiskriminačného zákona množstvo platných zákonov obsahovalo tzv. antidiskriminačné ustanovenia, v záujme zabránenia duplicity boli súčasne s vytvorením antidiskriminačného zákona schválené novely obsahovo súvisiacich právnych predpisov, ktoré okrem iného posilňujú aj zásadu rovného zaobchádzania so ženami a mužmi.

Ako aktívny nástroj predchádzania všetkým formám intolerancie vláda SR pravidelne od roku 2000 schvaľovala systematický nástroj boja proti diskriminácii - „Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie“. (Od roku 2000 sa pripravujú akčné plány na dvoj-, resp. trojročné obdobie.). Cieľom akčného plánu je napomáhať k vytváraniu systematickej a trvalej pozornosti problematike dodržiavania ľudských práv a predchádzania diskriminácii v rámci jednotlivých rezortov a rozvíjať spoluprácu rezortov s jednotlivými mimovládnyimi organizáciami a ďalšími subjektmi.

7.2 SÚLAD SO STRATEGICKÝMI DOKUMENTAMI A POLITIKAMI SR

7.2.1 Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007-2013

Prostredníctvom ROP sa naplňa prvá z troch strategických priorít na úrovni NSRR pre programové obdobie 2007-2013, ktorou je strategická priorita 1 *Infraštruktúra a regionálna dostupnosť*. Na nižšej hierarchickej úrovni je uvedená strategická priorita realizovaná špecifickej priority 1.1 *Regionálna infraštruktúra*, ktorá sa prevažne realizuje prostredníctvom ROP na roky 2007-2013.

Stratégia ROP rozpracováva stratégiu NSRR v oblasti tematickej a územnej koncentrácie prostredníctvom smerovania intervencií do oblasti občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia, a to prioritne do kohéznych a inovačných pólů rastu na území cieľa Konvergencia v podmienkach SR.

Globálnym cieľom ROP je „**Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch**“. Napĺňanie uvedeného cieľa bude prispievať k dosahovaniu cieľa strategickkej priority 1 NSRR, ktorým je „**Zvýšenie vybavenosti regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich verejných služieb**“.

Príspevky z ERDF sú v smerované prioritne do inovačných a kohéznych pólů rastu a rešpektujú existujúce rozmiestnenie obyvateľstva. V špecifických a odôvodnených prípadoch môžu smerovať aj do obcí, ktoré nie sú identifikované ako póly rastu (zariadenie významné z hľadiska funkcie a druhu

v rámci konkrétneho regiónu, podpory marginalizovaných rómskych komunít a pod). Podpora je mimo pólou rastu smerovaná za predpokladu preukázania dostatočného počtu užívateľov umožňujúcich efektívne využívanie zariadení a trvalej udržateľnosti investície.

Približne 83% obyvateľstva SR žije v inovačných a kohéznych centrách a v obciach, ktoré sú v ich spádovom území. Podporné prostriedky budú v rozhodujúcej miere koncentrované do týchto centier, pričom podporené typy infraštruktúr plnia funkcie aj pre ostatné obyvateľstvo SR.

7.2.2 Komplementarita a synergie s inými operačnými programami pre programové obdobie 2007-2013

Nasledovná tabuľka uvádza prioritné osi operačných programov implementovaných v programovom období 2007-2013, ktoré sú zo sektorového hľadiska príbuzné s oblasťami podpory ROP. Vznik pozitívnych komplementarití a synergií v rámci jednotlivých aktivít podporovaných ROP bude zabezpečovaný rôznymi mechanizmami akými sú napríklad spolupráca s jednotlivými riadiacimi orgánmi na príprave programových dokumentov, definovaní oprávnených aktivít a prijímateľov, vypracúvaní výziev na predkladanie projektov a účasti predstaviteľov príslušných rezortov pri výbere jednotlivých operácií a pod.

Tabuľka 50/2011: Vázby ROP na iné operačné programy na úrovni prioritných osí

Prioritná os ROP	Operačný program	Prioritné osi
Infraštruktúra vzdelávania	OP Vzdelávanie	Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy
		Ďalšie vzdelávanie ako nástroj rozvoja ľudských zdrojov
		Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami
		Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť pre Bratislavský kraj
	OP Výskum a vývoj	Infraštruktúra vysokých škôl
Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	Podpora rastu zamestnanosti
		Podpora sociálnej inklúzie
		Podpora rastu zamestnanosti a sociálnej inklúzie v Bratislavskom kraji
Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu	OP Informatizácia spoločnosti	Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry
	OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	Cestovný ruch
Regenerácia sídiel	OP Životné prostredie	Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd
		Ochrana pred povodňami
		Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny
	OP Doprava	Cestná infraštruktúra (TEN-T)
		Cestná infraštruktúra (rýchlostné cesty a cesty I. triedy)
OP Bratislavský kraj	Infraštruktúra sídiel	
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	Infraštruktúra sídiel - verejné osvetlenie	
Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónov	OP Doprava	Cestná infraštruktúra (TEN-T)
		Cestná infraštruktúra (rýchlostné cesty a cesty I. triedy)
	OP Životné prostredie	Ochrana pred povodňami
OP Bratislavský kraj	Infraštruktúra	
Technická pomoc	OP Technická pomoc	Príprava, riadenie, monitorovanie, hodnotenie, informovanie

		a posilňovanie administratívnych kapacít v týchto oblastiach
		Finančné riadenie, kontrola, audit a posilňovanie administratívnych kapacít v týchto oblastiach
Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013	OP Informatizácia spoločnosti	Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry
	OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	Cestovný ruch
	OP Bratislavský kraj	Infraštruktúra

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Operačný program Vzdelávanie

Komplementarita a synergia operácií ROP a Operačného programu Vzdelávanie spočíva v zásade v tom, že ROP podporuje intervencie do technického stavu objektov využívaných príslušnými zariadeniami občianskej infraštruktúry v oblasti vzdelávania, pričom OP Vzdelávanie je zameraný na obsahový a kvalitatívny aspekt poskytovaných služieb. Oba operačné programy zároveň prispievajú k zvyšovaniu úrovne vzdelávacieho procesu v rámci územia cieľa Konvergencia, a tým aj v rámci celej SR. Kvalitný vzdelávací proces je kľúčovým faktorom pre rozvoj modernej spoločnosti založenej na vedomostiach a pre rast konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky.

Operačný program Výskum a vývoj

Spektrum zariadení občianskej infraštruktúry podporované v rámci ROP (materské, základné, stredné školy a príslušné školské zariadenia) dopĺňa podpora vysokých škôl, ktorá je realizovaná prostredníctvom Operačného programu Výskum a vývoj. Realizácia oboch operačných programov výrazne prispieva k zvyšovaniu kvalitatívnej úrovne podmienok pre poskytovanie vzdelávacích služieb v podmienkach SR.

Operačný program Zdravotníctvo

V oblasti podpory občianskej infraštruktúry prispievajú oba operačné programy k zvyšovaniu úrovne služieb zabezpečujúcich ochranu zdravia obyvateľstva a predchádzanie rizikám. ROP je zameraný na podporu subjektov, ktoré priamo nerealizujú zdravotnú záchrannú službu (Hasičský a záchranný zbor, Obecné hasičské zbory, horské záchranné služby a pod.)

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia

Proces deinštitucionalizácie zahŕňa premenu miesta ako aj spôsobu poskytovania sociálnej starostlivosti t.j. ide o transformáciu poskytovateľov starostlivosti (najmä zariadení) a zároveň ich prístupu k poskytovaniu starostlivosti (rekvalifikácia zamestnancov a pod.). Podpora zariadení prostredníctvom ROP automaticky vytvára priestor na súvisiace aktivity neinvestičného charakteru spolufinancované z ESF, ktoré sú zamerané na posilňovanie obsahového a kvalitatívneho aspektu poskytovaných služieb. Synergia investičných a neinvestičných aktivít je predpokladom úspechu procesu deinštitucionalizácie. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR je zodpovedné za prípravu koncepčných a programových dokumentov, ktoré by mali iniciovať proces deinštitucionalizácie zariadení sociálnej infraštruktúry v podmienkach SR, a to nie len vo vzťahu k podpore týchto zariadení zo štrukturálnych fondov EÚ. Úloha Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR spočíva tiež v zabezpečení neinvestičných aktivít (ESF) pre projekty deinštitucionalizácie realizované v rámci ROP. Synergia investičných a neinvestičných aktivít je predpokladom úspechu procesov deinštitucionalizácie.

Ďalšou významnou oblasťou, v ktorej je možné dosiahnuť synergický efekt podpory z ERDF a ESF je oblasť podpory marginalizovaných rómskych komunít v rámci lokálnych stratégií komplexného prístupu (napríklad podpora komunitných centier)

Prepojenie realizácie projektov ROP významných z hľadiska veľkosti a charakteru so službami zamestnanosti

Vo vzťahu k realizácii infraštruktúrnych projektov významných z hľadiska veľkosti a charakteru a s cieľom posilniť vzájomné prepojenie medzi operačnými programami financovanými z ESF a ERDF v prospech zníženia nezamestnanosti v regiónoch, zabezpečí Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vzdelávanie potenciálnych zamestnancov s potrebnými zručnosťami v profesiách, v ktorých existuje nedostatok na trhu práce pre potreby realizácie týchto projektov. Uvedené školenia sú financované z ESF.

S cieľom umožniť úradom práce, sociálnych vecí a rodiny zabezpečiť vyššie kvalifikované potrebných zamestnancov s dostatočným časovým predstihom, zasielajú dotknuté riadiace orgány na požiadanie Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR potrebné informácie o projektoch, ktorých realizácia sa predpokladá v nasledujúcom roku. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR bude tieto informácie zohľadňovať pri príprave stratégie zamestnanosti na nasledujúci rok.

Operačný program Informatizácia spoločnosti

Podpora infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni prostredníctvom ROP a podpora digitalizácie pamäťových a fondových inštitúcií na národnej úrovni prostredníctvom Operačného programu Informatizácia spoločnosti vzájomne posilňujú úroveň uchovávaní a sprístupňovaní zbierkových a knižničných fondov na celonárodnej úrovni.

Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast

Cestovný ruch je chápaný ako faktor hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov prinášajúci možnosti pre vytváranie pracovných príležitostí a zdrojov príjmu pre miestny rozvoj, ale v prípade významných centier cestovného ruchu aj pre rozvoj regiónov. Podpora cestovného ruchu v programovom období 2007-2013 zo ŠF je v podmienkach SR na základe uznesenia vlády SR č. 832/2006 zo dňa 8. októbra 2006 realizovaná v rámci dvoch operačných programov. ROP je zameraný na podporu verejného sektora a Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast na podporu súkromného sektora.

V súvislosti s cestovným ruchom sú prostredníctvom ROP realizované predovšetkým projekty smerujúce k skvalitneniu doplnkových služieb v oblasti turizmu. Ide o neinvestičné propagačné aktivity a investície do verejnej infraštruktúry príťažľivej ku komplexným strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím, ktoré sa nachádzajú v územiach medzinárodného a národného významu a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región. Intervencie ROP sú zamerané na majetok vo vlastníctve verejného sektora (parkoviská, cyklotrasy, orientačné tabule, chodníky, verejné sociálne zariadenia, odpočívadlá a pod.). Podnikateľský sektor zastúpený príslušnými významnými strediskami cestovného ruchu môže z uvedených intervencií nepriamo profitovať, čo má vplyv na rast ekonomickej úrovne a návštevnosti jednotlivých regiónov. V záujme integrovanej podpory cestovného ruchu je zámerom riadiacich orgánov pre relevantné operačné programy koordinovať rozvoj cestovného ruchu v najperspektívnejších územiach identifikovaných v Novej stratégii rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013 v znení neskorších zmien a doplnení. Rozvojom ucelených produktov si Slovensko zachová jedinečnosť a originalitu, čo prispeje k zvyšovaniu návštevnosti a k zmierneniu regionálnych rozdielov v rámci krajiny.

Nevyžívané, resp. nevhodne využívané pamiatky vo vlastníctve verejného sektora typu kúrie, kaštiele, meštianske domy a pod. je v kontexte ROP vhodné využiť na sprístupnenie zbierkového fondu a prezentáciu kultúrneho dedičstva príslušného regiónu. Prioritou sú významné nehnuteľné kultúrne pamiatky v zlom technickom stave a s výhodnou lokalizáciou vo vzťahu k existujúcim alebo vznikajúcim kultúrno-poznávacím trasám, predovšetkým v územiach s medzinárodným a národným významom a územiach v regióne vyššej kategórie ako príslušný región. Tieto môžu podporiť rozvoj najmä kultúrno-poznávacieho a mestského turizmu.

Koordináciu a komplementaritu ROP a OPKaHR prostredníctvom ich partnerskej spolupráce pri príprave výziev, priebežnou výmenou informácií a vzájomnou účasťou zástupcov oboch riadiacich orgánov na výberovom procese sa v prvej polovici programového obdobia nepodarilo dosiahnuť. Zo strany Riadiaceho orgánu pre ROP je spolupráca založená na výmene informácií, zabezpečení účasti zástupcu OP KaHR na výberovom procese projektov pre oblasť cestovného ruchu a v Monitorovacom výbore pre ROP. Riadiaci orgán pre OP KaHR s implementáciou projektov v

oblasti turizmu začal už v roku 2008 bez reálneho zapojenia Riadiaceho orgánu pre ROP do implementácie uvedenej oblasti podpory, či výberového procesu. Z týchto dôvodov bude potrebné zostatkovú alokáciu ROP pre oblasť cestovného ruchu využiť v rokoch 2011-2015 na maximalizáciu (doposiaľ neúspešnej) synergie intervencií s OP KaHR. Riadiaci orgán pre ROP tento cieľ zabezpečí podporou verejnej infraštruktúry cestovného ruchu prifahlú k najvýznamnejším strediskám cestovného ruchu, ktoré boli podporené v rámci OP KaHR.

V súvislosti s podporou sídiel je prostredníctvom oboch programov možné realizovať intervencie zamerané na budovanie, resp. obnovu verejných osvetlení so zameraním na dosahovanie energetických úspor. V rámci ROP ide výlučne o aktivity v rámci regenerácie sídiel, pričom je možné rekonštrukciu/budovanie verejného osvetlenia realizovať len ako jednu z aktivít projektu regenerácie sídiel v centrálnej zóne obce/mesta, V rámci OPKaHR je možné rekonštrukciu/budovanie verejného osvetlenia realizovať ako samostatný projekt v celej obci/meste. Zamedzenie duplicitnej podpory je zabezpečené prostredníctvom využívania ITMS zo strany oboch riadiacich orgánov.

Operačný program Životné prostredie

Intervencie ROP do zvyšovania kvality poskytovaných služieb prostredníctvom zlepšovania stavebno-technického stavu zariadení občianskej infraštruktúry prispievajú k zvyšovaniu energetickej hospodárnosti budov, a tým aj znižovaniu environmentálnych záťaží.

Komplementárnu väzbu medzi ROP a Operačným programom Životné prostredie predstavuje najmä podpora protipovodňových opatrení v rámci prioritných osí 4 a 5 ROP. ROP podporuje aktivity zamerané na reguláciu povodí v zastavaných územiach miest a obcí, a to výlučne ako súčasť projektov spájajúcich viaceré aktivity na podporu hmotnej infraštruktúry sídiel (t.j. nie ako samostatnú aktivitu) a zároveň aktivity v súvislosti s odstraňovaním následkov povodní z roku 2010 a realizáciou protipovodňových aktivít v zmysle uznesenia vlády SR č. 566/2010 vo vybraných územiach najviac postihnutých, resp. ohrozených povodňami. Investičné projekty uvedeného charakteru sú v rámci ROP realizované so súhlasom správcu vodohospodársky významných tokov. Operačný program Životné prostredie realizuje samostatné aktivity zamerané na investície do regulácie povodí v nezastavaných územiach miest a obcí v súlade s Programom protipovodňovej ochrany SR do roku 2010. Operačný program Životné prostredie podporuje samostatne realizované projekty zamerané na rekonštrukciu a budovanie verejných vodovodov a odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd verejnými kanalizáciami pre obce. Na základe dohody oboch riadiacich orgánov je prostredníctvom ROP možné realizovať rekonštrukciu kanalizácií a vodovodov, a to len v priamej nadväznosti na realizovanú rekonštrukciu verejných priestranstiev, chodníkov a miestnych komunikácií a pod. (t.j. nie ako samostatnú aktivitu).

V rámci OP ŽP sú realizované samostatné projekty zamerané na rekonštrukciu a budovanie verejných vodovodov a odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd verejnými kanalizáciami pre obce. V rámci ROP sa v rokoch 2007-2010 na základe dohody s Riadiacim orgánom pre OP ŽP umožnila podpora aktivít zameraných na rekonštrukciu a budovanie vodovodov a odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v súvislosti s inými aktivitami regenerácie sídiel (ako sú napr. rekonštrukcie miestnych komunikácií a verejných priestranstiev), realizovanými výlučne v obciach so separovanými alebo segregovanými rómskymi osadami, ktorých podpora v ROP nadväzuje na grantovú schému PHARE.2002/000.610-03.

Vo výberovom procese budú projekty posudzované s cieľom potvrdiť, že nedochádza k duplicitnému financovaniu, riadiacimi orgánmi pre ROP a OP Životné prostredie využívané informácie zo systému ITMS II, ktorý eviduje všetky projekty spolufinancované zo ŠF na úroveň operácií.

Operačný program Doprava

ROP a Operačný program Doprava prostredníctvom podpory dopravnej infraštruktúry výrazne posilňujú jeden z najdôležitejších faktorov pre rozvoj ekonomiky SR, ktorým je kvalitná cestná sieť. Cestná infraštruktúra má rozhodujúci vplyv na napojenie Slovenska a jeho regiónov na hlavné dopravné koridory ale aj na dopravnú obslužnosť územia.

Operačný program Doprava v rámci podpory cestnej siete realizuje intervencie do ciest vyšších kategórií (diaľnice, rýchlостné komunikácie, cesty I. triedy), ktoré plnia funkciu hlavných dopravných

koridorov a ROP realizuje intervencie do ciest II. a III. triedy, ktoré zabezpečujú dopravnú obsluhu regiónov a do miestnych komunikácií podporujúcich konkurencieschopnosť sídiel.

Operačný program Bratislavský kraj

Operačný program Bratislavský kraj je do veľkej miery zameraný na obdobné aktivity ako ROP, ale jeho intervencie sú orientované na územie cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť (územie Bratislavského samosprávneho kraja). Oba programy realizované v programovom období 2007-2013 posilňujú sociálno-ekonomický rozvoj Slovenska ako celku a prispievajú k zvyšovaniu úrovne v oblasti regionálnej infraštruktúry.

Operačný program Technická pomoc

Operačný program Technická pomoc je zameraný na financovanie horizontálnych aktivít, ktoré sú spoločné pre všetky operačné programy, resp. je ich potrebné vykonať celoplošne z úrovne Centrálného koordinačného orgánu pre všetky orgány zapojené do riadenia, implementácie a kontroly jednotlivých operačných programov v programovom období 2007-2013. V rámci prioritných osí Operačného programu Technická pomoc je možné realizovať podporu jednotlivých riadiacich orgánov, resp. SO/RO.

Operačný program Technická pomoc je okrem iného zameraný na vytvorenie spoločného IT monitorovacieho systému pre štrukturálne fondy a KF a na zabezpečovanie informovania a publicity na všeobecnej úrovni. V rámci prioritnej osi 6 ROP Technická pomoc sú zabezpečované koncové zariadenia napojenia na systém IT monitorovací systém a tiež aktivity informovania a publicity vo vzťahu k ROP v súlade so schváleným Komunikačným plánom pre ROP.

Deliace línie medzi ROP a inými programami financovanými z fondov EÚ sú v prehľadnej tabuľkovej forme detailne popísané v prílohe č. 4. Deliace línie sú zadefinované za účelom zamedzenia duplicitnej podpory rovnakých typov operácií z viacerých zdrojov a tiež za účelom poskytnutia jednoznačných informácií pre subjekty uchádzajúce sa o podporu z uvedených zdrojov.

7.2.3 Komplementarita a synergia s operačnými programami v rámci cieľa Európska územná spolupráca

V programoch cezhraničnej spolupráce na roky 2007-2013 sú zohľadnené ustanovenia základných strategických a programových dokumentov EÚ, a to predovšetkým v oblasti definovania cieľov a rozsahu priorit. V súlade so všeobecným nariadením je v rámci programu zaistená súdržnosť získavanej podpory z ERDF s opatreniami, politikami a prioritami Spoločenstva. Aktivity navrhované v programoch cezhraničnej spolupráce sú v súlade s politikami Spoločenstva a jeho strategických dokumentov.

Oblasť podpory je zameraná predovšetkým na podporu socio-ekonomického rozvoja prihraničného regiónu, rozvoj cezhraničnej dopravnej informačnej infraštruktúry a životného prostredia.

V rámci programov cezhraničnej spolupráce sa jednotlivé projekty realizujú v prihraničných oblastiach SR. Na území cieľa Konvergencia ide o spoluprácu regiónov Slovenska s regiónmi Českej republiky, Rakúska, Poľska a Maďarska. Projekty rozvíjajú cezhraničnú spoluprácu a majú nadnárodný charakter spolupráce.

Program Cezhraničná spolupráca Slovensko – Česká republika

V rámci programu cezhraničnej spolupráce v nadväznosti na cieľ Európska územná spolupráca bol v spolupráci s Českou stranou vypracovaný Program Cezhraničná spolupráca Slovensko – Česká republika na obdobie rokov 2007-2013 (Cross-Border Cooperation Programme Slovakia – Czech republic 2007-2013). Tento cieľ nadväzuje na iniciatívu INTERREG IIIA realizovanú v skrátenom programovom období 2004-2006 a týka sa územia Trnavského, Trenčianskeho a Žilinského samosprávneho kraja.

Priorita I *Podpora sociokultúrneho a hospodárskeho rozvoja prihraničného regiónu* a Priorita II *Rozvoj cezhraničnej dopravnej a informačnej infraštruktúry, životného prostredia a turizmu* sú komplementárne s prioritnými osami ROP v oblasti rozvoja cestovného ruchu a posilňovania vybavenosti územia. Pre územie zainteresovaných regiónov SR na území cieľa Konvergencia z realizácie oboch programov priamo plynú komplementárne efekty, ktoré prispievajú k posilňovaniu ich trvalo udržateľného rozvoja.

Program Cezhraničná spolupráca Rakúsko – Slovensko

V rámci programu cezhraničnej spolupráce v nadväznosti na cieľ Európska územná spolupráca bol v spolupráci s Rakúskou stranou vypracovaný Program Cezhraničná spolupráca Slovensko – Rakúsko na obdobie rokov 2007-2013 (Cross-Border Cooperation Programme Slovakia – Austria 2007-2013). Tento cieľ nadväzuje na iniciatívu INTERREG IIIA realizovanú v skrátanom programovom období 2004-2006 a v rámci cieľa Konvergencia sa týka územia Trnavského samosprávneho kraja.

Priorita II *Trvalo udržateľný rozvoj a regionálna dostupnosť* je svojím charakterom priamo komplementárna s viacerými prioritnými osami ROP zameranými na posilnenie vybavenosti územia. Pre územie Trnavského samosprávneho kraja na území cieľa Konvergencia z realizácie oboch programov priamo plynú komplementárne efekty, ktoré prispievajú k posilňovaniu trvalo udržateľného rozvoja regiónu.

Program Cezhraničná spolupráca Poľsko – Slovensko

V rámci programu cezhraničnej spolupráce bol v spolupráci s Poľskou stranou vypracovaný Program Cezhraničná spolupráca Slovensko – Poľsko na obdobie rokov 2007-2013 (Cross-Border Cooperation Programme Slovakia – Poland 2007-2013). Tento cieľ nadväzuje na iniciatívu INTERREG IIIA realizovanú v skrátanom programovom období a týka sa územia Žilinského a Prešovského samosprávneho kraja.

Realizácia Priority I *Rozvoj cezhraničnej infraštruktúry* a Priority II *Socio-ekonomický rozvoj* predstavujú podporu operácií komplementárnych s operáciami obsiahnutými v ROP, ktoré sú zamerané na rozvoj predovšetkým dopravnej infraštruktúry a zvýšenie kvality života na podporovanom území.

Program Cezhraničná spolupráca Slovensko – Maďarsko

V rámci programu cezhraničnej spolupráce v nadväznosti na cieľ Európska územná spolupráca bol v spolupráci s Maďarskou stranou vypracovaný Program Cezhraničná spolupráca Maďarsko – Slovensko na obdobie rokov 2007-2013. (Hungary – Slovakia Cross-Border Cooperation Programme 2007-2013). V programe Cezhraničná spolupráca Maďarsko – Slovensko 2007-2013 boli určené nasledovné spoločné priority:

I *Hospodárstvo a spoločnosť* a II *Životné prostredie, ochrana prírody a dostupnosť*. Podobne ako ostatné programy zamerané na cezhraničnú spoluprácu aj Program Cezhraničná spolupráca Maďarsko – Slovensko zabezpečuje prostredníctvom projektov rozvoj susediacich regiónov, a tým aj synergický efekt pri dosahovaní cieľov ROP na území Košického, Banskobystrického, Nitrianskeho a Trnavského kraja.

7.2.4 Národný program reforiem / Akčné plány rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010

<p>ROP a jeho prioritné osi nadväzujú na priority Národného programu reforiem Slovenskej republiky na roky 2006-2008 a 2008-2010 (ďalej len „NPR“), ktorý nadväzuje na Lisabonskú stratégiu²⁵ a konkretizuje vízie, ciele a politiky do roku 2010, pričom sa priority sústreďuje na nasledujúce oblasti: vzdelávanie a zamestnanosť, informačná spoločnosť, veda, výskum a inovácie a podnikateľské prostredie. Podpora uvedených oblastí prispieva k posilňovaniu inovatívneho potenciálu slovenskej ekonomiky, rozvoju znalostnej ekonomiky a zamestnanosti.</p> <p>V nadväznosti na NPR sa ROP sústreďuje na dobudovanie základných podmienok pre znalostnú ekonomiku a aktivity tradičnej kohéznej politiky, ktoré sú nevyhnutné pre naštartovanie znalostnej ekonomiky a vyvážený regionálny rozvoj, a to prevažne v rámci prvej strategickej priority <i>Infraštruktúra a regionálna dostupnosť</i> NSRR.</p> <p>Detailnejšia previazanosť týchto dvoch strategických dokumentov ROP a NPR a ich priorít je zreteľná v rámci sústavy cieľov a ukazovateľov v ROP.</p>			N P R / L S S			
			Informačná spoločnosť	Podnikateľské prostredie	Vzdelávanie a zamestnanosť	Veda, výskum a inovácie
<p>Strategická priorita 1 NSRR Infraštruktúra a regionálna dostupnosť</p>	<p>Regionálny operačný program</p>	1 Infraštruktúra vzdelávania	X		X	X
		2 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately			X	
		3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu	X	X	X	X
		4 Regenerácia sídiel		X		
		5 Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónov		X		
		6 Technická pomoc	X		X	
		7 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013	X	X	X	X

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2010

²⁵ ROP nepriamo prispieva k napĺňaniu cieľov Lisabonskej stratégie.

7.2.5 Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja / Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja

		Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja							
		Rozvinutá demokratická krajina	Moderný štát a systém verejnej správy	Vyspelá občianska spoločnosť	Sociálna solidarita a sociálna ochrana	Vyvážený územný rozvoj	Vysoká kvalita ľudských a spoločenských zdrojov	Nový model ekonomiky	Vysoká kvalita ŽP, ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov
<p>Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja stanovuje osem dlhodobých priorít (integrovaných cieľov) trvalo udržateľného rozvoja SR s cieľom dosiahnuť orientáciu SR a jej dlhodobé, cielavedomé a komplexné smerovanie k vytváraniu spoločnosti založenej na princípoch trvalo udržateľného rozvoja a ich praktickom uplatňovaní. Táto sústava dlhodobých priorít má v porovnaní s prioritnými osami ROP úzky vzťah, ako naznačuje priložená tabuľka.</p>									
<p>Strategická priorita 1 NSRR Infraštruktúra a regionálna dostupnosť</p>	<p>Regionálny operačný program</p>	1 Infraštruktúra vzdelávania	X		X			X	
		2 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately			X	X			
		3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu			X			X	
		4 Regenerácia sídiel	X	X	X	X	X		X
		5 Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónov					X		X
		6 Technická pomoc		X	X			X	
		7 Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013			X	X		X	X

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

7.2.6 Konceptia územného rozvoja SR

ROP priamo nadväzuje na KURS 2001, odkiaľ preberá princípy polycentrického rozvoja systému osídlenia SR (sústavu ťažísk a centier osídlenia). Uvedené princípy NSRR transformuje do princíпов územnej koncentrácie NSRR uplatňovaných prostredníctvom filozofie kohéznych a inovačných pólů rastu (kapitola 4). Miera uplatňovania princíпов územnej koncentrácie je individuálne uvedené v popise prioritných osí.

7.2.7 Ostatné národné sektorové strategické materiály

Tabuľka 51/2011: Zoznam národných a sektorových strategických materiálov

Prioritná os ROP	Ostatné národné, sektorové strategické materiály
Infraštruktúra vzdelávania	Konceptia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže
Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	Akčný plán zamestnanosti 2004-2006 Akčný plán sociálnej inklúzie 2004-2006 Spoločné memorandum o inklúzii z 18.12.2003 Program komunitnej sociálnej práce
Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja cestovného ruchu	Stratégia rozvoja múzeí a galérií SR do roku 2011 Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013 Stratégia štátnej kultúrnej politiky a akčný plán úvodnej fázy implementácie kultúrnej politiky Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006 Program elektronizácie knižníc Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013 a jej aktualizácie
Regenerácia sídiel	Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 Program komunitnej sociálnej práce Program rozvoja bývania Konceptia rozvoja bytovej výstavby Dlhodobá konceptia bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva a model jej financovania Konceptia štátnej bytovej politiky do roku 2005 s výhľadom do roku 2010 Konceptia štátnej bytovej politiky do roku 2015 Konceptia obnovy budov s dôrazom na obnovu bytového fondu uznesenie vlády SR č. 566/2010
Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obsluhu regiónov	Dopravná politika SR do roku 2015 uznesenie vlády SR č. 566/2010
Technická pomoc	Usmernenia Centrálného koordinačného orgánu a Certifikačného orgánu
Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013	uznesenie vlády SR č. 546/2010 rozhodnutie Rady EÚ č. 8770/09 z 21. apríla 2009 (projekt INTERFACE)

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

7.2.8 Regionálne strategické dokumenty

ROP podporuje predovšetkým oblasti, ktoré na základe zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky v znení neskorších predpisov spadajú v podmienkach SR do vecnej príslušnosti regionálnych a miestnych samospráv. Rozvojové zámery regionálnych samospráv sú obsahom programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja jednotlivých samosprávnych krajov, ale aj niektorých sektorových stratégií samosprávnych krajov regiónov. Účasťou zástupcov samosprávnych krajov v pracovnej skupine na prípravu pre ROP bol zabezpečený priestor na zapracovanie regionálnych stratégií do stratégie ROP.

Podporované typy operácií pre skupiny oprávnených prijímateľov a ostatné relevantné obsahové náležitosti ROP boli v procese prípravy ROP stanovené na základe princípu partnerstva v spolupráci so zástupcami regionálnych a miestnych samospráv (VÚC a ZMOS). Na základe uvedeného možno

konštatovať, že ROP vo veľkej miere sleduje napĺňanie regionálnych a miestnych stratégií obsiahnutých v strategických dokumentoch územných samospráv.

V záujme priebežného uplatňovania princípu partnerstva celého počas programového obdobia 2007-2013 je zabezpečená účasť zástupcov regionálnych a miestnych samospráv na príprave výziev na predkladanie projektov, na aktivitách informovania a publicity, na výbere operácií v kolektívnych rozhodovacích orgánoch, v Monitorovacom výbore pre ROP a v Riadiacej skupine pre hodnotenie ROP (podrobnejšie v kapitole 9 ROP).

7.3 PREPOJENIE NA INÉ FINANČNÉ NÁSTROJE EÚ²⁶

7.3.1 Synergia, komplementarita s programami financovanými z EAFRD a EFF

V programovom období 2007-2013 je priama podpora vidieka realizovaná prostredníctvom Programu rozvoja vidieka SR (ďalej len „PRV“) spolufinancovaného z Európskeho poľnohospodárskeho fondu na rozvoj vidieka (ďalej len „EAFRD“). Globálnym cieľom PRV je „**Multifunkčné poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a udržateľný rozvoj vidieka**“. Gestorom PRV je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. PRV je realizovaný prostredníctvom štyroch osí:

1. Zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
2. Zlepšenie životného prostredia krajiny
3. Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva
4. Leader.

Okrem podpory širokého spektra aktivít ROP prioritne smerovaných do kohéznych a inovačných pólův rastu, je v rámci ROP realizovaná aj priama podpora vidieka prostredníctvom prioritnej osi 3 ROP (časti zameranej na podporu cestovného ruchu) a prioritnej osi 4 ROP (regenerácia sídiel). Uvedené oblasti podpory ROP sú obsahovo príbuzné s podporou v rámci osi 3 a 4 PRV.

Oba programy teda podporujú aktivity zamerané na obnovu a renováciu vidieckych sídiel (miestne komunikácie, verejné priestranstvá atď.) a tiež aktivity smerujúce k rozvoju cestovného ruchu.

Synergia vyplývajúca z realizácie oboch programov v období 2007-2013 je v záujme posilňovania sociálno-ekonomického rozvoja a konkurencieschopnosti vidieckych oblastí v SR.

Tabuľka 52: Komplementarita medzi ROP a NSPRV v rokoch 2007-2013

Program rozvoja vidieka (EAFRD)		Regionálny operačný program (ERDF)	
Os 3	Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva	Prioritná os 3	Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu
		Prioritná os 4	Regenerácia sídiel
Os 4	Leader	Prioritná os 3	Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu
		Prioritná os 4	Regenerácia sídiel

Zdroj: MVR SR, 2007

Os 3 PRV je svojim obsahom zameraná na:

- diverzifikáciu nepoľnohospodárskych činností
- podporu činností v oblasti cestovného ruchu
- obnovu a rozvoj obcí
- odborné vzdelávanie

²⁶ výdavky spolufinancované z fondov nemôžu získať pomoc z ďalšieho finančného nástroja Spoločenstva (čl. 53(5) VN)

- získavanie zručností a oživovanie.

Aktivita na vytváranie pracovných príležitostí na vidieku je PRV zameraný aj na podporu podnikania v oblasti vidieckeho cestovného ruchu, ktorá je orientovaná na prijímateľov zo súkromného sektora. Podpora cestovného ruchu v rámci ROP je určená subjektom verejného sektora na neinvestičné aktivity a je podrobnejšie popísaná v kapitole 5. PRV je zameraný na podporu vidieckeho turizmu a agroturizmu. Oba programy prispievajú k zvýšeniu atraktivity územia SR pre návštevníkov a prispievajú k zvýšeniu úrovne poskytovaných služieb v oblasti cestovného ruchu.

Ďalšou tematicky príbuznou prioritou osi 3 PRV je obnova a rozvoj obcí, ktorej obsahom sú obdobné aktivity ako v prioritnej osi 4 ROP. Ide o intervencie do hmotnej infraštruktúry obcí (do verejných priestranstiev, miestnych komunikácií, chodníkov, verejného osvetlenia a pod.). Intervencie do hmotnej infraštruktúry vidieckych obcí sú v PRV určené obciam, ktoré nie sú oprávnené pre ROP. Regenerácia sídiel ROP je zameraná na obdobné typy aktivít, a to pre obce, ktoré sú identifikované ako inovačné a kohézne póly rastu. Zoznam obcí zaradných do príslušných kategórií, vrátane popisu použitej metodiky, je uvedený v prílohe č. 4 ROP.

PRV nie je zameraný na podporu hmotnej infraštruktúry sídiel v súvislosti s marginalizovanými rómskymi skupinami. Na základe dohody Riadiaceho orgánu pre ROP a MP SR bolo umožnené prostredníctvom ROP realizovať podporu hmotnej infraštruktúry obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami aj v obciach, ktoré nie sú pólmi rastu. Mechanizmus zabránenia vzniku duplicitnej podpory rovnakých operácií, resp. ich častí spočíva vo využití systému ITMS, ktorý eviduje všetky projekty realizované v rámci ROP až na úroveň jednotlivých operácií a vo vzájomnej výmene informácií.

Os 4 PRV predstavuje osobitný prístup k realizácii projektových zámerov oprávnených pre os 3 PRV. Ide prístup Leader, v rámci ktorého tzv. miestne akčné skupiny (ďalej len „MAS“) vypracovávajú špecializované stratégie rozvoja pre vybrané územia. MAS sú tvorené zástupcami miestnych samospráv, občanmi, mimovládnyimi organizáciami, ale aj zástupcami súkromného sektora. Územia vybrané MAS môžu zasahovať niekoľko obcí, a preto bolo na základe dohody potrebné jednoznačne zadefinovať deliace línie medzi PRV a ROP v súvislosti s podporou vidieckych oblastí tak, aby nedochádzalo k duplicitnému spolufinancovaniu tých istých rozvojových aktivít.

Tabuľka 53: Stanovenie deliacich línií medzi PRV a ROP pre roky 2007-2013

Oblasť	Program	Os (PRV) / Prioritná os (ROP)	Priorita (PRV) / Oblasť podpory	Charakteristika
Deliaca línia pre oblasť cestovného ruchu	PRV	Os 3 Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva	Priorita Vytváranie pracovných príležitostí na vidieku Opatrenie Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu	Podpora subjektov súkromného sektora v oblasti cestovného ruchu na vidieku.
	ROP	Prioritná os 3 Posilnenie kultúrneho potenciálu a infraštruktúra cestovného ruchu	Rozvoj turizmu	Podpora verejného sektora.
Deliaca línia pre oblasť renovácie a rozvoja obcí PRV a regenerácie sídiel ROP	PRV	Os 3 Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva	Priorita Obnova a rozvoj obcí Opatrenie Obnova a rozvoj obcí	Intervencie do hmotnej infraštruktúry obcí na území SR vrátane vypracovania programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí, ktoré nie sú kohéznymi alebo inovačnými pólmi rastu. V rámci PRV nie sú realizované komplexné projekty na podporu marginalizovaných rómskych komunít.

	ROP	Prioritná os 4 Regenerácia sídiel	Regenerácia sídiel	Intervencie do hmotnej infraštruktúry obcí na území cieľa Konvergencia v rámci SR, ktoré sú kohéznymi alebo inovačnými pólmi rastu. Výnimku predstavuje realizácia projektov obnovy infraštruktúry obcí so segregovanými alebo separovanými rómskymi osídleniami, ktoré môžu byť realizované aj obcami mimo pólův rastu. Výnimka sa týka konkrétnych aktivít v rámci konkrétnych projektov a nie obcí ako prijímateľov pre roky 2007-2013.
Deliaca línia pre prístup LEADER	PRV	Os Leader	Priorita Zlepšovanie manažmentu a riadenia a mobilizácia rozvojového potenciálu vo vidieckych oblastiach Opatrenie Implementácia integrovaných stratégií rozvoja územia	Aktivity osi 3 PRV ako súčasť projektov realizovaných miestnymi akčnými skupinami (MAS). Existujúce možnosti: a) MAS pozostáva z obcí, ktoré nie sú pólmi rastu – projekt je realizovaný v rámci PRV b) MAS pozostáva z obcí, ktoré sú aj nie sú pólmi rastu – konkrétny projekt je realizovaný v rámci PRV, pričom obce, ktoré sú pólmi rastu a sú súčasťou MAS, môžu samostatne realizovať aj iné projekty (iné aktivity) v rámci ROP.
	ROP	Prioritná os 4 Regenerácia sídiel	Regenerácia sídiel	Obce na území cieľa Konvergencia v rámci SR, ktoré sú pólmi rastu, môžu realizovať partnerské projekty na princípe 1 žiadateľ + partner/partneri.

Zdroj: MVRR SR, 2007

Alokácia na uplatňovanie prístupu Leader predstavuje 2,5 % disponibilnej alokácie z EAFRD v rámci PRV. Relatívne malý počet predpokladaných projektov realizovaných prístupom Leader počas programového obdobia 2007-2013 umožňuje jednoduchým spôsobom zamedziť duplicitám pri podpore konkrétnych projektov predkladaných MAS, ktoré zahŕňajú aj obce identifikované ako póly rastu. Na strane Riadiaceho orgánu pre ROP, resp. SO/RO je potenciálnemu prekryvu možné zabrániť prostredníctvom evidencie všetkých projektov v ITMS a ich priebežným sledovaním. Popis deliacich línií medzi PRV a ROP je aj súčasťou prílohy č. 6.

V programovom období 2007-2013 je v rámci SR implementovaný aj Operačný program Rybné hospodárstvo, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo (ďalej len „EFF“). Cieľom uvedeného operačného programu je „**Trvalo udržateľný a konkurencieschopný sektor rybného hospodárstva**“. Uvedený operačný program je prioritne zameraný na podporu podnikateľských subjektov pôsobiacich v tomto sektore. Pri podpore poskytovanej prostredníctvom Operačného programu Rybné hospodárstvo nedochádza k prekryvaniu s podporou poskytovanou prostredníctvom ROP. Oba programy väčšou alebo menšou mierou prispievajú k posilňovaniu konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky.

7.3.2 Synergia, komplementarita s ostatnými finančnými nástrojmi EÚ

Jednotlivé projektové zámery realizované v rámci ROP majú relatívne malý rozsah a sú zamerané na prijímateľov, ktorí sú v zmysle legislatívy SR subjektmi verejného sektora. Výnimku predstavujú subjekty súkromného sektora, ktoré sú však svojim charakterom zamerané na poskytovanie služieb verejnoprospešných služieb. Ide predovšetkým o neziskové organizácie a cirkvi.

Typy projektov podporované v rámci ROP nie sú zamerané na generovanie príjmov, čo obmedzuje využitie návratných foriem financovania ich realizácie a zapojenia súkromného kapitálu.

Aj keď predmetom stratégie ROP je predovšetkým infraštruktúra v pôsobnosti regionálnych a miestnych samospráv, realizácia projektov vytvára primárne lokálne dopady. Stratégia ROP je teda zameraná na väčší počet projektov rovnomerne realizovaných na podporovanom území. Narozdiel od investícií do národnej infraštruktúry (diaľnice, zariadenia občianskej infraštruktúry zriaďované z národnej sektorovej úrovne) je možnosť zapojenia súkromného sektora limitovaná aj obmedzeným rozsahom investícií.

Z inovatívnych finančných nástrojov JESSICA, JASPERS a JEREMIE sa vzhľadom na charakter ROP ako najrelevantnejší javí nástroj JESSICA. JESSICA je iniciatívou EK, EIB a Rady Európskej Rozvojovej Banky a jej cieľom je presadzovanie trvalo udržateľného investovania, rastu a pracovných miest v európskych mestských oblastiach. V súvislosti s implementáciou integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí sú počas implementácie ROP v spolupráci s MF SR priebežne skúmané možnosti využitia inovatívnych finančných nástrojov vhodných pre podporu uvedených typov projektov. V polovici programového obdobia Riadiaci orgán pre ROP upravil pôvodne nastavený mechanizmus integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí tým spôsobom, aby podpora infraštruktúry bývania mohla byť realizovaná aj prostredníctvom inovatívneho finančného nástroja JESSICA (viď. stratégia pre prioritnú os 4 ROP).

Vzhľadom na charakter a zameranie aktivít ROP, Riadiaci orgán pre ROP počas implementácie ROP aktívne skúma zahrnutie inovačných aktivít vyplývajúcich z iniciatívy „Regióny pre hospodársku zmenu“ do ROP aj formou umožnenia účasti a vytvorením priestoru pre zástupcu siete v Monitorovacom výbore pre ROP.

V roku 2010, v mesiacoch máj a jún a august, zasiahli SR v dôsledku nepriaznivých meteorologických podmienok rozsiahle extrémne povodne s ničivými následkami, ktoré spôsobili materiálne škody na majetku obyvateľov, miest a obcí, štátu a právnických osôb, poľnohospodárskej pôde a produkcii, krajine, ale aj straty na ľudských životoch. Podľa Správy o opatreniach vykonaných v rámci eliminácie škôd spôsobených povodňami na území SR v máji a júni 2010 a o stave prípravy žiadosti o prostriedky z Fondu solidarity EÚ schválenej uznesením vlády SR č. 482/2010 zo dňa 14. júla 2010 bol odhad výšky škôd na základe údajov dostupných v čase spracovania správy vyčíslený na 695,1 mil. €.

V zmysle vyššie uvedeného uznesenia vláda SR prostredníctvom ministra zahraničných vecí SR požiadala dňa 16. júla 2010 o pomoc z Fondu solidarity EÚ. Fond solidarity EÚ bol zriadený v súlade s Nariadením Rady (ES) 2012/2002 z 11. novembra 2002, ktorým sa zriaďuje Fond solidarity Európskej únie, za účelom pomoci členským štátom EÚ, ktoré postihla veľká prírodná katastrofa a jeho cieľom je čo najrýchlejšie poskytnutie účinnej pomoci pri mobilizovaní prác a služieb zameraných na okamžité potreby ľudí a na krátkodobé opravy poškodenej kľúčovej infraštruktúry, aby sa v postihnutých oblastiach mohla začať hospodárska činnosť. Tieto prostriedky majú doplnkový charakter.

Finančné prostriedky udelené grantom musia byť použité do 1 roka od poskytnutia finančných prostriedkov prijímajúcemu štátu. V prípade nedodržania tejto podmienky je členský štát povinný vrátiť zostávajúcu čiastku Európskej komisii.

Koncom septembra 2010 SR poskytla Európskej komisii ďalšie detailné informácie ohľadom povodní, vrátane upraveného odhadu celkových škôd. Odhad priamych škôd bol vyčíslený na 561 133 594 eur. V zmysle návrhu rozhodnutia predloženého Európskou komisiou na schválenie Parlamentu a Rade ohľadom mobilizácie Fondu Solidarity zo dňa 14.1.2011, by mala byť Slovenskej republike poskytnutá pomoc v celkovej výške 20 430 841 eur. Európsky parlament prijal rozhodnutie o mobilizácii Fondu solidarity dňa 6.4.2011.

8 FINANČNÝ PLÁN

8.1 FINANČNÝ PLÁN ROP – ROČNÉ ZÁVÄZKY ERDF

Tabuľka 54/2011: Ročné záväzky ERDF pre ROP v EUR v bežných cenách

	Štrukturálne fondy ERDF (1)	Kohézny fond (2)	Celkom (3)=(1)+(2)
2007	205 515 550	0	205 515 550
2008	199 983 511	0	199 983 511
2009	192 452 432	0	192 452 432
2010	177 546 535	0	177 546 535
2011	227 680 862	0	227 680 862
2012	247 436 834	0	247 436 834
2013	303 888 203	0	303 888 203
Celkom 2007-2013	1 554 503 927	0	1 554 503 927

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Ku koncu mája 2012 bolo z celého záväzku ROP na programové obdobie 2007-2013 reálne vyčerpaných 45,86%. Pravidlo n+3 je priebežne napĺňané, úroveň schválených a zazmluvnených finančných prostriedkov u väčšiny prioritných osí ROP vytvára vysoko pravdepodobný predpoklad na úplné vyčerpanie alokovaných finančných prostriedkov v skoršom termíne ako do konca roku 2015.

Odstránené: januáru

Odstránené: je

Odstránené: 38,62

Formátované: Zvýrazniť

8.2 FINANČNÝ PLÁN ROP – PRIORITNÉ OSI

Rozdelenie disponibilnej alokácie ERDF na jednotlivé prioritné osi ROP vyplýva z analýzy kvantitatívnych a kvalitatívnych charakteristík jednotlivých tematických oblastí regionálnej infraštruktúry a z analýzy priorít stanovených v rámci definovanej stratégie ROP.

Analýzy posudzovali kritériá:

- kvantít (počet zariadení občianskej infraštruktúry, kapacitné štandardy zariadení, existujúci bytový fond, dĺžku ciest II. a III. triedy a miestnych komunikácií a iné)
- kvality (stavebno-technický a dopravný-technický stav regionálnej infraštruktúry, vybavenosť zariadení občianskej infraštruktúry, stav bytového fondu a iné.).
- z hľadiska územného rozmiestnenia regionálnej infraštruktúry.

V polovici programového obdobia bol finančný plán ROP upravený v súvislosti s čiastočnou úpravou stratégie ROP. Modifikácia na úrovni jednotlivých prioritných osí a detailnejších oblastí podpory ROP, vrátane príslušných zdôvodnení sú podrobne popísané v častiach 3, 4 a 5 ROP.

Hlavným dôvodom pre úpravu alokácií na úrovni prioritných osí ROP sú sociálno-ekonomické zmeny (hospodárska kríza) a s tým súvisiace zmeny rozvojových priorít na úrovni oprávnených prijímateľov, najmä územných samospráv. Okrem toho, že finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ naplňajú ciele jednotlivých operačných programov, v podmienkach slovenskej ekonomiky predstavujú aj výrazný zdroj pre investície a udržanie pracovných miest najmä v odvetví stavebníctva. Intenzívne využívanie týchto finančných prostriedkov v čase hospodárskej krízy v rokoch 2008-2010 významným spôsobom nahrádzalo výpadok súkromných investícií v oblasti stavebníctva a napomáhalo k udržaniu tisícov pracovných miest. Najmä z uvedeného dôvodu Riadiaci orgán pre ROP v nadväznosti na príslušné uznesenia vlády SR umožnil v priebehu roka 2009 „**nadschválenie**“ **finančných prostriedkov v najefektívnejších oblastiach podpory ROP**. Ide o oblasti podpory, ktoré z pohľadu samospráv predstavujú najvýraznejšie rozvojové priority a ktoré výhľadovo do ďalších rokov prinášajú ekonomické prínosy v podobe úspor prevádzkových nákladov vo verejnom sektore (znižovanie energetickej náročnosti budov), ďalej posilňujú atraktivitu a konkurencieschopnosť sídiel, zavádzanie IKT vybavení, udržiavajú pracovné miesta a pod. Vzhľadom na bezprecedentnú hospodársku krízu došlo k nadschváleniu objemu finančných prostriedkov bez predchádzajúcej realokácie finančných prostriedkov. O uvedených krokoch bola informovaná vláda SR a v roku 2009 RO pre ROP informoval všetkých zainteresovaných sociálno-ekonomických partnerov, ktorí majú zastúpenie v Monitorovacom výbore pre ROP a aj Európsku komisiu (výročné stretnutie k ROP, výročná konferencia, výročná správa za rok 2009). Nadschválenie disponibilného objemu finančných prostriedkov na úrovni 112% bolo využité aj v tematicky príbuznej Priorite 3 Operačného programu Základná infraštruktúra v skrátenom programovom období 2004-2006.

RO pre ROP okrem úpravy finančného plánu ROP zároveň navrhol aj ďalšie mechanizmy riešenia nadschválenia v rámci prioritnej osi 1 ROP tak, aby boli minimalizované negatívne finančné dopady na štátny rozpočet SR. Súčasťou revízie ROP v polovici programového obdobia je aj vyriešenie menej výrazného prekročenia alokácie v niektorých oblastiach podpory v rámci prioritnej osi 4 ROP.

V priebehu rokov 2011-2015 budú finančné prostriedky potrebné na krytie nadschválenej alokácie v prioritnej osi 1 ROP z rokov 2007-2010 v objeme približne 10% rozpočtu ROP do konca programového obdobia postupne znižované predovšetkým na základe úspor finančných prostriedkov dosahovaných vo všetkých siedmich prioritných osiach ROP, a to na základe znížených rozpočtov projektov po verejných obstarávaníach, nepreplatených neoprávnených výdavkov, nedočerpaných finančných prostriedkov, nezrealizovaných projektov, vrátených finančných prostriedkov z titulu nezrovnalostí, generovania čistých príjmov a pod. Riadiaci orgán pre ROP vzniknuté úspory využije na krytie, resp. čiastkové krytie nadschváleného objemu finančných prostriedkov v prioritnej osi 1 ROP bez toho, aby bolo narušené dosahovanie stanovených cieľov a cieľových hodnôt ukazovateľov iných prioritných osí ROP. Realokácie vzniknutých úspor do prioritnej osi 1 nemajú vplyv na výšku zostávajúcich disponibilných prostriedkov v ostatných prioritných osiach. Tento princíp bol ROP prijatý dňa 26.10.2010 vo forme schválenia návrhu revízie ROP Monitorovacím výborom pre ROP, a to bez vznesenia pripomienok zo strany členov a prítomných pozorovateľov. Realokácie vzniknutých úspor do prioritnej osi 1 ROP budú zohľadnené vo finančnom pláne ROP prostredníctvom jednej alebo viacerých revízií ROP.

K februáru 2011 boli v prioritnej osi 1 dosiahnuté úspory vo výške 30,3 mil. eur (zdroje EÚ + verejné zdroje SR), z toho najväčšiu časť (20,5 mil. eur) tvorí úspora na základe zníženia rozpočtov projektov po verejných obstarávaníach. V rámci prioritných osí 2 až 5 boli dosiahnuté úspory vo výške 22,8 mil. eur (zdroje EÚ + verejné zdroje SR) na základe zrušených projektov, úspor po verejnom obstarávaní, nezrovnalostí s finančným dopadom, dobrovoľne nedočerpaných prostriedkov a pod.).

Vyššie popísaný princíp presunov úspor do prioritnej osi 1 bol aplikovaný aj v druhej revízii ROP, ktorá umožňuje využitie úspor dosiahnutých v realizovaných projektoch **za obdobie február – december 2011** na financovanie projektov zazmluvnených nad rámec disponibilnej alokácie tejto prioritnej osi. Za toto obdobie boli v prioritnej osi 1 dosiahnuté úspory vo výške 21,5 mil. eur (zdroje EÚ + verejné zdroje SR), z toho najväčšiu časť tvoria úspory na základe zníženia rozpočtov projektov po verejných obstarávaníach a odstúpenia od zmluvy na základe porušenia zo strany prijímateľov. V rámci prioritných osí 2 až 5 boli dosiahnuté úspory vo výške 31,7 mil. eur (zdroje EÚ + verejné zdroje SR), ktoré boli presunuté do prioritnej osi 1. Zníženie alokácie prioritných osí 2 až 5 nemá dopad na plnenie stanovených cieľov, keďže presunuté úspory sú dosahované predovšetkým v realizovaných projektoch.

Princíp presunu úspor dosiahnutých v rámci ROP do prioritnej osi 1 ROP bol uplatnený aj v rámci tretej revízie ROP, ktorej predmetom boli úspory dosiahnuté v realizovaných projektoch za obdobie január – máj 2012. V rámci prioritnej osi 1 ROP boli dosiahnuté úspory vo výške 11,3 mil. eur (zdroje EÚ + verejné zdroje SR), predovšetkým na základe zrušených projektov a v dôsledku zníženia rozpočtov projektov po vykonaní verejných obstarávaní. V ostatných prioritných osiach ROP boli dosiahnuté úspory vo výške 30,5 mil. eur (zdroje EÚ + verejné zdroje SR) na základe úspor po verejnom obstarávaní, zrušených projektov, nezrovnalostí s finančným dopadom, dobrovoľne nedočerpaných prostriedkov. V tretej revízii ROP bol po prvý krát uplatnený schválený princíp presunov úspor aj na projekty realizované v rámci prioritnej osi 7 ROP – Európske hlavné mesto kultúry Košice 2013. Písomné vyzvania na národné projekty EHMK Košice 2013 boli vyhlásené na celú disponibilnú alokáciu prioritnej osi. Rozdiel medzi celkovou disponibilnou alokáciou a schválenou sumou národných projektov ako aj neoprávnené výdavky identifikované v procese odborného hodnotenia bolo možné presunúť do prioritnej osi 1 ROP z dôvodu, že termín konania podujatia EHMK Košice 2013 už neumožňuje tieto finančné prostriedky použiť na vyhlásenie nových písomných vyzvaní a výber akýchkoľvek ďalších projektov. Presun úspor dosiahnutých v rámci prioritných osí 2 až 7 ROP nemá vplyv na plnenie cieľov stanovených v ROP.

Odstránené: .

Výška alokácie pre **prioritnú os 1** berie do úvahy stratégiu ROP definovanú pre uvedenú oblasť podpory. S ohľadom na princípy územnej koncentrácie (smerovanie podpory do inovačných a kohéznych pólův rastu) sú identifikované prioritné typy zariadení z hľadiska ich zamerania a budúcej perspektívy zabezpečovať kvalitný a udržateľný vzdelávací proces. Alokácia zohľadňuje predpokladaný počet podporených zariadení počas programového obdobia a zároveň priemernú finančnú náročnosť operácií, ktoré boli identifikované ako najviac potrebné. Prioritná os 1 ROP svojim intervenciami priamo zvyšuje kvalitu podmienok, v ktorých je realizovaný vzdelávací proces, čo možno považovať za dôležitý príspevok ROP k napĺňaniu cieľa Lisabonskej stratégie – vzdelanie, znižovanie energetickej náročnosti, zavádzanie IKT vybavenia a zamestnanosť. Implementácia v rokoch 2008-2010 preukázala, že prioritná os 1 ROP predstavuje najefektívnejšiu a najžiadanejšiu oblasť podpory v rámci ROP. Výška alokácie pre prioritnú os 1 bude v priebehu rokov 2012-2015 ďalej upravovaná na základe schváleného princípu presunov úspor finančných prostriedkov dosahovaných v realizovaných projektoch s cieľom krytia nadschválenej alokácie v tejto prioritnej osi.

Pre stanovenie alokácie na **prioritnú os 2** bol použitý rovnaký metodický prístup ako v prípade prioritnej osi 1. Zariadenia sociálnej infraštruktúry sú však z hľadiska typov a veľkosti viac diferencované ako zariadenia vzdelávacej infraštruktúry. Priemet stratégie prioritnej osi 2 zameranej na priority v oblasti sociálnej infraštruktúry však poskytol dostatočný rámec pre stanovenie príslušnej alokácie. Alokácia zohľadňuje aj požiadavky na priestorové nároky klientov podporovaných zariadení a potrebu budovania počtu zariadení v zmysle definovanej stratégie. Zhodnotenie implementácie ROP za roky 2007-2010 si vyžiadalo modifikáciu stratégie pre prioritnú os 2 a súvisiace presuny finančných prostriedkov, a to najmä v nadväznosti na zmenu legislatívy a zmenu priorití kľúčových oprávnených prijímateľov, t.j. samospráv.

Prioritná os 3 zahŕňa dve tematicky príbuzné oblasti podpory, a to zachovanie kultúrneho dedičstva a podporu v oblasti turizmu. Infraštruktúra pamät'ových a fondových inštitúcií na podporovanom území má v zmysle definovanej stratégie pomerne obmedzený a presne zadefinovaný počet podporiteľných projektov pre verejný sektor, v rámci ktorých je možné predpokladať určitý rozsah operácií. Výška indikatívnej alokácie zohľadňuje skutočnosť, že aj keď podpora kultúry

prispieva k zachovaniu a kultúrneho dedičstva regiónov a ich jedinečnosti, z pohľadu posilňovania ich sociálno-ekonomického rozvoja nepredstavuje najvýznamnejší rozvojový faktor.

Stanovenie alokácie na tematickú oblasť cestovného ruchu reaguje na zmeny, ktoré nastali v oblasti cestovného ruchu v rokoch 2007-2010 a z rozhodnutie Riadiaceho orgánu pre ROP koncentrovať zdroje na oblasti podpory ROP, ktoré sa ukázali ako extrémne žiadané a efektívne. Zostatková alokácia na oblasť cestovného ruchu bude využitá na maximalizáciu (doposiaľ neúspešnej) synergie smerovania intervencií s OP KaHR.

V rámci **prioritnej osi 4** sú aktivity orientované predovšetkým na regeneráciu sídiel a podporu nekomerčných záchranných služieb.

Aktivity regenerácie sídiel sú v súlade so stratégiou ROP zamerané na obce a mestá identifikované ako póly rastu, čo predstavuje tretinu sídiel na území cieľa Konvergencia. Uvedená tematická oblasť je charakterizovaná najvyššou potenciálnou absorpčnou kapacitou, a preto sa kritériá oprávnenosti orientujú na centrálné časti sídiel a na vymedzený rozsah operácií. Určenie výšky alokácie bolo definované s ohľadom na počet vidieckych a mestských sídiel a k nim príslušný predpokladaný rozsah aktivít pre centrálné zóny sídiel s ohľadom na skúsenosti z Opatrenia 3.4 Renovácia a rozvoj obcí OPZI zo skráteného programového obdobia 2004-2006. Intenzívna implementácia v rokoch 2009-2010 poukázala na to, že aktivity regenerácie hmotnej infraštruktúry sídiel predstavujú druhú najefektívnejšiu a najžiadanejšiu oblasť podpory v rámci ROP.

Vzhľadom na nerealizovanie integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí v prvej polovici programového obdobia 2007-2013 a realokácie v rámci prioritnej osi 4 boli od roku 2011 vytvorené podmienky pre využitie alokácie na infraštruktúru bývania prostredníctvom pilotného prístupu s minimálnymi nákladmi a s potenciálom širšieho využitia v budúcnosti. Za účelom zabezpečenia zodpovedajúcich minimálnych nákladov na realizáciu pilotného prístupu bol zároveň uskutočnený presun 5 mil. eur z prioritnej osi 3.

Východiskom pre podporu infraštruktúry vidieckych obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osidleniami je projektový zásobník pripravený v rámci programu PHARE. Príslušná alokácia zohľadňuje aj dĺžku programového obdobia, počas ktorého možno predpokladať väčší počet projektov s podobným zameraním.

Podpora nekomerčných záchranných služieb je v rámci ROP realizovaná na základe Konceptie plošného rozmiestnenia síl a prostriedkov HaZZ. Stratégia ROP je v tejto tematickej oblasti presne zameraná na identifikované potreby na území SR a umožní dosiahnuť rovnomernú úroveň vybavenia všetkých regiónov profesionálnymi záchrannými službami. Stanovená alokácia zodpovedá identifikovaným potrebám s ohľadom na počet pracovísk nekomerčných záchranných služieb.

Alokácia na prioritnú os 4 sa v polovici programového obdobia 2007-2013 zvyšuje na základe uznesenia vlády SR č. 566/2010 z 27.8.2010. Dodatočná alokácia na uvedenú prioritnú os je v rámci rozsahu oprávnených aktivít určená na aktivity súvisiace s odstraňovaním škôd po ničivých povodniach z roku 2010. Uvedené aktivity sú určené vopred identifikovaným najviac postihnutým územiam.

Aj **prioritná os 5** je charakterizovaná veľmi vysokou potenciálnou absorpčnou kapacitou. Rozhodujúcimi kritériami pre stanovenie indikatívnej finančnej alokácie bola dĺžka siete ciest II. a III. triedy na podporovanom území, ich dopravnotechnický stav a údaje o finančnej náročnosti rekonštrukcie jedného kilometra ciest uvedených kategórií. Aj alokácia na prioritnú os 5 sa v polovici programového obdobia 2007-2013 zvyšuje na základe uznesenia vlády SR č. 566/2010 z 27.8.2010. Dodatočná alokácia na uvedenú prioritnú os je v rámci rozsahu oprávnených aktivít určená na aktivity súvisiace s odstraňovaním škôd po ničivých povodniach z roku 2010. Uvedené aktivity sú určené vopred identifikovaným najviac postihnutým územiam.

ERDF príspevok na **prioritnú os 6** ROP je daný z úrovne NSRR maximálne vo výške je 3,13 % z celkového ERDF príspevku na ROP. Aj napriek zvýšeniu celkového príspevku ERDF na ROP v polovici programového obdobia 2007-2013 a zvýšeným nárokom na implementáciu ROP (dodatočné finančné prostriedky, dodatočná prioritná os), Riadiaci orgán pre ROP nenavrhol zvýšenie alokácie na technickú pomoc ROP.

ERDF príspevok na **prioritnú os 7**, prostredníctvom ktorej bude realizovaný projekt Európske hlavné mesto kultúry Košice 2013, je daný uznesením vlády SR č. 546/2010 z 13.8.2010.

Okrem výstupov z analýz predstavovali jedno z kritérií na prerozdelenie alokácie ROP na prioritné osi aj doterajšie skúsenosti MVR SR z implementácie Priority 3 – Lokálna infraštruktúra OPZI

v skrátenej programovej dobe 2004-2006. Uvedené skúsenosti boli využité pri určení predpokladanej finančnej náročnosti projektov zameraných na intervencie do konkrétnych typov zariadení občianskej infraštruktúry, resp. do hmotnej infraštruktúry obcí.

Tabuľka 55/2012: Rozdelenie príspevku ERDF na prioritné osi ROP v EUR v bežných cenách

Prioritná os	EÚ zdroje	SR verejné zdroje	Celkom	Miera kofinancovania	EIB		Iné zdroje
					príspevok		
	A	b	c = a + b	a / c * 100	(informatívne)	(informatívne)	
Infraštruktúra vzdelávania	469 960 559	82 934 217	552 894 776	85,00	0	500	Odstránené: 444 037 768
Infraštruktúra soc. služieb, sociálnoprávnej ochrany a soc. kurately	203 274 984	35 872 056	239 147 040	85,00	0	500	Odstránené: 78 359 607 Odstránené: 522 397 375
Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu	145 510 803	25 678 377	171 189 180	85,00	0		Odstránené: 207 170 296 Odstránené: 36 559 464
Regenerácia sídiel	485 746 401	85 719 954	571 466 355	85,00	0	3 000	Odstránené: 243 729 760
Regionálne komunikácie zaisťujúce dopravnú obsluhu regiónov	147 452 203	26 020 977	173 473 180	85,00	0		Odstránené: 148 525 192 Odstránené: 26 210 328
Technická pomoc	45 228 500	7 981 500	53 210 000	85,00	0		Odstránené: 174 735 520
Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013	57 330 477	10 117 143	67 447 620	85,00	0		Odstránené: 498 407 938 Odstránené: 87 954 342
Celkom	1 554 503 927	274 324 224	1 828 828 151	85,00	0	4 000	Odstránené: 586 362 280 Odstránené: 151 134 233 Odstránené: 26 670 747 Odstránené: 177 804 980 Odstránené: 60 000 000 Odstránené: 10 588 236 Odstránené: 70 588 236

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Miera spolufinancovania na jednotlivé prioritné osi ROP bola určená uznesením vlády SR č. 834/2006, ktorým bola schválená Stratégia financovania ŠF a KF na programové obdobie 2007-2013 zo dňa 8. októbra 2006. Uvedený dokument je plne v súlade s nariadením Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999. Podľa čl. 53, bod 2 uvedeného nariadenia podlieha príspevok z fondov na úrovni operačných programov v rámci cieľa Konvergencia a cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť maximálnym hodnotám stanoveným v prílohe III nariadenia, t.j. v prípade SR je percentuálna hodnota oprávnených nákladov stanovená vo výške 85 %.

Pravidlá Stratégie financovania ŠF a KF na programové obdobie 2007-2013 boli zvolené tak, aby boli platné a jednotné pre poskytovanie pomoci z prostriedkov ŠF, KF a národných verejných zdrojov pre projekty všetkých cieľov. Pre dosiahnutie čo najvyššieho a najefektívnejšieho využitia alokovaných finančných prostriedkov bolo nevyhnutné určiť zmysluplné, transparentné a jednoduché pravidlá. V zmysle uvedeného dokumentu je príspevok z fondov EU v zmysle čl. 53, bod 1b) všeobecného nariadenia určený na základe oprávnených verejných výdavkov.

RO pre ROP zaručí, že akákoľvek štátna pomoc vrátane prípadných schém de minimis v rámci ROP je poskytovaná v súlade s procedurálnymi a vecne príslušnými pravidlami štátnej pomoci aplikovateľnými v čase poskytnutia podpory z verejných zdrojov.

8.3 FINANČNÝ PLÁN ROP – KATEGÓRIE POMOCI

V súlade s prílohou II Nariadenie Komisie (ES) č. 1828/2006 z 8. decembra 2006, ktorým sa stanovujú vykonávacie pravidlá nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 je príspevok z ERDF pre ROP na programové obdobie 2007-2013 rozdelený do troch kategórií pomoci, a to *Prioritná téma*, *Forma financovania* a *Typ územia*.

Z tabuliek 56/2012 a 57/2012 vyplýva indikatívne rozdelenie príspevku z ERDF podľa kategórií pomoci *Prioritná téma*, podľa prioritných osí a podrobnejších tematických oblastí podpory v EUR v bežných cenách.

Tabuľka 56/2012: Informatívne rozdelenie príspevku z ERDF na kategóriu pomoci *Prioritná téma* v EUR v bežných cenách

Kód kategórie	Indikatívna suma finančných prostriedkov
23 – Regionálne/miestne cesty	223 000 000
24 – Cyklistické dráhy	12 063 503
54 – Iné opatrenia na zachovanie životného prostredia a predchádzanie rizikám	68 832 371
57 – Iná pomoc na zlepšovanie služieb cestovného ruchu	10 000 000
58 – Ochrana a zachovanie kultúrneho dedičstva	98 000 000
59 – Rozvoj kultúrnej infraštruktúry	85 022 510
61 – Integrované projekty regenerácie mestských a vidieckych oblastí	321 000 000
75 – Vzdelávacia infraštruktúra	429 000 000
77 – Infraštruktúra v oblasti starostlivosti o deti	66 235 543
78 – Infraštruktúra bývania	12 750 000
79 – Iná sociálna infraštruktúra	178 000 000
81 – Mechanizmy na zlepšenie tvorby politiky a programov, monitorovanie a hodnotenie na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni, budovanie kapacít pri predkladaní stratégií a programov	5 371 500
85 – Príprava, vykonávanie, monitorovanie a kontrola	32 000 000
86 – Hodnotenie a štúdie; informácie a komunikácia	13 228 500
Spolu	1 554 503 927

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 6

Odstránené: 2 170 016

Odstránené: 71 250 655

Odstránené: 19 967 911

Odstránené: 100

Odstránené: 88 557 281

Odstránené: 3

Odstránené: 2

Odstránené: 04

Odstránené: 65 208 064

Odstránené: 182

Tabuľka 57/2012: Informatívne rozdelenie príspevku z ERDF na kategórie pomoci *Prioritná téma* podľa prioritných osí v EUR v bežných cenách

Kód kategórie	Indikatívna suma finančných prostriedkov	Indikatívna suma finančných prostriedkov v členení na tematické oblasti podpory v rámci prioritných osí („PO“)	
23 – Regionálne/miestne cesty	223 000 000	76 000 000	PO 4 Regenerácia sídiel (miestne komunikácie)
		147 000 000	PO 5 Regionálne komunikácie zaisťujúce dopravnú obsluhu regiónov
24 – Cyklistické dráhy	12 063 503	9 818 770	PO 3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoj turizmu (podpora cestovného ruchu)
		1 792 530	PO 4 Regenerácia sídiel (prvok hmotnej infraštruktúry sídiel)
		452 203	PO 5 Regionálne komunikácie zaisťujúce dopravnú obsluhu regiónov (doplnková aktivita zvyšujúca bezpečnosť)
54 – Iné opatrenia na zachovanie životného prostredia a predchádzanie rizikám	68 832 371	68 832 371	PO 4 Regenerácia sídiel (infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb)
57 – Iná pomoc na zlepšovanie služieb cestovného ruchu	10 000 000	10 000 000	PO 3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu (podpora cestovného ruchu)
58 – Ochrana a zachovanie kultúrneho dedičstva	98 000 000	80 000 000	PO 3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu (nevyužívané nehnuteľné kultúrne pamiatky)
		18 000 000	PO 7 EHMK Košice 2013 (nehnuteľné kultúrne pamiatky)
59 – Rozvoj kultúrnej infraštruktúry	85 022 510	45 692 033	PO 3 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu (infraštruktúra pamätových a fondových inštitúcií)
		39 330 477	PO 7 EHMK Košice 2013 (kultúrna infraštruktúra)
61 – Integrované projekty regenerácie mestských a vidieckych oblastí	321 000 000	321 000 000	PO 4 Regenerácia sídiel – prvky hmotnej infraštruktúry sídiel: a) samostatné dopytovo orientované projekty c) podpora obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osídleniami
75 – Vzdelávacia infraštruktúra	429 000 000	429 000 000	PO 1 Infraštruktúra vzdelávania (základné školy a stredné školy)
77 – Infraštruktúra v oblasti starostlivosti o deti	66 235 543	40 960 559	PO 1 Infraštruktúra vzdelávania (materské školy)
		25 274 984	PO 2 Infraštruktúra soc. služieb, sociálnoprávnej ochrany a soc. kurately (sociálna infraštruktúra pre deti)
78 – Infraštruktúra bývania	12 750 000	12 750 000	PO 4 Regenerácia sídiel b) Infraštruktúra bývania
79 – Iná sociálna infraštruktúra	178 000 000	178 000 000	PO 2 Infraštruktúra soc. služieb, sociálnoprávnej ochrany a soc. kurately
81 – Mechanizmy na zlepšenie tvorby politiky a programov, monitorovanie a hodnotenie na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni, budovanie kapacít pri predkladaní stratégií a programov	5 371 500	5 371 500	PO 4 Regenerácia sídiel d) neinvestičné aktivity – príprava a aktualizácia rozvojových dokumentov na úrovni regiónov NUTS 2 a NUTS 3
85 – Príprava, vykonávanie, monitorovanie a kontrola	32 000 000	32 000 000	PO 6 Technická pomoc
86 – Hodnotenie a štúdie; informácie a komunikácia	13 228 500	13 228 500	PO 6 Technická pomoc
Spolu	1 554 503 927	1 554 503 927	

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 6

Odstránené: 150

Odstránené: 0

Odstránené: 1 035 783

Odstránené: 2 170 016

Odstránené: 1 134 233

Odstránené: 71 250 655

Odstránené: 71 250 655

Odstránené: 19 967 911

Odstránené: 19 967 911

Odstránené: 100

Odstránené: 20

Odstránené: 48 557 281

Odstránené: 8 557 281

Odstránené: 40 000 000

Odstránené: 3

Odstránené: 2

Odstránené: 3

Odstránené: 2

Odstránené: 04

Odstránené: 404

Odstránené:

Odstránené: 037 768

Odstránené: 65 208 064

Odstránené:

Odstránené: 170 296

Odstránené: 82

Odstránené: 82

Prioritná os 1 z pohľadu kategórií pomoci podporuje infraštruktúru základných a stredných škôl, ktorá predstavuje kategóriu pomoci „Vzdelávacia infraštruktúra“ a infraštruktúru predškolských zariadení (detské jasle a materské školy), ktorá predstavujú kategóriu pomoci „Infraštruktúra v oblasti starostlivosti o deti“. Primárny podiel predstavuje podpora základných a stredných škôl, nakoľko stratégia ROP poskytuje limitovaný priestor pre podporu materských škôl. Alokácia na prioritnú tému „Vzdelávacia infraštruktúra“ bola zvýšená realokáciou z prioritných tém „Infraštruktúra v oblasti starostlivosti o deti“ a „Ochrana a rozvoj prírodného dedičstva“ v rámci prirritných osí 2 a 3 ROP, ako aj prostredníctvom presunov úspor z realizovaných projektov vo všetkých prioritných osiach ROP.

Prioritná os 2 je taktiež z pohľadu kategórií pomoci vnútorne členená, pričom v zmysle definovanej stratégie je kategória pomoci „Iná sociálna infraštruktúra“ oproti kategórii pomoci „Infraštruktúra v oblasti starostlivosti o deti“ dominantná. Súvisí to so stratégiou ROP, ktorá je v tejto oblasti podpory zameraná na podporu zariadení pre seniorov, resp dospelých.

Podpora v rámci **prioritnej osi 3** Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu je výrazne štruktúrovaná, pretože tematické oblasti spadajúce pod túto prioritnú os sú napriek príbuznému charakteru diferencované. Prioritné témy „Rozvoj kultúrnej infraštruktúry“ a „Ochrana a zachovanie kultúrneho dedičstva“ súvisia s podporou infraštruktúry pamätových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni, ale aj s podporou existujúcou fondu nehnuteľných kultúrnych pamiatok, ktoré majú potenciál byť využité v rámci kultúrno-poznávacieho turizmu. Podpora cestovného ruchu súvisí s prioritnou témou „Iná pomoc na zlepšovanie služieb cestovného ruchu“ a prioritnou témou „Cyklistické dráhy“, ktorej alokácia bola v rámci tretej revízie ROP navýšená z dôvodu plánovanej podpory budovania cyklotrás priľahlých k najvýznamnejším strediskám cestovného ruchu s celoročným využitím.

V rámci **prioritnej osi 4** je identifikovaná kategória pomoci „Iné opatrenia na zachovanie životného prostredia a predchádzanie rizikám“ čo zodpovedá podpore nekomerčných záchranných služieb v rámci ROP. Alokácia na túto prioritnú tému bola mierne znížená v súvislosti s dosiahnutím stanovených cieľov v prospech samostatne dopytovo orientovaných projektov regenerácie sídiel. Intervencie do hmotnej infraštruktúry sídiel spadajúce pod prioritnú tému „Integrované projekty regenerácie mestských a vidieckych oblastí“ sú v zmysle stratégie ROP diferencované na podporu samostatne dopytovo orientovaných projektov obcí a miest a na podporu infraštruktúry obcí so separovanými a segregovanými rómskymi osadami. Jednou z aktivít na podporu hmotnej infraštruktúry sídiel je rekonštrukcia miestnych komunikácií, čo je súčasťou prioritnej témy „Regionálne/miestne cesty“. Alokácia na prioritnú tému „Infraštruktúra bývania“ je určená na intervencie do infraštruktúry bývania. Výška alokácie zohľadňuje snahu Riadiaceho orgánu realizovať pilotný prístup s minimálnymi nákladmi a s potenciálom širšieho využitia v budúcnosti. Doplnkovou aktivitou v súvislosti s podporou hmotnej infraštruktúry sídiel je podpora budovania, resp. rekonštrukcie cyklistických trás v rámci prioritnej témy „Cyklistické dráhy“. Príprava a aktualizácia rozvojových dokumentov na úrovni regiónov tematicky spadá do prioritnej témy „Mechanizmy na zlepšenie tvorby politiky a programov, monitorovanie a hodnotenie na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni, budovanie kapacít pri predkladaní stratégií a programov“.

Prioritná os 5 je tematicky takmer výlučne zaradená do prioritnej témy „Regionálne/miestne cesty“. Doplnkovou aktivitou zvyšujúcou bezpečnosť dopravy v súvislosti s podporou regionálnych ciest je podpora budovania, resp. rekonštrukcie cyklistických trás pozdĺž týchto ciest v rámci prioritnej témy „Cyklistické dráhy“.

Prostredníctvom **prioritnej osi 6** Technická pomoc je nevyhnutné zabezpečovať aktivity súvisiace s prípravou, realizáciou, monitorovaním, kontrolou ale aj hodnotením operačného programu. Zároveň je potrebné realizovať aktivity informovania a publicity a zabezpečiť ďalšie súvisiace činnosti. Uvedené aktivity tematicky pokrývajú prioritné témy „Príprava, vykonávanie, monitorovanie a kontrola“ a „Hodnotenie a štúdie; informácie a komunikácia“. Alokácia na prioritnú tému „Hodnotenie a štúdie; informácie a komunikácia“ bola znížená vzhľadom na to, že v období rokov 2009-2010 bol Riadiaci orgán pre ROP nútený zabezpečovať aktivity informovania a publicity využitím vlastných obmedzených administratívnych kapacít, čím došlo k nižšiemu využitiu finančných prostriedkov. Presun na prioritnú tému „Príprava, vykonávanie, monitorovanie a kontrola“ súvisí s výrazným posilnením administratívnych kapacít v rokoch 2009 a 2010.

Prioritná os 7 umožňuje realizovať čiastkové investičné projekty projektu Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013, ktoré tematicky spadajú pod prioritné témy „Rozvoj kultúrnej infraštruktúry“ a „Ochrana a zachovanie kultúrneho dedičstva“, ale svojim špecifickým charakterom ich nie je možné realizovať ako samostatné dopytovo-orientované projekty prostredníctvom prioritnej osi 3 ROP.

Článok 9, odsek 3 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 uvádza, že cieľom pomoci spolufinancovanej zo ŠF a KF sú priority EÚ zamerané na podporu konkurencieschopnosti a tvorbu pracovných miest vrátane naplňovania cieľov integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť (2005-2008), ako je stanovené v rozhodnutí Rady 2005/600/ES (1). EK a členské štáty by mali na tento účel a v súlade so svojimi príslušnými právomocami zabezpečiť, aby sa 60 % výdavkov na cieľ Konvergencia a 75 % výdavkov na cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť pre všetky členské štáty EÚ spred 1. mája 2004 ustanovilo na uvedené priority. Tieto ciele vychádzajúce z kategórií výdavkov v prílohe IV všeobecného nariadenia sa uplatňujú ako priemerné hodnoty počas celého programového obdobia 2007-2013. Členské štáty, ktoré k EÚ pristúpili 1. mája 2004 alebo neskôr, môžu na vlastný podnet rozhodnúť o uplatňovaní týchto ustanovení.

ROP implementovaný v SR v programovom období 2007-2013 prispieva k naplňovaniu priorít EÚ zameraných na podporu konkurencieschopnosti a tvorbu pracovných miest vrátane naplňovania cieľov integrovaných v usmernení pre rast a zamestnanosť (2005-2008) nepriamo. ROP síce priamo nenaplnia kódy kategórií pomoci *Prioritná téma*, uvedené v prílohe IV všeobecného nariadenia, ale svojimi intervenciami predovšetkým do stavebno-technického a dopravnotechnického stavu regionálnej infraštruktúry vytvára podmienky pre rast konkurencieschopnosti v oblasti verejných služieb. Rozširovaním existujúcich a budovaním nových zariadení občianskej infraštruktúry prispieva ROP k rastu zamestnanosti.

ROP výrazným spôsobom prispieva k naplňovaniu prioritnej témy 43 „Energetická efektívnosť“. Všetky intervencie do zariadení občianskej infraštruktúry v rámci ROP majú charakter znižovania energetickej náročnosti budov. ROP je v podmienkach SR operačným programom, ktorý k naplňovaniu cieľov tejto priority prispieva vo finančnom vyjadrení najviac.

V rámci identifikovanej stratégie ROP nebudú realizované tzv. veľké projekty v zmysle článku 39 Nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999.

Tabuľka 58/2011: Informatívne rozdelenie príspevku z ERDF na kategóriu pomoci *Forma financovania* v EUR v bežných cenách

Kód kategórie	Indikatívna suma finančných prostriedkov
01 – Nenávratná pomoc	1 547 703 927
02 – Pomoc (pôžička, úroková subvencia, záruky)	6 800 000
03 – Rizikový kapitál (účasť, rizikový kapitálový fond)	0
04 – Iné formy financovania	0
Spolu	1 554 503 927

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

Riadiaci orgán pre ROP plánuje využiť alokácie na prioritnú tému 78 *Infraštruktúra bývania* čiastočne aj prostredníctvom iniciatívy JESSICA. Možnosti využitia inovatívnych finančných nástrojov alebo iných foriem podpory sú počas programového obdobia 2007-2013 zo strany Riadiaceho orgánu pre ROP priebežne sledované a posudzované. Ich možné využitie je predmetom konzultácií s MF SR a EK.

Tabuľka 59/2012: Informatívne rozdelenie príspevku z ERDF na kategóriu pomoci *Typ územia* v EUR v bežných cenách

Kód kategórie	Indikatívna suma finančných prostriedkov
01 – Mestské	707 248 538
02 – Horské	69 140 081
05 – Vidiecke oblasti (iné ako horské, ostrovné a alebo riedko a veľmi veľmi riedko osídlené oblasti)	72 515 308
00 – Neaplikovateľné	55 600 000
Spolu	1 554 503 927

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2012

Odstránené: 708 716 775

Odstránené: 006 605

Odstránené: 1 180 547

Slovensko možno považovať za krajinu vidieckeho charakteru, ak keď 55 % obyvateľov SR žije v mestských sídlach. Indikatívna alokácia na mestské oblasti je stanovená na úroveň takmer 50 % disponibilného príspevku ERDF na ROP, čo je v súlade s koncentračným prístupom uplatňovaným pri

smerovaní podpory v rámci ROP. Rozdelenie alokácie na typy územia je stanovené aj na základe skúseností implementácie ROP z rokov 2007-2011. Úprava uvedeného rozdelenia zohľadňuje metodiku pre kategorizáciu území vydanú centrálnym koordinačným orgánom v roku 2008:

Pre potreby kategorizácie projektu podľa územnej oblasti v súlade s tabuľkou č.3 prílohy II Nariadenia Komisie (ES) č. 1828/2006 sa z dôvodu zjednotenia zadávania kódov príslušných pre daný operačný program uplatňuje tento postup:

1. Pre určenie územnej oblasti sa používajú výhradne kódy územnej oblasti definované v príslušnom operačnom programe, ktoré RO zároveň špecifikuje v rámci inicializačných dát v ITMS.
2. Územná oblasť pre príslušnú žiadosť o NFP sa určuje na základe určenia najnižšej možnej spoločnej lokalizácie miesta užívania výsledkov projektu v poradí (obec, okres, kraj, región)
3. Kritériá pre zaradenie jednotlivých územných jednotiek sú uvedené v nasledovnej tabuľke.
4. V prípade uplatnenia kategórií mestská oblasť, vidiecka oblasť a horská oblasť na úrovni obce v rámci jedného opatrenia, sa pri územnej kategorizácii obce uplatňujú najprv kritériá pre horskú oblasť.

Tabuľka 60: Umiestnenie pomoci

Umiestnenie pomoci	Mestská	Vidiecka	Horská	Neuplatňuje sa
Obec (LAU2)	Inovačné póly rastu	Obce mimo inovačných pólov rastu	Nadmorská výška stredu obce viac ako 700 m. n.m vrátane.	Používa sa iba v prípade, ak sa územná kategorizácia pre príslušné opatrenie neuplatňuje.
Okres (LAU1)	Podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach na obyvateľstve okresu je nižší ako 15% ²⁷	Podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach na obyvateľstve okresu je vyšší ako 15%		Používa sa iba v prípade, ak sa územná kategorizácia pre príslušné opatrenie neuplatňuje.
Kraj (NUTS III)	Podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach na obyvateľstve kraja je nižší ako 15%	Podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach na obyvateľstve kraja je vyšší ako 15%		Používa sa iba v prípade, ak sa územná kategorizácia pre príslušné opatrenie neuplatňuje.
Región (NUTS II)	Podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach na obyvateľstve regiónu je nižší ako 15%	Podiel obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach na obyvateľstve regiónu je vyšší ako 15%		Používa sa iba v prípade, ak sa územná kategorizácia pre príslušné opatrenie neuplatňuje.

Zdroj: MVRR, 2007

8.4 FINANČNÝ PLÁN ROP – REGIONÁLNE ALOKÁCIE

Rozdelenie disponibilného príspevku ERDF pre ROP na jednotlivé NUTS 3 a NUTS 2 regióny cieľa Konvergencia v podmienkach SR je uvedené v nasledujúcej tabuľke. Určenie metodiky rozdelenia regionálnych alokácií predstavovalo v procese prípravy ROP jednu z najviac diskutovaných tém (viď. Príloha č. 3 Uplatňovanie princípu partnerstva). Riadiaci orgán pre ROP v spolupráci s externými spolupracovníkmi vypracovali alternatívne modely určenia regionálnych alokácií zohľadňujúce výsledky analýz jednotlivých tematických oblastí podpory v rámci zúčastnených regiónov, ekonomickú výkonnosť regiónov a ich sociálno-ekonomickú situáciu.

Vzhľadom na skutočnosť, že sa sociálno-ekonomickým partnerom nepodarilo nájsť spoločné stanovisko v otázke regionálnych alokácií, rozhodnutie o rozdelení disponibilnej alokácie ROP na zúčastnené NUTS 3 regióny bolo prijaté na úrovni členského štátu.

Východiskom na určenie regionálnych alokácií boli údaje o hrubom domácom produkte a počte obyvateľov na úrovni jednotlivých NUTS 3 regiónov podľa nasledovného modelu:

$$W = N(100/M).0,5$$

N = váhový koeficient reprezentujúci podiel počtu obyvateľov daného regiónu a počtu obyvateľov celej SR vyjadrený v %

M = HDP regiónu na obyvateľstvo za posledné tri roky v %, reprezentujúce podiel priemerného HDP na obyvateľa za posledné tri roky vyjadreného v parite kúpnej sily v danom regióne a tej istej veličiny vzťahnutej k SR ako celku

²⁷ Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV, Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV, Bratislava V

W = váhový faktor vyjadrujúci % podiel daného regiónu na celkovom rozpočte ROP.

V rámci uvedeného modelu boli zohľadnené princípy regionálnej politiky členskej krajiny a existujúce regionálne disparity medzi jednotlivými NUTS 2 regiónmi.

Pre využívanie prostriedkov technickej pomoci ROP (prioritná os 6) sú uplatňované osobitné princípy. Výška príspevku ERDF na technickú pomoc ROP predstavuje menej ako 3,13 % z celkového príspevku ERDF na ROP v programovom období 2007-2013.

Tabuľka 61/2011: Indikatívne rozdelenie príspevku z ERDF na NUTS 2 a NUTS 3 regióny v rámci cieľa Konvergencia v podmienkach SR v EUR v bežných cenách a v percentuálnom vyjadrení

Regionálne alokácie	NUTS 3							spolu v EUR
	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	
NUTS 3	9,6 %	11,6 %	14,6 %	14,6 %	13,6 %	20 %	16 %	100 %
EUR	134 378 064	162 373 494	204 366 639	204 366 639	190 368 924	279 954 300	223 963 440	1 399 771 500
NUTS 2	Západ – 35,8 %			Stred – 28,2 %		Východ - 36 %		100 %
Spolu EUR	501 118 197			394 735 563		503 917 740		1 399 771 500

Pozn.: Základ pre výpočet regionálnych alokácií nezahŕňa alokáciu prioritných osí 6 Technická pomoc, 7 Európske hlavné mesto kultúry - Košice 2013 a sumu dodatočných zdrojov alokovaných do ROP na základe uznesenia vlády SR č. 566/2010.

Zdroj: Riadiaci orgán pre ROP, 2011

V polovici programového obdobia možno konštatovať, že priebežne dosahované odchýlky v plnení regionálnych alokácií na úrovni celého programu sa v prípade jednotlivých NUTS 3 regiónov pohybujú v intervale od -1,65 percentuálnych bodov, do + 0,72 percentuálnych bodov. Mechanizmy na dosahovanie plánovanej úrovne regionálnych alokácií sa aplikujú najmä vo fáze výberového procesu, kedy príslušné výberové komisie pracujú s predpokladanými rozpočtami projektov. Rozpočty projektov sa následne v procese realizácie menia v závislosti od viacerých faktorov (úprava rozpočtu po verejnom obstarávaní, nedočerpanie celého schváleného príspevku, odstúpenie od realizácie projektu, identifikácia neoprávnených výdavkov, vrátenie časti príspevku kvôli nezrovnalostiam, generovaniu čistých príjmov a pod.). Agregovaním týchto rozdielov z úrovne jednotlivých projektov na úroveň opatrení dochádza k rozdielom na úrovni jednotlivých oblastí podpory ROP a jednotlivých NUTS 3 regiónov rádovo v miliónoch eur. Na základe týchto skutočností, a aj na základe skúseností z ukončovania predchádzajúceho skráteného programového obdobia 2004-2006 možno konštatovať, že reálne informácie o presnom objeme finančných prostriedkov využitých na území konkrétneho NUTS 3 regiónu budú k dispozícii až pri ukončovaní programového obdobia.

Riadiaci orgán pre ROP priebežne monitoruje napĺňanie plánovaných regionálnych alokácií na úrovni agregovaných schválených príspevkov a dosahovaných úspor. Priebežne sú prijímané opatrenia smerujúce k naplneniu pôvodne nastavených cieľových hodnôt (napr. vyhlasovanie výziev na rozdelenie zvyšných alokácií len pre vybrané regióny). V júli 2011 na základe úlohy Monitorovacieho výboru pre ROP Riadiaci orgán vypracoval Správu o stave dosahovania plánovaných indikatívnych regionálnych alokácií v rámci ROP k 30.06.2011. Správa je zverejnená na webovej stránke <http://www.ropka.sk/sk/hodnotenie-rop/>.

Zvýšenie alokácie na ROP na základe dodatočnej alokácie pridelenej SR v roku 2010, ani aplikácia princípu presunu úspor do prioritnej osi 1 ROP nemá vplyv na úroveň pôvodne plánovaných regionálnych alokácií. Alokáciu na posilnenie aktivít regenerácie sídiel a intervencií do regionálnych komunikácií, ktoré súvisia s odstraňovaním škôd po ničivých povodniach v roku 2010 nie je možné rozdeliť do územia podľa stanoveného pomeru. Tieto intervencie sú určené územiám identifikovaným na základe mapovania najviac postihnutých oblastí na území SR. Prioritná os 7, ktorá umožní realizáciu investičných projektov EHMK - Košice 2013 je síce lokalizovaná na území Košického samosprávneho kraja, ale na základe dohody medzi Riadiacim orgánom pre ROP, Ministerstvom financií SR a Košickým samosprávnym krajom bude alokácia na prioritnú os 7 osobitne sledovaná a vykazovaná nad rámec pôvodného indikatívneho rozdelenia regionálnych alokácií.

Odstránené: %

Odstránené: %

Kapitola 9 popisuje systém implementácie ROP v súlade s Nariadením Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o ERDF, ESF a KF a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999 v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „všeobecné nariadenie“) a v súlade so Systémom riadenia ŠF a KF pre programové obdobie 2007-2013.

9.1 RIADENIE

9.1.1 Centrálny koordinačný orgán

Na základe uznesenia vlády SR č. 832/2006 z 8. októbra 2006 zabezpečovalo MVRR SR ako Centrálny koordinačný orgán pre operačné programy uvedené v NSRR SR na roky 2007-2013 (ďalej len „CKO“) strategickú úroveň systému riadenia NSRR, a to do 30.6.2010. S účinnosťou od 1.7.2010 bolo na základe zákona č. 37/2010 Z.z., ktorým sa dopĺňa a mení zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov zrušené MVRR SR, a jeho pôsobnosť ako Centrálného koordinačného orgánu prešla na Úrad vlády SR. Na základe zákona č. 403/2010 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, prešli úlohy CKO z Úradu vlády SR na Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR s účinnosťou od 1.1.2011.

Pozíciu a úlohy CKO bližšie definuje § 6 zákona č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskych spoločností v znení neskorších predpisov. Kompetencie jednotlivých ústredných orgánov štátnej správy sú stanovené v zákone č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej aj „kompetenčný zákon“) a Systéme riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie 2007 – 2013.

9.1.2 Riadiaci orgán

V zmysle uznesenia vlády SR č. 832/2006 zo dňa 8. októbra 2006 bolo Riadiacim orgánom pre ROP MVRR SR. V súlade so zákonom č. 37/2010 Z.z., ktorým sa dopĺňa a mení zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov plní od 1.7.2010 úlohy Riadiaceho orgánu pre ROP Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR.

V zmysle zákona č. 372/2010 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov sa s účinnosťou od 1.11.2010 v súvislosti s obnovením činnosti Ministerstva životného prostredia SR zmenil názov Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR na Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Úlohy Riadiaceho orgánu pre ROP tým neboli dotknuté

Riadiaci orgán (ďalej len „RO“) pre operačný program predstavuje operačnú úroveň systému riadenia NSRR. Na základe článku 59, odsek 1 všeobecného nariadenia je RO orgán určený členským štátom, ktorý zodpovedá za riadenie a vykonávanie programu v súlade s predpismi EÚ a SR. Pri riadení operačného programu postupuje RO v súlade s metodickými pokynmi a usmerneniami CKO a metodickými pokynmi Certifikačného orgánu a Orgánu auditu v príslušných oblastiach.

V súlade s čl. 60 všeobecného nariadenia je RO zodpovedný za riadenie a vykonávanie príslušného OP, a to predovšetkým za:

- a) vypracovanie operačného programu a programového manuálu;
- b) spolufinancovanie operačného programu zo štátneho rozpočtu;
- c) usmerňovanie sprostredkovateľských orgánov pod riadiacim orgánom (ďalej len „SO/RO“) a prijímateľov;
- d) monitorovanie a hodnotenie operačného programu;

- e) vedenie Monitorovacieho výboru pre ROP (ďalej len „MV pre ROP“) a vypracovanie výročnej a záverečnej správy o implementácii, ich predloženie MV pre ROP a EK;
- f) publicitu o pomoci z EÚ a informovanie verejnosti o fondoch z EÚ v súlade s článkom 69 všeobecného nariadenia;
- g) delegovanie úloh na SO/RO a výkon kontroly delegovaných úloh;
- h) zber a zaznamenávanie údajov potrebných na finančné riadenie, monitorovanie, preverovanie, audity a hodnotenie v elektronickej podobe;
- i) archiváciu a dostupnosť dokumentov v súlade s článkom 90 všeobecného nariadenia;
- j) prijímanie a registráciu žiadostí o finančný príspevok;
- k) hodnotenie, výber a schvaľovanie projektov predkladaných žiadateľmi v súlade s kritériami hodnotenia a výberu projektov schválenými monitorovacím výborom;
- l) uzatváranie zmlúv o poskytnutí finančného príspevku s prijímateľmi;
- m) kontrolu spolufinancovania jednotlivých projektov zo zdrojov prijímateľa a z ostatných národných zdrojov;
- n) kontrolu dodania spolufinancovaných produktov a služieb a kontrolu skutočne vynaložených výdavkov;
- o) zabezpečenie vedenia samostatného účtovného systému prijímateľmi a inými orgánmi zapojenými do implementácie;
- p) kontrolu podľa čl. 60 b) všeobecného nariadenia.
- q) vytváranie vhodného systému implementácie a monitorovania programu
- r) vytváranie a zabezpečovanie procedúr, ktoré zabezpečia, že všetky doklady týkajúce sa výdavkov a požadovaných auditov potrebných na zabezpečenie správneho revízneho záznamu sa budú viesť v súlade s požiadavkami všeobecného nariadenia.

V súlade s čl. 71 všeobecného nariadenia, vnútorná štruktúra a rozdelenie (delegovanie) zodpovednosti RO pre ROP sú popísané v opise systémov riadenia a kontroly, ktorý členský štát predloží EK pred predložením prvej žiadosti o priebežnú platbu alebo najneskôr do 12 mesiacov od schválenia ROP.

9.1.3 Sprostredkovateľské orgány pod Riadiacim orgánom pre ROP

V zmysle čl. 59, odsek 2 všeobecného nariadenia môže členský štát na plnenie niektorých alebo všetkých úloh RO určiť jeden alebo viac SO/RO. V súlade s článkom 12 implementačného nariadenia a so Systémom riadenia ŠF a KF sú podrobnosti presne stanovené v splnomocnení o delegovaní úloh uzatvorenom medzi RO a SO/RO. Konečná zodpovednosť za výkon a realizáciu programu najmä voči EK a MF SR ostáva na RO, a to aj v prípade delegovania úloh na SO/RO. V prípade negatívneho dopadu na finančný plán operačného programu z dôvodu nesprávneho postupu SO/RO si však RO môže na základe splnomocnia o delegovaní úloh na SO/RO uplatniť voči SO/RO regresný nárok.

V programovom období 2007-2013 je v porovnaní so skráteným programovým obdobím 2004-2006 miera zapojenia regionálnych štruktúr do implementácie ROP výrazne posilnená. V súvislosti s implementáciou ROP vykonávajú v programovom období 2007-2013 úlohu SO/RO jednotlivé samosprávne kraje predstavujúce úroveň regiónov NUTS 3. Tematické oblasti podpory, ktoré sú implementované decentralizovane jednotlivými SO/RO sú zamerané na podporu rozvoja cestovného ruchu, regeneráciu sídiel a na intervencie v súvislosti s regionálnymi komunikáciami.

Základným východiskom pre vytvorenie SO/RO pre ROP na decentralizovanom princípe je uznesenie vlády SR č. 832/2006 z 8. októbra 2006 k návrhu aktualizácie NSRR a uznesenie vlády SR č. 1014/2006 zo 6. decembra 2006, ktorým bol schválený návrh ROP. Ide o rozhodnutie prijaté na úrovni členského štátu, ktorým bol určený rozsah delegovania v tematickej aj realizačnej rovine. Uvedenému rozhodnutiu predchádzal proces prípravy ROP, na ktorom participovali všetci relevantní sociálno-ekonomickí partneri (príloha 3). Rozsah delegovania úloh v tematickej rovine je výstupom uplatňovania princípu partnerstva a vychádza zo systému fungovania verejnej správy na úrovni členského štátu. Implementačný systém zabezpečuje potenciálnym prijímateľom (regionálna

a miestna samospráva a neziskový sektor) rovnaký a transparentný prístup zo strany Riadiaceho orgánu pre ROP a SO/RO. Systém implementácie a rozsah delegovania úloh Riadiaceho orgánu pre ROP na SO/RO budú predmetom strednodobého hodnotenia operačného programu a na základe výsledkov bude prehodnotená možnosť eventúálnych zmien.

Delegovanie výkonu implementačných procedúr na SO/RO je v nadväznosti na interné manuály procedúr RO a SO/RO pre ROP realizované obojstranným právnym aktom medzi RO pre ROP a každým SO/RO individuálne. Implementačné a kontrolné mechanizmy pre všetky opatrenia ROP podliehajú rovnakým pravidlám, ktoré sú popísané v interných manuáloch procedúr zainteresovaných subjektov.

V rovine implementačnej je rozsah delegovaných úloh na SO/RO vymedzený v súlade s legislatívou SR a EÚ nasledovne:

- a) spolupráca na vypracovaní a uverejňovaní výziev na predkladanie projektov;
- b) prijímanie a registrovanie žiadostí o finančný príspevok;
- c) spolupráca na hodnotení a výbere žiadostí o finančný príspevok;
- d) príprava a kontrola zmlúv o poskytnutí finančného príspevku s prijímateľmi;
- e) zabezpečovanie výkonu výberu príslušných operácií na podporu v súlade so stanovenými kritériami v súlade s legislatívou SR a EÚ;
- f) zabezpečovanie evidencie a archivácie podrobných účtovných záznamov o každej operácii v počítačovej forme;
- g) zabezpečovanie zberu dát o implementácii nevyhnutných pre finančné riadenie, monitorovanie, kontrolu, audit a evaluáciu;
- h) zabezpečovanie dodržiavania požiadaviek na informovanie a publicitu stanovených v článku 69 všeobecného nariadenia v súlade so schváleným Komunikačným plánom;
- i) kontrola dodávky spolufinancovaných prác, tovarov a služieb, vynaloženia výdavkov deklarovaných prijímateľmi a ich súladu s legislatívou SR a EÚ, kontrola týchto skutočností na mieste u vybraných operácií
- j) zabezpečovanie, aby prijímatelia a všetky ostatné subjekty zúčastňujúce sa na implementácii programu viedli samostatný účtovný systém alebo vhodné kódové označenie účtov pre transakcie spojené s operáciami
- k) zabezpečovanie procedúr, ktoré zabezpečia, že všetky doklady týkajúce sa výdavkov a požadovaných auditov potrebných na zabezpečenie správneho revízneho záznamu sa budú viesť v súlade s požiadavkami všeobecného nariadenia
- l) zabezpečovanie, aby certifikačný orgán dostával všetky potrebné informácie o procedúrach a vykonaných verifikáciách týkajúcich sa výdavkov za účelom výkonu certifikácie
- m) vypracovanie príslušných častí pre Výročné a Priebežné správy o implementácii a Záverečnú správu o implementácii príslušnej prioritnej osi alebo tematickej oblasti podpory.

Navrhovaný systém implementácie vytvára zvýšené nároky na administratívne kapacity a vytvorenie podmienok pre realizáciu časti ROP decentralizovaným spôsobom na úrovni NUTS 3 regiónov. RO pre ROP v oblasti delegovania výkonu niektorých jeho úloh na SO/RO:

- poskytuje SO/RO metodické usmernenia na plnenie delegovaných úloh;
- vykonáva koordináciu jednotlivých SO/RO;
- dohliada na súlad výkonu jednotlivých úloh s príslušným audit trailom a internými manuálmi procedúr;
- zabezpečuje súlad výkonu jednotlivých úloh s legislatívou SR a EÚ;
- priebežne hodnotí úroveň plnenia delegovaných úloh;
- vykonáva následnú finančnú kontrolu projektov implementovaných SO/RO.

Podrobný popis procesov riadenia a realizácie operačného programu je popísaný v Interných manuáloch procedúr zainteresovaných subjektov.

S prípravou administratívnych kapacít SO/RO pre programové obdobie 2007-2013 úzko súvisí príprava kompatibilných interných manuálov procedúr Riadiaceho orgánu pre ROP, SO/RO, Platobnej jednotky pre ROP a príslušných kontrolných útvarov. Interné manuály procedúr uvedených subjektov boli vypracované odbornou skupinou na pracovnej úrovni v prvej polovici roku 2007, pričom počas celého programového obdobia sa priebežne aktualizujú v nadväznosti na zmeny externého charakteru (legislatíva), interného charakteru (organizačné zmeny), odporúčania interných a externých auditov atď. Jednotlivé samosprávne kraje v nadväznosti na výstupy z pracovnej skupiny na prípravu interných manuálov procedúr modifikovali svoje organizačné štruktúry podľa kvalitatívnych a kvantitatívnych štandardov pre výkon decentralizovaných procedúr. Uvedené štandardy boli vypracované RO pre ROP na základe implementačného a kontrolného systému uplatňovaného v rámci Priority 3 OPZI v skrátenom programovom období 2004-2006, ktorý bol viacnásobne auditovaný a priebežne upravovaný viacerými internými a externými subjektmi. Získavanie administratívnych kapacít SO/RO, ich školenie a certifikácia je proces nadväzujúci na predbežný systémový audit realizovaný Ministerstvom financií SR ako Certifikačným orgánom, pričom predmetom auditu je individuálne každý subjekt zapojený do implementácie ROP. Jednotlivé fázy prípravy SO/RO až do ich certifikácie a do samostatného delegovania právomocí sú rámcovo dané uznesením vlády SR č. 407/2007. Indikatívny harmonogram prípravy SO/RO je uvedený v prílohe č. 7 ROP.

Na základe revízie ROP došlo k rozšíreniu ROP o prioritnú os 7, prostredníctvom ktorej budú realizované projekty EHMK - Košice 2013. Na základe uvedenej skutočnosti dochádza k zmene opisu riadiacich a kontrolných systémov ROP. Na základe dohody štatutárnych zástupcov RO pre ROP a MK SR, ktoré dlhodobo gestorovalo prípravu EHMK - Košice 2013, za implementáciu prioritnej osi 7 ROP zodpovedá MK SR ako SO/RO. Delegovanie úloh na SO/RO a vytvorenie ďalších administratívnych predpokladov na implementáciu prioritnej osi 7 sa predpokladá do 1.4.2011.

V rovine implementačnej je rozsah delegovaných úloh na MK SR v pozícii SO/RO vymedzený v súlade s legislatívou SR a EÚ nasledovne:

- a) prijímanie a registrovanie žiadostí o finančný príspevok;
- b) hodnotenie, výber a schvaľovanie žiadostí o finančný príspevok;
- c) príprava a kontrola zmlúv o poskytnutí finančného príspevku s prijímateľmi;
- d) zabezpečovanie výkonu výberu príslušných operácií na podporu v súlade so stanovenými kritériami v súlade s legislatívou SR a EÚ;
- e) zabezpečovanie evidencie a archivácie podrobných účtovných záznamov o každej operácii v elektronickej forme;
- f) zabezpečovanie zberu dát o implementácii nevyhnutných pre finančné riadenie, monitorovanie, kontrolu, audit a evaluáciu;
- g) zabezpečovanie dodržiavania ustanovení čl. 55 všeobecného nariadenia a jeho následných modifikácií;
- h) zabezpečovanie nahlasovania, riešenia a administrovania nezrovnalostí a zodpovednosť za nezrovnalosti vzniknuté v súvislosti s implementáciou prioritnej osi 7 ROP;
- i) zabezpečovanie dodržiavania požiadaviek na informovanie a publicitu stanovených v článku 69 všeobecného nariadenia v súlade so schváleným Komunikačným plánom;
- j) administratívna kontrola dodávky spolufinancovaných prác, tovarov a služieb, vynaloženia výdavkov deklarovaných prijímateľmi a ich súladu s legislatívou SR a EÚ, kontrola týchto skutočností na mieste;
- k) zabezpečovanie, aby prijímatelia a všetky ostatné subjekty zúčastňujúce sa na implementácii programu viedli samostatný účtovný systém alebo vhodné kódové označenie účtov pre transakcie spojené s operáciami;
- l) zabezpečovanie procedúr, ktoré zabezpečia, že všetky doklady týkajúce sa výdavkov a požadovaných auditov potrebných na zabezpečenie správneho revízneho záznamu sa budú viesť v súlade s požiadavkami všeobecného nariadenia;
- m) zabezpečovanie, aby certifikačný orgán dostával všetky potrebné informácie o procedúrach a vykonaných verifikáciách týkajúcich sa výdavkov za účelom výkonu certifikácie;

- n) vypracovanie príslušných častí pre Výročnú a Priebežnú správy o implementácii a Záverečnú správu o implementácii príslušnej prioritnej osi alebo tematickej oblasti podpory podľa požiadaviek RO.

9.1.4 Úloha orgánov regionálnej a miestnej samosprávy

Riadiaci orgán pre ROP v súlade s princípom partnerstva uvedeným v čl. 11 všeobecného nariadenia vytvoril podmienky pre účasť sociálno-ekonomických partnerov na príprave a realizácii ROP. Samosprávne kraje (úroveň NUTS 3) a miestne samosprávy (mestá a obce) sú v podmienkach SR jedným z aktérov regionálneho rozvoja.

Regionálne a lokálne štruktúry (samosprávne kraje a miestne samosprávy zastúpené Združením miest a obcí Slovenska s celoslovenskou pôsobnosťou) aktívne participovali na príprave ROP formou členstva v pracovnej skupine na jeho prípravu. V procese prípravy ROP bol územným samosprávam vytvorený odborný priestor na účasť pri definovaní prioritných oblastí podpory ROP v súlade s vypracovanými stratégiami na miestnej a regionálnej úrovni a v nadväznosti na analýzu v oblasti regionálnej infraštruktúry na území cieľa Konvergencia.

Samosprávne kraje na území cieľa Konvergencia v SR na procese implementácie ROP participujú ako SO/RO zriadené na úrovni regiónov NUTS 3, pričom sú priamo zapojené do procesov implementácie vybraných oblastí podpory ROP (cestovný ruch, regenerácia sídiel a regionálne komunikácie). Zapojenie SO/RO v implementačnej rovine zahŕňa komplexné činnosti projektového cyklu: prípravu a uverejňovanie výziev, prijímanie, hodnotenie a výber operácií, financovanie projektov, výkon kontrolných procesov, monitorovanie na úrovni projektov a spolupráca na vypracovaní podkladov pre monitorovanie na úrovni programu.

Výber jednotlivých operácií je v konečnej fáze (t.j. po procese hodnotenia jednotlivých žiadostí o príspevok) realizovaný kolektívnymi orgánmi – výberovými komisiami, v ktorých majú v zmysle dodržiavania pravidiel rovnosti šancí zastúpenie predstaviteľia územných samospráv, sektorových ministerstiev, mimovládnych organizácií, zástupcov horizontálnych priorít a iných sociálno-ekonomických partnerov. Územné samosprávy predstavujú prevažnú väčšinu oprávnených prijímateľov v rámci ROP. Vzhľadom na skutočnosť, že samosprávne kraje sú zároveň zriaďovateľmi určitých typov zariadení občianskej infraštruktúry podporovaných prostredníctvom ROP, delegovanie tematických oblastí podpory na samosprávne kraje zohľadňovalo aj tento aspekt dôležitý z hľadiska zabezpečenia rovnosti šancí. Rozsah delegovania úloh v tematickej rovine je výstupom uplatňovania princípu partnerstva a vychádza zo systému fungovania verejnej správy na úrovni členského štátu. Konkrétne mechanizmy zabraňujúce potenciálnemu vzniku konfliktu záujmov sú obsahom Programového manuálu ROP a Interných manuálov procedúr RO pre ROP a SO/RO.

V záujme uplatňovania princípu partnerstva pri vykonávaní a realizácii ROP je zabezpečená účasť vyššie uvedeného spektra sociálno-ekonomických partnerov v Monitorovacom výbore pre ROP. Prostredníctvom členstva v Monitorovacom výbore pre ROP majú regionálne samosprávy a zástupcovia miestnych samospráv možnosť podieľať sa na plnení úloh monitorovacieho výboru v zmysle čl. 65 všeobecného nariadenia.

Riadiaci orgán pre ROP vytvára podmienky pre zapojenie sociálno-ekonomických partnerov do procesu hodnotenia operačného programu, a to formou účasti na príprave obsahu a štruktúry hodnotiaceho plánu ROP, účasťou na procese sumarizácie dát z procesu monitorovania a prostredníctvom možnosti iniciovať hodnotenia programu prostredníctvom účasti v Monitorovacom výbore pre ROP, resp. v Riadiacej skupine pre hodnotenie ROP (viď. časť 9.3).

V súvislosti s aktivitami informovania publicity je súčasťou komunikačnej stratégie Riadiaceho orgánu pre ROP aktívna spolupráca s regionálnymi samosprávami, subjektami zastupujúcimi záujmy miestnych samospráv a regionálnymi rozvojovými agentúrami. Popis spolupráce Riadiaceho orgánu pre ROP s územnými samosprávami v oblasti informovania a publicity je uvedený v časti 9.6 ROP a podrobnejšie v Komunikačnom pláne ROP, na ktorého príprave samosprávy tiež participujú. Regionálne samosprávy sú zapojené prevažne do informačných aktivít regionálneho a lokálneho charakteru a ich aktívnejšia účasť na informovaní sa zároveň predpokladá v súvislosti s opatreniami ROP, ktoré sú implementované decentralizovaným spôsobom.

9.1.5 Monitorovací výbor pre ROP

V súlade s čl. 63 všeobecného nariadenia je pre každý operačný program do troch mesiacov od jeho schválenia EK zriadený monitorovací výbor (ďalej len „MV“). Úlohou MV je dohliadať na efektívnosť a kvalitu implementácie programu. Funkciu sekretariátu MV vykonáva RO pre ROP.

Predsedom MV pre ROP je štatutárny zástupca ministerstva, ktoré vykonáva úlohy RO pre ROP (ďalej aj „minister“). Členovia MV sú menovaní ministrom. V súlade s čl. 11 všeobecného nariadenia je zloženie monitorovacieho výboru založené na princípe partnerstva. Členmi MV pre ROP sú popri zástupcoch RO pre ROP vecne príslušné ministerstvá, zástupcovia všetkých regionálnych samospráv na území cieľa Konvergencia, subjektov združujúcich miestne samosprávy, zástupcovia tretieho sektora, Úrad vlády SR a ostatní sociálno-ekonomickí partneri, ktorých sa dotýka obsah daného operačného programu, pričom je zabezpečená rovnovážna účasť partnerov. Členom MV je aj zástupca CKO, Certifikačného orgánu a Orgánu auditu. Na zasadnutiach MV sa ako pozorovateľ a poradca zúčastňuje aj zástupca EK a prípadne aj zástupca Európskej investičnej banky a zástupca Európskeho investičného fondu. Zmeny a doplnenia štatútu a rokovacieho poriadku MV pre ROP odsuhlasuje MV pre ROP na svojom zasadnutí.

MV sa schádza k svojmu rokovaniu minimálne raz ročne, prípadne mimoriadne na podnet RO, resp. členov MV častejšie, a to obvykle v prípadoch ak je potrebné prerokovať záležitosti, pri ktorých je nevyhnutný súhlas MV (napr. návrh na revíziu operačného programu). Pôsobnosť a činnosť MV upravuje štatút a rokovací poriadok, ktoré MV schvaľuje na svojom prvom zasadnutí.

Hlavné úlohy MV v súlade s čl. 65 všeobecného nariadenia sú:

- schvaľovanie kritérií pre výber projektov (do šiestich mesiacov od schválenia operačného programu) a ich prípadná revízia;
- posudzovanie a schvaľovanie návrhov na zmenu a doplnenie obsahu operačného programu;
- pravidelné preskúmanie výsledkov implementácie programu, najmä dosahovania cieľov operačného programu a hodnotenia uvedeného v čl. 48, odsek 3 všeobecného nariadenia;
- posudzovanie a schvaľovanie výročných a záverečných správ o implementácii programu pred ich odoslaním EK;
- prijímanie informácií o výročnej kontrolnej správe alebo o tej jej časti, ktorá sa vzťahuje na operačný program a o všetkých dôležitých pripomienkach, ktoré môže EK vzniesť po jej preskúmaní;
- navrhovanie akejkoľvek revízie, preskúmania alebo hodnotenia operačného programu, ktoré by mohlo umožniť dosiahnutie cieľov príslušného fondu alebo zlepšenie riadenia operačného programu vrátane finančného riadenia.

Za účelom prerokovania a schválenia výročnej správy ROP zabezpečí RO pre ROP vypracovanie predbežnej výročnej správy za predchádzajúci kalendárny rok v termíne do 30. apríla nasledujúceho roku. Po zapracovaní prípadných pripomienok členov MV je výročná správa za predchádzajúci kalendárny rok prerokovaná na zasadnutí MV a najneskôr v termíne do 30. júna nasledujúceho roku je predložená EK. Prípadné pripomienky EK sú do výročnej správy za predchádzajúci kalendárny rok zapracované najneskôr v termíne do 30. septembra nasledujúceho roku. Schválenú výročnú správu sprístupní RO pre ROP na svojej internetovej stránke. V súvislosti s prípravou a schvaľovaním priebežných správ a záverečnej správy je s výnimkou príslušných lehôt aplikovaný obdobný procedurálny postup ako pri výročných správach. Podrobný popis prípravy a schvaľovania správ programu je uvedený v Internom manuáli procedúr RO pre ROP a interných manuáloch procedúr SO/RO pre ROP, ktoré sú vypracované v súlade s metodickými usmerneniami CKO.

Väzba medzi procesom monitorovania na úrovni programu a procesom hodnotenia programu je uvedená v časti 9.3 ROP.

9.1.6 Národný monitorovací výbor pre NSRR

Národnému monitorovaciemu výboru pre NSRR (ďalej len „NMV“) predsedá predstaviteľ CKO pre NSRR. Funkciu sekretariátu vykonáva CKO. Štatút a rokovací poriadok schvaľuje NMV pri svojom prvom zasadnutí. Členmi NMV sú zástupcovia orgánov ústrednej štátnej správy, obcí a

samosprávnych krajov a ostatných sociálno-ekonomických partnerov. Pozorovateľom je Stále zastúpenie SR. EK je v poradnej funkcii.

NMV vykonáva najmä nasledovné činnosti:

- a) monitoruje pokrok v realizácii NSRR;
- b) schvaľuje výročné správy a záverečnú správu o vykonávaní NSRR;
- c) schvaľuje plán strategických hodnotení NSRR;
- d) berie na vedomie výsledky strategických hodnotení a hodnotení vykonaných v rámci jednotlivých operačných programov a horizontálnych priorit vo vzťahu k dosahovaniu cieľov NSRR.

9.2 MONITOROVANIE

V súlade so Systémom riadenia ŠF a KF predstavuje monitorovanie činnosť, ktorá sa systematicky zaoberá zberom, triedením, agregovaním a ukladaním relevantných informácií pre potreby hodnotenia a kontroly riadených procesov. Hlavným cieľom monitorovania je pravidelné sledovanie realizácie cieľov NSRR, operačných programov a projektov s využitím sústavy merateľných ukazovateľov.

Výstupy z monitorovania zabezpečujú pre RO vstupy pre rozhodovanie za účelom zlepšenia implementácie operačného programu, vypracovania výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní operačného programu a podklady pre rozhodovanie MV (napr. v súvislosti s prípadnou revíziou operačného programu).

Proces monitorovania vychádza zo štruktúrovaného modelu riadenia na úrovni NSRR, operačných programov a na úrovni projektov. V súvislosti s implementáciou ROP je monitorovanie na úrovni individuálnych projektov zabezpečované v rámci príslušných opatrení zodpovednými projektovými manažermi, či už RO alebo SO/RO. Monitorovanie na úrovni prioritných osí a operačného programu ako celku zabezpečujú manažéri monitorovania a hodnotenia RO pre ROP v spolupráci s príslušnými manažermi SO/RO. Výsledky monitorovania na úrovni operačného programu, resp. jeho prioritných osí sú súčasťou výročných správ schvaľovaných Monitorovacím výborom pre ROP.

Údaje získané v procese monitorovania predstavujú významný zdroj informácií pre riadenie programu a pre prijímanie rozhodnutí RO pre ROP a Monitorovacieho výboru pre ROP. Zároveň sú využívané v procese hodnotenia programu, resp. jeho rôznych aspektov (prioritné osi, skupiny prijímateľov a pod.). Časové a procedurálne väzby medzi procesom monitorovania a hodnotenia na úrovni programu sú popísané v časti 9.3 ROP.

Monitorovanie a hodnotenie zabezpečujú všetky subjekty zúčastnené na riadení ŠF a KF v rozsahu zadefinovaných úloh a zodpovedností a subjekty, ktoré čerpajú finančné prostriedky z fondov.

Úlohy CKO v oblasti monitorovania:

- príprava systému ukazovateľov pre NSRR v spolupráci s jednotlivými RO a jeho prípadná aktualizácia;
- koordinácia a metodické usmerňovanie RO v oblasti monitorovania;
- vykonávanie monitorovania na úrovni NSRR.

Úlohy RO pre ROP v oblasti monitorovania:

- postupovanie v súlade s metodikou CKO v oblasti monitorovania;
- predkladanie návrhov CKO na zmeny, resp. doplnenia národného systému ukazovateľov;
- zodpovednosť za zber údajov a ich analýzu na úrovni programu v oblasti monitorovania prostredníctvom systému ukazovateľov ako aj v oblasti monitorovania na úrovni kategórií pomoci;
- zodpovednosť za vypracovanie výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní operačného programu, ktoré sú predkladané na schválenie MV pre ROP a následne EK.

Úlohy SO/RO v oblasti monitorovania:

- postup v oblasti monitorovania v súlade s metodikou CKO;

- zodpovednosť za zber údajov a ich analýzu na úrovni prioritných osí alebo podrobnejších tematických oblastí podpory v oblasti monitorovania prostredníctvom systému ukazovateľov ako aj v oblasti monitorovania na úrovni príslušných kategórií pomoci;
- spoluzodpovednosť na úrovni prioritných osí alebo podrobnejších tematických oblastí podpory za vypracovanie výročných a priebežných správ a záverečnej správy o vykonávaní operačného programu, ktoré sú predkladané na schválenie RO a MV pre ROP.

Monitorovanie (a následne hodnotenie) programu je realizované dvoma spôsobmi – na základe systému ukazovateľov a na základe kategórií pomoci zo ŠF uvedených vo všeobecnom nariadení.

Monitorovanie prostredníctvom systému ukazovateľov

Ciele NSRR a jednotlivých operačných programov sa definujú a následne kvantifikujú v procese programovania prostredníctvom sústavy fyzických a finančných ukazovateľov (národný systém ukazovateľov pre NSRR). Ukazovatele sú záväzné pre všetky subjekty a sú súčasťou IT monitorovacieho systému. Napĺňanie zadaných ukazovateľov predstavuje najdôležitejší nástroj pre monitorovanie a hodnotenie napĺňania cieľov operačných programov a NSRR.

Ukazovatele ROP na úrovni operačného programu sú uvedené v kapitole 4 a ukazovatele ROP na úrovni prioritných osí sú uvedené v kapitole 5. Sústava uvedených ukazovateľov je detailnejšie rozpracovaná na úrovni opatrení a úrovni projektov.

Pre potreby monitorovania je projekt základnou jednotkou, ktorá je analyzovaná prostredníctvom relevantných zozbieraných údajov. V zmluve o poskytnutí finančného príspevku z ERDF, ktorá sa uzatvára medzi RO pre ROP a prijímateľom, sa prijímateľ zaväzuje poskytovať údaje pre účely monitorovania a reportovania projektu. Fyzické aj finančné ukazovatele projektov získané od prijímateľov prostredníctvom jednotných monitorovacích hárkov sú premietnuté do IT monitorovacieho systému. Ukazovatele a ich hodnoty sú agregované smerom nahor z úrovne projektu na úroveň ucelenej tematickej oblasti podpory, prioritnej osí, operačného programu až na úroveň NSRR. Informácie o priebežnom napĺňaní ukazovateľov na úrovni opatrení, prioritných osí a operačného programu sú súčasťou výročných správ programu, ktoré sú predkladané Monitorovaciemu výboru pre ROP a EK.

Monitorovanie prostredníctvom kategórií pomoci zo ŠF

V súlade s článkom 9 všeobecného nariadenia a prílohy II implementačného nariadenia sa výdavky z fondov sledujú podľa nasledovných kategórií:

- prioritné témy;
- forma financovania;
- typ územia;
- hospodárska činnosť;
- umiestnenia operácie.

Každý operačný program obsahuje indikatívne plánované rozdelenie príspevku z fondov na úrovni programu v rámci prvých troch kategórií. Pri kategórii „prioritné témy“ sa v operačnom programe vyčleňuje indikatívny podiel príspevku z fondov na tie aktivity, ktoré sú zamerané na podporu konkurencieschopnosti a tvorbu pracovných miest, teda na tzv. „lisabonské aktivity“. Uvedené umožní v priebehu implementácie programu a po jeho skončení monitorovať a hodnotiť príspevok operačných programov k napĺňaniu cieľov Lisabonskej stratégie a Národného programu reforiem. V prípade ROP má príspevok k napĺňaniu cieľov Lisabonskej stratégie a Národného programu reforiem nepriamy charakter.

Pri monitorovaní prostredníctvom kategórií pomoci zo ŠF sa uplatňuje nasledovný postup: pri schválení projektu sa údaje zaznamenávajú do ITMS a po ukončení projektu sa zaznamená skutočná hodnota dosiahnutá v danej kategórii. Prostredníctvom ITMS sa údaje za kategorizáciu z úrovne jednotlivých projektov agregujú do vyšších úrovní programovej štruktúry a sú súčasťou výročných správ programu, ktoré sú predkladané Monitorovaciemu výboru pre ROP a EK.

9.3 HODNOTENIE PROGRAMU

V súlade so Systémom riadenia ŠF a KF predstavuje hodnotenie proces, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie programov a ich súlad s cieľmi stanovenými v operačných programoch a NSRR s ohľadom na efektivitu, účinnosť, účelnosť, relevantnosť a udržateľnosť a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť nastavenia jednotlivých programov a opatrení. Hodnotenie pripravuje odporúčania na zvýšenie efektívnosti realizácie jednotlivých OP. Hodnotenie je založené na informáciách, ktoré sa za týmto účelom zbierajú a interpretujú osobitne pre získanie posúdenia.

Úlohy CKO v oblasti hodnotenia:

- zabezpečovanie predbežného hodnotenia hlavného strategického dokumentu na programové obdobie po roku 2013;
- zabezpečovanie priebežného, tematického hodnotenia na centrálnej úrovni;
- koordinácia a metodické usmerňovanie jednotlivých RO v oblasti hodnotenia.

Úlohy RO pre ROP v oblasti hodnotenia programu:

- zabezpečovanie postupov v súlade s metodikou CKO v oblasti hodnotenia;
- zabezpečovanie predbežného a priebežného hodnotenia operačného programu a predloženie výsledkov priebežného hodnotenia MV pre ROP a EK (proces ex ante hodnotenia ROP je popísaný v časti 2.2 ROP).
- zabezpečovanie komunikácie s EK a vstupov pre následné hodnotenie ROP a prípadné strategického hodnotenia vykonávaného EK.

V zmysle čl. 47 všeobecného nariadenia môžu mať hodnotenia strategický charakter (preskúmanie vývoja programu alebo skupiny programov v súvislosti s prioritami EÚ a národnými prioritami) alebo operatívny charakter (s cieľom podporiť priebeh operačného programu). Hodnotenie sa vykonáva pred začiatkom programového obdobia (predbežné hodnotenie), počas neho (priebežné hodnotenie) a po ukončení programového obdobia (záverečné hodnotenie).

Hodnotenia sa uskutočňujú v rámci zodpovednosti členského štátu (CKO, RO) alebo EK, v súlade so zásadou proporcionality. Výsledky sa zverejňujú podľa platných predpisov o prístupe k informáciám.

Predbežné hodnotenie ROP

Proces predbežného hodnotenia je v súvislosti s ROP popísaný v časti 2.2 ROP.

Priebežné hodnotenie

Proces priebežného hodnotenia má formu série hodnotení, ktorých cieľom je kontinuálne počas implementácie programu skúmať rozsah, do akého sa využili prostriedky, skúmať efektívnosť a účinnosť programovania fondov, sociálno-ekonomický dopad a dopad na priority EÚ. Zároveň identifikuje faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu implementácie operačného programu vrátane udržateľnosti a identifikovania vhodných postupov.

Hodnotenia sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania operačného programu až po predloženie Záverečnej správy operačného programu v zmysle čl. 67 Nariadenia ES 1083/2006. Proces hodnotenia z hľadiska jeho vykonávania je rozdelený na interné a externé hodnotenie. Základnými podkladmi pre prípravu hodnotenia sú monitorovacie správy projektov realizovaných v rámci príslušného operačného programu a výročné správy predkladané MV pre ROP. Výsledky hodnotenia sú podkladom pre rozhodnutia RO pre ROP a MV pre ROP pri riadení realizácie programu s účelom dosiahnuť žiaduci pokrok smerom k dosiahnutiu hlavných ekonomických, sociálnych a environmentálnych cieľov.

Interné hodnotenie

Interné hodnotenie ROP je priebežne vykonávané na úrovni každej prioritnej osi a má operatívny charakter. V pôsobnosti RO pre ROP je vykonávané manažermi pre monitorovanie a hodnotenie. Na spracovaní a sumarizovaní údajov za prioritné osi a opatrenia realizované decentralizovaným systémom sa podieľajú aj príslušné administratívne kapacity SO/RO. Výsledky interného hodnotenia sú súčasťou výročných správ programu.

Po odsúhlasení operačných programov EK je RO pre ROP zodpovedný za prípravu hodnôt smerných výstupových a výsledkových ukazovateľov (benchmarking). Smerné ukazovatele (benchmarks) sú stanovené ako podiel finančných prostriedkov vyčlenených na dané opatrenie ku kľúčovému ukazovateľu výstupu respektíve výsledku uvedenému v operačnom programe. Pre oblasť technickej pomoci operačného programu sú pripravené smerné ukazovatele s ohľadom na údaje z predchádzajúceho programového obdobia a na údaje pre technickú pomoc uvedené v číselníku ukazovateľov.

Predmetom interného hodnotenia je porovnanie dosiahnutého pokroku v plnení výstupových, výsledkových a finančných ukazovateľov na úrovni jednotlivých prioritných osí. Interné hodnotenie zabezpečuje väzbu medzi monitorovaním a riadením ROP a jeho výsledky môžu byť impulzom pre prijímanie rozhodnutí o zmenách operačného programu.

Pravidelné výsledky interného hodnotenia sú zakomponované do príslušných správ programu v prehľadnej tabuľkovej a grafickej podobe.

Súčasťou procesu interného hodnotenia je aj zber kontextových ukazovateľov respektíve ukazovateľov, ktoré boli uvedené v analytickej časti operačného programu s cieľom dokumentovať aktuálne sociálno-ekonomické a environmentálne trendy na príslušnej teritoriálnej úrovni.

Externé priebežné hodnotenie

Externé hodnotenie je realizované mimo štruktúr RO nezávislými odborníkmi s cieľom stanoviť najmä relevantnosť a účelnosť podporovaných opatrení vo vzťahu k stanoveným všeobecným cieľom programu ako aj k identifikovaným potrebám. Základnými princípmi hodnotenia sú proporcionálna (veľkosť a identifikované riziká OP), nezávislosť od RO, partnerstvo (účasť zúčastnených strán na hodnotení) a transparentnosť.

Externé hodnotenie môže byť vykonané na úrovni veľkého projektu (v prípade ROP neaplikovateľné), prioritnej osi, operačného programu, horizontálnej priority a/alebo postavenia a podmienok určitej cieľovej skupiny. Externé hodnotenie môže mať charakter operatívny alebo strategický.

Operatívne hodnotenie je zamerané na oblasť výkonnosti s ohľadom na efektivitu vynaložených zdrojov, účinnosť dosahovaných výsledkov a realizáciu programu z finančnej a realizačnej stránky. Operatívne hodnotenia vyplývajú zo vzniknutých okolností a potreby ich riešenia a nie sú súčasťou plánu hodnotenia.

Strategické externé hodnotenie je zamerané na oblasť relevantnosti opatrení a prioritných osí k riešeniu identifikovaných problémov, účelnosti dosiahnutých výsledkov v porovnaní s očakávaným dopadom na cieľové skupiny a konzistentnosti podpory zo ŠF (doplnkovosť jednotlivých prioritných osí pri dosahovaní stanovených všeobecných cieľov operačných programov a NSRR). Výsledky všetkých strategických hodnotení operačného programu sú súčasťou výročných správ predkladaných MV pre ROP a EK.

Externé hodnotenie je nutné vykonať v nasledujúcich prípadoch:

1. ak sa dosahované výstupy a výsledky na úrovni programu na základe zistení monitorovania a interného hodnotenia odlišujú od očakávaní o viac ako je hodnota určená v hodnotiacom pláne ROP s cieľom urobiť potrebné nápravné opatrenia;
2. pri návrhu revízie operačného programu v súvislosti so sociálno-ekonomickými zmenami v prostredí programu, s výraznými zmenami v prioritách na európskej, národnej alebo regionálnej úrovni alebo s výraznými problémami pri realizácii programu (majúce charakter finančný, vecný alebo realizačný).

RO pre ROP v súlade s pokynmi CKO zostavuje v termíne do 12 mesiacov od prijatia operačného programu EK plán hodnotení. Uvedený plán zasiela CKO a predloží ho na odsúhlasenie MV pre ROP. Operačný program ako celok musí byť zhodnotený počas programového obdobia minimálne jedenkrát, pričom hodnotené obdobie realizácie operačného programu nie je kratšie ako 2 roky a nie je dlhšie ako 4 roky od začiatku realizácie programu.

V súvislosti s priebežným hodnotením ROP je Riadiacim orgánom pre ROP založená a menovaná Riadiaca skupina pre hodnotenie ROP, ktorá plní nasledovné úlohy:

- participuje na príprave plánu hodnotení, ktorý schvaľuje RO pre ROP (plán obsahuje minimálne 1 strategické hodnotenie počas programového obdobia)

- vyhodnocuje výsledky monitorovania na úrovni programu a výsledky priebežného interného hodnotenia operačného programu, jeho prioritných osí a opatrení
- vyhodnocuje výsledky externých strategických alebo operatívnych hodnotení
- odporúča RO pre ROP iniciovať externé hodnotenia programu nad rámec hodnotení hodnotení operačného programu
- predkladá RO pre ROP a MV pre ROP návrhy na prijímanie rozhodnutí na základe výsledkov všetkých hodnotení programu
- spolupracuje s RO pre ROP na zadávaní obsahu externých hodnotení.

Stálymi členmi Riadiacej skupiny pre ROP sú zástupcovia relevantných sektorových ministerstiev, regionálnych samospráv, subjektov zastupujúcich miestne samosprávy. Okrem stálych členov môžu mať v Riadiacej skupine pre ROP zastúpenie aj nestáli členovia, ktorí sú prizývaní v závislosti od charakteru externých hodnotení (napríklad hodnotenie environmentálnych dopadov môžu byť prizvaní zástupcovia MŽP SR a mimovládneho sektora pôsobiaceho v environmentálnej oblasti).

Zloženie Riadiacej skupiny pre ROP vychádza zo zloženia Monitorovacieho výboru pre ROP. V prípade, že zasadnutie neinicuje Riadiaci orgán pre ROP, ani jej stáli členovia, úlohy v súvislosti s hodnotením ROP môže operatívne plniť Monitorovací výbor pre ROP.

Výber nezávislého externého hodnotiteľa zabezpečuje RO pre ROP v súlade platnými predpismi pre realizáciu procesu verejného obstarávania.

Správy z externých hodnotení sú predkladané MV pre ROP a EK. Výsledky hodnotení sú podkladom pre rozhodovací proces v riadení programu.

Následné hodnotenie

Následné, resp. ex post hodnotenie operačného programu vykoná v zmysle článku 49 všeobecného nariadenia EK v úzkej spolupráci s RO pre operačný program. Vykonaním následného hodnotenia obvykle EK zmluvne poverí externého hodnotiteľa. Následné hodnotenie je vykonávané pre každý operačný program a skúma rozsah, v akom sa využili zdroje, účinnosť a efektívnosť programovania fondu a sociálno-ekonomický vplyv a zameriava sa na vypracovanie záverov pre politiku hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Následné hodnotenie určí faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu vykonávania operačných programov a určí osvedčené postupy. Následné hodnotenie je vo v'ahu k programovému obdobiu 2007-2013 ukončené do 31. 12. 2015.

Zhodnotenie každej z týchto troch fáz sa musí týkať súboru špecifických otázok ohľadom výkonnosti programu. Monitorovacie indikátory predstavujú hlavný zdroj informácií, na ktorých by malo byť hodnotenie založené. Zároveň sú tieto ukazovatele predmetom špecifických hodnotení v rôznych fázach.

9.4 IT MONITOROVACÍ SYSTÉM PRE ŠTRUKTURÁLNE FONDY A KOHÉZNY FOND

IT monitorovací systém pre ŠF a KF (ďalej len „ITMS“) je centrálny informačný systém, ktorý slúži na evidenciu, spracovávanie, export a monitorovanie dát o programovaní, projektovom a finančnom riadení, kontrole a audite ŠF a KF. Skladá sa z dvoch, paralelne pracujúcich subsystémov pre programové obdobia 2004-2006 a 2007-2013. Subsystémy pre dve programové obdobia úzko spolupracujú, využívajú spoločnú databázu a v nej spoločnú evidenciu objektov.

ITMS využívajú všetky operačné programy v rovnakej miere. Spoločný monitorovací systém má za úlohu zabezpečiť jednotný a kompatibilný systém monitorovania, riadenia a finančného riadenia programov financovaných zo ŠF a KF.

Systém je delený na tri hlavné časti:

1. neverejná časť ITMS zabezpečuje programové, projektové a finančné riadenie, kontrolu a audit v prepojení na informačný systém účtovania fondov (ISUF) a cez neho so štátnou pokladnicou a rozpočtovým informačným systémom;
2. výstupná časť zabezpečuje tvorbu statických a dynamických dátových exportov;
3. verejná časť zabezpečuje komunikáciu s prijímateľmi, informačným systémom EK SFC2007 a monitorovacími systémami okolitých krajín pre programy cezhraničnej spolupráce.

Oprávnenými užívateľmi verejnej časti ITMS systému môžu byť na základe žiadosti všetky subjekty, ktoré majú možnosť predložiť žiadosť o príspevok z fondov. Komunikácia žiadateľov/prijímateľov s verejnou časťou ITMS je zabezpečená využitím SSL protokolu. CKO vypracováva príručku pre prijímateľov na užívanie verejnej časti ITMS. Žiadateľom/prijímateľom príspevku z fondov je cez verejnú časť ITMS umožnené:

- elektronické podanie a príjem žiadostí o príspevok z fondov;
- získanie prehľadne usporiadaných informácií o stave procesov svojich projektov, vrátane žiadostí o platby /refundáciu nákladov;
- ďalšie možnosti (aktualizácia údajov o prijímateľovi, elektronický príjem žiadostí o platbu, elektronický príjem monitorovacích správ).

ITMS a procesy komunikácie prijímateľov o príspevok z fondov na úrovni projektu sú nasledovné:

- zriadenie konta, podpísanie dohody o užívaní medzi RO a prijímateľom príspevku z fondov, aktivovanie konta;
- zadávanie údajov do elektronických formulárov a ich prenesenie do verejnej časti ITMS;
- overenie súladu informácií elektronickej a papierovej formy formulára užívateľom neverejnej časti ITMS;
- ďalšie spracovanie žiadostí po vykonaní kontroly a opravy prípadných nesúládov elektronickej a papierovej formy.

Úlohy CKO vo vzťahu k ITMS:

- zodpovedá za vývoj, prevádzku a udržiavanie systému, zabezpečuje prevádzku všetkých častí ITMS;
- riadi komisiu, v ktorej má svojho zástupcu každý RO a ktorá navrhuje smer vývoja, komunikuje požiadavky RO na CKO, riadi a usmerňuje užívateľov systému podľa pokynov a usmernení CKO, zodpovedá za inicializačné dáta systému;
- vypracováva usmernenia k používaniu ITMS;
- udržiava inicializačné dáta na úrovni NSRR v aktuálnom stave.

Úlohy RO vo vzťahu k ITMS:

- udržiava inicializačné dáta svojho programu v aktuálnom stave;
- zodpovedá za zadávanie údajov o programe, projektoch a podriadených štruktúrach podľa usmernení CKO k používaniu ITMS;
- zodpovedá za pridelenie rolí užívateľom podľa interných manuálov;
- poskytuje podporu prvej úrovne používateľom verejnej a neverejnej časti ITMS.

Úlohy SO/RO vo vzťahu k ITMS:

- udržiava inicializačné dáta svojho programu v aktuálnom stave;
- zodpovedá za zadávanie údajov o programe, projektoch a podriadených štruktúrach podľa usmernení CKO k používaniu ITMS;
- zodpovedá za pridelenie rolí užívateľom podľa interných manuálov;
- poskytuje podporu prvej úrovne používateľom verejnej a neverejnej časti ITMS.

9.5 ELEKTRONICKÁ VÝMENA DÁT S EURÓPSKOU KOMISIOU

V zmysle oddielu 7 implementačného nariadenia je povinná elektronická komunikácia členského štátu s databázou EK SFC2007.

Možné sú nasledovné formy elektronickej komunikácie:

- webové rozhranie SFC2007;

- integrácia monitorovacích systémov členských štátov so SFC2007.

V podmienkach SR bol zvolený druhý spôsob, a to integrácia ITMS II so systémom SFC2007. ITMS II zabezpečuje zber dát a komunikáciu s SFC2007. Použitie webového rozhrania SFC2007 je možné pre jednotlivé RO, ale využitím rozhrania ITMS II sa zabezpečí integrita dát v oboch systémoch a ušetrí sa čas zadávania údajov. V prípade nefunkčnosti ITMS, alebo rozhrania, po súhlase CKO je možné využívať webové rozhranie na zadávanie údajov do SFC2007, zadávateľ však zodpovedá za zosúladenie dát v oboch systémoch.

Rozhrania ITMS II a SFC2007:

- import rozpisu alokovanej čiastky zo ŠF a KF pre SR podľa cieľov v stálych cenách roku 2004 a v bežných cenách;
- export NSRR;
- export operačných programov a prioritných osí;
- export veľkých projektov;
- export Operačného programu Technická pomoc;
- import rozhodnutí EK o operačných programoch;
- rozpis kategorizácie fondov EÚ;
- export odhadu očakávaných výdavkov;
- žiadosti o platbu na EK;
- vyhlásenie o čiastočnom ukončení programu;
- export opisu riadiacich a kontrolných systémov;
- export výročných správ;
- export záverečných správ;
- export záverečnej platby;
- vyrovnanie podľa pravidiel n+2, resp. n+3;
- export neštruktúrovaných dát: NSRR;
- import neštruktúrovaných dát (rozhodnutia EK o NSRR a o operačných programoch).

Zabezpečenie komunikácie ITMS II a SFC2007 je na úrovni systémov ošetrené pomocou zaručeného elektronického podpisu, ktorý je vydaný pre ITMS II.

Za identifikáciu užívateľov a klientských systémov v rámci SFC2007 zodpovedá v každom členskom štáte tzv. MS Liaison. Úlohu MS Liaison pre ERDF, ESF a KF zastáva v SR zodpovedný zamestnanec CKO. Všetky žiadosti o prístup na webové rozhranie SFC2007 a zmenu prístupových práv sa posielajú na CKO. Po formálnej a obsahovej kontrole žiadostí MS Liaison komunikuje s EK pri tvorbe a aktivovaní užívateľského konta. Prístupové heslá z EK sa posielajú v dvoch častiach, jednu časť dostane priamo užívateľ, druhú časť MS Liaison.

9.6 INFORMOVANIE A PUBLICITA

Informovanie a publicita o možnostiach získania podpory zo ŠF a o dopadoch jednotlivých intervencií sú zamerané na zviditeľnenie a zvýšenie povedomia o kohéznej politike EÚ v jednotlivých členských štátoch, ktorá je realizovaná prostredníctvom cieleného smerovania prostriedkov zo ŠF do prioritných oblastí podpory. V zmysle článku 69 všeobecného nariadenia zabezpečuje členský štát a RO informovanie občanov a prijímateľov o spolufinancovaných programoch s cieľom zdôrazniť úlohu Spoločenstva a zabezpečiť transparentnosť pomoci z fondov.

Pre účely zabezpečenia informovania a publicity vypracováva RO komunikačný plán pre príslušný operačný program a do štyroch mesiacov od schválenia operačného programu ho predkladá EK. Pri implementácii komunikačného plánu zabezpečuje RO vykonávanie všetkých opatrení informovania a publicity v zmysle článkov 5 až 7 implementačného nariadenia.

Základný rámec pre oblasť publicity a informovania v súvislosti s implementáciou ROP v programovom období 2007-2013 predstavuje Komunikačný plán pre ROP (ďalej len „KoP“). Obsah a zameranie KoP upravuje kapitola II Nariadenia komisie (ES) 1828/2006. V zmysle uvedeného nariadenia sa KoP predkladá na schválenie EK, pričom RO pre ROP môže aktivity informovania a publicity realizovať aj pred jeho schválením EK. KoP ako dokument definuje podrobnú stratégiu RO pre ROP na dosahovanie cieľov v oblasti informovania a publicity. KoP zároveň identifikuje cieľové skupiny pre informovanie a publicitu a popisuje realizáciu aktivít v súlade s indikatívnym rozpočtom a harmonogramom. KoP tiež obsahuje návod na hodnotenie opatrení v oblasti informovania a publicity, pokiaľ ide o zviditeľnenie operačného programu a povedomia o ňom a o úlohe, ktorú zohráva EÚ.

V súvislosti s ROP realizovaným počas programového obdobia 2007-2013 je vypracovaný jeden KoP, na ktorého realizácii sa podieľa RO pre ROP, jednotlivé SO/RO (samosprávne kraje), regionálne rozvojové agentúry a prípadne ďalšie subjekty. Cieľovými skupinami KoP sú hlavne prijímatelia a potenciálni prijímatelia, ale aj regionálne rozvojové agentúry, územné samosprávy (nie ako prijímatelia), záujmové združenie právnických a fyzických osôb, mimovládny sektor, podnikateľské prostredie a široká verejnosť. Cieľom KoP je:

- informovať o úlohách EÚ, RO a SO/RO pre ROP a Monitorovacieho výboru pre ROP
- o operačnom programe, jeho postavení a úlohe v rámci NSRR, ako aj o jeho cieľoch
- zabezpečiť informovanie potenciálnych prijímateľov o stratégii ROP, cieľoch, prioritných osiach, opatreniach a o podmienkach oprávnenosti, ktoré majú splniť prijímatelia na to, aby sa kvalifikovali na financovanie aktivít alebo opatrení v rámci operačného programu
- informovať o možnostiach a výhodách poskytovaných prostredníctvom ŠF v záujme zvyšovania pozitívneho obrazu o ŠF a o úlohe, ktorú zohráva EÚ v spolupráci so SR v rámci štruktúrálnej pomoci o kontaktoch na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni, ktoré môžu poskytnúť informácie o operačnom programe
- informovať o možnostiach získania podpory v rámci ROP (aktuálne výzvy, často kladené otázky, poradenstvo pri príprave projektov a pod.)
- poskytnúť aktuálne, presné a zrozumiteľné informácie o už realizovaných operáciách, ich dopadoch a o aktuálnom stave implementácie ROP podľa prioritných osí a opatrení a o aktuálnom stave čerpania finančných prostriedkov za operačný program
- koordinácia všetkých informačných aktivít RO pre ROP a zúčastnených SO/RO
- zabezpečenie dostupnosti informácií prostredníctvom rôznych komunikačných kanálov rôznym cieľovým skupinám.

Vzhľadom na rozsah a spôsob realizovania aktivít informovania a publicity v rokoch 2007-2010 a predpokladaný rozsah aktivít na roky 2011-2015 je celkový indikatívny rozpočet na realizáciu KoP pre ROP stanovený vo výške 5 mil. EUR. Uvedený rozpočet je financovaný prostredníctvom prioritnej osi 6 Technická pomoc ROP. Rozpočet a aktivity informovania a publicity sú zohľadnené v KoP a jednotlivých ročných operatívnych plánoch, v ktorých RO v spolupráci so SO/RO na základe aktuálnych potrieb implementácie ROP definuje rozpočet a harmonogram aktivít na daný rok.

Realizácia KoP pre ROP počas celého programového obdobia je zabezpečená manažermi pre informovanie na RO a na každom SO/RO. Na informovaní a publicite sa podieľajú aj ostatní zástupcovia RO a SO/RO pre ROP, predovšetkým zástupcovia v pozícii vedúcich manažérov. Uvedená náročnosť na administratívne kapacity je indikatívna a môže byť operatívne posilnená z interných alebo externých zdrojov RO alebo SO/RO. Regionálne samosprávy sú zapojené prevažne do informačných aktivít regionálneho a lokálneho charakteru a ich aktívnejšia účasť na informovaní sa predpokladá v súvislosti s opatreniami ROP, ktoré sú implementované decentralizovaným spôsobom. Činnosť partnerských regionálnych rozvojových agentúr pôsobiacich na území cieľa Konvergencia je predovšetkým zameraná na informovanie a poradenstvo širokého spektra prijímateľov a potenciálnych prijímateľov v súvislosti s vypracovaním a predkladaním žiadostí o finančný príspevok a v súvislosti s monitorovaním projektov a predkladními žiadosťami o platbu. Do aktivít informovania a publicity, ktoré si vyžadujú profesionálny prístup je zapojená externá agentúra vybraná v procese verejného obstarávania, ktorá sa podieľa na príprave informačných publikácií, mediálnej prezentácii ROP, organizovaní celoštátnych informačných podujatí a iných aktivitách vyžadujúcich profesionálny prístup v oblasti public relations. Hlavným zdrojom informácií o aktuálnom stave

realizácie ROP, jeho prioritných osí a opatrení je internetová stránka RO pre ROP a stránky jednotlivých SO/RO.

Popis podrobných aktivít informovania a publicity je obsahom KoP. Rámcový rozsah aktivít je na minimálnej úrovni stanovený nasledovne:

- hlavná informačná aktivita, ktorou sa do jedného mesiaca od prijatia ROP EK zverejní spustenie operačného programu, a to aj v prípade neexistujúcej konečnej verzie KoP (mediálna prezentácia ROP, publikovanie operačného programu a následne programového manuálu a príručky pre prijímateľa, celoslovenské podujatie spojené s prezentáciou ROP pre relevantných aktérov regionálneho rozvoja a následne prezentácie v jednotlivých NUTS 3 regiónoch)
- počas programového obdobia minimálne jedna veľká informačná aktivita (celoštátna konferencia) za rok, ako je ustanovené v KoP, ktorou sa prezentujú výsledky operačného programu a následne regionálne konferencie
- vyvesenie európskej zástavy na jeden týždeň od 9. mája pred priestory RO,
- zverejnenie zoznamu prijímateľov, názvov operácií a výšky súm z verejných financií pridelených pre tieto operácie na internetovej stránke RO pre ROP, SO/RO, a to priebežne počas celého programového obdobia.

Do aktivít informácií a publicity v súvislosti so štrukturálnymi fondmi v programovom období 2007-2013 je zapojených viacero subjektov z úrovne NSRR a jednotlivých operačných programov.

Úlohy CKO v oblasti informovania a publicity:

- vypracovanie a implementácia Centrálného komunikačného akčného plánu pre ŠF a KF (ďalej len „CKoP“) zahŕňajúceho prierezové aktivity pre všetky operačné programy
- koordinácia a metodické usmerňovanie riadiacich orgánov v oblasti informovania a publicity
- zabezpečuje prevádzku integrovanej siete regionálnych rozvojových agentúr, koordinuje pracovnú skupinu pre publicity a prevádzkuje informačný portál, ktorý je spoločným nástrojom pre všetky riadiace orgány pre operačné programy v rokoch 2007-2013, vydáva informačný spravodaj o ŠF
- je kontaktným orgánom pre EK a komunikačné siete EÚ a informuje jednotlivé RO.

Úlohy RO v oblasti informovania a publicity:

- vypracovanie a realizácia komunikačného plánu pre ROP;
- predloženie komunikačného plánu EK do 4 mesiacov od schválenia ROP;
- zahrnutie oblasti publicity a informovania do výročných správ a záverečnej správy o vykonávaní ROP;
- informovanie MV pre ROP o pokroku implementácie komunikačného plánu, o uskutočnených a plánovaných aktivitách;
- zabezpečenie dodržiavanie ustanovení článku 8 implementačného nariadenia prijímateľom (povinnosť informovať verejnosť o pomoci poskytnutej zo fondov), a to ošetrovaním týchto náležitostí v zmluve o poskytnutí nenávratného finančného príspevku uzavretej medzi RO s prijímateľom.

Úlohy SO/RO v oblasti informovania a publicity:

- zabezpečuje sledovanie dodržiavanie ustanovení článku 8 implementačného nariadenia prijímateľom (povinnosť informovať verejnosť o pomoci poskytnutej zo fondov), a to ošetrovaním týchto náležitostí v zmluve o poskytnutí finančného príspevku uzavretej medzi RO s prijímateľom;
- informuje RO pre ROP o pokroku implementácie komunikačného plánu, o uskutočnených a plánovaných aktivitách;
- spolupracuje s RO pre ROP na príprave Ročného operatívneho plánu na nasledujúci kalendárny rok;

- zabezpečuje aktivity informovania a publicity na základe plánu informačných aktivít vypracovaného v súlade s Komunikačným plánom pre ROP, ktorý odráža potreby regiónu v oblasti informovania a publicity;
- v súvislosti s aktivitami informovania a publicity v rámci regiónu organizuje podujatia (konferencie, semináre, stretnutia) a zabezpečuje pre tento účel brožúry a iné publikácie.

9.7 FINANČNÉ RIADENIE, KONTROLA A AUDIT

Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu zahŕňa komplex na seba naväzujúcich a vzájomne prepojených podsystemov a činností, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje účinné finančné plánovanie, rozpočtovanie, účtovanie, výkazníctvo, platby prijímateľom, sledovanie finančných tokov a finančnú kontrolu a audit pri realizácii pomoci z EÚ. Do systému finančného riadenia operačného programu sú zapojené nasledovné subjekty:

- riadiaci orgán,
- sprostredkovateľské orgány pod riadiacim orgánom,
- certifikačný orgán,
- platobná jednotka,
- orgán auditu
- centrálny koordinačný orgán.

Funkcie **riadiaceho orgánu** sú uvedené v časti 9.1.2.

Funkcie **sprostredkovateľského orgánu pod riadiaceho orgánu** sú uvedené v časti 9.1.3.

Funkcie certifikačného orgánu vykonáva MF SR. Certifikačný orgán predovšetkým zabezpečuje:

- koordináciu a metodické usmerňovanie vo vzťahu k finančnému riadeniu štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu, vrátane koordinácie činnosti platobných jednotiek;
- zostavenie a zaslanie žiadostí o priebežné platby a záverečnú platbu na Európsku komisiu;
- administratívne overenie súhrnnej žiadosti o platbu, súčasťou ktorého je aj predbežná finančná kontrola;
- certifikačné overenie na všetkých úrovniach finančného riadenia, vrátane prijímateľa pomoci, s cieľom ubezpečenia sa o postupoch riadiaceho orgánu, sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom a platobných jednotiek;
- zostavenie, certifikáciu a predloženie výkazu výdavkov EK ako súčasť žiadosti o priebežnú, záverečnú platbu na základe čiastkových výkazov výdavkov a schválených súhrnných žiadostí o platbu predložených platobnými jednotkami a overenia vybraných záznamov z administratívnej kontroly vypracovaných riadiacimi orgánmi;
- príjem prostriedkov EÚ na osobitné mimorozpočtové účty MF SR;
- prevod finančných prostriedkov EÚ prijímateľovi pomoci prostredníctvom platobnej jednotky;
- zostavenie a predloženie odhadu očakávaných výdavkov pre príslušný a nasledujúci rok Európskej komisii na základe podkladov riadiacich orgánov každý rok do konca apríla;
- vedenie knihy dlžníkov;
- zostavenie a predkladanie EK do 31. marca výkazu prostriedkov k 31. decembru predchádzajúceho roka, ktoré boli vrátené, majú byť vrátené, boli vylúčené z výkazu výdavkov, resp. nemožno predpokladať, že budú vrátené, v členení podľa prioritných osí a rokov, kedy bol vystavený príkaz na vrátenie prostriedkov;
- finančné opravy prostriedkov EÚ na základe požiadaviek Európskej komisie;
- vrátenie neoprávnene použitých alebo nevyužitých prostriedkov Európskej komisii, vrátane úrokov z omeškania;

- zavedenie jednotného systému účtovníctva pre certifikačný orgán a platobné jednotky (Informačného systému pre účtovanie fondov - ISUF);
- vedenie účtovníctva, finančného výkazníctva a uschovávanie dokladov.

Funkcie platobnej jednotky do 30.6.2010 zabezpečovalo MVRR SR. Na základe zákona č. 37/2010 Z.z., ktorým sa dopĺňa a mení zákon č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov od 1.7.2010 do 31.10.2010 plnil úlohy platobnej jednotky pre ROP útvar **Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR** funkčne oddelený od útvaru, ktorý plní úlohy RO pre ROP. S účinnosťou od 1.11.2010 sa v zmysle novelizovaného znenia zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov zmenil názov Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR na **Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Platobná jednotka predovšetkým zabezpečuje:**

- predbežnú finančnú kontrolu žiadostí o platbu, ktorá zahŕňa overenie formálnej správnosti dokumentov predložených riadiacim orgánom, resp. SO/RO, overenie súladu žiadosti o platbu s rozpočtom projektu a s rozpočtovým limitom pre danú prioritnú os a opatrenie;
- prevod prostriedkov EÚ a štátneho rozpočtu na spolufinancovanie prijímateľom;
- vyplnenie a predkladanie súhrnných žiadostí o platbu a čiastkových výkazov výdavkov certifikačnému orgánu;
- vedenie účtovníctva, výkazníctva a uschovávanie dokladov;
- vedenie čiastkovej knihy dlžníkov.

V rámci ministerstva sú funkcie riadiaceho orgánu a platobnej jednotky zabezpečované organizačne neprepojenými útvarmi.

Funkcie orgánu auditu zabezpečuje sekcia auditu a kontroly MF SR. Hlavné úlohy orgánu auditu sú:

- vypracovanie správy o výsledku posudku zavedenia systémov, podľa bodu 2 článku 71 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006;
- zabezpečenie, aby sa systémové audity vykonávali s cieľom preveriť účinné fungovanie systému riadenia a kontroly operačného programu;
- zabezpečenie, aby sa audity operácií vykonávali na vhodnej vzorke s cieľom overiť oprávnenosť výdavkov deklarovaných EK;
- predloženie EK do deviatich mesiacov od schválenia operačného programu stratégie auditu, ktoré sa budú zaoberať orgánom auditu a orgánmi vykonávajúcimi vládne audity pod vedením orgánu auditu (v zmysle zákona č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva v znení neskorších predpisov, ďalej len „spolupracujúce orgány“) uvedené v písmenách b) a c), použitou metódou, metódou výberu vzorky na audity operácií a orientačným plánom auditov s cieľom zabezpečiť, aby sa auditu podrobili hlavné subjekty a aby boli audity počas celého programového obdobia rozvrhnuté rovnomerne. Ak sa uplatňuje spoločný systém pre viaceré operačné programy, možno predložiť jednu stratégiu auditu.
- do 31. decembra každého roku od roku 2008 do 2015 zodpovedá za:
 - predloženie výročnej kontrolnej správy Európskej Komisii za operačný program, ktorá obsahuje zistené skutočnosti z vládnych auditov vykonaných počas predchádzajúceho 12-mesačného obdobia, ktoré sa končí 30. júna dotknutého roku, v súlade so stratégiou auditu operačného programu a uvádza nedostatky zistené v systémoch riadenia a kontroly programu. Prvá správa, ktorá sa predloží do 31. decembra 2008, sa vzťahuje na obdobie od 1. januára 2007 do 30. júna 2008. Informácie týkajúce sa overovaní vykonaných po 1. júli 2015 sa zahrnú do záverečnej kontrolnej správy, ktorá je podkladom pre vyhlásenie o ukončení uvedené v písmene f);
 - na základe vládnych kontrol a auditov, ktoré sa vykonali pod jeho vedením, vydanie stanoviska o tom, či systém riadenia a kontroly operačného programu funguje dostatočne účinne na to, aby poskytol primeranú záruku, že výkazy výdavkov, ktoré sa predkladajú

EK, sú správne, a na základe toho priradenú záruku, že príslušné transakcie sú zákonné a správne;

- iii) predloženie v prípadoch stanovených v článku 88 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, vyhlásenia o čiastočnom ukončení, ktorým sa posudzuje zákonnosť a správnosť príslušných výdavkov. Ak sa na niekoľko operačných programov uplatňuje spoločný systém, môžu sa informácie uvedené v bode (i) spojiť do jednej správy a stanovisko a vyhlásenie vydané podľa bodov (ii) a (iii) môže zahŕňať všetky príslušné operačné programy;
- f) predloženie EK najneskôr do 31. marca 2017 vyhlásenia o ukončení operačného programu, ktoré posudzuje platnosť žiadosti o záverečnú platbu a zákonnosť a správnosť príslušných transakcií zahrnutých do záverečného výkazu výdavkov, ktorý je doložený záverečnou kontrolnou správou.

Na MF SR sú funkcie zabezpečené organizačne neprepojenými útvarmi. Funkciu orgánu auditu plní sekcia auditu a kontroly MF SR, ktorá je v priamej riadiacej pôsobnosti ministra financií SR. Funkciu certifikačného orgánu plní sekcia európskych a medzinárodných záležitostí MF SR, ktorá je organizačne podriadená štátnemu tajomníkovi.

MF SR ako orgán auditu uzatvára po splnení stanovených podmienok so spolupracujúcimi orgánmi Dohody o pravidlách spolupráce medzi orgánom auditu a spolupracujúcimi orgánmi. Podmienka uzatvorenia Dohody sa nevzťahuje na správy finančnej kontroly (Bratislava, Zvolen, Košice), keďže sú rezortnými organizáciami MF SR. Orgán auditu ako aj spolupracujúce orgány vykonávajú vládny audit v zmysle zákona č. 502/2001 Z. z. o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a pri výkone auditu sa riadia platnými Postupmi pre vládny audit štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo, ktoré sú vypracované sekciou auditu a kontroly MF SR. Podrobnosti o činnostiach uvedených v jednotlivých článkoch týchto Postupov sú ustanovené v metodických usmerneniach vypracovaných sekciou auditu a kontroly MF SR. Orgán auditu zabezpečuje koordináciu, metodický dohľad a usmerňovanie v oblasti výkonu vládneho auditu.

Systém finančných tokov

Platby finančných prostriedkov EÚ sú z Európskej komisie prevedené na osobitný účet Certifikačného orgánu Ministerstva financií SR v Štátnej pokladnici v rámci záväzku, ktorý bol prijatý Európskou komisiou. Platby finančných prostriedkov EÚ prijímateľom sa realizujú prostredníctvom štátneho rozpočtu.

Finančné prostriedky EÚ a prostriedky štátneho rozpočtu na spolufinancovanie sú prijímateľom vyplácané prostredníctvom platobnej jednotky súčasne na základe zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku v pomere stanovenom na projekt.

Platby prostriedkov EÚ a spolufinancovania zo štátneho rozpočtu prijímateľom uskutočňuje platobná jednotka v sume schválenej certifikačným orgánom na základe súhrnnej žiadosti o platbu v prípade systému refundácie. V prípade systému zálohových platieb, resp. predfinancovania, platby prijímateľom realizuje platobná jednotka vo výške schválených žiadostí o zálohové platby, resp. predfinancovania, bez predchádzajúceho súhlasu certifikačného orgánu.

Podrobný popis finančného riadenia je stanovený v Systéme finančného riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu pre programové obdobie 2007 – 2013, schválenom uznesením vlády SR č. 835/2006 z 8. októbra 2006 a uverejnenom na www.finance.gov.sk.

Schéma finančných tokov prostriedkov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu

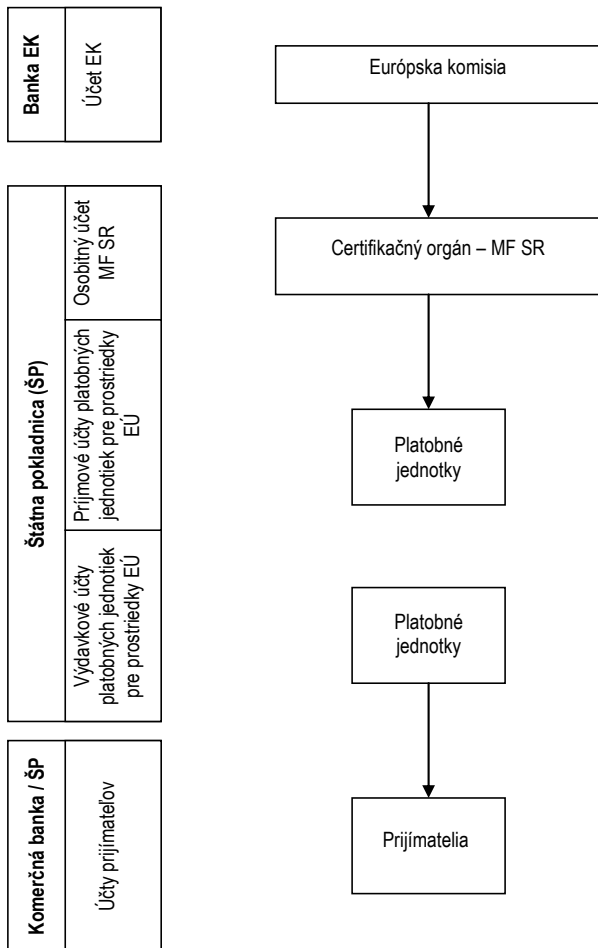

Schéma finančných tokov národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu

